

Academia de Studii Economice
din Moldova

Universitatea
Ștefan cel Mare
Suceava

Universitatea de stat din
Polotc, Bielorusia

KPMG in Moldova

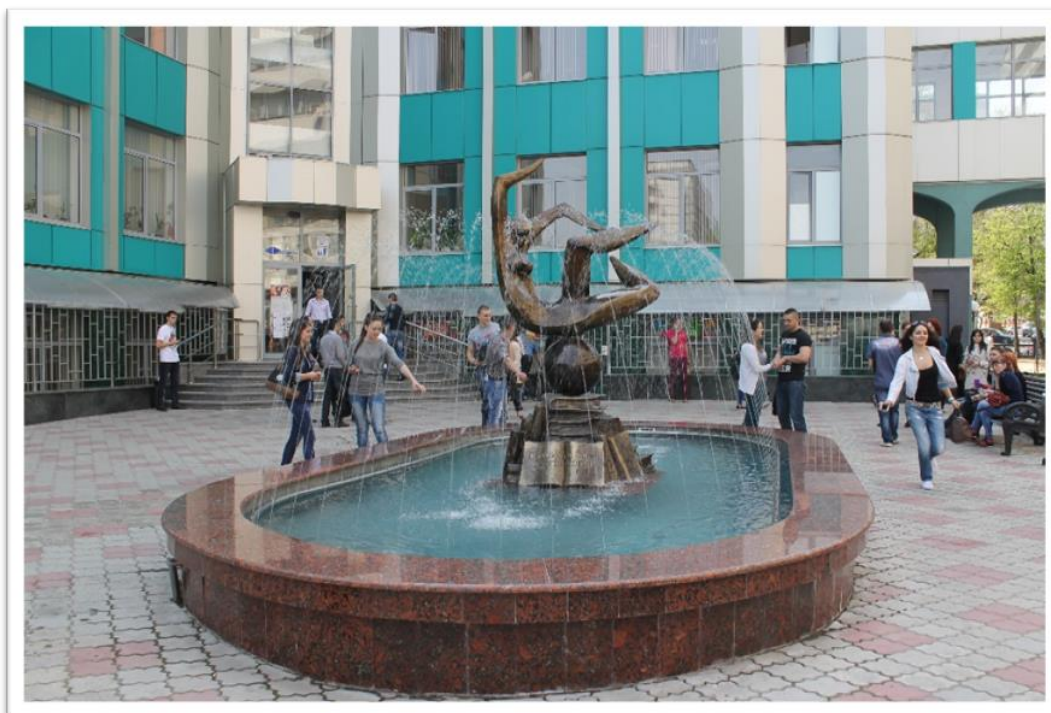
**PARTENER GENERAL: ASSOCIATION OF CHARTERED
CERTIFIED ACCOUNTANTS (ACCA)**

ACCA

Think Ahead

INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE ON ACCOUNTING, ISCA 2022 XI Edition

**Collection of scientific articles
Culegere de articole științifice**

**April 1-2, 2022, Chisinau,
Republic of Moldova**

CZU 657(082)=135.1=111=161.1

I-58

Responsabilitatea pentru conținutul fiecărui articol aparține autorilor.

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

International scientific conference on accounting, ISCA 2022 : 11 Edition, April 1-2 2022,
Chisinau : Collection of scientific articles = Culegere de articole științifice / scientific committee:
Grigore Belostecinic (Moldova), Veronica Grosu (România) [et al.] ; organizing committee: Lilia
Grigori (Moldova), Veronica Grosu (România) [et al.]. – Chișinău : ASEM, 2022. – 243 p. : fig.,
tab.

Cerințe de sistem: PDF Reader.

Antetit.: Acad. de Studii Econ. din Moldova, Univ. "Ștefan cel Mare" din Suceava, România, Univ.
de Stat din Poloțc, Belarus [et al.]. – Texte : lb. rom., engl., rusă. – Rez.: lb. engl., rusă. – Referințe
bibliogr. la sfârșitul art. – ISBN 978-9975-155-92-2 (PDF).

657(082)=135.1=111=161.1

I-58

ISBN 978-9975-155-92-2 (PDF)

DOI: 10.5281/zenodo.7059302

SCIENTIFIC COMMITTEE ISCA 2022:

Grigore BELOSTECINIC, Dr. Habil., Academy of Economic Studies of Moldova <https://orcid.org/0000-0002-6913-2437>
Andreea STANCIU, ACCA
Victor VOLUȚA, KPMG Moldova
Lilia GRIGOROI, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova <https://orcid.org/0000-0002-9741-0932>
Liliana LAZARI, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova <https://orcid.org/0000-0001-8310-2341>
Veronica GROSU, Dr. Habil., Stefan cel Mare University, Suceava, Romania <https://orcid.org/0000-0003-2465-4722>
Ludmila MASIKO, PhD, State University, Polotsk, Republic of Belarus
Alexandru NEDERIȚA, Dr. Habil., Academy of Economic Studies of Moldova <https://orcid.org/0000-0001-9980-8808>
Costel ISTRATI, PhD, Alexandru Ioan Cuza University, Iași, Romania <https://orcid.org/0000-0002-0365-9412>
Iuliana GEORGESCU, PhD, Alexandru Ioan Cuza University, Iași, Romania <https://orcid.org/0000-0003-2485-7490>
Arnaud EVE, PhD, Université de Rouen Normandie, Franța <https://orcid.org/0000-0002-6499-3529>
Aliona BÎRCĂ, Dr. habil., Academy of Economic Studies of Moldova <https://orcid.org/0000-0002-9365-7639>
Elena PETRIC, PhD, Київський Національний Економічний Університет імені Вадима Гетьмана, Ukraina
Iurii KUZMINSKYI, PhD, Київський Національний Економічний Університет імені Вадима Гетьмана, Ukraina
Nicolae BALTEȘ, PhD, Lucian Blaga University, Sibiu, Romania <https://orcid.org/0000-0002-7546-6978>
Liliana FELEAGA, PhD, Academy of Economic Studies, Romania <https://orcid.org/0000-0002-2087-2186>
Bogdan Stefan IONESCU, PhD, Academy of Economic Studies, Romania <https://orcid.org/0000-0003-0021-2938>
Ana MORARIU, PhD, Academy of Economic Studies, Romania <https://orcid.org/0000-0002-9408-4350>
Ovidiu Constantin BUNGET, PhD, West University of Timișoara, Romania <https://orcid.org/0000-0001-9956-0232>
Alin-Constantin DUMITRESCU, PhD, West University of Timișoara, Romania <https://orcid.org/0000-0001-7886-6582>
Dorel MATEȘ, PhD, West University of Timișoara, Romania <https://orcid.org/0000-0003-2006-6114>
Adriana TIRON, PhD, Babeș Bolyai University, Cluj-Napoca, Romania <https://orcid.org/0000-0001-5530-5635>
Daniel BOTEZ, PhD, University of Bacău, Romania <https://orcid.org/0000-0003-0986-7631>
Svetlana BYCHKOVA, PhD, Saint-Petersburg State Agrarian University, Rusia <https://orcid.org/0000-0001-7684-9025>
Rasa SUBAČIENĖ, PhD, Vilnius University, Lituania <https://orcid.org/0000-0001-6559-8478>
Hayk MNATSAKANYAN, PhD, Yerevan State University, Republic of Armenia <https://orcid.org/0000-0001-7437-3553>
Fitim DEARI, PhD, South East European University, Macedonia <https://orcid.org/0000-0002-0050-9793>
Evghenii IONIN, PhD, Donetskyy Natsionalnyy Universytet Imeni Vasylya Stusa, Ukraina
Svetlana MIHAILA, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova <https://orcid.org/0000-0001-5289-8885>
Maia BAJAN, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova <https://orcid.org/0000-0001-6903-8275>
Nelea CHIRILOV, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova <https://orcid.org/0000-0003-4979-4633>
Anatol GRAUR, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova <https://orcid.org/0000-0003-0466-5627>
Ruslan HAREA, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova <https://orcid.org/0000-0003-0098-6837>
Galina BĂDICU, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova <https://orcid.org/0000-0002-9429-3654>
Lica ERHAN, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova <https://orcid.org/0000-0001-5204-6367>
Rodica CUȘMĂUNSĂ, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova <https://orcid.org/0000-0003-0444-9799>
Inga COTOROS, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova <https://orcid.org/0000-0003-2704-2107>
Mihail GHERASIMOV, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova <https://orcid.org/0000-0001-5992-7298>

ORGANIZING COMMITTEE ISCA 2022:

Lilia GRIGOROI, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova

Liliana LAZARI, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova

Svetlana MIHAILA, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova

Veronica GROSU, Dr. Habil., Stefan cel Mare University, Suceava, Romania

Ludmila MASICO, PhD, State University, Polotsk, Republic of Belarus

Maia BAJAN, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova

Stela CARAMAN, Academy of Economic Studies of Moldova

Liliana ȚURCANU, PhD student, Academy of Economic Studies of Moldova

Roman VIERU, PhD student, Academy of Economic Studies of Moldova

Monica ZLATI, PhD student, Stefan cel Mare University, Suceava, Romania

Tatiana RAILEAN, PhD student, Academy of Economic Studies of Moldova

Gabriela COSMULESE, PhD student, Stefan cel Mare University, Suceava, Romania

Anatol MELEGA, PhD student, Academy of Economic Studies of Moldova

Sergiu ȘOIMU, PhD student, Academy of Economic Studies of Moldova

Igor ȚURCANU, PhD student, Academy of Economic Studies of Moldova

CONTENT/CUPRINS

PLENARY SESSION/ LUCRĂRI ÎN PLEN

Liliana LAZARI, Lilia GRIGOROI, Maia BAJAN, Academia de Studii Economice din Moldova	8
Profesia contabilă: principii de etică și angajamentul față de interesul public // Accounting profession: ethical principles and commitment to the public interest	
Nicolae BALTEȘ, Universitatea Lucian Blaga, România	17
Studiu privind analiza performanței financiare a companiei prin indicatori de creare de valoare // Study of the appreciation of the company's financial performance through value creation indicators	
Svetlana BYCHKOVA, Oxana SHVETS, Saint-Petersburg State Agrarian University, Rusia	23
Анализ оценки контрагентов: российский и зарубежный опыт // Counterparty evaluation analysis: russian and foreign experience	
Liudmila MASICO, Universitatea de Stat din Poloțk, Belarus	33
Оценка экологических вопросов при аудите бухгалтерской (финансовой) отчетности // Assessment of environmental issues during audit of accounting (financial) statements	
Cristina DOLGHI, Universitatea de Stat din Moldova	38
Rolul auditului performanței în mediul de gestiune a instituției publice și asigurare a utilizării resurselor alocate pentru investigații cu impact major // The role of performance audit in the management environment of the public institution and ensuring the use of allocated resources for high-impact investigations	

SESSION: ACCOUNTING/ SECȚINEA: CONTABILITATE

Anatol GRAUR, Ruslan HAREA, Academia de Studii Economice din Moldova	44
Modernizarea sistemelor de impozitare în condițiile actuale: factori și tendințe // Modernization of taxation systems in the current economic context: factors and trends	
Maria GROSU, Universitatea Alexandru Ioan Cuza, România	54
Do Romanian taxpayers tolerate the phenomenon of tax evasion?	
Ruslan HAREA, Anatol GRAUR, Academia de Studii Economice din Moldova	66
Viziuni în gestiunea financiară și contabilitatea ajutoarelor umanitare în conjunctura regională actuală // Visions in the financial management and accounting of humanitarian aid in the current regional context	
Vadim COJOCARI, Alexandru FRECĂUȚEANU, Andrei ROMANCIUC, Universitatea Agrară de Stat din Moldova	75
Tratamente contabile, statistice și fiscale privind sacrificarea animalelor // Accounting, statistical and tax treatments regarding the animal slaughter	
Lidia CAUȘ, Academia de Studii Economice din Moldova	84
Generalizări privind raportarea fiscală în organizațiile necomerciale // Generalizations regarding the fiscal reporting in the non-commercial organisations	
Iulian DASCĂLU, Lilia GRIGOROI, Liliana LAZARI, Svetlana MIHAILA, Universitatea Ștefan cel Mare, România	91
Aprecierea percepției părților interesate cu privire la folosirea criptomonedelor // Assessment of the perception of interested parties on the use of cryptomonies	
Iuliana ȚUGULSCHI, Academia de Studii Economice din Moldova	98
Aspecte ale contabilității în asociațiile de coproprietari în condominiu // Aspects of accounting in co-owners' associations in the condominium	
Rodica CUȘMĂUNSA, Maxim GRIBINCEA, Academia de Studii Economice din Moldova	105
Aspecte problematice aferente repartizării costurilor indirecte de producție // Problematic issues related to the allocation of indirect production costs	

Natalia CURAGĂU, Georgeta MELNIC, Academia de Studii Economice din Moldova	112
Generalități privind stabilirea perimetrului de consolidare a conturilor entităților din cadrul grupului de entități // Generalities regarding the establishment of the consolidation perimeter of the accounts of the enterprises within the group of enterprises	
Ludmila LAPITKAIA, Academia de Studii Economice din Moldova	120
Особенности бухгалтерского учета небанковских кредитных организаций // Features of accounting of non-bank credit organizations	
Mihail GHERASIMOV, Academia de Studii Economice din Moldova	127
Некоторые особенности формирования доходов и себестоимости продаж автотранспортных предприятий Республики Молдова // Some features of the formation of income and cost of sales of motor transport enterprises of the Republic of Moldova	
Georgeta MELNIC, Natalia CURAGĂU, Academia de Studii Economice din Moldova	134
Aspecte comparative privind reglementarea și evidența depozitelor bancare în Republica Moldova și România // Comparative aspects of the bank deposits' regulation and accounting in the Republic of Moldova and Romania	
Ana-Carolina COJOCARU, Svetlana MIHAILA, Academia de Studii Economice din Moldova	142
Nivelul de conștientizare și relevanța Responsabilității Sociale Corporative în cadrul entităților din Republica Moldova // Level of corporate social responsibility awareness and relevance in companies from the Republic of Moldova	
Veronica GROSU, Simona BRÎNZARU, Denisa BAHNARU, Monica-Laura ZLATI, Universitatea Stefan cel Mare Suceava, România	150
Abordări privind protejarea interesului investitorului în contextul actual al crizei economice. Studiu de caz ACET SA România // Approaches to protect investor interest in the current context of the economic crisis. ACET SA case study.	
Victor COJOCARU, Galina BĂDICU, Academia de Studii Economice din Moldova	158
Aspecte privind recunoașterea și evaluarea produselor IT // Recognition and evaluation issues of IT products and services	
Василий ЩЕРБАТЮК, Молдавская Экономическая Академия	167
Планы счетов бухгалтерского учета и их сравнительный анализ // Charts of accounts and their comparative analysis	
Пелагея ПАПКОВСКАЯ, Universitatea de Stat din Poloțk, Belarus	183
Классификация затрат: методические подходы // Classification of costs: methodological approaches	

SESSION: AUDITING/ SECȚIUNEA: AUDIT

Anatolie IACHIMOVSKI, Academia de Studii Economice din Moldova	187
Asigurarea calității misiunilor de audit în conformitate cu cerințele actuale ale standardelor internaționale profesionale // Quality assurance of audits in accordance with current requirements of International Professional Standards	
Maria GROSU, Camelia Cătălina MIHALCIUC, Ana-Maria COJOCARIU, Universitatea Alexandru Ioan Cuza, România	194
Rolul auditului financiar în evaluarea riscurilor de spălare a banilor și de finanțare a terorismului // The role of financial audit in assessing the risks of money laundering and terrorism financing	

SESSION: ECONOMIC ANALYSIS/ SECȚIUNEA ANALIZĂ ECONOMICĂ

Ciprian APOSTOL, Universitatea Alexandru Ioan Cuza, România	203
Noua economie – progres sau regres? // The new economy - progress or regression?	
Renata TRUBOVICH, Universitatea de Stat din Poloțk, Belarus	208
Методика оценки эффективности использования бюджетных средств // Methodology for assessing the effectiveness of the use of budgetary funds	

Ecaterina AFANASIEVA, Universitatea de Stat din Polořk, Belarus 213
Совершенствовање методики анализа оборачиваемости дебиторской и кредиторской задолженностей // Development of the methodology for analyzing the turnover of receivables and payables

Vitali CHIURCCIU, Universitatea de Stat din Comrat, Moldova 220
Patenta individuală de întreprinzător și evaluarea efectului asupra dezvoltării economiei regionale (pe exemplul UTA Găgăuzia) // Entrepreneurial patent and assessment of the effect for the development of the regional economy /on the example of ATU Gagauzia

SESSION: ACCOUNTING EDUCATION/ SECȚIUNEA EDUCAȚIE CONTABILĂ

Lica ERHAN, Academia de Studii Economice din Moldova 231
Reconfigurarea cerințelor față de profesia și educația contabilă ca urmare a pandemiei COVID-19 // Reshaping the requirements for the accounting education and profession as a result of COVID-19 pandemic

Marina IOVU-CARAUȘ, Nadejda BOȘCANEANU, Colegiul Național de Comerț al ASEM 235
Studiul individual ghidat de profesor - componentă integrantă de formare a competențelor profesionale

PLENARY SESSIONS/ LUCRĂRI ÎN PLEN

PROFESIA CONTABILĂ: PRINCIPII DE ETICĂ ȘI ANGAJAMENTUL FAȚĂ DE
INTERESUL PUBLIC

ACCOUNTING PROFESSION: ETHICAL PRINCIPLES AND COMMITMENT TO THE
PUBLIC INTEREST

CZU: [657:331.543]:174.4

DOI: 10.5281/zenodo.7059325

Liliana LAZARI,

Academia de Studii Economice din Moldova

Email: liliana.lazari@ase.md

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8310-2341>

Lilia GRIGOROI,

Academia de Studii Economice din Moldova

Email: lilia.grigoroii@ase.md

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9741-0932>

Maia BAJAN,

Academia de Studii Economice din Moldova

Email: bajan.maia@ase.md

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6903-8275>

Abstract: Currently a challenge for the accounting profession is the work ethic and engagement towards the public interest. In this regard, the research will present the principles of professional ethics necessary to be respected by the accounting profession, with the description of the characteristics in terms of what should and what should not be done by the representatives of the profession in order to assume the commitment to the public interest. This research is also important due to the fact that the International Code of Ethics for accounting professionals, which is also applied in the Republic of Moldova, is regularly subject to revisions in order to adapt the ethical requirements to the developments taking place in the activity of the constantly growing accounting profession. Thus, knowing the ethical principles applied to the accounting profession is of interest both for the accounting education and for representatives of the accounting profession in order to assume the commitment to the public interest.

Keywords: profesia contabilă, principii de etică, interes public, contabilitate

JEL Classifications: M41

Introducere

Dacă ar fi să examinăm provocările profesiei contabile în prezent, atunci cu siguranță sunt digitalizarea și etica profesională.

Conduita etică a profesionistului contabil reprezintă, în ultimă instanță, garanția unor servicii bune și de calitate. Deși reglementările sunt importante, nu sunt suficiente pentru realizarea obiectivului de asigurare a calității și consecvenței în furnizarea de servicii profesionale contabile. Nici o reglementare nu poate fi cu adevărat eficientă dacă nu este însoțită de o conduită etică; și, prin urmare, sistemele de reglementare trebuie proiectate astfel încât această conduită să fie promovată și îndeplinită. Educația și pregătirea practică față de valori, în special prin exemplificare și utilizarea adecvată a experienței și a raționamentului profesional, bazate pe o fundație educațională solidă și consolidate prin educația profesională continuă, sunt esențiale pentru promovarea conduitei etice (10).

Consiliul pentru Standarde Internaționale de Educație Contabilă (IAESB) acționează în interesul public pentru a crește nivelul de încredere al părților interesate în activitatea profesioniștilor contabili (9, p. 14). Dacă să privim retrospectiv, în Republica Moldova în perioada 2002-2012 a fost în vigoare

Codul privind conduita profesională a auditorilor și contabililor din Republica Moldova, ulterior fiind aplicat Codul etic internațional pentru profesioniștii contabili(8), care este periodic ajustat la cerințele profesiei contabile în continuă dezvoltare.

Dilemele etice sunt frecvente la locul de muncă și provin dintr-o situație în care un grup sau un individ trebuie să ia o decizie între două opțiuni, acolo unde răspunsul nu este mereu alb sau negru. Cele mai importante variabile care influențează etica în rândul profesioniștilor contabili sunt: codurile de etică instituționale și valorile personale individuale.

Există numeroase cercetări cu privire la etica în afaceri și mai puține cu privire la etica profesiei contabile, fapt ce a determinat prezenta cercetare.

Conținut de bază

În redarea conținutului cercetării, vom porni prin examinarea ce reprezintă profesia contabilă și care sunt activitățile pe care le realizează. Conform Manualului de reglementări Internaționale de Educație (9, p. 14), profesia contabilă include, dar nu se limitează la:

- întocmirea, analizarea și raportarea unor informații financiare și nefinanciare relevante și reprezentate exact;
- rolul de partener în procesul decizional și în formularea și implementarea strategiilor organizaționale;
- auditarea informațiilor financiare și nefinanciare și furnizarea altor servicii de asigurare și consultanță; și
- întocmirea și analizarea informațiilor fiscale relevante.

Profesia contabilă deservește nevoile de *informații financiare* și, în unele circumstanțe, *nefinanciare* ale unei game largi de factori de decizie, inclusiv, dar fără a se limita la,

- (a) public,
- (b) investitori actuali și potențiali,
- (c) conducerea și angajații organizațiilor,
- (d) furnizori și creditori,
- (e) clienți și
- (f) autorități guvernamentale.

Capacitatea profesiei contabile de a satisface nevoile de informații ale utilizatorilor contribuie la o economie eficientă care generează valoare pentru societate.

În acest context, IAESB definește un profesionist contabil drept o persoană care *obține, demonstrează și continuă să își dezvolte competența profesională* pentru a îndeplini un rol în profesia contabilă și care *are obligația de a se conforma unui cod etic*, potrivit prevederilor unei organizații profesionale contabile sau ale unei autorități care acordă licențe (9, p. 16). Deci, această definiție pentru profesia contabilă se axează pe două direcții la fel de importante pentru activitatea profesională:

1. obținerea, demonstrarea și continuitatea dezvoltării competenței profesionale, și
2. obligația de a se conforma unui cod etic.

În continuarea prezentei cercetări ne propunem să elucidăm ce reprezintă etica în general, dar și etica profesională și etica pentru profesioniștii contabili în particular.

Etica se ocupă cu cercetarea problemelor de ordin moral, încercând să livreze răspunsuri la întrebări precum: ce este binele/răul? cum trebuie să ne comportăm? (12). Conform definiției din Dicționarul explicativ, pentru etică este stabilit (5):

- ✓ studiul teoretic al principiilor și concepțiilor de bază din orice domeniu al gândirii și activității practice.
- ✓ ansamblu de norme în raport cu care un grup uman își reglează comportamentul pentru a deosebi ce este legitim și acceptabil în realizarea scopurilor.

Immanuel Kant susține că etica se fondează în jurul răspunsului la întrebarea „*Ce trebuie să fac?*”. Întrebarea eticii a fost ulterior reformulată fiind “*Ce pot să știu despre ce trebuie să fac?*” (12)

La rândul său *etica profesională* studiază aspectele particulare ale problematizării etice din perspectiva unor profesii. Etica profesională implică o serie de principii și reguli pe care o activitate

profesională trebuie să le respecte în desfășurarea activității sale. Etica profesională va expune și va sugera ceea ce este de dorit și ceea ce dimpotrivă nu este într-o profesie, iar din partea deontologiei va avea instrumentele de administrare care vor garanta că profesia corespunzătoare se desfășoară într-un mod etic și așa cum a fost planificat. Deci, conceptul de etică profesională este unul care se aplică tuturor situațiilor în care performanța profesională trebuie să urmeze atât un sistem implicit, cât și un sistem explicit de reguli morale de diferite tipuri. Etica profesională poate varia în termeni specifici cu fiecare profesie, în funcție de tipul de acțiune desfășurată și de activitățile care trebuie desfășurate. Deaceia, în continuare vom elucida etica prin prisma profesiei contabile.

Educația profesională contabilă reprezintă educația și instruirea care folosesc ca fundament educația generală și dezvoltă (9, p. 17):

- competențe tehnice sunt definite drept capacitatea de a aplica cunoștințele profesionale (subiecte care compun tema contabilității, precum și alte discipline economice care, împreună, constituie totalul cunoștințelor esențiale pentru profesioniștii contabili) în vederea îndeplinirii unui rol conform unui standard definit (9, p. 27);
- abilități profesionale reprezintă abilități intelectuale, interpersonale și de comunicare, personale și organizaționale pe care un profesionist contabil le integrează cu competențele tehnice și cu valorile, etica și atitudinile profesionale pentru a-și demonstra competența profesională (9, p. 28);
- valorile, etică și atitudini profesionale - caracteristicile care îi identifică pe profesioniștii contabili ca membri ai unei profesii. Acestea includ *principiile de conduită* (de exemplu, principiile de etică) asociate în general conduitei profesionale și considerate esențiale pentru definirea caracteristicilor distinctive ale acesteia (9, p. 31).

O caracteristică distinctivă a profesiei contabile este *asumarea responsabilității de a acționa în interesul public*. Responsabilitatea profesionistului contabil nu se limitează doar la satisfacerea nevoilor unui client individual sau organizației angajatoare. Astfel, activitatea profesiei contabile este reglementată de un Cod Etic corespunzător care conține dispoziții și materiale de aplicare pentru a le permite profesioniștilor contabili să își îndeplinească responsabilitatea de a acționa în interesul public. Un cod etic stabilește un set de principii fundamentale de etică pentru profesioniștii contabili. De regulă, un cod etic va cuprinde Codul etic pentru profesioniștii contabili (inclusiv Standardele Internaționale privind Independența) al Consiliului pentru Standarde Internaționale de Etică pentru Contabili („Codul IESBA”), fie în întregime, fie ca bază pentru un cod etic elaborat la nivel local, astfel încât standardele stabilite de acel cod să nu fie mai puțin riguroase decât cele stipulate de Codul IESBA. Ținem să menționăm că în Republica Moldova nu este elaborat un Cod Etic la nivel național, fiind aplicat cel la nivel internațional, deaceia acest studiu se va axa pe prevederile Codul Etic Internațional pentru profesioniștii contabili.

Codul etic internațional pentru profesioniștii contabili stabilește principiile fundamentale de etică pentru profesioniștii contabili, reflectând recunoașterea de către profesie a responsabilității sale de a acționa în interesul public. Aceste principii stabilesc standardul de comportament așteptat de la un profesionist contabil.

Profesioniștii contabili se confruntă deseori cu situații complexe din viața reală care sunt ambigue. Codul etic internațional pentru profesioniștii contabili revizuit, elaborat de Consiliul pentru Standarde Internaționale de Etică pentru Contabili (IESBA), stabilește principii pentru a îndruma conduita și a ajuta contabilii să-și îndeplinească responsabilitatea de a acționa în interes public, chiar și în situații mai nuanțate (1). Deși nu este posibilă definirea fiecărei situații, natura bazată pe principii a Codului este relevantă pentru toți profesioniștii contabili, indiferent dacă aceștia lucrează pentru o firmă de contabilitate sau într-o companie. Chiar dacă nu există o dispoziție care să fie direct aplicabilă unei situații specifice, cele cinci principii fundamentale stabilite în Cod ajută contabilii să descopere calea adecvată – îndeplinindu-și responsabilitatea profesională de a acționa în interes public.

Obiectivele educaționale aferente valorilor, eticii și atitudinilor profesionale prezentate de IES 4 prezintă următoarele domenii de competență (11, p. 5) prezentate în figura 1:

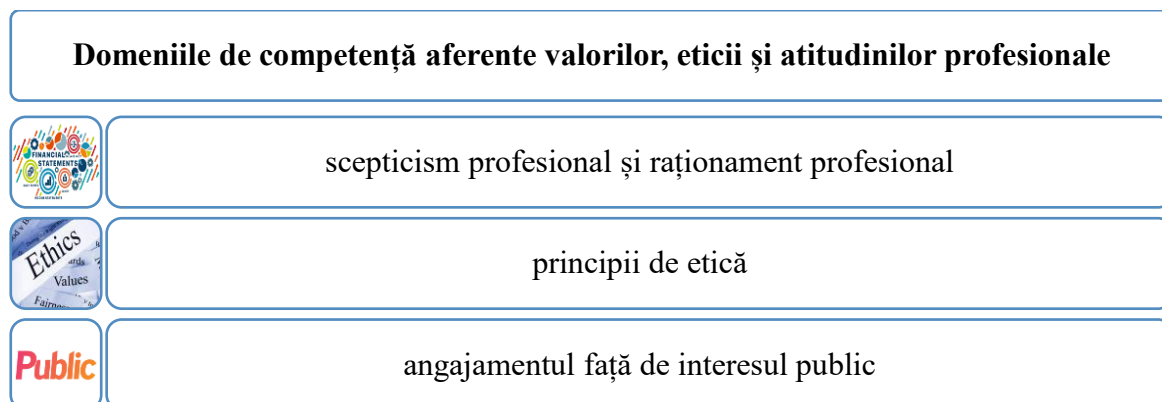

Figura 1. Domeniile de competență aferente valorilor, eticii și atitudinilor profesionale
Sursa: elaborat de autori în baza IES 4 (11, p. 5)

Prezenta cercetare se va axa pe examinarea principiilor de etică pentru profesia contabilă dar și pe angajamentul față de interesul public în exercitarea activităților profesionale.

Codul etic internațional pentru profesioniștii contabili impune profesioniștilor contabili să se conformeze cu *principiile de etică fundamentale*. Principiile fundamentale care ajută contabilii să gestioneze dilemele etice sunt prezentate în secțiunea 110 a Codului etic internațional pentru profesioniștii contabili (8) și includ:

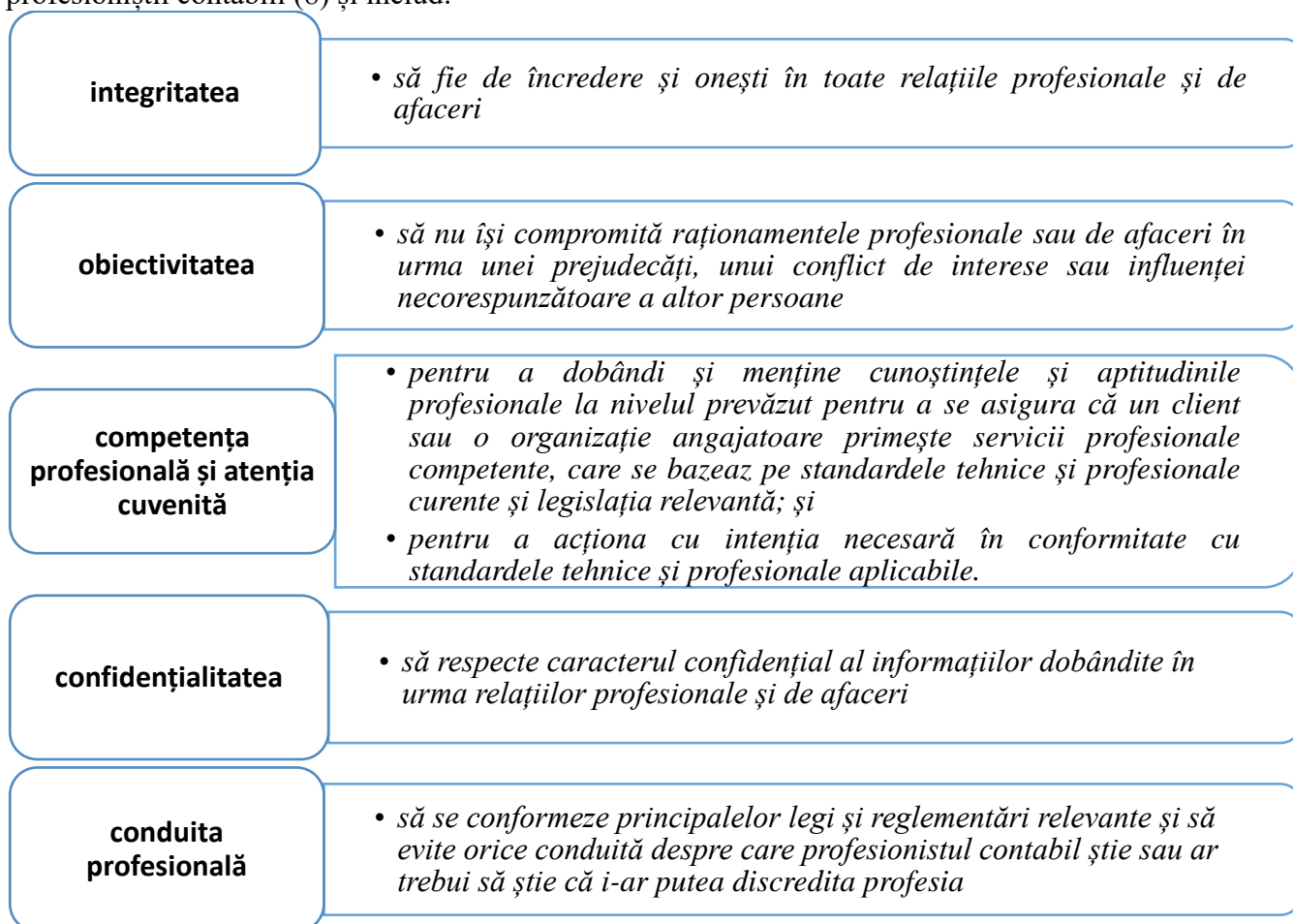

Figura 2. Principiile fundamentale de etică pentru profesioniștii contabili
Sursa: elaborat de autori în baza Codului Etic Internațional pentru profesioniștii contabili (8)

Conform secțiunii R100.3 din Codul Etic (8) un profesionist contabil *trebuie* să se conformeze Codului, iar secțiunea R110.2. stabilește că un profesionist contabil *trebuie* să se conformeze cu fiecare din principiile fundamentale.

În cadrul fiecărui principiu fundamental de etică prezentat în Cod, sunt stabilite dispoziții care determină obligația de a se conforma cu prevederea specifică în care este folosit termenul „trebuie”.

Integritatea implică sinceritate și corectitudine. Un profesionist contabil *nu trebuie* să fie asociat cu rapoarte, declarații, comunicări sau alte informații atunci când el consideră că aceste informații:

- ✓ conțin o informație falsă sau care induce în eroare în mod semnificativ;
- ✓ conțin declarații sau informații furnizate fără discernământ; sau
- ✓ omit sau ascund informații obligatorii, în cazul în care o asemenea omisiune sau ascundere poate induce în eroare.

Atunci când un profesionist contabil află că a fost asociat cu informațiile prezentate mai sus, el trebuie să ia măsuri pentru a se disocia de aceste informații.

Un profesionist contabil *trebuie* să se conformeze cu *principiul obiectivității*, care îi impune acestuia să nu își compromită raționamentul profesional sau de afaceri în urma unei prejudecăți, unui conflict de interese sau influenței necorespunzătoare a altor persoane. Un profesionist contabil *nu trebuie* să desfășoare o activitate profesională dacă o circumstanță sau o relație influențează necorespunzător raționamentul profesional al contabilului cu privire la activitatea respectivă.

În conformitate cu *principiul competenței profesionale și atenției cuvenite*, un profesionist contabil *trebuie* să ia măsuri rezonabile pentru a se asigura că persoanele care lucrează sub autoritatea acestuia într-o calitate profesională sunt pregătite și supravegheate corespunzător. Atunci când este cazul, un profesionist contabil *trebuie* să înștiințeze clienții, organizația angajatoare sau alți utilizatori ai activităților sau serviciilor profesionale ale acestuia cu privire la limitările inerente activităților sau serviciilor respective.

Un profesionist contabil *trebuie* să se conformeze cu *principiul confidențialității*, care îi impune acestuia să respecte confidențialitatea informațiilor dobândite ca urmare a relației profesionale și de afaceri. Un contabil *trebuie*:

- ✓ să fie vigilent față de posibilitatea unor prezentări neintenționate de informații, inclusiv într-un mediu social, și mai ales față de un asociat de afaceri apropiat sau de o rudă apropiată ori imediată;
- ✓ să păstreze confidențialitatea informațiilor din firma sau organizația angajatoare;
- ✓ să păstreze confidențialitatea informațiilor divulgate de un potențial client sau de o organizație angajatoare;
- ✓ să nu divulge informații confidențiale dobândite în urma unor relații profesionale și de afaceri în afara firmei sau organizației angajatoare fără a avea autoritatea necesară și adecvată, excepție fiind cazul în care acesta are dreptul sau datoria legală ori profesională de a le divulga;
- ✓ să nu folosească informațiile confidențiale dobândite în urma unor relații profesionale sau de afaceri în avantajul personal al acestuia sau în avantajul unor terțe părți;
- ✓ să nu utilizeze sau să divulge informații confidențiale, fie dobândite, fie primite în urma relațiilor profesionale și de afaceri, după ce acele relații s-au încheiat; și
- ✓ să ia măsuri rezonabile pentru a se asigura că personalul aflat sub supravegherea sa, și persoanele de la care primește consultanță și asistență, respectă obligația pe care profesionistul contabil o are privind confidențialitatea.

Un profesionist contabil *trebuie* să continue să se conformeze cu *principiul confidențialității* chiar și după încheierea relației dintre contabil și un client sau o organizație angajatoare. La schimbarea locului de muncă sau dobândirea unui nou client, contabilul are dreptul să utilizeze experiența anterioară, dar *nu trebuie* să folosească sau să prezinte alte informații confidențiale dobândite sau primite ca urmare a unei relații profesionale sau de afaceri.

Conform *principiului conduitei profesionale* un profesionist contabil *nu trebuie* să se angajeze cu bună știință într-o afacere, ocupație sau activitate care i-ar putea afecta integritatea, obiectivitatea sau buna reputație a profesiei și care, prin urmare, ar fi incompatibilă cu principiile fundamentale. Atunci

când desfășoară activități de marketing sau promoționale, un profesionist contabil *nu trebuie* să compromită reputația profesiei. Un profesionist contabil *trebuie* să fie corect și sincer și *nu trebuie*:

- ✓ să aibă pretenții exagerate pentru serviciile oferite, sau pentru calificările ori experiența sa; sau
- ✓ să facă afirmații defaimatoare sau comparații nefondate privind munca altor persoane.

Valorile, etica și atitudinile profesionale *acumulate pe parcursul Dezvoltării Profesionale Inițiale* sunt *relevante pentru Dezvoltarea Profesională Continuă* deoarece carierele profesioniștilor contabili se modifică, și sunt expuși unei game din ce în ce mai mari de probleme de etică.

Principiile fundamentale de etică, prezentate în figura 2, stabilesc standardul de conduită așteptat de la un profesionist contabil. Un profesionist contabil ar putea întâlni o situație în care conformarea cu unul din principiile fundamentale contravine conformării cu unul sau multe dintre celelalte principii fundamentale. În astfel de situații, un contabil ar putea lua în considerare consultarea, sub protecția secretului profesional, dacă este necesar cu:

- ✓ alte persoane din interiorul firmei sau organizației angajatoare;
- ✓ persoanele responsabile cu guvernarea;
- ✓ un organism profesional;
- ✓ un organism de reglementare;
- ✓ un consilier juridic.

Cu toate acestea, o astfel de consultație nu degreveză contabilul de responsabilitatea de a-și exercita raționamentul profesional pentru a rezolva conflictul său, dacă este necesar, și exceptând cazul în care se interzice prin legislație sau prin reglementare, de a se disocia de problema care a generat conflictul. Conform dispozițiilor de etică, profesioniștii contabili acceptă responsabilitatea de a acționa în interesul public. În consecință, acțiunile unui profesionist contabil nu au scopul de a satisface exclusiv nevoile unui anumit client sau angajator (8, p. 8).

Deci, profesia contabilă se deosebește fundamental de alte profesii tocmai prin impactul pe care îl au calitatea serviciilor, nu atât asupra entității căreia i-au fost prestate aceste servicii, cât mai ales asupra terților (Lazari, Grigori, 2017, p.157).

IFAC definește interesul public drept: beneficiile nete generate pentru întreaga societate și rigorile procedurale angajate în numele acesteia, în relație cu orice acțiune, decizie sau politică. Această definiție poate fi aplicată cu ușurință profesiei contabile și responsabilităților sale față de public. Se poate afirma, că unele grupuri ale publicului, cum ar fi investitorii, angajații sau alte părți interesate, pot fi afectate într-o măsură mai mare de activitatea contabililor decât alte părți. Totuși, implicațiile activității profesiei contabile – nivelul încrederii publice – pot afecta publicul pe o scară mult mai largă (4, p. 2).

La nivelul cel mai general, IFAC consideră că „*publicul*” include cea mai amplă sferă de aplicare posibilă a termenului de societate: de exemplu, persoane fizice și grupuri care împart o piață de bunuri și servicii (inclusiv cele furnizate de guvern), precum și toți cei care urmăresc asigurarea unor standarde de viață sustenabile și a calității mediului, pentru ei înșiși și pentru generațiile viitoare. Acesta include:

- ✓ Investitorii, părțile interesate și proprietarii instituțiilor publice și private – sunt cuprinse aici toate părțile ale căror resurse și a căror bunăstare depind de performanța acestor instituții. Aceste părți se bazează pe informații financiare sănătoase pentru a lua decizii privind alocarea resurselor lor. Acest lucru nu include doar investitorii, ci și angajații și persoanele care au pensii sau alte interese irevocabile legate de performanța acestor instituții.
- ✓ Consumatorii și furnizorii – sunt cuprinse aici toate părțile care sunt afectate de costurile, calitatea și disponibilitatea bunurilor și serviciilor. Consumatorii și furnizorii suportă, în final, efectele deciziilor financiare luate de factorii decizionali (și de cei care îi consiliază). Calitatea informațiilor financiare și a procesului decizional afectează eficiența gestionării resurselor, care afectează, la rândul său, bunurile și serviciile produse.
- ✓ Contribuabilii, electoralele și cetățenii – sunt cuprinse aici toate părțile afectate de activitatea profesioniștilor contabili din sectorul public, care facilitează informațiile financiare, iau decizii

financiare și consiliază factorii politici și oficialii aleși. Sunt incluse aici efectele imediate pe termen scurt, precum și considerentele pe termen mediu sau lung și aspectele legate de sustenabilitate. Gestionarea eficientă a resurselor publice (de exemplu, veniturile din impozite, proprietățile publice, organizațiile guvernamentale, infrastructura și alte resurse) afectează costurile, calitatea și disponibilitatea lor și, prin intermediul acestora, societatea ca întreg (4).

Deși impactul activității profesiei contabile diferă între aceste grupuri, există o obligație fundamentală pentru profesie să acționeze în interesul public, indiferent de proximitatea sa față de aceste grupuri diferite.

În timp ce impactul altor părți interesate devine din ce în ce mai important, schimbarea mediilor sociale și politice conduce la așteptări mai mari de la public pentru întreprinderi și pentru profesioniștii contabili.

În sensul cel mai general, „*interesele*” reprezintă toate lucrurile care au o valoare pentru indivizi și societate. Interesele sunt lucrurile pe care încercăm să le dobândim și să le controlăm; ele pot fi idealuri la care aspirăm sau protejarea de lucrurile care ne sunt dăunătoare sau ne dezavantajează. Profesia contabilă ajută la realizarea anumitor interese ale societății, multe dintre acestea având natură economică și fiind legate de gestionarea eficientă a resurselor. Aceste interese includ (4):

- ✓ certitudine economică sporită pe piață și în cadrul infrastructurii financiare (de exemplu, sectorul bancar, asigurări, firme de investiții etc.);
- ✓ raportare financiară și nefinanciară sănătoasă și utilă în procesul decizional pentru părțile interesate, investitori și toate părțile de pe piață afectate (direct sau indirect) de această raportare;
- ✓ un nivel ridicat de comparabilitate a raportării financiare și nefinanciare și a auditului între diferite țări;
- ✓ un proces decizional și informații financiare și nefinanciare transparente și sănătoase din partea guvernelor și organizațiilor din sectorul public către părțile lor interesate;
- ✓ guvernare corporativă și o gestiune financiară sănătoasă în organizațiile din sectoarele public și privat; și
- ✓ eficiență sporită (adică, mai puțin costisitoare) și/sau reducerea diminuării resurselor naturale în producția de bunuri și servicii, sporind astfel bunăstarea societății printr-o disponibilitate și accesibilitate mai mare a resurselor.

În acest context, responsabilitățile contabililor și ale profesiei contabile care acționează în interes public includ:

- ✓ să furnizeze o raportare financiară, nefinanciară și guvernamentală sănătoasă părților interesate, investitorilor, contribuabililor și tuturor părților de pe piață care sunt afectate direct sau indirect de raportarea financiară de la toate organizațiile, din toate sectoarele și de toate dimensiunile, inclusiv instituțiile din sectorul public; și
- ✓ să asigure o comunicare onestă și eficientă cu părțile (de exemplu, consilii, părți interesate, conducere și alte persoane) care au o legătură directă sau indirectă cu procesele de guvernare corporativă pentru care răspund.

Acționarea profesioniștilor contabili în interesul public include:

- ✓ dezvoltarea cunoștințelor și preocupărilor față de impactul asupra publicului,
- ✓ dezvoltarea sensibilității la responsabilitățile sociale,
- ✓ învățarea pe tot parcursul vieții,
- ✓ o predilecție pentru calitate, credibilitate, responsabilitate, punctualitate și politețe,
- ✓ respectul pentru legislație și reglementări.

Stabilirea, cunoașterea și aplicarea valorilor, eticii și atitudinilor profesionale asigură protejarea interesului public, îmbunătățirea calității activității profesioniștilor contabili și este promovată credibilitatea profesiei contabile.

Concluzii

Deci, indiferent de profesie, profesionistul ca individ are responsabilitatea de a-și dezvolta munca în cel mai etic mod posibil, încercând întotdeauna să contribuie la binele comun cât mai mult posibil și la îndemâna lor.

Codurile de etică și conduită profesională oferă cadre generale utile pentru reconcilierea sistemelor de valori care sunt uneori conflictuale. În calitate de profesioniști contabili, suntem obligați să respectăm principii care includ acționarea cu integritate, menținerea obiectivității și aplicarea atenției cuvenite. În plus, ne angajăm să acționăm în interesul public și să promovăm o cultură etică în entități. Pentru a trata deciziile etice dificile, profesioniștii contabili urmează o abordare sistematică pentru a determina cele mai bune acțiuni de urmat. Acest lucru implică de regulă identificarea provocărilor și amenințărilor la adresa conformării cu principiile fundamentale formulate în codurile etice și evaluarea și tratarea amenințărilor după caz. Mai mult decât doar seturi de dispoziții, codurile de etică și conduită profesională oferă profesioniștilor contabili un avantaj competitiv (3, p. 14).

Serviciile de înaltă calitate din partea profesiei contabile reprezintă o funcție a standardelor profesionale, inclusiv etica, competențele și valorile personale și sistemele de reglementare, toate trebuind să fie consecvente și să se susțină una pe alta (10).

Un angajament față de procesul decizional etic este un factor-cheie de diferențiere pentru profesie. Acest lucru trebuie să fie recunoscut, comunicat, demonstrat și sprijinit în mod consecvent în cadrul profesiei. Profesioniștii contabili se pot confrunta cu presiunea de a se opune standardelor profesionale și este nevoie de curaj moral pentru a se conforma obligațiilor etice, în special atunci când presiunea vine de la cineva care este puternic sau influent. În cele din urmă, se așteaptă ca abilitățile, valorile, etica și atitudinile profesionale să fie adevăratul diferențiator dintre sistemele autonome și inteligente și profesioniștii contabili.

Entitățile, instituțiile și organizațiile se bazează pe munca contabililor și își pun încrederea în munca lor datorită angajamentului lor de a acționa în mod etic și în interes public. Susținerea interesului public este o responsabilitate de lungă durată a contabililor, indiferent de rolurile lor și, în cele din urmă, aceasta este piatra de temelie a încrederii publicului în profesie.

Pentru a-și îndeplini obligațiile conform Codului etic internațional al profesioniștilor contabili și a sprijini responsabilitatea profesiei de a acționa în interes public, profesioniștii contabili trebuie să înțeleagă așteptările asociate rolului lor și să adopte mentalitatea adecvată.

Bibliografie:

1. Analizarea Codului IESBA, Partea I: Cele cinci principii fundamentale <https://ceccar.ro/ro/wp-content/uploads/2020/11/Installment-1-RO.pdf>
2. Analizarea Codului IESBA, Partea XI-a: Rolul și mentalitatea pe care trebuie să le aibă contabilii – Accent pe subiectivism <https://ceccar.ro/ro/wp-content/uploads/2020/11/Installment-11-RO.pdf>
3. Conducerea etică într-o eră a complexității și schimbărilor digitale. Iunie 2021. https://ceccar.ro/ro/wp-content/uploads/2022/03/Paper-1-Complexity-Professional-Accountant-Practical-Guidance-for-Ethical-Decision-Making_RO.pdf
4. Definiție a interesului public, IFAC <https://ceccar.ro/ro/wp-content/uploads/2018/06/PPP-5-doc-de-poztie-IFAC.pdf>
5. Dexonline.ro, definiție etică <https://dexonline.ro/definitie/etica>
6. Ken McPhail, Diane Walters. Accounting and Business Ethics. <http://acctlib.ui.ac.id/file?file=digital/2016-12/13118-Accounting%20and%20business%20ethics%20an%20introduction.pdf>
7. LAZARI, Liliana, GRIGOROI, Lilia. *Profesia contabilă în serviciul interesului public*. În: *Contabilitatea și profesia contabilă în era provocărilor*, Conferința Științifică Internațională

- din 5-6 aprilie 2017, Chișinău, ASEM, 2017, p.156-161, ISBN 978-9975-127-50-9, Disponibil: https://caae.ase.md/files/caae/conf/conf_aprilie_2017.pdf
8. Manualul privind Codul Etic Internațional pentru profesioniștii contabili. Ediția 2018. <https://www.codetic-standardeinternationale.ro/wp-content/uploads/2020/01/Codul-etice-pentru-profesionistii-contabili.pdf>
 9. Manualul de reglementări Internaționale de Educație. Ediția 2019. <https://ceccar.ro/ro/wp-content/uploads/2021/12/HANDBOOK-OF-INTERNATIONAL-EDUCATION-PRONOUNCEMENTS-RO.pdf>
 10. Reglementarea profesiei contabile, IFAC. <https://ceccar.ro/ro/wp-content/uploads/2019/04/20121024-REGPOL-PPP1-Regulation-of-the-Accountancy-Profession-RO-2019.pdf>
 11. Standardul Internațional de Educație 4, Dezvoltarea profesională inițială – valori, etică și atitudini profesionale (revizuit) https://ceccar.ro/ro/wp-content/uploads/2020/01/IES-4-Professional-Values-Ethics-and-Attitudes-Revised-September-2019-RO_OLD.pdf
 12. WikipediA, definiție Etică, <https://ro.wikipedia.org/wiki/Etic%C4%83>

**STUDIU PRIVIND APRECIEREA PERFORMANȚEI FINANCIARE A COMPANIEI PRIN
INDICATORI DE CREARE DE VALOARE**

**STUDY OF THE APPRECIATION OF THE COMPANY'S FINANCIAL PERFORMANCE
THROUGH VALUE CREATION INDICATORS**

CZU: 005.52:[005.216.1:005.915]

DOI: 10.5281/zenodo.7059334

BALTEȘ NICOLAE

Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu, România

Email baltes_n@yahoo.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7546-6978>

Abstract

The study of value creation has become increasingly important as the world economy has developed, leading to the development of value-based management. The main beneficiaries of the measures taken by the management to increase the value are the shareholders. The study aims to evaluate the financial performance of some companies belonging to the manufacturing industry, listed on the Bucharest Stock Exchange through modern indicators on value creation (EVA, MVA, RTA, etc.). Value creation is an important attribute of the company's management, being the result of a complex management of all aspects of the business.

Key words: performanță financiară, creare de valoare, acționari, valoare de piață

JEL Classifications: G32, C12

Introducere

Conceptul de performanță financiară este frecvent asociat cu noțiunile de maximizare, eficacitate organizațională, eficiență, productivitate sau efect. Criteriile de apreciere ale performanței financiare se referă la productivitate, flexibilitate, adaptabilitate, capacitate, sensibilitate, realizare, creștere, cifră de afaceri, costuri de producție, productivitate, profitabilitate, etc.¹

Nicolae Felegă² consideră că performanța este definită de utilizatorii de informație contabilă în funcție de obiectivele specifice fiecăruia, și nu trebuie căutată exclusiv în contul de profit și pierdere. În același context, autorul menționează că analiza rentabilității implică compararea efectului obținut cu efortul depus pentru obținerea sa, respectiv compararea unui element de flux cu un element de stoc. Citând părerea profesorului Feleagă, profesorul Ion Stancu afirmă "denumirea de performanță financiară identificată prin contul de profit și pierdere este supralicitată".

În concepția lui F. Bogliolo, compania creează atât o valoare externă cât și o valoare internă. Crearea valorii externe semnifică o valoare de piață a companiei superioară valorii sale contabile, fapt datorat condițiilor specifice pieței și nu a deciziilor interne din cadrul companiei. Valoarea internă se referă la capacitatea companiei de a crea plusvaloare economică, respectiv de a obține o valoare netă pozitivă după remunerarea tuturor factorilor de producție.

Performanța reprezintă poziția de excelență obținută de o companie în mediul concurențial, rezultată din efectul sinergic al îndeplinirii obiectivelor strategice financiare, sociale și de mediu și a cărei finalitate o reprezintă satisfacția tuturor celor cu care interacționează: angajați, manageri, acționari, clienți, furnizori, stat și nu în ultimul rând mediul natural.³

¹ Balteș N., VasIU D., Analiza performanței financiare a entității economice, editura Universității "Lucian Blaga" din Sibiu, 2015, pag. 7

² Feleagă, Niculae, Feleagă, Liliana, Bunea, Ștefan, Bazele contabilității, Ed. Economică, 2002, pag. 74, citat de Stancu Ion în Stancu Ion, Finanțe. Piețe financiare și gestiunea portofoliului. Investiții directe și finanțarea lor. Analiza și gestiunea financiară financiară a întreprinderii. Ediția a patra, Ed. Economică, București, 2007, pag. 719

³ Balteș N., Analiza performanței financiare a entității economice, Ed. Universității "Lucian Blaga" din Sibiu, 2015, pag. 8

➤ **Indicatori de creare de valoare utilizați în evaluarea performanței financiare a entității economice**

Provocările cu care mediul de afaceri se confruntă în prezent au un impact major asupra performanței financiare a entităților economice. Acest lucru a determinat concentrarea managerilor asupra creării de valoare a companiilor pe care le conduc.

Indicatorii tradiționali reflectă performanța istorică a companiilor, având o relevanță limitată în previzionarea evoluției viitoare a acestora. Niciun indicator clasic nu ia în considerare costul capitalului investit în afacere, ci doar efectele utilizării acestuia, astfel că există companii care deși înregistrează performanțe financiare superioare, activitățile lor nu generează valoare pentru acționari.⁴

Indicatori precum rata rentabilității economice a activelor sau profitul net pe acțiune sunt utilizați ca măsuri ale performanței într-un număr mare de companii, deși acești indicatori nu sunt corelați teoretic cu crearea de valoare. În aceste condiții, ar trebui utilizate rate financiare adecvate pentru a reflecta crearea de valoare precum și indicatori moderni în cadrul managementului bazat pe crearea de valoare.⁵

Printre indicatorii de cuantificare a valorii nou create de o companie menționăm: Valoarea Economică Adăugată (EVA), Valoarea Adăugată de Piață (MVA), Rentabilitatea Totală a Acționarilor (RTA), Rentabilitatea lichidă a investițiilor (Rli), etc.

Indicatorii realizează o evaluare a eficienței alocării capitalului cu luarea în considerare a relației dintre risc și rentabilitate. Prin urmare obținerea unor valori economice pozitive reprezintă un semn al utilizării într-un mod eficient al capitalului în condiții de risc.

Valorile negative ale indicatorilor, în anumite perioade de timp nu semnifică în mod automat faptul că activitatea companiei în ansamblu este neprofitabilă sau că respectiva entitate nu are potențialul de a realiza investiții profitabile.

✓ **Valoarea Economică Adăugată- VEA (Economic Value Added- EVA)**

Crearea de valoare pentru o companie se realizează atunci când aceasta obține o rentabilitate a capitalurilor investite în active superioară costului resurselor mobilizate pentru a le finanța.⁶ Remunerarea capitalurilor proprii trebuie să se facă la o rată atractivă, superioară ratei oferite de plasamente cu un grad de risc mai redus. Crearea de valoare reprezintă, în cazul societăților cotate la bursă, criteriul prin care acționarii evaluează performanța societății.

Indicatorul se calculează ca diferență între profitul operațional net și costul de oportunitate al capitalului investit.⁷ Sern Steward propune următoarea relație de calcul pentru VEA:

$$\text{VEA} = \text{Profitul net operational} - (\text{Capitalul investit} \times \text{Costul capitalului})$$

O valoare pozitivă indică crearea de bogăție pentru acționari, peste remunerarea capitalului, în timp ce o valoare negativă semnifică faptul că, din rezultatul operational obținut, nu se acoperă costul capitalului. Este un indicator utilizat pentru a măsura crearea de valoare la nivel de fabrici, secții, departamente, etc. și multe companii îl folosesc ca bază pentru remunerarea managerilor.

⁴ Neculai Tabără, Dicu Roxana-Manuela, Indicatori de Performanță în contextul Reglementărilor Contabile Internaționale, Universitatea Danubius Galați, EIRP International Conference on European Integration – realities and Perspectives, Proceedings, 2007, vol. 2

⁵ Vasilescu Laura, Evaluarea performanței firmei pe baza indicatorilor financiari, Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, Seria Economice, Nr. 3/2011, pag. 159

⁶ Petrescu Silvia, Analiză și diagnostic financiar-contabil, ghid teoretico-aplicativ, ed. CECCAR, București, 2008, pag. 280

⁷ Balteș Nicolae, Vasiu Diana Elena, Analiza performanței financiare a entității economice, ed. Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2015, pag. 172

✓ **Valoarea Adăugată de Piață (Market Value Added- MVA)**

Se determină ca diferență între valoarea de piață a companiei (capitalizarea bursieră) și valoarea contabilă a capitalului aportat de către acționari. Valoarea adăugată de piață se află într-o legătură directă cu valoarea economică adăugată. Astfel, o creștere a valorii economice adăugate va majora preferința investitorilor pentru companie, ceea ce va conduce la o apreciere a cursului acțiunilor și implicit la creșterea valorii adăugate de piață.

Există mai multe perspective de abordare ale modelului de calcul al valorii adăugate de piață:⁸

- Ca indicator al performanței externe a companiei:

$$\text{MVA1} = \text{Valoarea de piață} - \text{Capitalul investit}$$

- Întrucât datoriile sunt înregistrate în bilanț la valoarea lor nominală, neexistând diferențe între valoarea lor contabilă și valoarea de piață, MVA se poate determina pe baza relației:

$$\text{MVA2} = \text{Capitalizarea bursieră} - \text{Capitaluri proprii}$$

- Ca diferență între valoarea de piață a companiei și valoarea activului net contabil (ANC):

$$\text{MVA3} = \text{Capitalizarea bursieră} - \text{ANC}$$

O valoare adăugată de piață pozitivă evidențiază faptul că entitatea economică creează valoare pentru investitori.

✓ **Rentabilitatea Totală a Acționarilor (RTA)**

Caracterizează valoarea nou creată de o companie pentru acționarii săi, într-o anumită perioadă de timp. Se calculează ca raport între modificarea valorii bursiere a acțiunilor la care se adaugă dividendele pe acțiune distribuite și valoarea bursieră a acțiunilor la începutul perioadei.⁹

$$\text{RTA} = \text{CB} + \text{Dividende} / \text{CB0}$$

În care:

CB = modificarea valorii bursiere (CB1 – CB0)

CB1 = valoarea bursieră la sfârșitul perioadei

CB0 = valoarea bursieră la începutul perioadei

Indicatorul este limitat din punct de vedere al influenței evoluției cursului bursier al acțiunilor pe piața bursieră și a altor factori externi care nu depind de performanța companiei și nu pot fi controlați de aceasta. Valoarea indicatorului este afectată și de schimbările în distribuirea fluxurilor de numerar către investitori.

✓ **Rentabilitatea Lichidă a Investițiilor (Rli)**

Rentabilitatea lichidă a investițiilor reprezintă o rată internă de rentabilitate, exprimând procentual raportul dintre cash flow-ul brut al perioadei, din care se deduc amortizarea și totalul investițiilor brute. Indicatorul se determină utilizând următoarea relație de calcul:

$$\text{Rli} = (\text{Cfb}-\text{A}) / \text{Ib} = (\text{Rnet} + \text{D} + \text{A} - \text{A}) / \text{Ib} * 100 = (\text{Rnet} + \text{D}) / \text{Ib} * 100 \\ = \text{Cfs} / \text{Ib} * 100$$

în care:

Cfb = cash flow brut (Rnet + D + A)

Rnet = rezultatul net

⁸ Vâlceanu Gheorghe, Robu Vasile, Georgescu Nicolae, Analiză economico financiară, ediția a doua, Ed. Economică, 2005, pag. 332

⁹ idem

D = cheltuieli privind dobânzile
 A = amortizarea
 $I_b = \text{investiții brute } (A_i + A_c)$
 $A_i = \text{active immobilizate brute, actualizate la rata inflației}$
 $A_c = \text{active circulante nete}$
 $Cfs = \text{cash flow sustenabil } (Cfs = Cfb - A = R_{net} + D)$

➤ **Studiu privind evoluția performanței financiare la companii aparținând industriei prelucrătoare a metalelor listate la Bursa de Valori București**

Cercetarea este realizată pentru cinci companii aparținând industriei metalurgice, cu activitate de prelucrare a metalelor, listate la Bursa de Valori București, respectiv: Emailul S.A, VES S.A, Metalurgica S.A, Inox S.A., Industria Prahova S.A, perioada 2015-2019. Evoluția principalilor indicatori privind crearea de valoare în perioada 2015-2019 este prezentată în figurile 1-3.

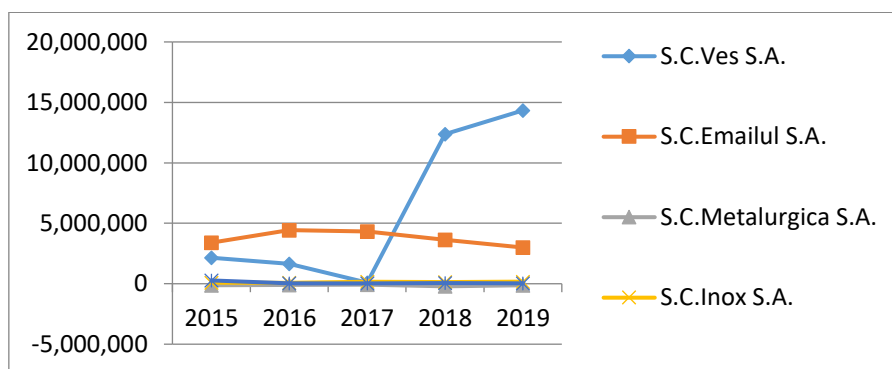

Figura nr. 1. Evoluția Valorii economice adăugate
 Sursa: prelucrare proprie autor pe baza datelor furnizate de www.bvb.ro

Se constată că Metalurgica S.A. nu a creat valoare adăugată în niciun exercițiu financiar, întrucât rezultatul operațional realizat nu acoperă costul capitalului, nefiind atractivă pentru investitori. Celelalte patru companii cuprinse în cercetare au înregistrat valori pozitive ale indicatorului, în perioada 2015-2019.

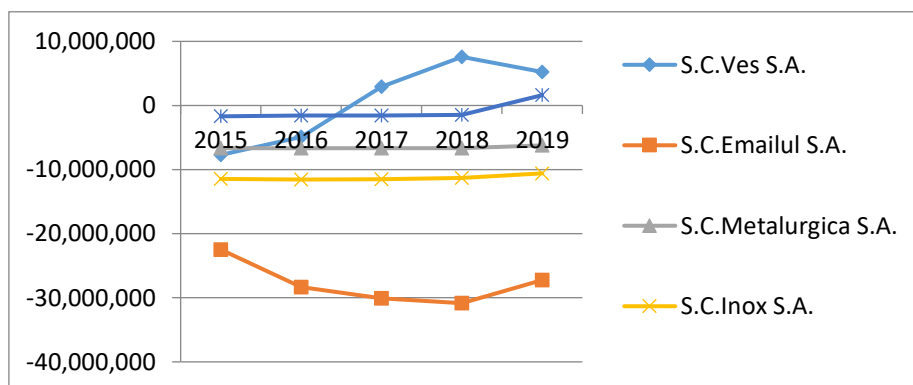

Figura nr. 2. Evoluția Valorii adăugate de piață
 Sursa: prelucrare proprie autor pe baza datelor furnizate de www.bvb.ro

Singura companie pentru care s-au înregistrat valori pozitive, în perioada 2015-2019, ale indicatorului este VES S.A., urmare capitalizării bursiere superioare activului net contabil. Pentru celelalte companii cuprinse în cercetare s-au înregistrat valori negative ale indicatorului, ceea ce sugerează faptul că, deși creează valoare pentru acționari, ele nu erau atractive pentru investitori.

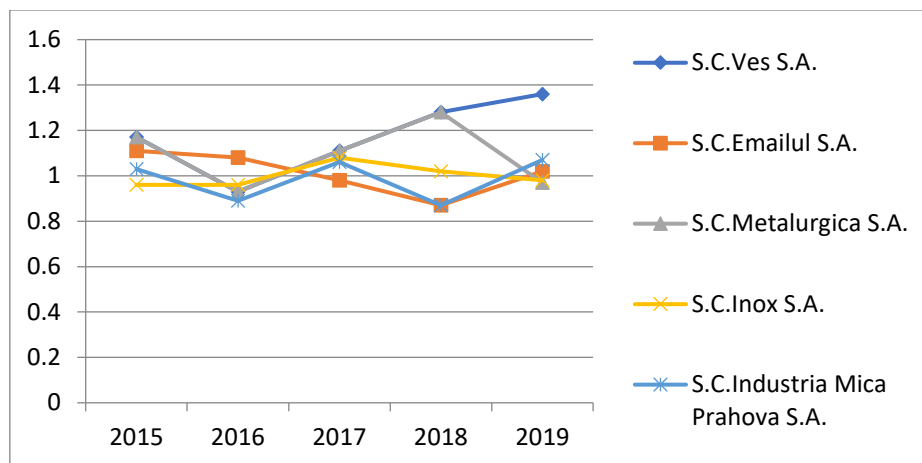

Figura nr. 3. Evoluția Rentabilității totale a acționarilor

Sursa: prelucrare proprie autor pe baza datelor furnizate de www.bvb.ro

Se constată un nivel relativ redus și o evoluție fluctuantă a indicatorului pentru toate cele cinci companii analizate. Această situație este explicată pe de o parte de modificarea cursului bursier al acțiunilor iar pe de altă parte datorită valorii scăzute a dividendelor plătite anual către acționari.

Concluzii

Cercetarea realizată, deși a cuprins un număr redus de companii precum și o perioadă relativ scurtă de timp, a evidențiat faptul că măsurătorile care se bazează pe rate operaționale sau indicatori bilanțieri ajustați sunt mai bune pentru manageri care, astfel, observă ce factori influențează mai bine valoarea companiei și ce pârghii trebuie acționate pentru a crește valoarea acesteia. Pe de altă parte, pentru investitori este mai importantă capitalizarea companiei, deoarece, practic, ei câștigă (sau pierd) din evoluția cursului acțiunilor. Pentru o măsurare cât mai corectă a performanței financiare a unei companii considerăm că ar trebui folosiți în analiză atât indicatori bilanțieri clasici cât și indicatori moderni privind crearea de valoare. În acest sens, Koller, partener la McKinsey atrage atenția că ”din dorința de a alege cel mai reprezentativ indicator de măsurare a performanței financiare a companiei, se poate ajunge să se insiste prea mult asupra modului de creare a valorii pentru acționari și să se minimizeze adevăratele scopuri ale creării acestor indicatori și anume ajutarea managerilor de a lua deciziile care maximizează valoarea creată pentru acționari”.

Bibliografie selectivă

Balteș Nicolae, Expertiză contabilă și diagnostic financiar, studii de caz, Editura Pro Universitaria, București, 2020

Balteș Nicolae, Alexandra Gabriela Maria Dragoș, *Performanța financiară în industria prelucrătoare*, Editura Tehno Media, Sibiu, 2018

Balteș Nicolae, Vasiliu Diana, *Analiza performanței financiare a entității economice*, editura Universității “Lucian Blaga” din Sibiu, 2015

Balteș Nicolae (coordonator) și colaboratori, *Analiză economico-financiară*, Editura Universității “Lucian Blaga” din Sibiu, 2013

Balteș Nicolae, *Analiză și diagnostic financiar*, Editura Universității “Lucian Blaga” din Sibiu, 2010

Feleagă Nicolae, Feleagă Liliana, Bunea Ștefan, *Bazele contabilității*, Ed. Economică, 2002

Petrescu Silvia, Analiză și diagnostic financiar-contabil, ghid teoretico-aplicativ, ed. CECCAR, București, 2008

Stancu Ion, Finanțe. Piețe financiare și gestiunea portofoliului. Investiții directe și finanțarea lor. Analiza și gestiunea financiară financiară a întreprinderii. Ediția a patra, Ed. Economică, București, 2007

Tabără Neculai, Dicu Roxana-Manuela, Indicatori de performanță în contextul Reglementărilor Contabile Internaționale, Universitatea Danubius Galați, EIRP International Conference on European Integration – Realities and Perspectives, Proceedings, 2007, vol. 2

Vasilescu Laura, Evaluarea performanței firmei pe baza indicatorilor financiari, Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, Seria Economice, Nr. 3/2011

<http://oeconomica.org.ro/files/pdf/39.pdf>

АНАЛИЗ ОЦЕНКИ КОНТРАГЕНТОВ: РОССИЙСКИЙ И ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ

COUNTERPARTY EVALUATION ANALYSIS: RUSSIAN AND FOREIGN EXPERIENCE

CZU: [005.591.43:005.342](100+470+571)

DOI: 10.5281/zenodo.7059375

BYCHKOVA SVETLANA

Saint-Petersburg State Agrarian University, St.-Petersburg, Russia

Email: smbychkova@mail.ru

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7684-9025>

SHVETS OKSANA

*State Institute of Economics, Finance, Law and Technology, Gatchina, Leningrad reg.,
Russian Federation*

Email: o.v.shvets@mail.ru

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2564-6882>

Аннотация: Статья посвящена рассмотрению основных подходов к оценке благонадежности контрагентов при принятии решения о предполагаемом сотрудничестве с ними. В современных условиях сбор комплексной информации о потенциальном деловом партнере рассматривается как необходимое условие проявления должной осмотрительности организацией. С другой стороны, оценка контрагента в ходе процедуры договорной дью дилидженс может рассматриваться как инструмент обеспечения финансовой безопасности экономического субъекта. В статье определены основные преимущества и недостатки каждой из рассмотренных методик анализа потенциального делового партнера на предмет его добросовестности. Отдельным аспектом проводимого исследования стало рассмотрение особенностей реализации указанных подходов в российской и зарубежной практике оказания услуги договорной дью дилидженс.

Abstract: The article is devoted to the consideration of the main approaches to assessing the reliability of counterparties when deciding on the proposed cooperation with them. In modern conditions, the collection of comprehensive information about a potential business partner is considered as a necessary condition for the organization to exercise due diligence. On the other hand, the counterparty's assessment during the contractual due diligence procedure can be considered as a tool to ensure the financial security of an economic entity. The article identifies the main advantages and disadvantages of each of the considered methods of analyzing a potential business partner for his integrity. A separate aspect of the research was the consideration of the specifics of the implementation of these approaches in the Russian and foreign practice of providing contractual due diligence services.

Ключевые слова: благонадежность контрагента, рейтинговый подход, скоринг, риск-ориентированный подход, принцип «знай своего клиента».

Keywords: reliability of the counterparty, rating approach, scoring, risk-based approach, the principle of "know your customer"

JEL Classifications: M49

Вступление

Надлежащая проверка клиентов (проявление должной осмотрительности при выборе контрагентов, Customer Due Diligence) является процедурой, применяемой организациями для сбора и оценки соответствующей информации о потенциальном и действующем контрагенте. Она направлена на обнаружение потенциального риска для организации, который возникает в ходе деловых взаимоотношений с конкретной организацией или физическим лицом, и предполагает проведение анализа информации из различных источников [2, с. 28].

Основное содержание

Указанная проверка предполагает проведение всестороннего анализа деятельности контрагента. В связи с тем, что отсутствует единая методика проведения Customer Due Diligence, в научной литературе и практической деятельности крупнейших аудиторских организаций предложены различные методики к выполнению указанной процедуры, которые требуют более детального рассмотрения.

Кузнецова С.Б. отмечает, что проверка контрагента на благонадежность охватывает следующие направления мониторинга:

- 1) административный;
- 2) коммуникативный;
- 3) оценочный.

В ходе административного мониторинга проверяются учредительная и бухгалтерская документация организации. Главная цель рассматриваемого этапа состоит в изучении текущей деятельности организации. Кроме того, анализу подлежит положение организации на рынке товаров и услуг, способность организации выполнять свои обязательства и ее деловая репутация.

Коммуникативный этап предполагает исследование перспектив роста организации, ее инвестиционной привлекательности, наличия зарегистрированных в соответствии с действующим законодательством прав, разрешений, лицензий, свидетельств о нахождении в конкретной саморегулируемой организации, а также ознакомление с направленностью маркетинговых исследований, проводимых экономическим субъектом.

Оценочный этап мониторинга надежности потенциального делового партнера представляет собой комплексное финансовое исследование, предполагающее определение действительной стоимости активов экономического субъекта и прогнозирование направлений его дальнейшего развития. Важность оценочного этапа для формирования комплексного представления о деятельности контрагента проявляется в том, что по итогам проведенного анализа на этом этапе у заказчика процедуры customer due diligence имеется информация о коммерческой стоимости основных фондов проверяемой организации. Также в рамках оценочного направления мониторинга надежности контрагента проверяется финансовое обеспечение имеющихся у организации обязательств, изучаются имеющиеся судебные решения и наличие незакрытых исполнительных производств, состояние внутренней финансовой дисциплины экономического субъекта. По итогам проведенного исследования подготавливается отчет, раскрывающий все аспекты деятельности потенциального бизнес-партнера [3, с. 231-232]. В таблице 1 представлен перечень признаков добросовестности и, соответственно, недобросовестности контрагента.

Таблица 1. Критерии добросовестного и недобросовестного контрагентов

Признаки добросовестного контрагента	Признаки недобросовестного контрагента
<ul style="list-style-type: none"> – неизменность юридического адреса и состава учредителей; – отсутствие существенной величины кредиторской задолженности на протяжении нескольких лет; – отсутствие отрицательной судебно-исполнительной практики в отношении использования бюджетных средств или исполнения договорных обязательств; – соответствие стоимости основных средств подтверждающим документам; – исполнение государственных контрактов в установленные сроки; – безупречная деловая репутация; – наличие необходимого персонала для выполнения взятых организацией на себя обязательств; – осуществление инвестиций в расширение производства и рынков сбыта; – финансирование маркетинговых программ и выход организации на международный рынок. 	<ul style="list-style-type: none"> – признаки неплатежеспособности организации (высокая доля кредиторской задолженности, наличие административных санкций и исполнительных производств по обязательствам, низкий уровень рентабельности); – завышенная стоимость активов, наличие неотраженных в отчетности активов, – недостоверность бухгалтерской отчетности; – отсутствие у организации необходимых ресурсов для исполнения взятых на себя обязательств.

Источник: [3, с. 232-233].

В современных условиях используются следующие подходы к оценке контрагентов, представленные на рисунке 1.

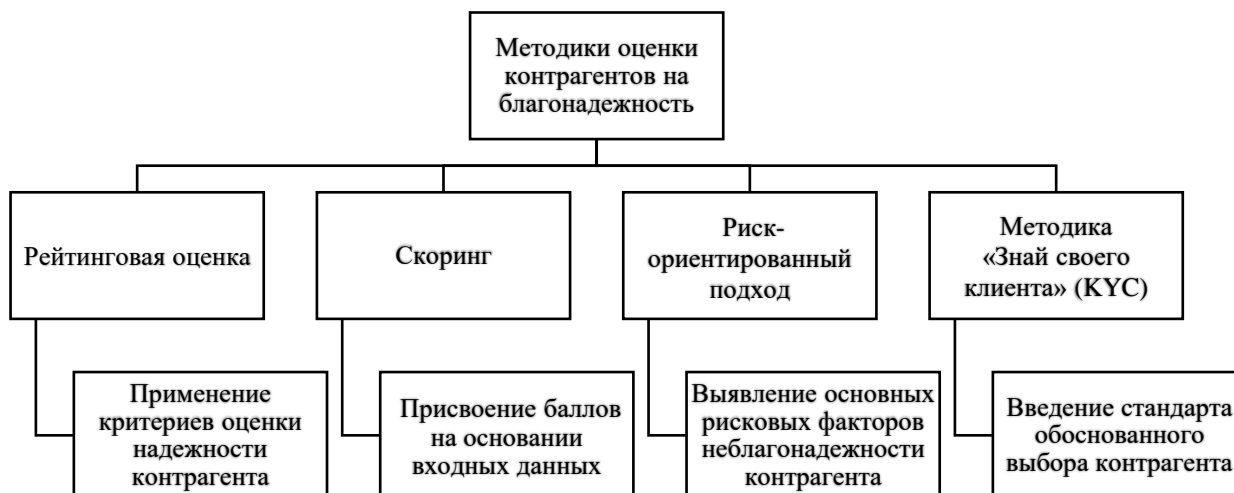

Рис. 1. Основные подходы к оценке контрагентов в российской и зарубежной практике

Источник: составлено авторами.

Представленные на рисунке 1 методики ориентированы на комплексную оценку возможного делового партнера и применяются и в российской, и в зарубежной практике процедуры дью дилидженс при анализе благонадежности контрагента.

В целом при осуществлении рейтинговой оценки поставщиков могут применяться следующие методы:

1. Математические (метод сумм, метод баллов, метод эталонов и т.п.).
2. Статистические.

3. Финансово-аналитические (метод анализа финансовой устойчивости, деловой активности, платежеспособности и т.п.).

4. Метод комплексной рейтинговой оценки [6, с.194-198].

Также следует учитывать определенные отличия в методах рейтинговой оценки поставщиков. Метод балльной оценки прежде всего ориентирован на получение максимального совокупного результата или показателя, позволяющего отнести контрагента к определенной группе. Метод расстояний базируется на определении минимального значения комплексной оценки, который характеризует расстояние от итогового фактического значения полученных расчетов до их эталонного значения. Метод негативных факторов предполагает проведение анализа деятельности поставщиков по определенным параметрам: минимальный уровень темпа роста цен, отклонения от сроков поставок, предусмотренных в договоре и других показателей, являющихся достаточно информативными для характеристики уровня качества предлагаемой контрагентом продукции и надежности поставщиков.

Методики анализа текущей платежеспособности и финансовой устойчивости поставщиков основаны на сравнении относительных коэффициентов, рассчитанных за прошлые периоды, с рекомендуемым (нормативным) уровнем данных показателей. Метод оценки деловой активности состоит в расчете показателей оборачиваемости хозяйственных средств, вложенных в производственные запасы. Метод комплексного рейтингового анализа финансово-хозяйственной деятельности делового партнера основан на выборе максимального из полученных результатов [6, с. 195-198].

На рисунке 2 представлен потенциал применения рейтингового подхода в рамках договорного дью дилидженс.

Рис.2. Отличительные особенности рейтингового подхода оценки благонадежности контрагентов

Источник: составлено авторами.

Таким образом, рейтинговый подход базируется на анализе значительного количества входных данных и рекомендуется к сотрудничеству контрагент с наиболее высоким рейтингом.

Для рейтингового подхода характерны определенные преимущества и недостатки. К несомненным преимуществам этого подхода можно отнести: комплексную оценку сильных и слабых сторон исследуемой организации и возможность использования экспертного мнения

при ранжировании контрагентов. Среди недостатков указанной методики можно отметить: необходимость постоянно мониторинга динамики критериев, входящих в рейтинговую модель; ретроспективный подход к анализу информации

Скоринговый метод оценки благонадежности потенциального делового партнера базируется на разделении исследуемых организаций на несколько категорий. Следует отметить, что скоринговый подход к анализу контрагента имеет ряд общих черт с рейтинговым подходом и нацелен на проведение анализа значительного количества разноплановых показателей и присвоение баллов полученным результатам. Итоговая оценка используется для принятия решения о возможности сотрудничества с конкретным контрагентом. На рисунке 3 представлен потенциал применения методики скоринга для оценки благонадежности организации.

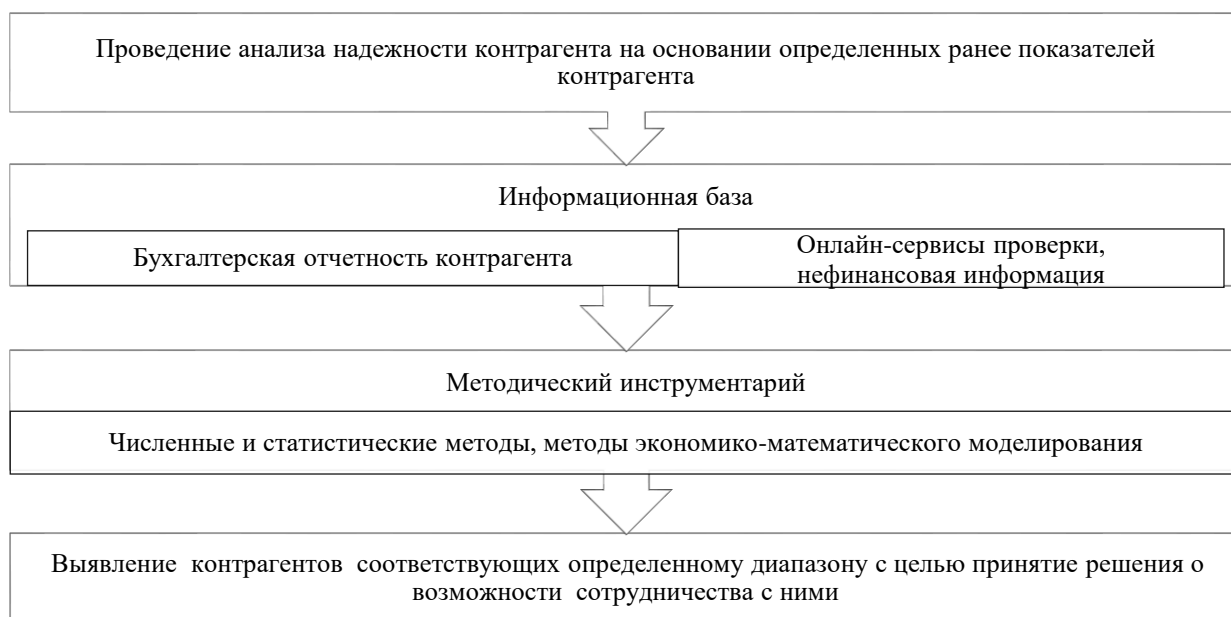

Рис.3. Потенциал применения скоринга при анализе благонадежности контрагента

Источник: составлено авторами.

Скоринговая методика анализа контрагента позволяет осуществить построение аналитических процедур на данных о генеральной совокупности, а не на небольших выборках, что является несомненным ее преимуществом. Информация для построения скоринга общедоступна и верифицирована, что существенно облегчает проведение исследования. Указанной методике также присущи отдельные недостатки: отсутствие определенных сведений об исследуемом возможном деловом партнере по причине коммерческой тайны. Также эксперту, который проводит анализ, необходимо применить цифровые инструменты для обеспечения большей точности выходных результатов, что требует от исполнителя проверки определенных навыков в сфере цифровой грамотности.

Риск-ориентированный подход предполагает проведение анализа основных обстоятельств, свидетельствующих о неблагонадежности контрагента. Перечень основных рисков факторов, которые могут возникнуть при деловых взаимоотношениях с неблагонадежным контрагентом представлены на рисунке 4.

Нарушение установленных сроков поставок и условий по количеству и качеству продукции
Несоответствие способа оплаты, договоренности о ценах и т.п.
Неисполнение организацией по истечении срока, предусмотренного договором, взятых на себя обязательств
Финансовая несостоятельность или наличие признаков банкротства экономического субъекта
Остановка производства (деятельности) контрагента вследствие происшествий экологического характера (аварии, пожар) или обстоятельств непреодолимой силы
Налоговые риски
Политические ситуации (санкции)
Правовые риски
Риски невыявления признаков неблагонадежности контрагента

Рис.4. Рисковые факторы деловых взаимоотношений с неблагонадежным контрагентом

Источник: составлено авторами по [2, с. 25; 7, с. 48-52].

Для снижения негативного влияния на деятельность организации проводится проверка контрагентов с использованием риск-ориентированного подхода, который предполагает:

- 1) оценку предпринимательских рисков;
- 2) принятие взвешенных управленческих решений, которые основаны на комплексной информации об организации;
- 4) мониторинг деятельности проверяемой организации;
- 5) процесс взыскания проблемной дебиторской задолженности [5, с.1-2].

Последствия вышеперечисленных рисков способны оказать негативное влияние на деятельность современной организации, так как приводят к дополнительным расходам, срывам поставок или оказания каких-либо услуг, подрывают доверие со стороны клиентов. В связи с этим, усиливаются значение и роль процедуры проверки контрагентов на благонадежность [2, с. 25].

Для минимизации негативных последствий от представленных на рисунке 4 факторов проводится детальный анализ внешней и внутренней бизнес-среды организации, с использованием методов математической и финансовой статистики проводится их комплексная оценка [1, с. 18-20]. Потенциал применения риск-ориентированного подхода для оценки контрагентов представлен на рисунке 5.

Рис. 5. Потенциал применения риск-ориентированного подхода для оценки контрагентов

Источник: составлено авторами.

Риск-ориентированный подход является достаточно инновационным и занял свою нишу в оценке контрагентов. Этому способствовали преимущества, которые для него характерны. В первую очередь, оценка рисков взаимодействия с неблагонадежными контрагентами необходима для обеспечения финансовой безопасности организации. Несмотря на то, что указанная методика является трудоемкой, она позволяет получить комплексное представление о рискованных факторах взаимодействия с возможным деловым партнером.

Применение методики «знай своего клиента» (KYC) обусловлено тем, что она обеспечивает комплексный подход к оценке контрагента. Значительное количество экономических субъектов имеют предварительно разработанный регламент проверки потенциального контрагента перед началом делового сотрудничества с ним. В соответствии с этим регламентом определяется дальнейшая политика по выявлению неблагонадежных партнеров, с которыми сотрудничество нежелательно. Реализация принципа «знай своего клиента» предполагает отслеживание транзакций организации и сбор большого количества финансовой и нефинансовой информации [4, с. 97]. Очевидно, что в ходе реализации этого принципа активно применяются специализированные онлайн-сервисы, потенциал которых огромен. Эти цифровые инструменты позволяют существенно сократить трудовые затраты на сбор необходимой информации для ее дальнейшей обработки. Также, несмотря на тот факт, что принцип «знай своего клиента» является самостоятельным методическим инструментарием, необходимо отметить взаимосвязь этой политики с риск-ориентированным подходом. Потенциал применения указанной методики представлен на рисунке 6.

Рис. 6. Потенциал применения методики «Знай своего клиента» для оценки благонадежности контрагента

Источник: составлено авторами

Указанный подход ориентирован на методику, апробированную в кредитных организациях при анализе кредитоспособности заемщиков. В связи с этим эксперты, применяющие рассмотренную методику, могут оптимизировать временные затраты на проведение проверки экономического субъекта. Также необходимо учитывать, что для этой методики характерны определенные ограничения. Прежде всего, необходимо постоянно актуализировать полученную информацию о контрагенте. Кроме того, при реализации методики «знай своего клиента» имеет место субъективный подход, который может стать причиной недостоверной интерпретации полученных результатов.

Заключение

Рассмотренные подходы применяются в российской и зарубежной практике, но с учетом определенных национальных особенностей. На рисунке 7 представлены отличительные черты каждого из рассмотренных подходов, характерные для российской и зарубежной практики.

Рис.7. Сравнительная характеристика интерпретаций основных подходов к оценке контрагента в российской и зарубежной практике

Источник: составлено авторами

В целом рейтинговый подход, применяемый в практике российских организаций, характеризуется преимущественным использованием финансовых показателей и критериев, в то время как в зарубежной практике существенное внимание уделяется применению нефинансовой информации, характеризующей устойчивое развитие экономического субъекта. В ходе проверки по методике скоринга для российских аудиторских и консалтинговых организаций, оказывающих процедуру договорного дью дилидженс, характерно широкое использование функциональных возможностей онлайн-сервисов для формирования мнения о надежности делового партнера. Зарубежный опыт использования скоринга для проверки контрагентов характеризуется использованием указанной методики предпочтительно для оценки платежеспособности и кредитоспособности контрагента. Риск-ориентированный подход базируется на комплексной оценке рисков и в России значительное внимание уделяется учету риска взаимодействия с фирмами-однодневками. В то же время зарубежная интерпретация указанного подхода основывается на достаточно широком использовании методики стресс-тестирования для прогнозирования рисков. Принцип «знай своего клиента» за рубежом первоначально использовался в практике финансовых институтов для оценки потенциальных заемщиков. В современных условиях в российских организациях значительный вклад в развитие и популяризацию применения данного принципа внесла методика Федеральной налоговой службы РФ, которая предписывает проявлять должную осмотрительность и обращать значительное внимание на надежность потенциального делового партнера.

Таким образом, можно сделать вывод, что все рассмотренные методики обладают значительным потенциалом для проверки контрагента на благонадежность. При условии их дальнейшего совершенствования применение их в ходе договорного дью дилидженс можно рассматривать как инструмент повышения эффективности указанной процедуры.

Список литературы

1. Галимова С.А., Скороходова Л.А. Управление рисками при оценке контрагента предприятия // Economics. - 2015. - № 4 (5). – С.18-20.

2. Кадиева Л.М. Особенности проверки контрагентов в деятельности современной организации // Наука без границ. - 2018. - № 5. – С. 25-30.
3. Кузнецова С. Б. Due diligence (должная осмотрительность) как способ проверки контрагента при заключении контракта // Синергия Наук. - 2019. - №. 38. - С. 229-234.
4. Лебедев А.Р., Белоусова Н.А. Элемент управления рисками по принципу "Знай своего клиента", как инструмент минимизации финансовых угроз экономической безопасности хозяйствующего субъекта // От научных идей к стратегии бизнес-развития. – 2018. - С. 97-106.
5. Новичкова О.В. Современные подходы к управлению дебиторской задолженностью предприятия // Финансы и управление. – 2015. - № 1. – С. 1-10.
6. Сергеева И.Г., Поцулин А.Д. Совершенствование системы выбора и оценки поставщиков товаров // Modern economy success. – 2019. – №. 6. – С. 194-198.
7. Тихомиров Ю.А. Методология анализа и оценки рисков в законодательной деятельности // Юридическая техника. - 2015. - № 9. - С.46-52.

**ОЦЕНКА ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ВОПРОСОВ ПРИ АУДИТЕ БУХГАЛТЕРСКОЙ
(ФИНАНСОВОЙ) ОТЧЕТНОСТИ**

**ASSESSMENT OF ENVIRONMENTAL ISSUES DURING AUDIT OF ACCOUNTING
(FINANCIAL) STATEMENTS**

CZU: 657.62:504.03(100+476)

DOI: 10.5281/zenodo.7059470

MASKO Ludmila

Polotsk State University

Novopolotsk, Republic of Belarus

Email: ludamasko@mail.ru

Аннотация

В статье проведено исследование экологических вопросов, важных для аудируемых лиц и оценки влияния на достоверность бухгалтерской (финансовой) отчетности. Результаты проведенного исследования позволили разработать и рекомендовать к использованию алгоритм проверочных процедур по этапам, который считаем необходимым при проведении аудита экологических вопросов организации. Предлагаемый алгоритм проверочных процедур по этапам будет способствовать повышению качества работы аудиторской организации, возможности в полном объеме оценить влияние на отчетность аудируемого лица экологических вопросов, выражению достоверного мнения в аудиторском заключении.

Abstract

The article studies environmental issues that are important for audited entities and assesses the impact on the reliability of accounting (financial) statements. The results of the study made it possible to develop and recommend for use an algorithm of verification procedures by stages, which we consider necessary when conducting an audit of the organization's environmental issues. The proposed algorithm of verification procedures by stages will help improve the quality of the work of the audit organization, the ability to fully assess the impact of environmental issues on the audited entity's reporting, and express a reliable opinion in the audit report.

Ключевые слова: аудит экологических вопросов, бухгалтерская (финансовая) отчетность, сегментирование информации, аудит экологических активов, аудит экологических обязательств

Keywords: audit of environmental issues, accounting (financial) reporting, segmentation of information, audit of environmental assets, audit of environmental liabilities

JEL CLASSIFICATIONS: M42

Введение

В настоящее время деятельность субъектов хозяйствования оказывает существенное влияние на окружающую среду. В связи с этим организациям необходимо принимать меры, направленные на снижение данного влияния и своевременные управленческие решения по ее охране. В зависимости от деятельности аудируемого лица экологические вопросы могут иметь существенное влияние на показатели бухгалтерской (финансовой) отчетности. Считаем, что одними из составляющих экологических вопросов организации являются экологические активы и обязательства, отраженные в системе счетов бухгалтерского учета как на балансовых, так и на забалансовых счетах. Однако в отчетности субъектов хозяйствования не представлена информация по экологическим активам и обязательствам в необходимом детализированном виде. Это затрудняет поиск необходимых показателей в представленных отчетных данных. В направлении обеспечения достаточного количества доказательств для установления достоверности отчетных данных об экологических активах и обязательствах аудируемой организации и выражения профессионального мнения аудитора проведено

исследование оценки экологических вопросов при аудите бухгалтерской (финансовой) отчетности.

Основное содержание статьи

Порядок действий аудиторской организации или аудитора, осуществляющего деятельность в качестве индивидуального предпринимателя, в ходе аудита бухгалтерской и (или) финансовой отчетности аудируемого лица по выявлению экологических вопросов, важных для аудируемых лиц, и оценке влияния этих вопросов на достоверность их бухгалтерской и (или) финансовой отчетности в Республике Беларусь регламентирован Национальными Правилами аудиторской деятельности «Оценка экологических вопросов при аудите бухгалтерской и /или финансовой отчетности». Данным документом установлено, что под экологическими вопросами понимаются [1]:

- действия по предотвращению, уменьшению или устранению вреда, причиняемого окружающей среде, консервации восполнимых или невосполнимых природных ресурсов, предусмотренные экологическим законодательством или договором, а также осуществляемые аудируемым лицом на добровольной основе;
- последствия нарушений экологического законодательства;
- последствия вреда, причиненного окружающей среде, жизни, здоровью и имуществу граждан и юридических лиц в результате воздействия на окружающую среду;
- последствия вреда, нанесенного окружающей среде предыдущим владельцем (пользователем, собственником) имущества.

Национальными Правилами аудиторской деятельности «Оценка экологических вопросов при аудите бухгалтерской и /или финансовой отчетности» установлено, что «Экологические вопросы могут оказывать существенное влияние как на финансово-хозяйственную деятельность, так и на бухгалтерскую и (или) финансовую отчетность аудируемого лица». В связи с этим, «необходимость учета экологических вопросов при аудите бухгалтерской и (или) финансовой отчетности зависит от важности данных вопросов для аудируемого лица и профессионального суждения аудиторской организации о том, могут ли экологические вопросы повлечь за собой риск существенного искажения бухгалтерской и (или) финансовой отчетности данного аудируемого лица» [1].

Примерами риска при проведении аудита экологических вопросов являются [1]:

- риск появления в бухгалтерской и (или) финансовой отчетности аудируемого лица ошибок в связи с дополнительными затратами при соблюдении им требований экологического законодательства;
- риск появления в бухгалтерской и (или) финансовой отчетности аудируемого лица ошибок в связи с несоблюдением им экологического законодательства;
- риск появления дополнительных затрат в связи с возможным влиянием конкретных экологических требований потребителей продукции (работ, услуг) к аудируемому лицу;
- риск появления дополнительных затрат в связи с возможной реакцией заказчиков продукции (работ, услуг) на действия аудируемого лица в экологической сфере; и другие.

По нашему мнению, с целью снижения риска необнаружения существенных искажений бухгалтерской (финансовой) отчетности по экологическим аспектам деятельности аудиторская организация определяет характер, сроки проведения, объем процедур проверки по существу. Она должна получить аудиторские доказательства, подтверждающие утверждения по экологическим вопросам, из внутренних и из внешних источников информации. Все действия, события и выводы аудиторской организации в отношении экологических вопросов аудируемой организации должны найти отражение в рабочей документации аудитора.

В международной аудиторской практике действует Положение о международной аудиторской практике IAPS 1010 «Учет экологических вопросов в ходе аудита финансовой отчетности» [2], в котором подчеркнуты чрезвычайная важность данных вопросов и растущий интерес к ним

среди пользователей финансовой отчетности, так как при определенных обстоятельствах они могут оказывать на нее существенное влияние. В связи с этим для установления соответствия Национальных Правил аудиторской деятельности международным стандартам следует провести сравнение экологических вопросов при проведении аудита, которые представлены в национальных и международных рекомендациях. Результаты данного сравнения представлены в таблице 1.

Таблица 1 — Сравнение экологических вопросов при проведении аудита согласно национальным и международным рекомендациям

Национальные Правила аудиторской деятельности «Оценка экологических вопросов при аудите бухгалтерской и /или финансовой отчетности»	Положение о международной аудиторской практике IAPS 1010 «Учет экологических вопросов в ходе аудита финансовой отчетности»	Результат
Действия по предотвращению, уменьшению или устранению вреда, причиняемого окружающей среде, консервации восполнимых или невозполнимых природных ресурсов, предусмотренные экологическим законодательством или договором, а также осуществляемые аудируемым лицом на добровольной основе.	а) Попытки предотвратить, уменьшить или устранить ущерб, наносимый окружающей среде, или заниматься консервацией возобновляемых и невозобновляемых ресурсов (такие действия могут быть предписаны законами и регулированием об охране окружающей среды или договором, или осуществляться на добровольной основе)	+
Последствия нарушений экологического законодательства.	б) Последствия нарушения законов и регулирования об охране окружающей среды	+
Последствия вреда, причиненного окружающей среде, жизни, здоровью и имуществу граждан и юридических лиц в результате воздействия на окружающую среду.	в) Последствия экологического вреда, причиненного другим лицам или природным ресурсам	+
Последствия вреда, нанесенного окружающей среде предыдущим владельцем (пользователем, собственником) имущества.	г) Последствия субститутивной ответственности, устанавливаемой законом (например, ответственность за ущерб, нанесенный прежними владельцами)	+

Примечание — + — совпадение; – — отсутствие совпадения.

Источник: разработка автора [3, с. 124]

Результаты проведенного сравнения свидетельствуют о том, что экологические вопросы, предусмотренные Национальными Правилами аудиторской деятельности «Оценка экологических вопросов при аудите бухгалтерской и /или финансовой отчетности», совпадают по своей сути с изложенными в Положении о международной аудиторской практике IAPS 1010 «Учет экологических вопросов в ходе аудита финансовой отчетности». По результатам проведенного исследования можно сделать вывод о том, что акцент на экологические вопросы при проведении аудита бухгалтерской (финансовой) отчетности организаций Республики Беларусь сделан с учетом Положений международной аудиторской практики и в направлении сближения

с Международными стандартами аудита. В этой связи проведем сравнение тематических разделов Международных стандартов аудита с группами, на которые разделены Национальные Правила аудиторской деятельности в Республике Беларусь (таблица 2).

Таблица 2 — Сравнение смысловых разделов Международных стандартов аудита с группами, на которые разделены Национальные Правила аудиторской деятельности Республики Беларусь

Международные стандарты аудита	Национальные Правила аудиторской деятельности Республики Беларусь
Вводные аспекты	Общие вопросы
Обязанности	Вопросы ответственности аудиторской организации и качества аудита
Планирование	Планирование аудита
Внутренний контроль	
Аудиторские доказательства	Получение аудиторских доказательств
Использование работы третьих лиц	Использование работы третьих лиц
Аудиторские выводы и заключения	Итоговые документы аудита
Специализированные области аудита	Некоторые аспекты аудита
Сопутствующие услуги	Специальные области аудита и сопутствующие услуги

И с т о ч н и к: разработка автора на основе [4, 5].

Таким образом, группы, на которые разделены Национальные Правила аудиторской деятельности, максимально приближены к тематическим разделам Международных стандартов аудита. Важно подчеркнуть, что некоторые Национальные Правила включают дополнительные нормы и положения, соответствующие законодательству Республики Беларусь.

В соответствии с действующими Национальными правилами аудиторской деятельности «При планировании и выполнении аудиторских процедур, а также при оценке их результатов аудиторская организация должна учитывать, что несоблюдение аудируемым лицом экологического законодательства может оказать существенное влияние на бухгалтерскую (финансовую) отчетность. Однако выявление случаев нарушения экологического законодательства не является целью аудита бухгалтерской (финансовой) отчетности, а аудиторские процедуры не являются достаточными для выводов о соблюдении аудируемым лицом такого законодательства» [1]. Аудиторская организация на этапе планирования аудита должна получить общее представление о законах и нормативных актах по охране окружающей среды, нарушение которых может привести к существенным искажениям бухгалтерской (финансовой) отчетности и повлиять на деятельность аудируемого лица. Нарушение экологического законодательства может иметь значительные последствия для деятельности аудируемого лица [1]. При этом уровень знаний аудитора должен быть достаточным для выявления событий, операций и методов практической работы, которые связаны с экологическими вопросами, оказывающими существенное влияние на формирование вывода о достоверности показателей бухгалтерской отчетности.

Аудиторская проверка представляет собой последовательность определенных этапов, разделенные на которые в большей степени связано с логикой выполняемых процедур и их обособленностью. Проведенное исследование и обоснование базисных положений методического обеспечения позволили нам разработать и рекомендовать к использованию алгоритм проверочных процедур по этапам, который считаем необходимым при проведении аудита экологических вопросов организации по операциям с экологическими активами и обязательствами в организациях Республики Беларусь. Представим его на рисунке 1.

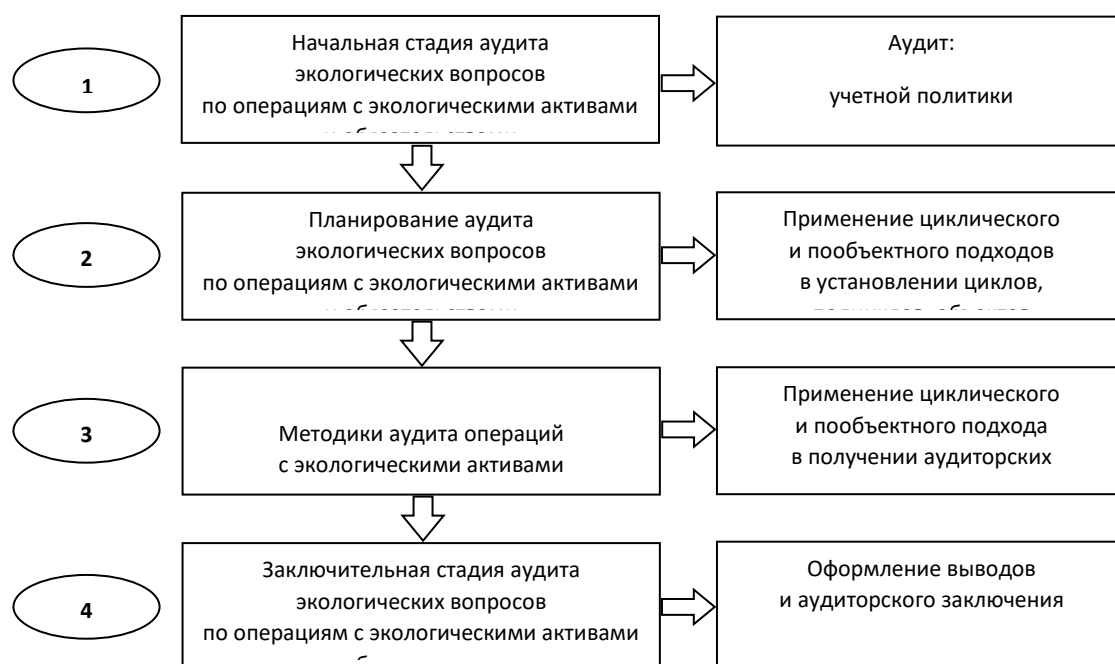

Рисунок 1 — Рекомендуемый алгоритм проверочных процедур по этапам при проведении аудита экологических вопросов организации по операциям с экологическими активами и обязательствами в организациях Республики Беларусь

Источник: разработка автора [2, с. 142]

Выводы

Учетная информация об экологических активах и обязательствах является основой принимаемых решений в процессе осуществления видов деятельности: природопользования и природоохранной деятельности. Поэтому аудит данных блоков информационной базы выступает гарантией того, какие процессы происходят в экологической области деятельности организации, помогает выработать наиболее целесообразные решения вопросов развития рационального природопользования и природоохранной деятельности, дает возможность судить о правильности принятых решений, своевременности и результативности их выполнения. Аудиторская организация должна определить характер, сроки проведения и объем процедур проверки по существу, связанных с экологическими вопросами, с целью уменьшения до приемлемо низкого уровня риска необнаружения существенных искажений бухгалтерской (финансовой) отчетности. По результатам проведенного исследования можно сделать вывод, что рекомендуемый алгоритм проверочных процедур по этапам при проведении аудита экологических вопросов организации по операциям с экологическими активами и обязательствами в организациях позволит достоверно оценить влияние на отчетность аудируемого лица экологических вопросов и будет способствовать выражению достоверного аудиторского мнения в аудиторском заключении.

Библиография

1. Национальные Правила аудиторской деятельности «Оценка экологических вопросов при аудите бухгалтерской и /или финансовой отчетности» : утв. постановлением М-ва финансов Респ. Беларусь, 28 сент. 2004 г., № 142 : в ред. Постановл. М-ва финансов Респ. Беларусь в ред. постановлений Минфина от 24.09.2007 N 140, от 08.06.2009 N 72, от 01.12.2010 N 146, от 10.12.2013 N 78, от 28.04.2015 N 23, от 14.01.2021 N 6: https://www.minfin.gov.by/upload/audit/rules/postmf_280904_142.pdf
2. INTERNATIONAL AUDITING PRACTICE STATEMENT 1010 THE CONSIDERATION OF ENVIRONMENTAL MATTERS IN THE AUDIT OF FINANCIAL STATEMENTS: <https://www.ifac.org/system/files/downloads/b007-2010-iaasb-handbook-iaps-1010.pdf>
3. Масько, Л.В. Бухгалтерский учет и аудит экологических активов и обязательств / Л.В. Масько. – Новополоцк: ПГУ, 2015. – 224 с.
4. Национальные Правила аудиторской деятельности // Министерство финансов Республики Беларусь [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://www.minfin.gov.by/auditor_activities/legislative_acts/f32a82889d70301e.html.
5. Национальные Правила аудиторской деятельности и международные стандарты аудита: сравнение // Министерство финансов Республики Беларусь [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.minfin.gov.by/auditor_activities/inter_standards/cc728035cb8e8f9.html.

**ROLUL AUDITULUI PERFORMANȚEI ÎN MEDIUL DE GESTIUNE A INSTITUȚIEI
PUBLICHE ȘI ASIGURARE A UTILIZĂRII RESURSELOR ALOCATE PENTRU
INVESTIGAȚII CU IMPACT MAJOR**

**THE ROLE OF PERFORMANCE AUDIT IN THE MANAGEMENT
ENVIRONMENT OF THE PUBLIC INSTITUTION AND ENSURING THE USE OF
ALLOCATED RESOURCES FOR HIGH-IMPACT INVESTIGATIONS**

CZU: 657.6:336.5+351.71(478)

DOI: 10.5281/zenodo.7059521

Cristina DOLGHI,

Universitatea de Stat din Moldova

Email: c.dolghi@cie.md

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8836-7576>

ABSTRACT. Performance auditing is an effective tool in the process of assessing money management and public assets. This study is a complex examination of the theoretical and applied aspects of performance auditing, in order to identify existing problems and substantiate the priority directions for improving its implementation, in order to determine whether a program / entity or activity has been managed based on the principles of economy, efficiency, and effectiveness.

In order to achieve the established goals, the author applied research methods, such as: quantitative and qualitative; inductive and deductive; comparative method, methods of analysis and synthesis.

In the author's view, in order to strengthen its role as an effective tool for increasing the efficiency and effectiveness of the use of public money, performance auditing must be based on the rules that require its independence, objectivity and full trust from both audited entities and society.

Keywords: INTOSAI Framework of Professional Pronouncements, performance audit, public money management, economy, efficiency, efficacy, audit mission.

JEL Classification: M42.

Introducere. Auditul performanței este recunoscut în calitate de instrument eficient în procesul de evaluare a gestiunii banilor și patrimoniului public. Acesta se caracterizează prin aceea că examinează dacă criteriile stabilite pentru implementarea obiectivelor entității publice sunt eficiente și apreciază dacă rezultatele sunt conforme cu obiectivele stabilite.

Problematika ce ține de faptul, că banii publici trebuie să fie cheltuiți în condiții de economicitate, eficiență și eficacitate este aprofundat studiată în cadrul auditului performanței, care potrivit standardelor INTOSAI (International Organization of Supreme Audit Institutions) constituie o evaluare sau examinare independentă a unei activități, a unui program sau a unei instituții, dacă aceasta funcționează în mod eficient și eficace cu respectarea economicității [11, p.8]. Auditul performanței depășește practicile tradiționale de a verifica operațiile economico-financiare și legalitatea acestora, care oferă societății o evaluare clară cu privire la modul în care sânt cheltuiți banii publici. Pe de altă parte, în calitate de nouă tehnică de audit, auditul performanței contribuie la îmbunătățirea gestiunii instituțiilor publice și la reducerea riscurilor ca resursele publice să fie utilizate într-un mod ineficace, deoarece alocarea resurselor publice se petrece în scopul realizării obiectivelor sociale și economice, și având în vedere că resursele sunt limitate, alocate în rezultatul stabilirii priorităților și necesităților, acestea trebuie să fie gestionate pe baza principiilor de economicitate, eficiență și eficacitate [6, art.12].

Scopul studiului dat este determinarea rolului auditului performanței în evaluarea eficienței utilizării surselor financiare și patrimoniului public, analiza evoluției dezvoltării auditului performanței la nivel național și global, impactul acestuia asupra sistemului de management al instituțiilor publice, gestiunii proiectelor și programelor la nivel național.

Analiza publicațiilor științifice în domeniul auditului performanței demonstrează, că până în prezent sunt insuficient studiate mai multe domenii în care se aplică metodologia acestuia pentru a evalua implementarea rezultatelor auditului în entitățile publice auditate în scopul îmbunătățirii gestiunii banilor și patrimoniului public. Tot odată, lipsesc cercetări cu privire la suficiența metodelor de determinare a relației dintre volumul surselor publice alocate și realizarea obiectivelor planificate instituției publice sau programelor și proiectelor finanțate de stat și alți investitori. În acest sens, din analiza rezultatelor auditelor performanței realizate de Curtea de Conturi a Republicii Moldova în cadrul studiului dat, rezultă că instrumentele metodologiei auditului performanței nu sunt utilizate suficient pentru a determina contribuția fiecărei instituții publice, program sau proiect finanțat de stat în realizarea obiectivelor planificate.

Rezultate și discuții. Reformarea sistemului de audit public constituie una din principalele priorități în activitatea Autorității Supreme de Audit a fiecărei țări dezvoltate, ce contribuie la îmbunătățirea managementului finanțelor publice. De aceea, în ultimele decenii s-a dezvoltat intens sistemul de audit public, iar auditul performanței a devenit unul dintre principalele tipuri de activități utilizate în evaluarea gestiunii banilor publici în condiții de economicitate, eficiență și eficacitate. Anume, metodologia auditului performanței permite evaluarea calității managementului și utilizării resurselor financiare publice, care a fost implementată în a doua jumătate a secolului XX în țările dezvoltate.

În vederea evaluării eficienței și eficacității cheltuielilor din bugetul de stat a fost necesară îmbunătățirea sistemului de control public și creșterii performanței informațiilor privind implementarea activităților desfășurate cu ajutorul fondurilor bugetare ce a dat un impuls major implementării noilor forme și tipuri de control a utilizării surselor financiare publice.

La cel de-al IX-lea Congres al Organizației Internaționale a Instituțiilor Supreme de Audit (INTOSAI) din 1977 (Lima, Republica Peru), a fost adoptată Declarația de la Lima – Cadrul profesional, care la moment nu percepea că va atinge succesul mondial. Articolul 4 al acesteia, introduce conceptul de audit de performanță pentru prima dată și precizează că, alături de verificarea legalității și corectitudinii gestiunii surselor financiare publice, există „...un alt tip echivalent de audit – auditul performanței, care își propune să testeze economia, eficiența și eficacitatea gestiunii finanțelor și patrimoniului public. Auditul performanței include nu numai verificarea tranzacțiilor financiare specifice, dar întreaga gamă de activitate guvernamentală incluzând ambele sisteme organizatorice și administrative” [10, p.8].

Declarația de la Lima este semnificativă pentru toate Instituțiile Supreme de Audit din diferite țări ce aplică standardele INTOSAI, indiferent de regiune și nivel de dezvoltare. Scopul principal al Declarației de la Lima este de a efectua un audit public independent. Deci, premise esențiale pentru implementarea acestuia este statutul de drept a unei țări și democrația, care și sunt pilonii pe care se sprijină Declarația de la Lima. Obiectivele de audit ale Instituției Supreme de Audit stabilite sunt: legalitate, regularitate, economie, eficiența și eficacitatea managementului financiar, care practic sunt egal de importante. Cu toate acestea, este de competența fiecărei Instituții Supreme de Audit să își stabilească prioritățile de la caz la caz.

Dr. Franz Fiedler, Secretarul General al INTOSAI (Viena, toamna anului 1998) s-a expus asupra importanței acestei lucrări fundamentale – Declarația de la Lima și a menționat, că pe bună dreptate poate fi considerată de a fi Magna Cărții auditului public, care va continua să fie diseminată în viitor și va constitui o sarcină continuă pentru toate Instituțiile Supreme de Audit a diferitor țări ce aplică standardele date [10, p.5].

Un pas important în dezvoltarea auditului performanței în Republica Moldova a fost aprobarea Legii Curții de Conturi nr. 261-XVI din 05.12.2008, care prevedea și implementarea practicii de auditare a performanței utilizate pe plan internațional.

În anul 2009 au fost implementate Standardele Generale de Audit ale Curții de Conturi, care au fost elaborate în baza normelor de audit ale INTOSAI. Scopul acestor standarde a fost stabilirea principiilor generale aplicabile tuturor tipurilor de audit efectuate de către Curtea de Conturi, dintre

care: auditorii Curții de Conturi sunt independenți și obiectivi, evită conflictul de interese cu entitățile auditate și dețin competențele profesionale necesare. De asemenea acestea au stabilit, că auditorii își exercită atribuțiile respectând standardele de audit ale Curții de Conturi și pe cele internaționale. În același an, au fost aprobate și Standardele Auditului Performanței, care au prevăzut, că auditul public extern se efectuează în conformitate cu legislația Republicii Moldova, cu actele interne, cu standardele proprii de audit, adoptate în baza Standardelor Internaționale de audit (INTOSAI).

În acest context, având și un mandat clar prevăzut de lege, Curtea de Conturi a Republicii Moldova a inițiat procese de implementare a practicilor utilizate pe plan internațional. Începând cu anul 2018, aceasta activează în baza noii Legi privind organizarea și funcționarea Curții de Conturi a Republicii Moldova (LP260/2017 din 07.12.2017), care se bazează pe standardele internaționale și pe cele mai bune practici în domeniul auditului public extern. Legea reglementează: mandatul, organizarea, atribuțiile, împuternicirile, garanțiile de independență, precum și alte aspecte relevante pentru activitatea Curții de Conturi; raporturile juridice ce apar în procesul auditului public extern [9, art.1;3]. Conform Hotărârii Curții de Conturi nr.2 din 24 ianuarie 2020 [7, p.1] au fost puse în aplicare Declarațiile Profesionale INTOSAI, care joacă un rol fundamental în stabilirea standardelor aplicabile auditului public din întreaga lume. Curtea de Conturi, în calitate de Instituție Supremă de Audit în Republica Moldova, exercită controlul asupra modului de formare, administrare și întrebuințare a resurselor financiare publice și a patrimoniului public prin realizarea auditului public extern în conformitate cu standardele internaționale ale instituțiilor supreme de audit.

Curtea de Conturi a Republicii Moldova, gestionează procesul de implementare a bunelor practici de auditare a performanței utilizate pe plan internațional, venind în întâmpinarea necesităților societății la nivel național de a utiliza optim și în condiții de economicitate, eficiență și eficacitate a mijloacelor publice, inclusiv fondurilor provenite din asistența financiară a Uniunii Europene și a altor organisme internaționale. Faptul dat este confirmat și prin strategia de dezvoltare a activității Curții de Conturi a Republicii Moldova, pentru perioada 2021 - 2025 în care unul din obiectivele prioritare este stabilit: „Dezvoltarea capacităților de audit al performanței” [2, p.8].

Auditurile performanței, de regulă, au un caracter normativ. Constatările sunt bazate pe diferențele dintre condiții și norme. Totuși, pe lângă caracterul său normativ auditarea performanței este, de regulă, descriptivă și poate include, de asemenea, elemente analitice conform surselor din domeniu [1, p.14]. În cadrul realizării acestuia se întâlnește abordarea orientată pe rezultate, care se referă în principal la performanța realizată; rezultatele obținute și îndeplinirea obiectivelor, dar și respectarea cerințelor. În același timp, abordarea orientată pe probleme în auditul performanței se concentrează, în principal, pe identificarea, verificarea și analiza problemei, fără a face referiri la criteriile de audit predefinite, iar sarcină majoră a acestuia în misiunile date o constituie verificarea existenței problemelor semnalate și analiza acestora din diferite perspective a cauzelor care le-au generat. Scopul abordării date îl constituie furnizarea de informații actualizate privind problemele și modul de abordare a acestora.

Din cauza resurselor limitate disponibile Curții de Conturi pentru desfășurarea auditului performanței și diversității mari de subiecte abordate de Parlament, donatori externi sau discutate în public, este necesar să se efectueze un studiu minuțios și responsabil din partea auditorilor pentru a selecta pe acelea entități/programe sau activități, care oferă Curții de Conturi cea mai mare oportunitate pentru a obține impact. Curtea de Conturi decide în mod independent asupra programului activității de audit, precum și asupra modului de implementare a acestuia. Procesul de selectare a auditelor performanței implică solicitarea propunerilor în scopul obținerii unor idei de teme și probleme de analizat. Temele potențialelor audite ale performanței se solicită de la cât mai multe surse posibile, inclusiv de la auditorii Curții de Conturi, Parlament, Președinție, Guvern, ministere, donatori externi și de la alte entități, de la mass-media și de la public [5, p.98].

În acest scop, literatura de specialitate propune la discreția auditorilor o gamă de factori de selecție pentru selectarea entităților/proiectelor sau activităților de a fi auditate [1, p.31], care se prezintă de către autor în următorul tabel:

Tabelul 1

Factorii de selecție a proiectului/entității sau activității pentru auditul performanței

Nr. d/o	Factori de selecție
1.	impactul general de audit estimat;
2.	materialitate financiară;
3.	riscul unui management bun;
4.	semnificația programului pentru activitățile entității;
5.	vizibilitatea programului în ceea ce privește sensibilitatea politică sau importanța națională;
6.	acoperirea de audit anterioară și analiza internă și externă a programului;
7.	capacitatea de a audita.

Sursa: Elaborat de autor în baza sursei nr. 1

Purtând răspundere de realizarea obiectivelor stabilite și luării deciziilor în cadrul realizării misiunilor de audit, auditorii din sectorul public, aplică factorii de selecție prezentați de autor în tabelul 1, deoarece stabilirea obiectivelor și succesul realizării acestora în cadrul misiunii în mare parte depinde de procesele și deciziile luate la etapa inițială a auditului în cadrul selectării temii de audit. Totodată, principiile fundamentale ale auditului performanței INTOSAI prevăd necesitatea ca auditorii la etapa dată, să stabilească criteriile adecvate care să corespundă întrebărilor de audit și să fie legate de principiile economiei, eficienței și eficacității, deoarece acestea sunt etaloanele utilizate pentru evaluarea subiectului. În același timp, acestea oferă o bază pentru evaluarea dovezilor, dezvoltarea rezultatelor auditului și elaborarea concluziilor privind obiectivele auditului. [8, p.43].

Din cauza, că în cadrul auditului performanței se realizează studii și analize mai complexe decât în alte misiuni de audit, standardele INTOSAI stabilesc și alte procese, cum ar fi: de analiză a rezultatelor auditelor precedente, care ar putea afecta obiectivul actual de audit; de identificare a surselor potențiale de informații, care ar putea fi utilizate drept probe de audit în misiunea actuală; de asigurare cu personal adecvat și suficient și a altor resurse pentru efectuarea auditului, dar și comunicarea informației generale privind planificarea și efectuarea auditului persoanelor de conducere din cadrul programului/entității auditate și altor persoane cu funcții de răspundere. Toate acestea impun o atenție mai mare pregătirii inițiale a misiunilor de audit a performanței în limitele disponibile de audit și necesită efectuarea unui studiu detaliat al temei de audit înaintea elaborării planului definitiv de audit conform deciziei Curții de Conturi, care are ca scop studierea în detaliu a programului/entității și determinarea faptului dacă este necesar de efectuat auditul propriu zis.

Măsurarea performanței rezultatelor în raport cu obiectivele planificate instituției publice „ în concordanță cu cei „3 E” constituie o necesitate și pentru managerii entității publice de la toate nivelele, care sunt implicați în implementarea proceselor din domeniile de competență în conformitate cu obiectivele stabilite. Aceștia, de asemenea sunt implicați în supravegherea și verificarea calității serviciilor prestate; administrarea mijloacelor financiare alocate în conformitate cu bugetele aprobate sau conform acordurilor de asistență, în cazul fondurilor provenite din asistența financiară a unor proiecte. Totodată entitățile publice elaborează și prezintă rapoartele cu privire la activitate, dar și cu privire la implementarea proiectelor, utilizarea mijloacelor financiare destinate pentru proiecte. În scopul realizării funcțiilor menționate, acestea au obligația de a organiza și desfășura activitatea sa conform planurilor aprobate, contractarea serviciilor necesare la nivel național și internațional respectând legislația cu privire la achiziții. Totodată au obligația de a gestiona cu economicitate mijloacele financiare; dispunerea, folosirea și administrarea patrimoniului propriu în conformitate cu bugetele aprobate și scopurile stabilite.

Evaluarea realității economico-financiare din țară demonstrează faptul, că banii nu trebuie să fie cheltuiți numai conform prevederilor legale, dar ei trebuie să fie utilizați în condiții de economicitate, eficiență și eficacitate. Fapt care a determinat apariția și promovarea unui nou concept la nivel

național și anume acela de a oferi informații relevante în ceea ce privește maniera de a cheltui banii publici din bugetele naționale, dar și cei proveniți din asistenta financiară de la diferite nivele, anume conceptul de audit al performanței, care în țările Uniunii Europene și alte țări dezvoltate are un nivel de dezvoltare mult mai înalt și o importanță majoră în gestiunea instituției publice.

Cercetările autorului privind impactul auditului de performanță asupra activităților ce țin de gestiunea banilor publici au constatat, că există puține studii empirice cu privire la ceea ce conduc de fapt auditurile de performanță și care este plusvaloarea acestora pentru entitățile auditate. Unul din studii făcut de către Centrul Analitic Independent „Expert Grup” despre cum se pierd banii publici, s-a realizat în scopul analizei principalelor constatări ale Curții de Conturi, dar și pentru a se afla opinia instituțiilor vizate de audit. În cadrul acestuia au fost analizate 10 rapoarte cu valoarea totală a fondurilor care au fost auditate de peste unu miliard lei. În linii generale, autoritățile au fost invitate să-și exprime acordul total, parțial sau dezacordul față de constatările Curții de Conturi. Scopul studiului fiind de a oferi o imagine despre cum aceste instituții vor îndeplini sau nu recomandările Curții de Conturi. Instituțiile vizate cu referire la auditurile performanței realizate de Curtea de Conturi recunosc importanța acestora, și deși au menționat că de cele mai multe ori nu este discutată perioada auditului, dar au confirmat, că prezența acestora nu le perturbază activitatea. La fel instituțiile recunosc că au fost identificate riscuri, care fiind înlăturate au adus plusvaloare în îmbunătățirea mediului gestiunii instituției publice. În studiu din anul 2017, Centrul Analitic Independent „Expert Grup” a prezentat sinteza principalelor constatări din rapoartele Curții de Conturi pe patru teme: modul în care sunt cheltuiți banii din Fondurile Asigurării Obligatorii de Asistență Medicală, cât de corect au fost cheltuiți banii din acest fond de către Casa Națională de Asigurări Sociale, cum au fost cheltuiți banii pentru restructurarea sectorului vitivinicol și cât de bine gestionează Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor și instituțiile din subordine resursele financiare și patrimoniul dat în gestiune. Cele mai multe iregularități constatate în rapoartele cu privire la aceste misiuni de audit al performanței țin de nevalorificarea eficientă în selectarea beneficiarilor ce nu corespund criteriilor de eligibilitate și gradul scăzut de implementare a Programelor. Concomitent Agenția dată în sintezele publicate susține constatările Curții de Conturi, că reformele demarate anterior, nu au contribuit decât parțial la schimbarea situației generale în țară [4, p.1; p.2].

Concluzii. Desfășurându-și activitatea pe principiile legalității, obiectivității, independenței și transparenței, Curtea de Conturi asigură în permanență îmbunătățirea calității auditelor efectuate asupra administrării și utilizării resurselor financiare publice și a patrimoniului public.

Activitatea Curții de Conturi este într-un continuu proces de dezvoltare și restructurare a activității sale conforme standardelor internaționale ale instituțiilor supreme de audit și celor mai bune practici în domeniul auditului public. În cadrul proiectelor de dezvoltare strategică a Curții de Conturi și a altor măsuri organizate în cadrul reformelor din ultimii ani, s-au realizat obiectivele de bază cu privire la asigurarea profesionalismului auditorilor la nivelul cerințelor Standardelor Internaționale de Audit prin organizarea diferitor seminare, forumuri naționale și internaționale, cursuri, elaborare de materiale didactice, metodologice și practice în domeniul auditului performanței și prin crearea documentelor și rapoartelor de audit de o calitate înaltă.

Studiind rezultatele a mai multor misiuni de audit al performanței, realizate de Autoritatea Supremă de Audit din țară și evaluând recomandările elaborate în cadrul acestora, autorul a constatat, că la nivelul entităților publice auditate astfel de audituri aduc plusvaloare, contribuie la stabilirea obiectivelor performanței și a unei funcționări în mod eficient și eficace cu respectarea economicității, contribuie la distribuția responsabilităților pe diferite nivele de autoritate.

Concomitent, constatările și recomandările formulate în cadrul auditului performanței urmăresc diminuarea costurilor, sporirea eficienței utilizării resurselor și a îndeplinirii obiectivelor stabilite la nivel de entitate publică auditată, program sau proiect auditat. Tot odată, rezultatele auditelor performanței contribuie la îmbunătățirea managementului în instituțiile publice și gestionării banilor

publici și au un impact pozitiv conform rapoartelor Curții de Conturi asupra activității și dezvoltării instituționale a acestora în calitate de Instituție Supremă de Audit în Republica Moldova.

Bibliografie:

1. Curtea de Conturi a Republicii Moldova, „Manual de audit al performanței”, Chișinău, 2016, 203p.
<https://www.ccrm.md/files/files/Cadrul%20legal/Manual%20audit%20al%20performantei.pdf>
2. Curtea de Conturi a Republicii Moldova, „Strategia de dezvoltare 2021-2025”, Chișinău, 2020, 21p. <https://www.ccrm.md>
3. Curtea de Conturi a Republicii Moldova. Rapoarte de audit extern.
<https://www.ccrm.md/ro/rapoarte-de-audit-extern-91.html>
4. Centrul Analitic Independent „Expert Grup”, Despre cum se pierd banii publici: Sinteza rapoartelor Curții de Conturi, Semestrul I 2015; Semestrul I 2017. <https://expert-grup.org/ro/biblioteca>
5. Dolghi Cristina. „Studiul preliminar și rolul decisiv al acestuia în cadrul planificării auditului performanței. Aspecte teoretice și abordări practice”. În: Materialele Conferinței Științifice Internaționale „Paradigme moderne în dezvoltarea economiei naționale și mondiale”. 75 de ani de la fondarea USM. 29-30 octombrie 2021, USM, Facultatea Științe Economice, Chișinău, RM, 2021, pag. 96-103.
ISBN 978-9975-158-88-6.
6. European Court of Auditors, „Performance Audit Manual” , European Union, September 2017, 93p.
https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/PERF_AUDIT_MANUAL/PERF_AUDIT_MANUAL_EN.PDF
7. Hotărârea Curții de Conturi cu privire la Cadrul Declarațiilor Profesionale INTOSAI, nr.2 din 24.01.2020. <http://ccrm.md/hotariri-si-rapoarte-1-95?idh=1044>
8. Jurnal științific-practic „Audit de Stat”. Centru de cercetare și evaluare analitică (ESEP). Republica Kazahstan. Nr. 4 (53) 2021. ISSN 2072-9847.
https://gov-audit.kz/images/arhiv/Audit_4_2021.pdf
9. Legea privind organizarea și funcționarea Curții de Conturi a Republicii Moldova, nr. 260 din 07.12.2017. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 1-6 din 05.01.2018.
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=126160&lang=ro#
10. Lima Declaration of Auditing Guidelines INTOSAI.
https://www.intosai.org/fileadmin/downloads/documents/open_access/INT_P_1_u_P_10/INT_OSAI_P_1_en_2019.pdf (vizualizat 27.03.2022).
11. The International Standards of Supreme Audit Institutions, nr. 300, „Performance Audit Principles”, Organisation of Supreme Audit Institutions, INTOSAI.
<https://www.issai.org/pronouncements/issai-3000-performance-audit-standard/> (vizualizat 27.03.2022).

**MODERNIZAREA SISTEMELOR DE IMPOZITARE ÎN CONDIȚIILE ACTUALE:
FACTORI ȘI TENDINȚE**

**MODERNIZATION OF TAXATION SYSTEMS IN THE CURRENT ECONOMIC
CONTEXT: FACTORS AND TRENDS**

CZU: 336.221.4:004.77(478)

DOI: 10.5281/zenodo.7059780

Anatol GRAUR

R. Moldova, Academia de Studii Economice din Moldova

graur.anatol@ase.md

ORCID: 0000-0003-0466-5627

Ruslan HAREA

R. Moldova, Academia de Studii Economice din Moldova

harea.ruslan@ase.md

ORCID: 0000-0003-0098-6837

Abstract. *This article defines the requirements for building an optimal tax system. The relationship between the development trends of the company and the applied model is revealed. The impact of the process of digitalization of the economy on modern tax instruments is analyzed. The focus is on e-invoicing, e-commerce and IT parks.*

Cuvinte cheie. sistem fiscal, digitalizare, COVID-19, e-faktură, e-comerț, parc-IT, nerezident

Clasificarea JEL: M41

Introducere.

Un sistem fiscal optim ar trebui conceput astfel încât să fie asigurată o distribuire echitabilă a poverii fiscale, utilizare eficientă a resurselor bugetare, implementare a obiectivelor politicii macroeconomice și gestiune eficientă a mecanismului fiscal. Determinarea structurii desăvârșite a sistemului fiscal, care ar permite încasarea veniturilor fiscale planificate și, în același timp, satisfacția contribuabilului, este o sarcină dificilă și necesită cercetări teoretice suplimentare și dezvoltare practică.

Digitalizarea transformă modul în care sunt raportate și plătite impozitele. Atât țările avansate din punct de vedere digital care doresc să extindă domeniul de aplicare și automatizarea sistemelor lor fiscale, cât și autorități mai puțin dezvoltate, care tind să treacă la sisteme digitale pentru a face față pandemiei de COVID-19, aplică inovații și investiții semnificative în acest domeniu. Ca urmare, impozitarea entităților care utilizează tehnologia digitală este una dintre prioritățile forurilor internaționale unde se discută probleme de erodare a bazei de impozitare și a transferului profiturilor, existența discrepanței între nivelul de impozitare și valoarea creată, generată de activitățile digitale.

Metode aplicate.

Metodele aplicate la elaborarea studiului, au fost variate: analiza datelor și informațiilor din literatura de specialitate și actele normative, comparația între conceptele și doctrinele fiscale, deducția, formulând concluzii în baza cercetării realizate.

Rezultate și discuții.

Cel mai important indicator în evaluarea sistemului fiscal al unui anumit stat și a orientării sale sociale este raportul dintre impozitele directe și indirecte în combinație cu diferite metode de impozitare (egală, proporțională, progresivă, regresivă), precum și efectele preconizate. În literatura de specialitate sunt definite [4] patru modele de bază ale sistemelor fiscale: anglo-saxon (modelul 1),

eurocontinental (modelul 2), latino-american (modelul 3) și mixt (modelul 4), a căror desriere este prezentată în figura 1 (Fig. 1).

Figura 1. Modele de bază ale sistemelor fiscal

Sursa: adaptat de autor în baza [4]

Sistemele fiscale tradiționale sunt orientate preponderent spre executarea funcțiilor de colectare și distribuție, și mai puțin pe cea de stimulare a dezvoltării economice. Un accent mai slab este pus pe simplificarea administrării mecanismului fiscal cu povară informațională majoră asupra mediului de afaceri (Figura 2).

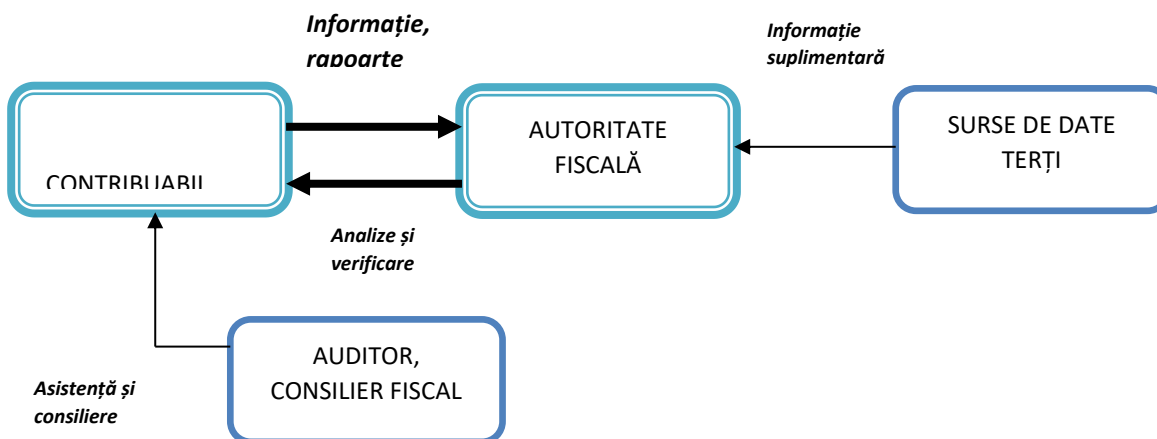

Figura 2. Structura sistemului fiscal tradițional

Sursa: adaptat de autori în baza [9]

Actualmente economia mondială este afectată de factori și provocări - pandemia de COVID-19, digitalizarea, globalizarea, care fac apariția unor instrumente fiscale noi.

Potrivit practicilor existente, în perioadele de criză economică, rolul impozitelor indirecte crește. În 2021, în contextul pandemiei de coronavirus COVID-19, se constată o reducere a veniturilor fiscale din impozite directe, în legătură cu care multe țări iau măsuri de reglementare fiscală anticriză în materie de impozite indirecte. În perioada pandemiei din 2020-2021, măsurile fiscale anticriză au afectat doar impozitele directe și primele de asigurare, ceea ce confirmă două concluzii: utilizarea

unui model mixt al sistemului fiscal, care ar evita dependența de un anumit grup de impozite și despre neutralitatea impozitelor indirecte.

Digitalizarea și inovația în ceea ce privește colectarea optimă a informațiilor fiscale este în continuă creștere. Cerințele de a cunoaște și colecta impozitele într-un format digital sau de a emite facturi pe cale electronică pot crește eficiența sistemului fiscal, oferind în același timp un impuls pentru creșterea economică. Încorporarea impozitelor în sistemele pe care contribuabilii le folosesc în mod natural, cum ar fi software-ul de contabilitate, poate duce la schimbări esențiale de structură.

Aceste programe de reformă, adesea ambițioase, pot avea ca scop accelerarea ciclului fiscal, reducerea decalajelor fiscale prin reducerea erorilor, identificarea mai bună a evaziunii fiscale, sprijinirea digitalizării economiei, colectarea de date în timp real etc.

O altă provocare actuală sunt activitățile societăților multinaționale care capătă o importanță tot mai mare în generarea valorii la nivel global, folosindu-se de active intangibile valoroase protejate de drepturi de proprietate intelectuală ("intellectual property" sau "IP") [10]. Dezvoltarea economiei colaborative (en. "sharing economy") are la bază împărțirea activelor deținute de o persoană (persoană fizică sau persoană juridică), cu o altă persoană, prin intermediul unei tranzacții realizate în mediul on-line. În acest context, reconfigurarea sistemului fiscal poate avea loc prin aplicarea de impozite pe cifra de afaceri a companiilor digitale, reținere la sursă pentru tranzacțiile digitale, impozitarea veniturilor din prestarea de servicii digitale [10].

Un concept aprobat pentru dezvoltarea sistemelor fiscale optime este precompletarea rapoartelor și prelucrarea masivelor de informație necesare politicilor și deciziilor de ordin fiscal. Conceptul este destul de simplu: în cazul în care autoritatea fiscală are deja informații despre un contribuabil din alte surse, poate precompleta declarațiile cu aceste cifre, în loc să ceară contribuabilului să le furnizeze din nou. Acest lucru reduce erorile și simplifică procesul de verificare. Sursele de date pot include angajatori, bănci, companii de asigurări sociale, medicale publice sau private, birouri de statistică și alte autorități guvernamentale. Pentru ca precompletarea să funcționeze, conexiunile cu datele de la aceste persoane terțe trebuie să fie aplicat un soft de înaltă calitate, în timp real și fiabil. Un mod consecvent de identificare a contribuabilului în toate aceste interacțiuni este un sistem național de identitate de înaltă calitate.

Multe țări urmăresc digitalizarea impunând facturi electronice, uneori doar pentru tranzacții cu autoritățile de stat (B2G) sau între agenții economici (B2B). În Republica Moldova acest mecanism deja este implementat prin completarea facturilor electronice, deși nu este obligatoriu pentru toate tranzacțiile. Acest sistem de remitere electronică a facturilor este comod prin faptul economiei de timp și hârtiei, dar și o transmitere instantaneu a unei copii autorității fiscale, fapt ce oferă o mai mare vizibilitate a activității economice și taxabile în timp real. Aceste sisteme prezintă avantaje doar dacă sunt complet obligatorii pentru toate tranzacțiile și totii agenții economici. În același timp, entitățile micro și mici ar putea avea probleme cu costurile și complexitatea aplicării unui regim electronic în activitatea sa.

Raportarea bazată pe tranzacții sau raportarea în timp real este o inițiativă slab aplicată în unele țări, dar care permite autorităților să realizeze verificări automate asupra facturilor, cu efect pozitiv în majorarea veniturilor prin creșterea conformării și reducerea fraudei. În plus, în condițiile unei implementări corecte, această cerință va ajuta companiile să își automatizeze multe dintre procesele interne. Ea poate fi însoțită în mod eficient de facturarea electronică (e-invoicing), măsură care le poate aduce companiilor un plus prin adaptarea propriilor sisteme la această modalitate. Un pas în această direcție a fost realizat prin intrarea în vigoare a Directivei 2014/55/UE [1], ce vizează introducerea facturării electronice pentru achizițiile în cadrul tranzacțiilor cu instituții publice (B2G), cu caracter obligatoriu pentru statele membre UE.

Autoritățile fiscale crează din ce în ce mai mult instrumente pentru colectarea de informații în timp real atât de la contribuabili, cât și de la terți cheie – cum ar fi angajatorii – care generează informații legate de impozite (figura 3). Acest lucru le oferă o mulțime de date care nu sunt util doar pentru verificarea informațiilor fiscale, dar oferă și o viziune de înaltă calitate asupra economiei care poate

fi utilizată pentru planificarea bugetului național, politica economică sau chiar pentru testarea efectelor acesteia. Aceste informații sunt în mod normal mai detaliate decât instrumentele fiscale tradiționale.

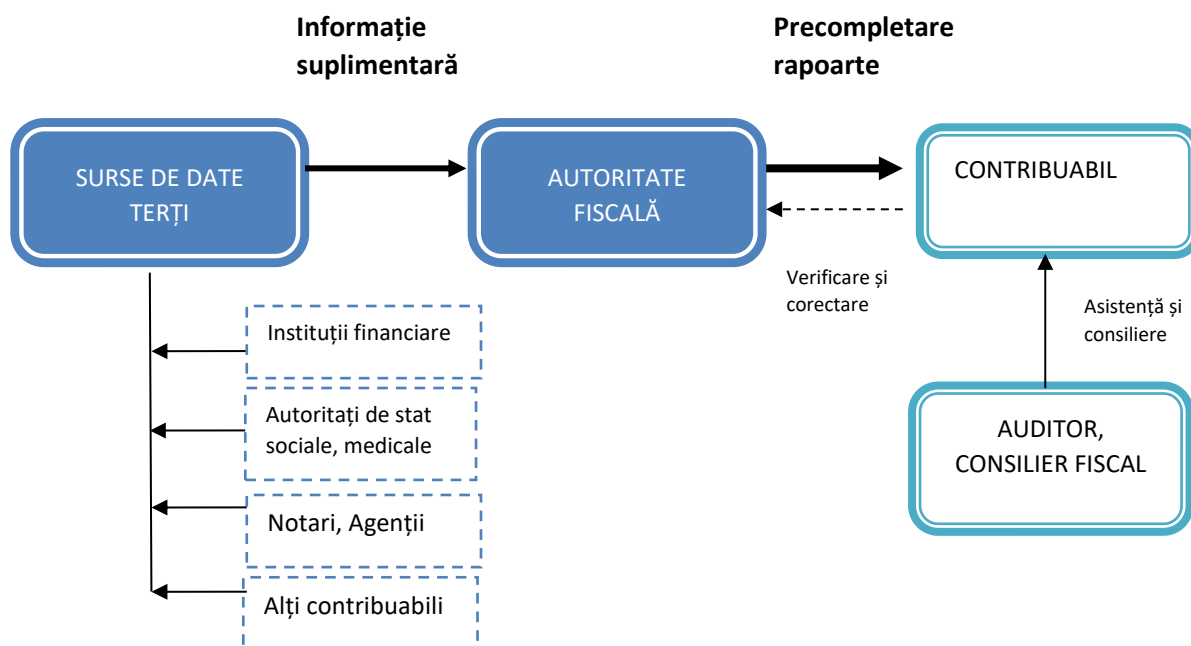

Figura 3. Structura sistemului fiscal digital (inteligent)

Sursa: adaptat de autori în baza [9]

Dezvoltarea în continuare a tehnologiilor digitale și îmbunătățirea formatului existent de interacțiune între plătitorii de TVA și autoritățile fiscale ar trebui să conducă inevitabil la tranziția de la TVA-ul tradițional prin digitalizarea acestuia la un nou nivel calitativ - **TVA inteligent**.

TVA inteligent (smart-VAT) este un model de impozit indirect al viitorului, calculat și colectat fără intervenția umană, care se bazează pe utilizarea tehnologiei blockchain. Acesta este un nivel de automatizare în care calcularea și plata impozitelor din contul contribuabilului se va efectua în modul online. Ca urmare, necesitatea depunerii declarațiilor fiscale va fi eliminată, iar intervenția inspectorului fiscal este posibilă doar în cazuri excepționale.

Mecanismul infrastructurii **TVA - inteligent** poate fi reprezentată sub formă de nivele. La primul nivel toate tranzacțiile sunt înregistrate prin intermediul caselor on-line, e-facturării și al software-ului specializat. La al doilea nivel se consolidează datele culese despre contribuabili. Următorul nivel implică o verificare automată a tranzacțiilor cu riscuri mari și medii, pentru care se trimit solicitări de date suplimentare. Și ultimul nivel este precompletarea și plata taxei pe valoarea adăugată.

Blockchain este un registru digital incoruptibil de tranzacții economice care poate fi programat să înregistreze nu doar tranzacții financiare, ci orice are valoare. Aplicarea Blockchain în fiscalitate ar permite analiza locului unde s-a plătit TVA și reducerea fraudei de TVA, oferirea de date de către companiile multinaționale, comunicarea lejeră și credibilă cu autoritățile fiscale, verificarea raționamentului în stabilirea profitului realizat de o afacere în diverse jurisdicții, oferirea de vizibilitate sporită asupra tranzacțiilor micro, precum cele realizate de persoane fizice ca parte a "sharing economy", reducerea poverii administrative și colectarea taxelor la un cost mai mic., reduceri de costuri și valoarea adăugată în cadrul afaceri, între afaceri, între afaceri și clienți, dar și între afaceri și guverne [10].

Un pas spre digitalizarea sistemului fiscal este introducerea de echipament de casă online (figura 4).

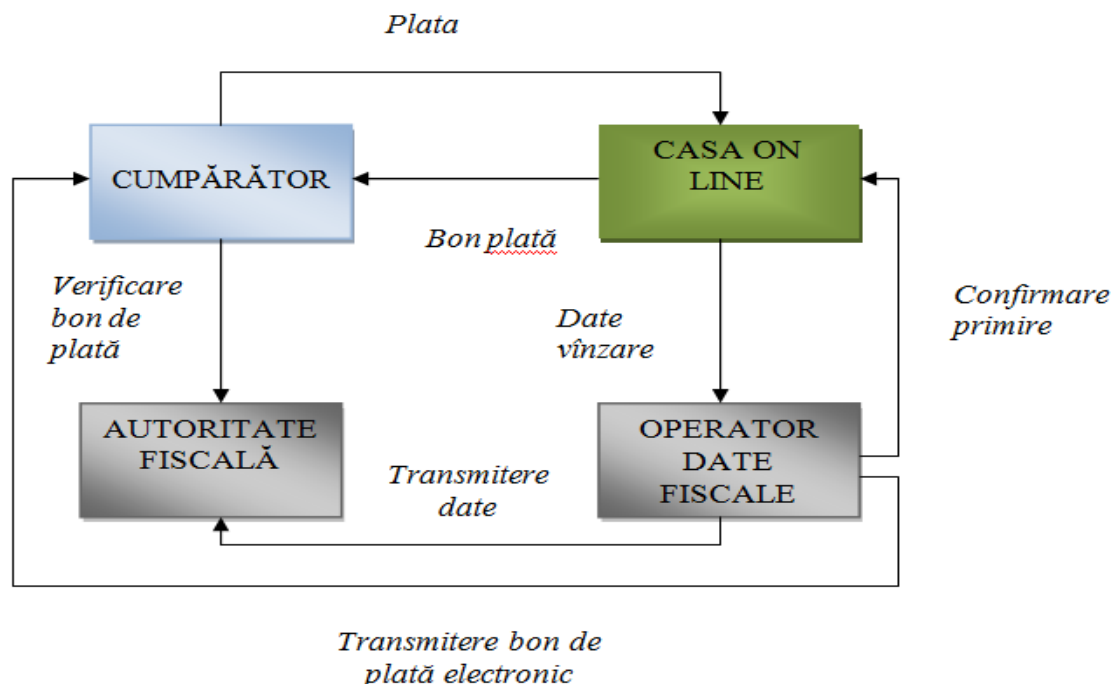

Figura 4. Funcționarea on-line casieriei
Sursa: elaborat de autor

Printre avantajele de funcționare a **on-line casieriei** pot fi enumerate:

- Generează documente fiscale: cecuri, documente de regim special, rapoarte;
- Echipat cu modul pentru înregistrarea și stocarea datelor fiscale;
- Trimite toate documentele la autoritățile fiscale prin Operator de date;
- Tipărește cecuri în format special: numele și cantitatea produsului, codul QR, informații detaliate despre companie sau antreprenor;
- Transmite cec electronic la SMS sau o adresă de e-mail;
- După încheierea turei se imprimă un raport cu expediere operatorului.

Un obiectiv important al celor mai avansate autorități fiscale este acela de a încorpora impozitele în așa numitele ecosisteme naturale. Aceste sisteme presupun încorporarea sistemului de impozite în platformele contabile. Este un concept nou, în care formularele pe hârtie au fost digitalizate, iar impozitele nu sunt calculate și raportate separat, dar printr-un proces automat din același sistem. Acest lucru se face imediat, invizibil și exact pentru majoritatea utilizatorilor, fără a se baza pe conformitatea voluntară. Dacă informațiile în timp real conduc la o creștere a impozitării în timp real, atunci acest lucru ar putea reduce decalajul dintre activitatea entităților și colectarea veniturilor la buget. În opinia autorului, acest mod de integrare este în mare parte încă teoretic, existând constrângeri și neacceptare din partea contribuabililor din cauza influenței asupra planificării fiscale [11].

În Republica Moldova autoritățile guvernamentale au realizat pași mari cu privire la implementarea procesului de e-guvernare. Reconfigurarea sistemului fiscal în Republica Moldova are la bază diferite instrumente de ordin digital (figura 5):

- identificare digitală și semnătură electronică;
- registre electronice, platforme electronice guvernamentale;
- precompletare a rapoartelor fiscale, financiare și statistice;
- emitere și circulație a e – facturii;
- mecanism pentru impozitare a serviciilor electronice prestate de nerezidenți;
- dezvoltarea parcurilor IT și impozitarea preferențială.

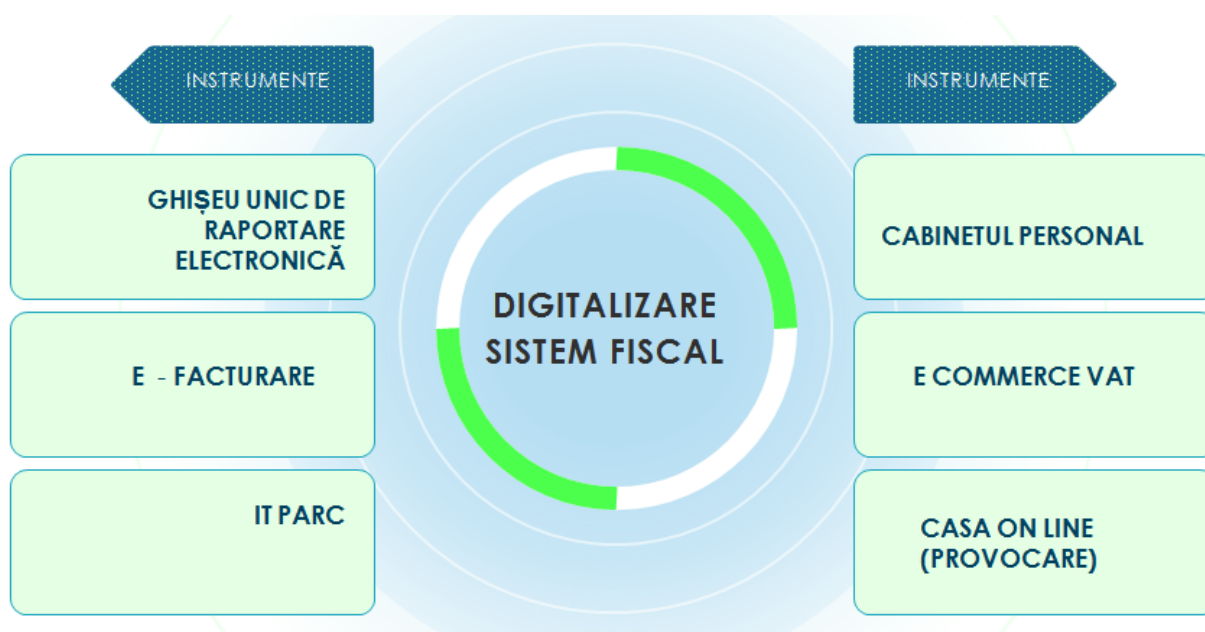

Figura 5. Instrumente ale digitalizării sistemului fiscal in Republica Moldova

Sursa: elaborat de autor

Serviciul **“Ghișeu unic de raportare electronica”** a fost elaborat în vederea simplificării procedurii de raportare fiscală, financiară, statistică pentru toți actorii implicați în acest proces, fiind un punct unic de prezentare a rapoartelor de către contribuabili către Autoritățile publice vizate — Ministerul Finanțelor, Serviciul Fiscal de Stat, Casa Națională de Asigurări Sociale, Compania Națională de Asigurări în Medicină, și Biroul Național de Statistică. Serviciul “Ghișeu unic de raportare electronica” este disponibil pentru accesare de pe pagina: <https://raportare.gov.md/> [6]

Pentru autentificarea rapoartelor fiscale, transmise de către contribuabili prin intermediul serviciului „Declarație electronică” este necesar de a aplica semnăturile electronice de autentificare. Semnăturile utilizate de contribuabili în cadrul serviciilor fiscale electronice sunt un instrument analog al semnăturii proprii tradiționale, destinate autentificării documentelor electronice. Ele au același statut ca și semnătura tradițională, pe suport de hîrtie. Aceste semnături asigură verificarea integrității documentelor, confidențialitatea documentului, identificarea persoanei, care a transmis documentul. Tipurile de semnături electronice sînt următoarele:

- a) semnătura electronică simplă;
- b) semnătura electronică avansată necalificată;
- c) semnătura electronică avansată calificată [2].

Serviciile fiscale electronice sunt accesate prin intermediul SIA **„Cabinetul personal al contribuabilului”** care permite modul de gestionare, accesare și utilizare a acestora, precum și modul de întocmire, semnare, transmitere și recepționare a documentelor fiscale electronice de către contribuabili, utilizând metode automatizate de prezentare a acestora în formă electronică. Contribuabilii beneficiază de acces la serviciile fiscale electronice prin intermediul SIA „Cabinetul personal al contribuabilului” cu titlu gratuit, accesibil pe portalul www.sfs.md (<https://cabinetpersonal.sfs.md>) sau „Ghișeului unic de raportare”, accesibil pe portalul www.raportare.gov.md [3,6]

Lista serviciilor fiscale electronice oferite contribuabililor este prezentată în tabelul 1 [5].

Tabelul 1

Lista serviciilor fiscale electronice oferite contribuabililor în Republica Moldova

Persoane juridice și fizice ce desfășoară activitate de întreprinzător	Persoane fizice-cetățeni
Serviciul Declarație electronică	Serviciul Declarație electronică
Serviciul Comanda on-line a formularelor tipizate	Serviciul e-Cerere
Serviciul e-Factura	Serviciul Contul curent al contribuabilului
Serviciul Colectarea informației din surse indirecte	Serviciul Verificarea obligațiunii fiscale
Serviciul e-Cerere	Serviciul Fișa imobilului
Serviciul Contul curent al contribuabilului	Serviciul Diseminare mesaje
Serviciul Acces avansat la informații despre contribuabil	-
Serviciul Diseminare mesaje	-

Sursa: adaptată de autor în baza [5]

Accesul la sistemul informațional vamal se realizează pe baza cheilor de acces eliberate la cererea agentului economic, care corespunde următoarelor criterii: să dispună de infrastructură informatică adecvată; să utilizeze standardele de conexiune la sistemul informațional vamal agreeate de Serviciul Vamal; să dispună de cel puțin un specialist competent în domeniul vămii. Odată cu autorizarea, persoana primește din partea autorității vamale cheile de acces la modulul informatic pentru prelucrarea declarației vamale în detaliu. ASYCUDA Word este un sistem informațional, parte componentă a Sistemului informațional integrat vamal. Acesta asigură gestionarea și procesarea formularelor și actelor vamale, utilizate în cadrul procedurilor de vămire.

Un pas spre reformarea mecanismului fiscal a fost modul de impozitare a serviciilor electronice prestate de nerezidenți. Serviciile electronice prestate de nerezidenți consumatorilor din Republica Moldova sunt impozabile cu TVA. În cazul prestării către persoanele juridice, acestea calculează și declară TVA independent (figura 6).

NEREZIDENT – PERSOANĂ JURIDICĂ

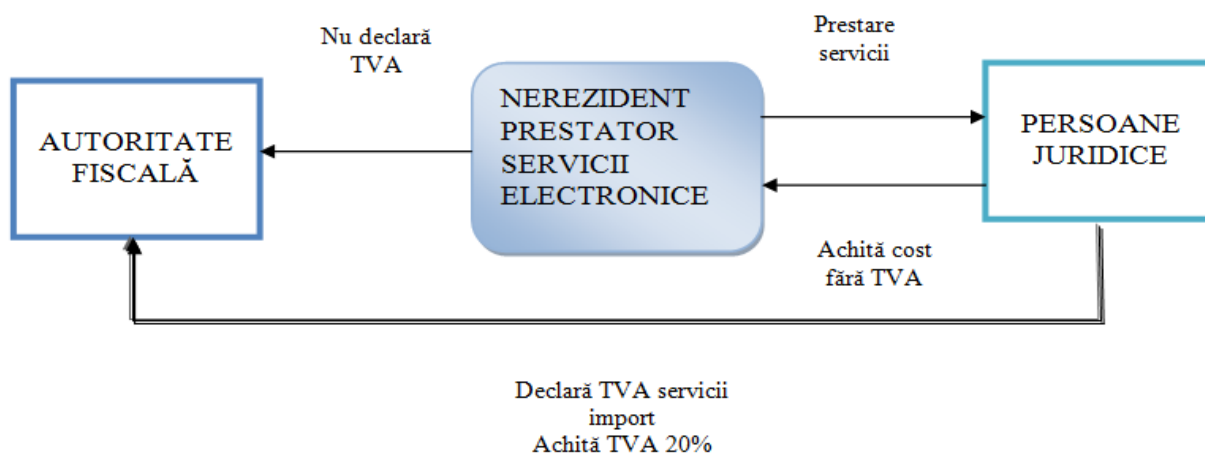

Figura 6. Mecanismul TVA aferent serviciilor electronice în relația nerezident – persoană juridică-rezident

Sursa: elaborată de autor în baza Codului fiscal [8]

La prestarea serviciilor electronice persoanelor fizice, nerezidenții urmează să se înregistreze ca subiect impozabil prin utilizarea serviciului electronic „e-Commerce VAT” de pe pagina oficială a Serviciului Fiscal de Stat www.sfs.md. Schema de calcul și plată a TVA în acest caz este prezentată în figura 7. Ca subiect impozabil sunt:

- Agenții economici nerezidenți, fără a deține formă organizatorico-juridică pe teritoriul Republicii Moldova, care prestează servicii cetățenilor Republicii Moldova (B2C), livrate prin intermediul rețelelor electronice.
- Agenții economici nerezidenți, care nu dețin formă organizatorico-juridică în Republica Moldova, prin intermediul cărora are loc achitarea de către persoanele fizice rezidente a Republicii Moldova, ce nu desfășoară activitate de întreprinzător, a serviciilor beneficiate prin intermediul rețelelor electronice de la alți nerezidenți, locul livrării cărora se consideră a fi Republica Moldova.

Obiectul impunerii cu TVA sunt serviciile electronice acordate:

- prin intermediul rețelelor electronice;
- de către nerezidenții ce desfășoară activitatea de întreprinzător, fără deținerea formei organizatorico-juridice în Republica Moldova;
- în adresa persoanelor fizice rezidente a Republicii Moldova ce nu desfășoară activitate de întreprinzător.

NEREZIDENT – PERSOANĂ FIZICĂ

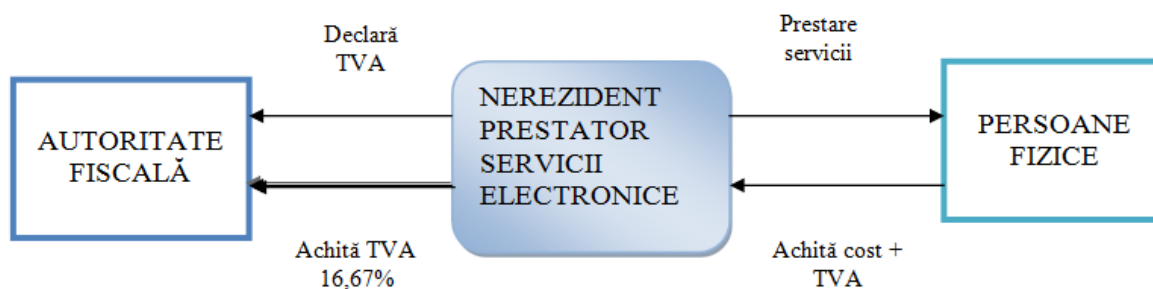

Figura 7. Mecanismul TVA aferent serviciilor electronice în relația nerezident – persoană fizică-rezident

Sursa: elaborată de autor în baza Codului fiscal [8]

Locul prestării serviciilor se consideră Republica Moldova dacă cel puțin una dintre condițiile de mai jos este valabilă:

- reședința persoanei fizice este Republica Moldova;
- sediul instituției financiare, în care este deschis contul, utilizat pentru achitarea serviciilor, sau a operatorului de mijloace financiare electronice, prin intermediul căruia are loc achitarea este Republica Moldova;
- adresa în rețea (IP) a dispozitivului, utilizat de către cumpărător pentru procurarea serviciilor este Republica Moldova;
- prefixul țării a numărului de telefon, utilizat pentru procurarea sau achitarea serviciilor, este atribuit Republicii Moldova.

Valoarea impozabilă a serviciilor prestate prin intermediul rețelelor electronice de către subiecții impozabili cu TVA nerezidenți reprezintă valoarea achitată de către cumpărători (fără T.V.A.). Cota taxei pe valoarea adăugată constituie 16,67%.

Un alt domeniu de digitalizare a economiei în Republica Moldova este activitatea și impozitarea domeniului IT care are unele particularități. Acceptarea și activitatea ca rezident al parcului IT se face

doar dacă mărimea minimă a ponderii veniturilor din activitățile menționate în totalul veniturilor din vânzări - cel puțin 70 %. Nu se consideră încălcare pe parcursul a cel mult oricărui 2 luni calendaristice ale anului calendaristic în curs, cu condiția asigurării indicatorului de 70% calculat total pentru anul respectiv. Impozitarea rezident al parcului IT se face la o cotă unică. Impozitul unic este în mărime de 7%, dar nu mai puțin de 30% din quantumul salariului mediu lunar pe economie, prognozat pentru anul aferent perioadei fiscale a impozitului respectiv (Numărul de angajați x salariul mediu prognozat x 30% [8]. Impozitul unic include următoarele impozite și taxe datorate de rezidenții parcurilor în conformitate cu legislația aplicabilă și anume: *impozitul pe venit din activitatea de întreprinzător; impozitul pe venit din salariu; contribuțiile de asigurări sociale de stat obligatorii datorate de angajați și angajatori; primele de asigurare obligatorie de asistență medicală datorate de angajați și angajatori; taxele locale; impozitul pe bunurile imobiliare; taxa pentru folosirea drumurilor de către autovehicule înmatriculate în Republica Moldova* [8].

Impozitul unic se calculează lunar, pornind de la venitul înregistrat pe parcursul lunii de gestiune, fără a lua în considerare datele cumulative înregistrate de la începutul anului calendaristic. Această cotă se aplică asupra venitului din vânzarea produselor (mărfurilor), prestarea serviciilor, executarea lucrărilor. Celelalte tipuri de venituri se consideră ca fiind impozitate prin aplicarea impozitului unic și nu se impozitează separat. Mărimea venitului respectiv se determină în conformitate cu prevederile SNC sau, după caz, ale IFRS. Returul de marfă sau discount (reducere), micșorează mărimea obiectului impunerii în perioada fiscală în care a avut loc returul de marfă (s-a acordat discount-ul), inclusiv în cazul în care vânzările aferente au fost reflectate în anii precedenți [8].

Pe data de 21 martie 2018, Comisia Europeană a prezentat o serie de măsuri menite să asigure o impozitare echitabilă și eficientă a afacerilor digitale care operează în cadrul UE. Pachetul include atât măsuri provizorii, sub forma unui impozit de 3% a veniturilor din servicii digitale, cât și o soluție pe termen lung, definind conceptul de "sediul permanent digital".

La nivel mondial, dar și european, peste 130 de țări, reprezentând peste 90% din PIB-ul global, au adoptat un cadru nou pentru reforma fiscală internațională, ce reprezintă o soluție bazată pe doi piloni. Conform Planului OCDE/G20 privind erodarea bazei impozabile și transferul profiturilor (OECD/G20 Inclusive Framework on BEPS) se implementează doi piloni de reformă. Pilonul unu presupune o distribuție mai corectă a profiturilor și a drepturilor de impozitare între țări în ce privește cele mai mari companii internaționale, cu pondere esențială în procesul de globalizare. În cadrul acestui pilon, 20-30% din profiturile celor mai mari și mai profitabile companii multinaționale ce depășesc o marjă de profit stabilită (profiturile reziduale) ar fi realocate spre jurisdicțiile în care sunt localizați utilizatorii și clienții acestora [7]. Prin aplicarea Pilonului doi are loc introducerea unui impozit minim global pe care țările îl pot utiliza pentru a-și proteja bazele de impozitare (impozitarea efectivă minimă a profiturilor întreprinderilor multinaționale). Cotă acestui impozit e de 15% pentru companiile multinaționale cu venituri de peste 800 de milioane de dolari și se aplică asupra profiturilor companiilor multinaționale obținute din străinătate. Aceasta ar conduce la redirecționarea unei părți din taxele datorate către statele în care sunt vândute produsele sau serviciile lor, și nu doar către țara în care ele își au rezidența fiscală. Acest din urmă pilon nu elimină concurența fiscală, dar stabilește limitări convenite multilateral [7].

Concluzii

Digitalizarea afectează sistemul economic și în special cel fiscal, având impact asupra tuturor actorilor, de la autorități de stat până la contribuabili. Legătura dintre contribuabili și autoritățile fiscale trebuie să se bazeze pe principii de echitate și simplitate, fără a cauza efecte negative asupra planificării fiscale la nivel microeconomic. Tehnologiile moderne trebuie aplicate astfel ca să contribuie atât asupra îmbunătățirii sistemului fiscal actual, cât și dezvoltarea mediului de afaceri.

Referințe bibliografice:

1. Directiva 2014/55/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 aprilie 2014 privind facturarea electronică în domeniul achizițiilor publice. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:32014L0055>
2. Legea privind semnătura electronică și documentul electronic Nr. 91 din 27.06.2014. În: Monitorul Oficial Nr. 174-177 din 04.07.2014
3. Ordinul SFS Nr. 125 din 24-02-2020 cu privire la aprobarea Regulamentului privind modul de utilizare a serviciilor fiscale electronice prin intermediul SIA „Cabinetul personal al contribuabilului”. În: Monitorul Oficial Nr. 63-68 din 28.02.2020
4. https://ndc-ipr.org/media/ndc_old/documents/Encikloped_teor_osnov_naloobl_2016.pdf
5. <https://servicii.dev.egov.md/ro/service/ID635>
6. <https://raportare.gov.md/>
7. Robert-Aurelian ȘOVA, Prof. univ. dr., Adriana Florina POPA, conf. univ. dr. *Digitalizarea afacerilor, o provocare pentru fiscalitate* <https://www.ceccarbusinessmagazine.ro/digitalizarea-afacerilor-o-provocare-pentru-fiscalitate-a8647/>
8. Codul Fiscal al Republicii Moldova nr. 1163 din 1997. În: Monitorul Oficial Nr. 62 din 18.09.1997. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130624&lang=ro#
9. <https://www.icaew.com/technical/technology/technology-and-the-profession/digitalisation-of-tax-international-perspectives#:~:text=Digitalisation%20is%20transforming%20how%20tax,learned%20from%20all%20of%20them.>
10. Ionuț Sas, Tehnologia fiscală a viitorului și viitorul fiscalității. <https://cdn.cursdeguvernare.ro>
11. Graur, A. (2017). Planificarea fiscală: instrument de optimizare a datoriilor față de buget.

DO ROMANIAN TAXPAYERS TOLERATE THE PHENOMENON OF TAX EVASION?

CZU: 336.227.2:343.359.2(498)

DOI: 10.5281/zenodo.7059786

Maria GROSU¹

¹Faculty of Economics and Business Administration,
„Alexandru Ioan Cuza“ University of Iasi, Romania

Email: maria.grosu@uaic.ro

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5185-4717>

Abstract. Tax evasion is a complex economic and social phenomenon, which has become more acute in recent times. As in the case of other less developed countries, in Romania as well, tax evasion has a negative influence on the achievement of economic, social and political objectives. The measures adopted may limit the phenomenon of tax evasion, but may not eradicate it. This study aims to identify the factors that influence the perception of Romanian taxpayers towards tax evasion and determine the general level of tolerance of citizens towards tax evasion. The results of the research highlight the fact that Romanian taxpayers do not tolerate evasionist behavior, and this aspect has positive connotations for society.

Keywords: Tax Evasion, Taxpayers, Tax Pressure, Tolerance, Relevance of Accounting Information

JEL Classifications: C13, K34, M41, M48

Introducere

Evaziunea fiscală poate fi caracterizată drept un fenomen economico-social complex și extrem de important cu care se confruntă statele, indiferent de sistemul lor fiscal și de nivelul de dezvoltare economică. În practică, se încearcă doar limitarea evaziunii fiscale, deoarece eradicarea acestui fenomen este dificil de realizat. Tema analizată este importantă și de actualitate, având în vedere efectele negative ale fenomenului de evaziune fiscală asupra bugetului statului, precum și asupra întregii societăți. În urmă cu circa 2500 ani, Platon afirma că acolo unde există o taxă pe profit, omul corect va plăti mai mult și cel necinstit mai puțin. Situația nu s-a schimbat nici în prezent, evaziunea fiscală conducând la distorsionări ale mediului concurențial și aducând daune atât economiei, în ansamblul său, cât și fiecărui individ în parte. Principalele obiective ale acestui studiu sunt: identificarea percepției contribuabililor economiști asupra politicii fiscale și a existenței lacunelor legislative, identificarea relevanței informației contabile pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, identificarea factorilor generatori ai evaziunii fiscale, a factorilor care favorizează neconformarea fiscală, precum și identificarea metodelor la care se poate recurge pentru a comite evaziune fiscală; identificarea percepției altor contribuabili asupra comportamentului evazionist și disponibilitatea lor de a se conforma legislației fiscale, precum și identificarea factorilor care influențează conformarea fiscală a acestora; identificarea cauzelor evaziunii fiscale și a măsurilor de prevenire și combatere din perspectiva contribuabililor din România.

1. Revizuirea literaturii și formularea ipotezelor de cercetare

Spiritul de evaziune fiscală se naște din simplul joc al interesului. Unii cărora nici nu le-ar veni vreodată ideea cea mai nedelicată asupra proprietății aproapelui se vor sustrage de la îndatorările lor față de fisc fără nicio ezitare (Șaguna, 2003). Modernizarea vieții economice a condus la o regândire a infraționalității și la o adaptare a acesteia la cotidian. Infrațiunile clasice au rămas de domeniul trecutului, în prezent conturându-se o criminalitate economică mult mai complexă, aici găsim și locul și evaziunea fiscală (Jurj-Tudoran & Șaguna, 2018). Extinderea evaziunii fiscale la toate tipurile de societăți și la toate clasele sociale determină universalitatea sa, iar vechimea fenomenului este

legată de apariția impozitelor și taxelor (Aniței & Lazăr, 2016). Unii autori susțin că impozitarea a jucat un rol important și în dezvoltarea scrierii, iar caracterul obligatoriu al impozitării creează, fără îndoială, o mare ostilitate publică (Smith, 2015).

Încă din cele mai vechi timpuri, în Roma antică, cetățenii romani bogați întocmeau declarații false pentru a evita impozitele pe avere, iar aceste acțiuni au avut consecințe nefaste asupra economiei, accentuând chiar crizele sociale ulterioare (Pană, 2019). În timp, semnificația expresiei: „evaziune fiscală” s-a schimbat, iar actualmente este frecvent asociată cu indivizii bogați care ascund activele în offshore și cu corporațiile care își manipulează în mod deliberat afacerile pentru a-și reduce obligația de impozitare (McGill *et. al.*, 2017). Din perspectiva contribuabilului, fiscalitatea este o inoportunitate. De aceea, studiile asupra fiscalității urmăresc, de obicei, determinarea celor mai potrivite metode de limitare a efectelor negative ale acesteia asupra contribuabilului și asupra comportamentului său fiscal (Pop, 2003). Există numeroase explicații ale expresiei: evaziune fiscală, dar, în mod succint, se poate considera că evaziunea fiscală constă în intenția unei persoane, de a se sustrage de la plata impozitelor, bazându-se pe lacune și alte puncte slabe ale legii în vederea ascunderii realității (Socoliuc *et. al.*, 2018; Popescu, 2015). Atunci când evaziunea fiscală este ilicită, încălcându-se flagrant legea, prin sustragerea de la plata impozitelor, avem de-a face cu fraudă fiscală (Geoceanu, 2015). Evaziunea fiscală ar putea fi eradicată doar în ipoteza utopică în care un stat ar putea exista și funcționa eficient fără impozite și taxe. Această stare pare a fi imposibilă și obținem o confirmare în acest sens de la Benjamin Franklin, care sublinia în scrisoarea sa către Jean-Baptiste Leroy că “nimic în această lume nu este mai sigur ca moartea și taxele” (Borgne, 2008).

La nivel european, se observă o preocupare continuă pentru identificarea *metodelor de prevenire și combatere a fenomenului evazionist*, din cauza faptului că acesta a luat o amploare tot mai mare. Paradoxal, elementul care a favorizat această creștere este unul dintre principiile de bază ale Uniunii Europene și anume libera circulație a mărfurilor, serviciilor și capitalului, inclusiv uman (Rusu & Gornig, 2009). Fiind o problemă multifacțată, evaziunea fiscală impune stabilirea unor *măsuri de combatere adecvate*, care cad în sarcina fiecărui stat membru UE. Membru a Uniunii Europene, România are unul din cele mai scăzute nivele de încredere instituțională, împreună cu unul din cele mai crescute nivele de percepție a corupției, ceea ce poate aduce sporirea evaziunii fiscale a cetățenilor (Vălsan *et. al.*, 2020). Se consideră că nivelul evaziunii fiscale este proporțional cu nivelul corupției [3]. Evaziunea fiscală poate avea consecințe nefaste și asupra puterii de cumpărare a monedei naționale și chiar asupra stabilității economiei naționale (Vîrjan, 2016).

În literatura de specialitate se disting mai multe forme pe care le poate îmbrăca evaziunea fiscală: tradițională, juridică, contabilă, prin evaluare, națională, internațională, artizanală, industrială, pe termen lung, pe termen scurt, comisă de o persoană fizică sau juridică (Văcărel *et. al.*, 2006; Hoanță, 2010). Cele mai utilizate **metode de realizare a evaziunii fiscale legale** sunt: *investirea unei părți din profit în achiziții de mașini și echipamente tehnice pentru care statul reglementează reduceri ale impozitului pe profit; implicarea în acțiuni filantropice; scăderea din venitul impozabil a cheltuielilor de reclamă ori de protocol* (Aniței & Lazăr, 2016). Evaziunea fiscală frauduloasă se întâlnește mai frecvent decât evaziunea licită și se realizează cu încălcarea prevederilor legale. Aceasta **se poate manifesta sub numeroase forme**: *trecerea de cifre nereale în registrele contabile; întocmirea unor declarații false și a unor documente de plăți fictive; reducerea cifrei de afaceri prin nerecunoașterea veniturilor; erori de raportare; nedeclararea materiei impozabile; ținerea unor evidențe contabile duble; vânzări fără documente justificative; falsificarea bilanțului* (Șaguna & Șova, 2009). În practică, realizarea unei delimitări între evaziunea fiscală licită și cea ilicită este dificilă, deoarece între ele există o continuitate firească - eforturile contribuabilului de a exploata lacunele legislative îl conduc, deseori, la fraudă (Mrejeru *et. al.*, 2000). **Factorii care generează fenomenul evaziunii fiscale**, atât în forma sa licită, cât și în forma ilicită pot fi: *psihosociali, de ordin legislativ și administrativ și economici* (Vîrjan, 2016). Înclinația spre evaziune fiscală se întâlnește la orice individ căruia i se ia de către cineva o parte din venitul pe care îl obține (Balaban, 2003). Acum 80 de ani, specialiștii scriau că educația contribuabilului român este atât de puțin formată, încât el nu are decât

o preocupare: să plătească cât mai puțin sau chiar deloc (Tăutu, 1940). Nevoile statului pot crea o presiune fiscală ridicată asupra contribuabililor. În aceste condiții, pentru a putea supraviețui, contribuabilii se văd nevoiți să caute modalități de evitare a plății taxelor și impozitelor (Sasu et. al., 2009).

Pentru a combate evaziunea fiscală, este necesar să se construiască o strategie unitară și eficientă, care necesită, în primul rând, identificarea **cauzelor reale ale evaziunii fiscale**, urmată de elaborarea și aplicarea **unor măsuri coerente pentru combaterea ei**. Principalele **cauze ale evaziunii fiscale** sunt: *presiunea fiscală, imperfecțiunile legislației fiscale, insuficiența controlului fiscal și insuficiența educației fiscale a contribuabililor* (Șaguna & Marin, 2020). *Presiunea fiscală* la nivel național reprezintă raportul dintre veniturile încasate din impozite, taxe și contribuții sociale și produsul intern brut (Dobrotă & Chirculescu, 2011). La nivel de individ, presiunea fiscală indică valoarea la care contribuabilul este forțat să renunțe, în raport cu mărimea veniturilor sale într-o perioadă de timp bine stabilită. *Controlul fiscal* este elementul central în gestionarea oricărui sistem socio-economic și o modalitate directă de prevenție a evaziunii fiscale (Voinea et. al., 2002). Ineficiența sistemului fiscal din România este, deseori, determinată de implicarea politicului în administrația publică (Luca, 2006). În ceea ce privește, imperfecțiunile legislației fiscale, s-a evidențiat faptul că sistemul legislativ fiscal românesc este incomplet, prezintă mari lacune, imprecizii și chiar ambiguități, ceea ce face eventualul evazionist să aibă un spațiu larg de manevră în încercarea sa de sustragere de la plata obligațiilor fiscale (Șaguna & Radu, 2018). Conform opiniei unor autori (Comaniciu, 2010), evaziunea fiscală este cauzată și de faptul că autoritățile fiscale nu înțeleg motivele care stau în spatele convingerilor contribuabililor că se pot sustrage de la îndeplinirea obligațiilor fiscale. În plus, autoritățile trebuie să evidențieze interdependența dintre politica fiscală și politica bugetară, astfel încât contribuabilii să înțeleagă modalitatea în care sunt cheltuiți banii (Devos, 2008). Unii contribuabili încearcă să scape de regimul fiscal național, căutând regimuri mult mai favorabile în alte colțuri ale lumii. Fenomenul evaziunii fiscale internaționale este stimulat de prezența unor zone libere din punct de vedere fiscal, considerate paradisuri fiscale. În prezent, pe glob există peste 40 de regiuni considerate paradisuri fiscale (Antonescu et. al., 2004).

Veniturile atrase la bugetul de stat asigură un echilibru economic la nivel național, pentru că ele devin instrumentul prin care statul intervine în economie și pune în aplicare măsuri de ajustare economică (Manea, 2015). Luând în considerare efectele nefaste ale evaziunii fiscale, prevenirea și combaterea evaziunii fiscale trebuie să fie o prioritate și pentru România. Prima lege, care avea drept scop urmărirea realizării veniturilor publice ale statului, datează din 21 martie 1877 și preciza că era supus urmării, contribuabilul care nu-și îndeplinea datoria până la a 15-a zi din luna a doua a fiecărui trimestru (Pantea & Șanta, 2012). Mai târziu (1933), contravențiile în direcția evaziunii fiscale erau amendate cu de patru ori diferența de impozit constatată că a fost sustras (Ene_Corbeanu, 2020). După anul 2013, a fost eliminată din legislație posibilitatea aplicării amenzii, pedeapsa cu închisoarea fiind singura sancțiune pentru faptele de evaziune fiscală, fapt criticat și în lucrările de specialitate (Costaș, 2016). Printr-o reglementare emisă în anul 2021 s-au adus modificări în ceea ce privește sancțiunile aplicate, în sensul că s-a introdus posibilitatea de a acorda pedeapsă cu amendă, nu doar cu închisoare. La nivelul companiilor, informația contabilă oferă suportul necesar identificării fenomenului evazionist. **Informația contabilă contribuie la depistarea și cuantificarea producerii evaziunii fiscale** pentru că: *asigură accesul la posibilitatea de identificare a evaziunii fiscale, asigură legătura nemijlocită cu documentele justificative care atestă producerea sau intenția de producere a evaziunii fiscale, asigură verificarea respectării principiilor contabile, asigură cuantificarea evaziunii fiscale produse* (Dinga, 2008). Pentru majoritatea statelor lumii, **prevenirea și combaterea evaziunii fiscale** reprezintă o prioritate, iar pentru a izbuti în limitarea extinderii acestui fenomen, este necesară aplicarea unor metode, dintre care amintim: *creșterea penalizărilor, schimbarea mentalității contribuabilului, înăsprirea condițiilor de înființare a companiilor, perfecționarea aparatului fiscal, relaxarea politicii fiscale, elaborarea de acte normative complete și clare* (Aniței & Lazăr, 2016). Conform literaturii de specialitate, evaziunea fiscală descrește în același ritm în care crește

probabilitatea descoperirii cazurilor de evaziune fiscală și sporesc sancțiunile îndreptate împotriva unor astfel de fapte (Zagler, 2010). Unii autori consideră că sporirea penalizărilor trebuie să fie suficient de mare pentru a elimina comportamentul infracțional (Șaguna & Marin, 2020). Degradarea disciplinei fiscale trebuie combătută. Metodele pot fi originale sau pot fi împrumutate de la alte economii ale lumii. De exemplu, în Statele Unite ale Americii, autoritățile se luptă cu evaziunea fiscală utilizând ca metode: creșterea penalităților și a controalelor de proporții, pe de o parte, sau oferirea amnistiei fiscale, pe de altă parte (Tresch, 2008). Prin amnistia fiscală, contribuabilii sunt scutiți de la plata penalităților și/sau dobânzilor aferente debitelor și, cel mai important, nu sunt sancționați penal pentru faptele lor (Baer & Borgne, 2008). Alți autori consideră că alte modalități de prevenire a evaziunii fiscale pot fi: înăsprirea condițiilor de înființare și autorizare a entităților economice, urmând ca autorizarea să fie făcută exclusiv pentru acele persoane juridice care dovedesc că nu au debite la bugetul statului (Durdureanu & Soroceanu, 2010) sau scutiri sau reduceri de la plata impozitelor și taxelor pentru o perioadă de timp; în China, de exemplu, a fost adoptată o reglementare care preciza că persoanele juridice nu plătesc impozite și taxe în primii cinci ani de activitate economică (Phyllis, 2003). Pe plan internațional au fost publicate o serie de articole care au făcut o delimitare vizibilă între evaziunea fiscală și termenii apropiați acestui concept, prezentându-se, prin justificări teoretice, modalități de estimare a volumului evaziunii fiscale și factorii determinanți ai acesteia, precum și aspectele metodologice care țin de măsurarea evaziunii fiscale și combaterea acesteia (Freedman, 2004; Richardson & Lanis, 2007; Lipatov, 2012; Khlif & Achek, 2015; Zidkova, et. al., 2016; Allen et. al., 2016; Gebhart, 2017; Christians, 2018; Păunescu & Vintilă, 2018; Mocanu, et. al., 2021). Numeroase studii științifice au recurs la conceptualizarea unor modele econometrice, evaziunea fiscală fiind, fie variabilă dependentă, fie variabilă independentă, urmărindu-se legătura evaziunii fiscale cu datoria corporativă și cu alți factori determinanți ai acesteia (Chen et. al., 2010; Armstrong, et. al., 2012; Steijvers & Niskanen, 2014; Richardson, et. al., 2014). Evaziunea fiscală în ceea ce privește impozitul pe profit este unul din subiectele tratate în literatura de specialitate, autorii studiilor încercând să arate relația care se stabilește între evaziunea fiscală și performanța firmei (Inger, 2013; Yorke, et. al., 2016; Chen & Tsai, 2018; Lazăr & Istrate, 2018; Zhu et. al., 2019).

Având în vedere rezultatele identificate la nivelul literaturii de specialitate consultată, în studiul de față se propun spre testare și validare următoarele ipoteze de cercetare:

1. *Din punct de vedere a economiștilor, factorii de ordin legislativ, presiunea fiscală, dar și facilitățile fiscale favorizează evaziunea fiscală;*
2. *Relevanța informației contabile contribuie la prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, din punct de vedere a economiștilor;*
3. *Venitul obținut de alți contribuabili diferențiază factorii privind conformarea fiscală a acestora: datoria civică și integritatea personală;*

2. Metodologia cercetării: populația, eșantion, variabile, sursa datelor, metode de analiză a datelor

Pentru a descoperi percepția contribuabililor din România cu privire la: *factorii care favorizează evaziunea fiscală, rolul informației contabile în prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, factorii care se referă la conformarea fiscală, cauzele și măsurile de prevenire și combatere a evaziunii fiscale* a fost utilizată **metoda anchetei pe bază de chestionar**, ca metodă de culegere a datelor. Chestionarul elaborat a fost structurat în două secțiuni, una destinată *economiștilor* și alta destinată *altor contribuabili*. S-a recurs la această variantă, deoarece economiștii dețin cunoștințe aprofundate în materie fiscală și pot răspunde cu o acuratețe mai mare întrebărilor mai dificile caracteristice domeniului fiscal. Chestionarul a fost distribuit online, folosind un software de administrare a sondajelor - Google Forms. Întrebările adresate în chestionar au fost în cea mai mare parte cantitative, cu întrebări închise ce utilizează scala Likert cu 5 gradații și calitative (întrebări deschise și cu alegeri multiple).

Întrebările adresate respondenților au fost împărțite în trei categorii: comune, adresate doar economiștilor și adresate altor contribuabili. *Întrebările comune* au avut în vedere date demografice și legate de studii și profesie, precum și aspecte care se referă la cauzele evaziunii fiscale și la măsurile de prevenire și combatere a acesteia. *Întrebările adresate doar economiștilor* au vizat percepția acestora asupra politicii fiscale și a existenței lacunelor legislative, relevanței informației contabile pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, factorilor generatori ai evaziunii fiscale, factorilor ce favorizează neconformarea fiscală, precum și asupra metodelor la care se poate recurge pentru a comite evaziune fiscală. *Întrebările adresate altor contribuabili* s-au concentrat pe percepția acestora asupra comportamentului evazionist și disponibilitatea lor de a se conforma legislației fiscale, precum și asupra factorilor care influențează conformarea fiscală a contribuabililor. Întrebările adresate reprezintă și *variabilele* pentru care au fost colectate datele în urma răspunsurilor primite. Subiecții chestionați din rândurile contribuabililor au fost în număr de 71. Pentru a stabili dimensiunea eșantionului, s-a efectuat o analiză a dimensiunii eșantioanelor din studii similare, atât naționale, cât și internaționale și s-a stabilit că un eșantion adecvat ar trebui să fie cuprins între 60-250 participanți. Eșantionul luat în studiu se încadrează în acest interval. *Metodele de analiză a datelor* au în vedere analiza cantitativă, sistematizarea, comparația, dar și utilizarea metodei de analiză multivariată a datelor (Pintilescu, 2007), respectiv Analiza Factorială a Corespondențelor Multiple (AFCM), iar softul utilizat este SPSS 23.0.

3. Rezultate și discuții

În prima secțiune a chestionarului, destinată întrebărilor comune, toți respondenții au trebuit să indice date demografice și legate de studiile și profesia acestora, precum *genul, vârsta, nivelul de studii și profesia*. Rezultatele statisticii descriptive se regăsesc în Tabelul 1.

Tabel 1. Statistici descriptive privind variabilele comune analizate

Variabila	Număr	Procent
I. Gen	71	100
Feminin	59	83,1
Masculin	12	16,9
II. Nivel Studii	71	100
Licență sau nivel echivalent	35	49,3
Master sau nivel echivalent	36	50,7
III. Vârstă	71	100
18-24 ani	40	56,3
25-34 ani	16	22,5
35-49 ani	9	12,7
50+	6	8,5
IV. Profesie	71	100
Economiști	32	45,1
Alte profesii	39	54,9

(Sursă: prelucrări proprii în SPSS 23.0)

Din Tabelul 1 se poate observa că din cei 71 de contribuabili care au participat la sondaj, 45,1% sunt economiști, iar 54,9% au alte profesii. Majoritatea respondenților a fost alcătuită din femei (83,1%), cu vârste cuprinse între 18-34 ani (56,3%).

Pentru a testa Ipoteza 1: *Din punct de vedere a economiștilor, factorii de ordin legislativ, presiunea fiscală, dar și facilitățile fiscale favorizează evaziunea fiscală*, variabilele identificate și prelucrarea datelor sunt prezentate în Tabelul 2.

Tabel 2. Variabile pentru Ipoteza 1, descriere, frecvențe de apariție (%) sau medie

Variabila	Descriere	Frecvență (Procent)	Media
Percepția economiștilor asupra factorilor generatori ai evaziunii fiscale			
<i>Psy-Soc_Fact</i>	Factori psiho-sociali	6,2%	-
<i>Econ_Fact</i>	Factori economici	43,8%	-
<i>Legis_and_Adm_Fact</i>	Factori legislativi și administrativi	50%	-
Percepția economiștilor asupra factorilor care favorizează neconformarea fiscală			
<i>Avoid_Tax</i>	Dorința de a evita taxele și impozitele	-	3,66
<i>Distr_State</i>	Neîncrederea în stat și în sistemul fiscal	-	3,66
<i>Limited_Resources</i>	Resurse financiare și materiale limitate	-	3,66
<i>Unstable_Frame</i>	Cadru legislativ instabil și ambiguu	-	3,75
<i>Unfair_Comp</i>	Concurență neloială din partea firmelor evazioniste	-	3,53
<i>Comp_Acc</i>	Legislație contabilă și fiscală complexă	-	3,44
<i>Exist_Under</i>	Existența economiei subterane	-	3,72
<i>Fiscal_Press</i>	Presiunea fiscală	-	4,03
<i>Gaps_Fin_Acc</i>	Există lacune în legislația financiar-contabilă care ar încuraja entitățile economice să comită evaziune fiscală	Yes 81,3%	Not 18,7%
Metode de realizare a evaziunii fiscale			
<i>Tax_Facilities</i>	Facilitati fiscale in cazul reinvestirii profitului in echipamente	-	3,63
<i>Phil_Act</i>	Acțiuni filantropice	-	3,09
<i>Ded_Prot_Exe</i>	Deducerea din venitul impozabil a cheltuielilor de protocol	-	3,59
<i>Offshore_Comp</i>	Înființarea de companii offshore	-	3,03
<i>Rec_Depr</i>	Înregistrarea unei deprecieri supraevaluate din punct de vedere economic	-	3,25
<i>Unr_Amounts</i>	Sume nerealiste în evidențele contabile	-	3,16
<i>False_State</i>	Declarații false	-	2,97
<i>Fict_Pay</i>	Întocmirea documentelor de plata fictive	-	3,06
<i>Non_Decl_Tax</i>	Nedeclararea materiei impozabile	-	3,28
<i>Double_Acc</i>	Înregistrări contabile duble	-	2,91
<i>Sales_Without_Doc</i>	Vânzări fără documente justificative	-	3,47
<i>Fals_Bal_Sheet</i>	Falsificarea bilanțului	-	2,72

(Sursă: prelucrări proprii în SPSS 23.0)

Conform datelor prelucrate, reflectate în Tabelul 2, se poate observa că principalii factori care generează evaziunea fiscală sunt *factorii de ordin legislativ și administrativ (50%)*, urmați de factorii economici (43,8%) și factorii psiho-sociali (6,2%). În ceea ce privește percepția economiștilor asupra *factorilor care favorizează neconformarea fiscală*, respondenților li s-a cerut să-și exprime părerea utilizând o scală cu opțiuni între 1 (În foarte mică măsură) și 5 (În foarte mare măsură), iar valoarea medie a rezultatelor arată că *presiunea fiscală* este factorul principal (valoarea medie - 4,03). Pe locul doi se plasează cadrul legislativ instabil și ambiguu cu valoarea medie de 3,75, iar pe locul trei, se regăsește existența economiei subterane (valoarea medie de 3,72). În privința *existenței lacunelor în legislația financiar-contabilă*, majoritatea, în procent de 81,3, a răspuns afirmativ. Pentru a determina frecvența apariției evaziunii fiscale în practică, li s-a cerut respondenților ce activează în domeniul economic să aprecieze pe o scală ce cuprinde opțiuni între 1 (Niciodată) și 5 (De foarte multe ori), cât de des se apelează la *metode de sustragere de la plata impozitelor și taxelor*. Se observă că cele mai frecvente sunt *modalitățile legale* de evaziune fiscală (valoarea medie 3,63), cât și scăderea din venitul impozabil a cheltuielilor de reclamă ori de protocol (valoarea medie 3,59). *Modalitățile ilegale* de sustragere se consideră a fi mai puțin frecvente: nedeclararea materiei impozabile cu media de apariție de 3,28, întocmirea unor situații false (valori medii: 2,97 și 2,72). Pentru a testa Ipoteza 2: *Relevanța informației contabile contribuie la prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, din punct de vedere a economiștilor*, variabilele identificate și prelucrarea datelor sunt prezentate în Tabelul 3.

Tabel 3. Variabile pentru Ipoteza 2, descriere, frecvențe de apariție (%) sau medie

Variabila	Descriere	Frecvență (Procent)	Media
<i>Acc_Inf_Relev</i>	Informațiile contabile sunt relevante pentru activitatea de prevenire și combatere a evaziunii fiscale	-	4,63
<i>Auth_Suff_Involved</i>	Autoritățile statului sunt suficient implicate în activitatea de prevenire și combatere a evaziunii fiscale	-	3,41
<i>Meth_Tech</i>	Metodele, tehnicile și instrumentele de combatere și prevenire a evaziunii fiscale sunt adaptate la realitate	-	3,44
<i>Prof_Acc</i>	Contabilii profesioniști și auditorii financiari au un rol important în prevenirea și combaterea evaziunii fiscale	-	4,28
<i>Ineq_People</i>	Evaziunea fiscală contribuie la creșterea inegalității între cetățeni	-	4,38
<i>Possib_Ident_Tax_Ev</i>	Oferă posibilitatea identificării evaziunii fiscale	28,1%	-
<i>Ens_Verif_Acc_Princ</i>	Asigură verificarea respectării principiilor contabile	12,5%	-
<i>Ens_Doc_Tax_Ev</i>	Asigură legătura directă cu documentele primare care atestă evaziunea fiscală	50%	-
<i>Ens_Warn_tax_Ev</i>	Asigură avertizarea cu privire la crearea condițiilor pentru o eventuală evaziune fiscală	9,4%	-

(Sursă: prelucrări proprii în SPSS 23.0)

În ceea ce privește *rolul informației contabile în prevenirea și combaterea evaziunii fiscale*, răspunsurile date arată că informația contabilă este relevantă pentru activitatea de prevenire și combatere a evaziunii fiscale, înregistrând o valoare medie de 4,63. Totodată, se poate constata că economiștii participanți la sondaj admit faptul că autoritățile uneori se implică insuficient în activitatea de prevenire și combatere a evaziunii fiscale (valoarea medie 3,41), iar metodele, tehnicile și instrumentele de combatere și prevenire a acestui fenomen nu sunt în totalitate adaptate realității economice (valoarea medie 3,44). În plus, se constată că evaziunea fiscală contribuie la creșterea inegalității dintre contribuabili, valoarea medie pentru această afirmație fiind ridicată, de 4,38. Pentru a confirma încă odată faptul că informația contabilă are un rol important în prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, jumătate din economiștii participanți la sondaj au apreciat că informația contabilă asigură, în primul rând, legătura cu documentele primare care atestă producerea evaziunii fiscale. Pentru a testa Ipoteza 3: *Venitul obținut de alți contribuabili diferențiază factorii privind conformarea fiscală a acestora: datoria civică și integritatea personală*, variabilele identificate și prelucrarea datelor sunt prezentate în Tabelul 4.

Tabel 4 Variabile pentru Ipoteza 3, descriere, frecvență (%) și medie

Variabila	Descriere	Frecvență (Procent)	Media
<i>Month_Income</i>	Venit lunar	<460 Euro	38,5%
		460-600 Euro	35,9%
		>600 Euro	25,6%
Percepția contribuabililor asupra comportamentului evazionist și disponibilitatea lor de a se conforma legislației fiscale			Media
<i>Not_Decl_Income</i>	Nu este necesară declararea tuturor veniturilor		2,08
<i>Not_Mand_Compl</i>	În materie fiscală, nu este obligatoriu să se respecte toate legile		1,46
<i>Not_Get_Caught</i>	Cel mai important lucru este să nu fii prins		1,51
<i>Legis_expl</i>	Lacunele legislative permit evaziunea fiscală		2,18

<i>Tax_Ev_Not_Crime</i>	Evaziunea fiscală nu este o infracțiune gravă	1,49
<i>Inf_Ill_Act</i>	Informațiile despre activități ilegale nu trebuie divulgate	2,10
<i>Eng_Tax_Ev</i>	O persoană ar trebui să raporteze pe oricine se implică în evaziune fiscală	2,79
<i>Non_Decl_Inc</i>	O persoană ar trebui amendată, dar nu pedepsită cu închisoare pentru nedeclararea totală a veniturilor	2,64
<i>Midlle_Income</i>	Contribuabilii cu venituri medii nu ar trebui să fie supuși tuturor obligațiilor fiscale	2,44
<i>Legis_looph</i>	O persoană care nu a plătit niciun impozit pe venit nu poate fi percepută dacă a făcut uz de lacune legislative	2,44
<i>State_Opport</i>	Statul oferă șanse inegale diferitelor categorii de contribuabili de a-și reduce povara fiscală	3,74
<i>Prevent_Combat</i>	Statul face tot posibilul pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale	2,46
<i>Civic_duty</i>	Este datoria civică a fiecărui cetățean să-și plătească impozitele și taxele	4,21
<i>Evas_Acc</i>	Toți evazioniștii ar trebui să fie trași la răspundere	3,95
<i>Fair_Amount</i>	Contribuabilii ar trebui să plătească doar ceea ce ei consideră a fi o sumă corectă	2,33
Factorii care influențează conformarea fiscală a contribuabililor		Media
<i>Pers_Integr</i>	Integritatea personală	2,85
<i>Third_Parties</i>	Terți care raportează veniturile la ANAF	2,59
<i>Audit</i>	Frica de audit	2,51
<i>Report_Sincerely</i>	Convingerea că prietenii și asociații tăi raportează cu sinceritate și plătesc toate obligațiile	2,36

(Sursă: prelucrări proprii în SPSS 23.0)

Întrebările adresate altor contribuabili a căror răspunsuri sunt sintetizate în Tabelul 4 sunt întrebări de etică fiscală menite să scoată în evidență *atitudinea contribuabililor care practică alte profesii (în afara celor din domeniul economic) față de evaziunea fiscală și dacă ei condamnă acest fapt sau nu*. De asemenea, din răspunsurile oferite, se poate deduce măsura în care *respondenții sunt gata să se conformeze regulilor fiscale și dacă ar apela la evaziune fiscală în practică*. Respondenții au fost rugați să-și manifeste acordul sau dezacordul în legătură cu 15 afirmații prin selectarea unei opțiuni pe o scală Likert cuprinse între 1 (Dezacord total) și 5 (Acord total), pentru fiecare răspuns. Valori medii extrem de scăzute ale consimțirii respondenților au primit primele 6 afirmații, ceea ce denotă că nu se tolerează comportamentului evazionist. Cu toate acestea, se poate observa că respondenții au fost de acord, oarecum, cu exploatarea lacunelor legislative (valoarea medie – 2,18). Se poate deduce din acest fapt că o parte dintre respondenți ar tolera evaziunea fiscală, însă numai în forma sa legală. Afirmațiile 7-12 și 15 au valori medii moderate (cuprinse în intervalul 2,33 – 3,74), fapt ce reflectă că, deși mulți condamnă acțiunea de evaziune fiscală și consideră că *este datoria civică a fiecăruia să se supună obligațiilor fiscale* (valoarea medie – 4,21), majoritatea nu ar denunța evazioniștii fiscali, considerând că toți trebuie să respecte, în mod egal, legislația și trebuie să-și onoreze obligațiile fiscale. Cu alte cuvinte, se susține echitatea fiscală. În ceea ce privește implicarea statului în prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, majoritatea respondenților consideră că statul nu face tot posibilul în această privință și că oferă oportunități inegale pentru diferite categorii de contribuabili de a-și reduce povara fiscală (valoarea medie – 3,74). Totuși, majoritatea respondenților percepe evaziunea fiscală drept o acțiune demnă de oprobriu, fapt susținut de nivelul mediu ridicat (3,95) al afirmației: toți evazioniștii trebuie să fie pedepsiți. În ceea ce privește *factorii care exercită o influență considerabilă asupra comportamentului contribuabililor în materie de conformare fiscală*, respondenții au trebuit să-și exprime părerea, utilizând o scală de 4 itemi: de la 1 (Nicio influență) până la 4 (Influență mare), iar rezultatul a fost că *integritatea personală* are o influență moderată și mare (valoarea medie-2,85) în ceea ce privește conformarea fiscală.

Având în vedere rezultatele la care s-a ajuns în urma prelucrărilor – *spiritul civic și integritatea personală sunt factori care influențează conformarea fiscală a contribuabililor* - și luând în calcul și venitul obținut de alți contribuabili (fără economiști), conform datelor din Tabelul 4, se poate stabili o asociere între cele trei variabile utilizând metoda de analiză multivariată a datelor, AFCM. Figura 1 prezintă rezultatele prelucrării statistice.

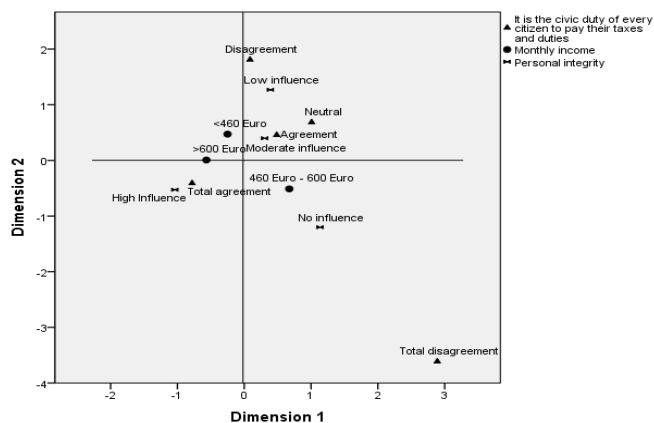

Fig. 1. Asocierea dintre spiritul civic, integritatea personală și venitul altor contribuabili
 (Sursă: prelucrări proprii în SPSS 23.0, utilizând AFCM)

Din Figura 1, se poate observa că contribuabilii cu venituri lunare mai mici (sub 460 Euro) nu își exprimă o părere în legătură cu spiritul civic și integritatea personală, ca factori care influențează conformarea sau nu în privința evaziunii fiscale. Contribuabilii cu venituri medii luați în calcul în eșantionul analizat (460 Euro – 600 Euro) consideră că integritatea personală nu ar avea vreo influență asupra evaziunii fiscale. În schimb, contribuabilii cu venituri mai mari (peste 600 Euro) consideră că integritatea personală are o influență ridicată asupra conformării fiscale a cetățenilor și sunt de acord că este datoria fiecărui contribuabil să-și plătească taxele și impozitele. Așa cum s-a demonstrat și în alte studii citate, majoritatea respondenților nu tolerează comportamentul evazionist, iar acest aspect are conotații pozitive pentru societate.

Concluzii

Modernizarea vieții economice a condus la o reinventare a infraționalității și la o adaptare a acesteia la cotidian. Un fenomen care aduce mari prejudicii bugetului unui stat este evaziunea fiscală. Caracterul obligatoriu al impozitării creează o mare ostilitate în rândul contribuabililor, dar, cu toate acestea, nu se poate nega importanța fiscalității, ca principal mijloc de finanțare și susținere a statului. Cercetarea efectuată evidențiază percepția contribuabililor din România, economiști și alte profesii, asupra fenomenului evaziunii fiscale. S-a constatat că ambele categorii de contribuabili admit că evaziunea fiscală contribuie la creșterea inegalității dintre contribuabili. Majoritatea respondenților condamnă comportamentul evazionist, iar o parte dintre respondenți ar tolera evaziunea fiscală, însă numai în forma sa legală. Cu toate că se consideră că este datoria civică a fiecărui cetățean să se supună obligațiilor fiscale, o mare parte dintre respondenți consideră că nu sunt obligați să denunțe evazioniștii fiscali. Mai mult de jumătate dintre respondenți a arătat că integritatea personală are o influență moderată și mare, atunci când vine vorba de conformare fiscală. Majoritatea respondenților respectă legile fiscale și nu ar apela la evaziune pentru a-și ușura povara fiscală. În opinia economiștilor, metodele de realizare a evaziunii fiscale întâlnite cel mai frecvent în practică sunt modalitățile legale de evaziune fiscală. Modalitățile ilegale de sustragere se consideră a fi mai puțin frecvente. În privința cauzelor principale și factorilor care duc la apariția evaziunii fiscale, se constată că ambele categorii de contribuabili participanți la studiu sunt convingși de existența lacunelor în legislația financiar-contabilă, iar factorii care afectează comportamentul de conformare fiscală a

contribuabililor sunt, în primul rând, de ordin legislativ și administrativ. În opinia contribuabililor chestionați, evaziunea fiscală este cauzată în primul rând de imperfecțiunile legislației fiscale și de nemulțumirea contribuabililor față de condițiile oferite de stat, iar factorul principal care îi determină pe contribuabilii economiști să comită evaziune fiscală este presiunea fiscală. Referitor la informația contabilă, s-a depistat că aceasta este relevantă în procesul de prevenire și combatere a evaziunii fiscale (Mihalciuc, 2021). În privința măsurilor de combatere a evaziunii fiscale, cele mai eficiente se constată a fi, în opinia tuturor respondenților, elaborarea actelor normative complete și clare, apoi cooperarea administrativă și perfecționarea aparatului fiscal.

În sinteză, prin acest studiu s-a urmărit identificarea nivelului general de toleranță a cetățenilor, care activează în domenii diverse, față de evaziunea fiscală. Se consideră că s-a reușit atingerea obiectivelor, iar rezultatele sunt satisfăcătoare: majoritatea respondenților nu tolerează comportamentul evazionist, cu toate că mulți s-au arătat neîncrezători în eficacitatea politicii fiscale și sunt descurajați de corupția din România. Un aspect interesant care s-a identificat este că populația este motivată să raporteze venitul și să plătească taxele cu onestitate, nu pentru că le-ar fi frică de audit sau inspecție fiscală, ci pentru a-și menține integritatea personală. Faptul că rezultatele acestei cercetări sunt similare cu cele ale unui alt studiu recent de la nivel național sporește gradul de obiectivitate a lucrării de față. Dimensiunea redusă a eșantionului constituie limita principală a studiului. În plus, cei mai mulți respondenți au vârste cuprinse între 18 și 34 ani. La studiu au participat doar cetățeni cu studii superioare, prin urmare este necesară o extindere a eșantionului în cazul unei cercetări ulterioare. În consecință, este posibil ca rezultatele acestui studiu să nu se aplice contribuabililor cu vârste de peste 35 ani.

În concluzie, cu toate că, aparent, evaziunea fiscală afectează doar bugetul statului, nu trebuie uitat că efectele nefaste ale acestui fenomen sunt resimțite de toți cetățenii, atât evazionisti, cât și onești. Comportamentul evazionist nu trebuie încurajat sub nicio formă. Cu cât se va extinde mai mult, cu atât va crește inechitatea socială și vor apărea distorsiuni ale mecanismelor de piață. De aceea pentru a limita cât mai mult posibil acest fenomen, între stat și contribuabili trebuie să se instaureze o relație de cooperare și respect reciproc, deoarece instituțiile statului sunt oglinda societății, iar statul sunt cetățenii.

Bibliografie

1. Allen, A., Francis, B. B., Wu, Q., & Zhao, Y. 2016. Analyst coverage and corporate tax avoidance. *Journal of Banking & Finance*, 73, 84-98
2. Aniței, N.-C., Lazăr, R., E. 2016. *Evaziunea fiscală între legalitate și infracțiune*, (Ed.). Universul Juridic, București
3. Antonescu, M., Buziernescu, R., Ciora, I., L. 2004. Tendințe actuale ale unor forme de evaziune fiscală pe plan internațional, *Finanțe Publice și Contabilitate* nr. 1
4. Armstrong, C., Blouin, J., Larcker, D. 2012. The incentives for tax planning. *Journal of Accounting and Economics*, 53(1-2), pp. 391-411. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2011.04.001>
5. Baer, K.; Borgne, E. 2008. *Tax amnesties: theory, trends, and some alternatives*, (Ed.). International Monetary Fund
6. Balaban, C. 2003. *Evaziunea fiscală. Aspecte controversate de teorie și practică judiciară*, (Ed.). Rosetti, București
7. Borgne E., B., K. 2008. *Tax amnesties: theory, trends, and some alternatives*, (Ed.). International Monetary Fund
8. Chen, S., Chen, X., Cheng, Q., Shevlin, T. 2010. Are family firms more tax aggressive than non-family firms?. *Journal of Financial Economics*, 95(1), pp. 41-61. <https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2009.02.003>
9. Chen, K. S., Tsai, H. 2018. Taxing the rich policy, evasion behavior, and portfolio choice: A sustainability perspective. *Cogent Business & Management*, 5(1), p. 1-25
10. Christians, A. 2018. Distinguishing tax avoidance and tax evasion. In: N. Hashimzade and Y. Epifantseva, (Ed.). *The Routledge Companion to Tax Avoidance Research*. Abingdon, UK/New York, US: Routledge, pp. 417-429
11. Comaniciu, C. 2010. The Possible Causes of Tax Evasion in Romania, *Proceedings of the 5th WSEAS International Conference on Economy and Management Transformation*, vol II, Timișoara

12. Costaş, C., F. 2016. *Drept financiar*, (Ed.). Universul Juridic, Bucureşti
13. Devos, K. 2008. Tax Evasion Behavior and Demographic Factors: An Exploratory Study in Australia, *Revenue Law Journal*, vol 18, pp. 5-6
14. Dinga, E. 2008. Considerații teoretice privind evaziunea fiscală vs fraudă fiscală, *Studii Financiare - Abordări teoretice și modelare*, pp. 43-47
15. Dobrotă, G.; Chirculescu, M. F. 2011. Presiunea fiscală la nivelul statelor membre UE, *Analele Universității "Constantin Brâncuși"*, Târgu Jiu, Seria Economic, nr.1, p.157
16. Durdureanu, C., Soroceanu, M. 2010. The display of evasion and tax fraud phenomena in the context of current economic and financial crisis, *Anuarul Universității Petre Andrei din Iași*, Issue 5, (Ed.). Lumen, Iași, p. 127
17. Ene-Corbeanu, E. 2020. *Evaziunea fiscală*, (Ed.). Hamangiu, Bucureşti
18. Freedman, J. 2004. Defining taxpayer responsibility: in support of a general anti avoidance principle. *British Tax Review*, (4), pp. 332-357
19. Gebhart, M. S. 2017. Measuring corporate tax avoidance – An analysis of different measures. *Journal Management Science*, 3, pp. 43-60
20. Georoceanu, A., M. 2015. *Drept fiscal român*, (Ed.). Pro Universitaria, Bucureşti
21. Hoanță, N. 2010. *Evaziunea fiscală*, ediția a II-a, (Ed.). C.H. Beck, Bucureşti
22. Inger, K. K. 2013. Relative valuation of alternative methods of tax avoidance. *The Journal of the American Taxation Association*, 36(1), pp. 27-55
23. Jurj-Tudoran, R., Şaguna, D., D. 2018. *Spălarea banilor. Teorie și practică judiciară*, ed. a 3-a, (Ed.). C.H. Beck, Bucureşti
24. Khlif, H., Achek, I. 2015. The determinants of tax evasion: a literature review, *International Journal of Law and Management*, Vol. 57 No. 5, pp. 486-497, <https://doi.org/10.1108/IJLMA-03-2014-0027>, Publisher Emerald Group Publishing Limited
25. Lazăr, S., Istrate, C. 2018. Corporate tax-mix and firm performance. A comprehensive assessment for Romanian listed companies, *Economic Research-Ekonomiska Istraživanja*, 31:1, pp. 1258-1272
26. Lipatov, V. 2012. Corporate tax evasion. The case for specialists. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 81(1), pp. 185--206, <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2011.09.015>
27. Luca, I. 2006. *Elemente ale criminalității economico-financiare actuale*, (Ed.). Fundației Universitare "Dunărea de Jos", Galați
28. Manea, C., A. 2015. Tax Evasion in Romania - a National Security Issue, *Bulletin of Transilvania University of Braşov*, Series VII: Social Sciences. Law, Vol. 8(57), pp. 163-172
29. McGill, R., K., Haye, C., A., Lipo, S. 2017. *G.A.T.C.A.A Practical Guide to Global Anti-Tax Evasion Frameworks*, (Ed.). Palgrave Macmillan, Londra
30. Mihalcuic, C.C. 2021. The Contribution of Integrated Reporting in Determining the Performance and value of a Sustainable Organisation, *Journal of Social Science*, Vol. IV. Nr. 1 (2021), pp. 29-40, [https://doi.org/10.52326/jss.utm.2021.4\(1\).04](https://doi.org/10.52326/jss.utm.2021.4(1).04)
31. Mocanu, M., Constantin, S. B., Răileanu, V. 2021. Determinants of tax avoidance – evidence on profit tax-paying companies in Romania, *Economic Research-Ekonomiska Istraživanja*, DOI: [10.1080/1331677X.2020.1860794](https://doi.org/10.1080/1331677X.2020.1860794)
32. Mrejeru, T., Florescu, D., Safta, D., Safta, M. 2000. *Evaziunea fiscală. Practică judiciară. Legislație aplicabilă*, (Ed.). Tribuna Economică, Bucureşti
33. Pană, I. 2019. Controlul și prevenirea infracțiunilor, (Ed.). *Buletinul Universității Naționale de Apărare "Carol I"*, pp. 112-120
34. Pantea, M., Şanta, O. 2012. Evaziunea fiscală, *Revista de investigare a criminalității*, Anul V, nr. 1, *Universul Juridic*, Bucureşti
35. Păunescu, R., A., Vintilă, G. 2018. Study of influence factors of effective corporate tax rate from the Baltic Countries. *Journal of Accounting and Auditing: Research & Practice*, pp. 1-20
36. Phyllis L., L., M. 2003. Tax avoidance and anti-avoidance measures in major developing economies, (Ed.). *Greenwood Publishing Group*
37. Pintilescu, C. 2007. *Analiză statistică multivariată*, (Ed.). Universității "Alexandru Ioan Cuza", Iasi
38. Pop, O. 2003. *Evaziunea fiscală*, (Ed.). Mirton, Timișoara
39. Popescu, C., I. 2015. *Evaziune fiscală*, (Ed.). Aius, Craiova

40. Richardson, G., Lanis, R., Leung, S. C. M. 2014. Corporate tax aggressiveness, outside directors, and debt policy. An empirical analysis. *Journal of Corporate Finance*, 25, pp. 107--121. <https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2013.11.010>
41. Richardson, G., Lanis, R. 2007. Determinants of the variability in corporate effective tax rates and tax reform, evidence from Australia. *Journal of Accounting and Public Policy*, 26(6), pp. 689--704. <https://doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2007.10.003>
42. Rusu, I., E., Gornig, G. 2009. *Dreptul Uniunii Europene*, ed. a 3-a, (Ed.). C.H. Beck, București
43. Sasu, H., Pătroi, D., Cuciureanu, F. 2009. *Practici de sustragere de la înregistrarea și plata impozitelor. La limita fraudei și dincolo de ea*, (Ed.). C.H. Beck, București
44. Smith, S. 2015. *Taxation. A Very Short Introduction*, (Ed.). Oxford University Press, Oxford
45. Socoliuc, M., Mihalciuc, C., Cosmulese, G. 2018. Tax Evasion in Romania – Between Past and Present. In C. Năstase (ed.), *The 14th Economic International Conference: Strategies and Development Policies of Territories*, Stefan cel Mare University of Suceava, Romania, pp. 406-412
46. Steijvers, T., Niskanen, M. 2014. Tax aggressiveness in private family firms, An agency perspective. *Journal of Family Business Strategy*, 5(4), pp. 347-357. <https://doi.org/10.1016/j.jfbs.2014.06.001>
47. Șaguna, D., D. 2003. *Tratat de drept financiar și fiscal*, (Ed.). All Beck, București
48. Șaguna, D., D., Radu, D., I. 2018. *Drept fiscal*, Ediția a 3-a, (Ed.). C.H. Beck, București
49. Șaguna, D., D., Șova, D. 2009. *Drept fiscal*, (Ed.) C.H. Beck, București
50. Șaguna, D., D.; Marin, A., A. 2020. *Evaziunea fiscală. Prevenire și combatere*, (Ed.). Universul Juridic, București
51. Tăutu, C., N. 1940. *Evoluția și tehnica impozitelor directe din România*, București
52. Tresch, R. 2008. *Public sector economics*, (Ed.). Palgrave Macmillan, New York
53. Văcărel, I., Bistriceanu, Gh., D., Anghelache, G., Bodnar, M., Bercea, F., Moșteanu, T., Georgescu, F. 2006. *Finanțe publice*, ediția a V-a, (Ed.). Didactică și Pedagogică, București
54. Vâlsan, C., Druică, E., Ianole-Călin, R. 2020. State Capacity and Tolerance towards Tax Evasion: First Evidence from Romania, *Administrative Sciences*, p. 14
55. Vîrjan, B. 2016. *Infracțiunile de evaziune fiscală*, Ediția 2, (Ed.). C.H. Beck, București
56. Voinea, Gh., M., Ștefura, G., Boariu, A., Soroceanu, M. 2002. *Impozite, taxe și contribuții*, (Ed.). Junimea, Iași
57. Yorke, S. M., Amidu, M., Agyemin-Boateng, C. 2016. The effects of earnings management and corporate tax avoidance on firm performance. *International Journal of Management Practice*, 9(2), pp. 112-131
58. Zagler, M. 2010. *International tax coordination: an interdisciplinarity perspective on virtues and pitfalls*, (Ed.). Routledge, New York
59. Zhu, N., Mbroh, N., Monney, A., Bonsu, M. O. 2019. Corporate tax avoidance and firm profitability. *European Scientific Journal*, 15(7), pp. 61-70
60. Zidkova, H., Tepperova, J., Heiman, K. 2016. How do opinions on tax evasion relate to shadow economy and VAT gap?, Edited by Sedmihradská, L., *THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF PUBLIC FINANCE, Proceedings Paper 21st International Conference on Theoretical and Practical Aspects of Public Finance 2016*, Univ Econ, Dept Publ Finance, Prague, pp. 119-124

**VIZIUNI ÎN GESTIUNEA FINANCIARĂ ȘI CONTABILITATEA AJUTOARELOR
UMANITARE ÎN CONJUNCTURA REGIONALĂ ACTUALĂ**

**VISIONS IN THE FINANCIAL MANAGEMENT AND ACCOUNTING OF
HUMANITARIAN AID IN THE CURRENT REGIONAL CONTEXT**

CZU: [339.726.2+364.424]:[005.915+657.4](478)

DOI: 10.5281/zenodo.7059817

Ruslan HAREA

R. Moldova, Academia de Studii Economice din Moldova

harea.ruslan@ase.md

ORCID: 0000-0003-0098-6837

Anatol GRAUR

R. Moldova, Academia de Studii Economice din Moldova

graur.anatol@ase.md

ORCID: 0000-0003-0466-5627

This paper outlines the support provided by various donors in the form of humanitarian aid. In addition, the way in which the operations of receiving and financial management of humanitarian aid by different beneficiaries are reflected. The article characterizes aspects of calculating the value of goods offered and received in the form of humanitarian aid. Ways are proposed to document the receipt and distribution of humanitarian aid to different categories of beneficiaries. The contents of this paper are generalized in a diagram that presents the aspects regarding the tax side of the provision of aid and the beneficiaries of them.

Keywords: accounting, humanitarian aid, documentation and taxation of donations.

JEL classification: M41.

În ultimul deceniu, au existat schimbări semnificative în modul în care donatorii oficiali își finanțează și își organizează răspunsul la crizele umanitare. Aceste schimbări au fost denumite „bilateralizarea” răspunsului umanitar – o etichetă atrăgătoare, dar adesea înșelătoare. Acest document de informare raportează un aspect al unui studiu mai amplu al acestor tendințe: modul în care donatorii înșiși sunt considerați responsabili pentru performanța lor ca actori umanitari. Agențiile donatoare au devenit din ce în ce mai preocupate să consolideze responsabilitatea agențiilor umanitare operaționale pe care le finanțează. Această îngrijorare nu a fost însoțită de un nivel similar de atenție cu privire la cât de eficient sunt obligați donatorii să răspundă pentru politicile lor și pentru impactul ajutorului lor.

Ajutorul umanitar este asistența materială și umană în ajutorul persoanelor care suferă efectele dezastrelor naturale și ale războaielor.

În conformitate cu Legea Nr. 1491/2002 din 28.11.2002 „Cu privire la ajutoarele umanitare acordate Republicii Moldova”: **ajutoarele umanitare** - ajutoare nominative gratuite sub formă de bunuri, de asistență financiară nerambursabilă, donații benevole, sub formă de executare de lucrări, prestare de servicii din partea donatorilor străini, acordate, din motive umanitare, beneficiarilor de ajutoare umanitare din Republica Moldova în caz de neprotejare socială, lipsă de mijloace materiale, stare financiară dificilă, apariție a unor situații excepționale, în special ca urmare a conflictelor armate, calamităților naturale, avariilor, epidemiilor și epizootiilor, catastrofelor ecologice, tehnogene și a altor catastrofe, care pun în pericol viața și sănătatea populației, sau în caz de boală gravă a unor persoane fizice concrete.

Guvernele democratice și departamentele lor sunt, fără îndoială, cele mai responsabile dintre organisme, totuși responsabilitatea donatorilor în sfera umanitară este de fapt extrem de problematică. Obstacolele speciale includ:

- Gama de medii politice și politice în care operează departamentele de asistență și varietatea largă de actori interesați de politicile și activitățile lor. Diferite părți ale guvernului și diferiți actori umanitari văd responsabilitățile donatorilor și eficacitatea acestora în moduri foarte diferite.

- Obiectivele în schimbare ale asistenței umanitare oficiale. În prezent, se așteaptă ca ajutorul să includă protecție și să contribuie la dezvoltare și/sau la reducerea conflictelor. Această complexitate crescută a dus la dezacorduri între donatori și alți actori umanitari cu privire la scopul ajutorului umanitar și la modul în care poate fi măsurată performanța.

- Natura părților interesate și locația activităților de ajutorare. Beneficiarii nu fac parte din electoratul guvernului donator și se află de obicei într-o poziție deosebit de slabă ca părți interesate. Legăturile dintre donatori și beneficiari sunt în cel mai bun caz slabe și indirecte, în timp ce ajutorul tinde să fie furnizat în locuri care sunt în mare parte inaccesibile organismelor care examinează programul de ajutor al donatorului.

- Lipsa unor responsabilități clar definite în rândul organizațiilor umanitare și probleme de atribuire. Este dificil să identifiți responsabilitățile donatorilor și să-i tragi pe donatori la răspundere. Dacă responsabilitățile nu au fost clar definite, este ușor pentru un actor să învinovățească pe altul pentru eșec.

Răspunderea strategică și juridică Se poate spune că principalele angajamente și responsabilități ale donatorilor se limitează la acordarea ajutorului și la facilitarea furnizării asistenței. Decizia unde și cum să furnizeze asistență umanitară este, totuși, un proces extrem de politic și controversat.

Mulți donatori au încercat să facă răspunsurile lor de ajutor în concordanță cu politicile lor externe și de apărare în crizele provocate de conflicte. Cu toate acestea, politicile umanitare nu pot fi evaluate în funcție de aceleași criterii; un guvern ar putea reuși în scopul său declarat de a asigura pacea, de exemplu, dar acest lucru nu spune nimic în mod direct despre politicile sale umanitare și impactul acestora sau despre aderarea guvernului la principiile umanitare. În consecință, responsabilitatea donatorilor la nivel strategic este incertă.

Asistența umanitară este rareori o parte explicită a legislației naționale și, prin urmare, răspunderea juridică a donatorilor este, de asemenea, slabă. Elveția este una dintre puținele țări donatoare care a stabilit o bază statutară pentru asistența sa umanitară. Răspunderea strategică sau politică a miniștrilor și a funcționarilor publici ai acestora poate fi susținută de răspunderea juridică numai dacă politicile și acțiunile lor sunt circumscrise de o legislație relevantă și suficient de clară.

O definiție statutară a asistenței umanitare la nivel național ar întări responsabilitatea donatorilor și ar ajuta la protejarea ajutorului umanitar de influența politică nejustificată. Agențiile donatoare au dezvoltat strategii mai explicite pentru programele lor umanitare. Acestea se referă de obicei la dreptul internațional umanitar și la principiile fundamentale ale acțiunii umanitare. Cu toate acestea, aceste afirmații sunt de obicei la un nivel general. Pentru ca obiectivele strategice și obligațiile legale să se traducă în realizări eficiente și măsurabile ale politicii, este important ca acestea să fie legate în mod explicit de politici și sisteme de programare și de structurile formale de monitorizare și contabilitate din cadrul organizației donatoare.

Responsabilitate managerială

În mod tradițional, monitorizarea programării ajutorului s-a concentrat pe inputuri și activități de asistență. În ultimii ani, totuși, mulți donatori și agenții operaționale au adoptat managementul bazat pe rezultate pentru a monitoriza și măsura performanța unui departament sau proiect. În teorie, acest lucru ar trebui să orienteze atenția asupra rezultatelor, rezultatelor și impactului. Managementul bazat

pe rezultate necesită obiective, indicatori și ținte clare. Cu toate acestea, nu există o măsură acceptată a performanței umanitare și nici nu este ușor de identificat unde se află vina atunci când apar eșecurile. Agențiile ar trebui să stabilească indicatori de performanță care să reflecte obiectivele lor și să se asigure că există o înțelegere reciprocă între donatori și parteneri cu privire la modul și dacă astfel de date sunt incluse în evaluările performanței. La nivel de proiect, mulți donatori folosesc cadre logice în proiectarea, planificarea, implementarea și monitorizarea proiectelor. Acestea necesită specificarea rezultatelor, scopurilor și obiectivelor, precum și a intrărilor și activităților.

Cadrele logice nu pot, totuși, să încorporeze obiective și impacturi strategice și pe termen lung. Evaluarea rezultatelor sau a impactului peste nivelul proiectului este problematică din cauza dificultății de extindere de la datele la nivel de proiect la indicatori de nivel superior și din cauza problemei de a stabili cine este responsabil sau răspunzător pentru anumite rezultate. Există, de asemenea, o tensiune între monitorizare și evaluare pentru a sprijini învățarea și managementul și monitorizarea și evaluarea pentru a consolida responsabilitatea.

În cazul ajutorului de urgență, ajutorul tinde să fie oferit în medii complexe și în schimbare rapidă, iar datele de performanță disponibile sunt de proastă calitate. În plus, unele mecanisme standard de management al performanței nu sunt aplicabile multor programe de ajutor, deoarece proiectele se încadrează sub pragul de finanțare relevant pentru declanșarea unei revizuirii detaliate sau pentru că durata proiectelor este prea scurtă. Raportarea performanței în cadrul organizațiilor donatoare se concentrează de obicei pe runda anuală de alocare a resurselor. Acest lucru ridică o altă întrebare cu privire la fiabilitatea autoevaluării, deoarece legăturile dintre evaluare și alocarea resurselor încurajează inevitabil departamentele să-și raporteze performanța într-o lumină pozitivă. Prin urmare, este important ca monitorizarea bazată pe autoevaluare să fie echilibrată de evaluări externe independente la toate nivelurile.

În timp ce evaluările programelor de urgență au devenit din ce în ce mai populare de la mijlocul anilor 1980, puține s-au concentrat în mod explicit pe programele de ajutor umanitar ale donatorilor. În 1999, Danida a comandat o evaluare majoră a asistenței sale umanitare, dar aceasta pare să fie o excepție. Filiala de performanță și evaluare a Agenției pentru Dezvoltare Internațională a Canadei (CIDA), de exemplu, nu a evaluat niciun aspect al programului de asistență umanitară al Canadei, iar departamentul de evaluare al DFID a condus o singură evaluare a ajutorului umanitar – răspunsul guvernului britanic la vulcanicul Montserrat eruptiv din 1997.

Evaluările externe comandate de Departamentul de Conflicte și Afaceri Umanitare (CHAD) din cadrul DFID s-au preocupat în principal de evaluarea performanței organizațiilor partenere.

Responsabilitate financiară

Responsabilitatea financiară a donatorilor este slabă, deoarece este extrem de dificil să urmărești fluxurile de finanțare oficială a ajutorului umanitar în cadrul sistemului de ajutor. Varietatea canalelor disponibile înseamnă că este adesea dificil să se construiască o imagine clară a cheltuielilor generale ale oricărui donator pentru ajutor umanitar sau a echilibrului cheltuielilor pentru diferite situații de urgență și diferite forme de asistență. Cifrele nu reflectă adesea o definiție consecventă a ceea ce contează ca asistență umanitară și, de obicei, nu reflectă pe deplin contribuțiile aduse de actori care nu fac asistență, cum ar fi armata. Probleme persistente cu raportarea financiară împiedică eforturile de a reconcilia fluxurile de resurse cu nevoile umanitare.

Aici există probabil cea mai mare neîncredere între agențiile umanitare operaționale și donatori. Agențiile operaționale au întârziat să furnizeze evaluări solide și obiective ale nevoii; în ciuda îmbunătățirilor în ceea ce privește evaluarea nevoilor și mobilizarea resurselor, deciziile donatorilor cu privire la alocarea resurselor sunt văzute ca fiind determinate de alți factori decât nevoia.

Procesul de Apel Consolidat (CAP) oferă cel puțin un mijloc proxy de examinare a alocării resurselor între diferite țări. Analiza acestor cifre arată că resursele donatorilor sunt concentrate pe un număr foarte mic de urgențe în țările de importanță politică din Balcani și Orientul Mijlociu.

Responsabilitate „orizontală” și „în jos”.

Nu există structuri sau mecanisme internaționale stabilite pentru a controla în mod regulat performanța sistemului umanitar în ansamblu. Comitetul de asistență pentru dezvoltare (CAD) al OCDE este important în stabilirea standardelor și monitorizării, în special prin intermediul periodic evaluării inter pares și, indirect, prin Grupul său de lucru pentru evaluarea ajutorului.

Cu toate acestea, nu are un grup de lucru pentru asistență umanitară și nu există standarde acceptate de donație în sectorul umanitar. Noile „acorduri-cadru” dintre donatori și agențiile multilaterale stabilesc modul în care donatorul își propune să lucreze cu agenția parteneră, inclusiv angajamentele de finanțare. În teorie, aceste acorduri oferă o bază pentru o responsabilitate reciprocă mai puternică. Cu toate acestea, majoritatea sunt unilaterale, se referă aproape exclusiv la organizația parteneră. Răspunderea pe care o impun donatorului tinde să se concentreze pe responsabilitățile sale manageriale ca instituție de abilitare și finanțare.

Responsabilitatea „în jos” față de beneficiarii ajutorului umanitar este, de asemenea, slabă. Beneficiarii nu pot cere donatorilor și altor actori să răspundă pentru rezultate. Ciclul de responsabilitate este dominat de actori „din partea ofertei”, inclusiv ONG-urile. Cu toate acestea, ONG-urile nu oferă neapărat un canal de încredere pentru comunicarea intereselor și preocupărilor beneficiarilor. Este nevoie ca toți actorii preocupați de îmbunătățirea performanței sau de controlul asistenței umanitare – inclusiv departamentele de evaluare și consultanții, parlamentele, birourile de audit, ONG-urile, mediul academic și mass-media – să își consolideze eforturile și să investească resurse pentru a se asigura că beneficiarii (și potențialii beneficiari) de ajutorare joacă un rol mai direct în tragerea la răspundere a agențiilor umanitare. Eforturile ar trebui să se concentreze pe îmbunătățirea contribuției beneficiarilor în evaluările nevoilor, evaluări, audituri și anchete parlamentare.

Responsabilitate „orizontală” și „în sus” în țara donatoare

În general, responsabilitatea oficială „în sus” a donatorilor în fața instituțiilor politice interne și a părților interesate este considerabil mai puternică decât responsabilitatea lor „orizontală” și „în jos”. Responsabilitatea ascendentă depinde de o definiție clară a obiectivelor strategice ale politicii. Guvernul Regatului Unit, de exemplu, a stabilit un set relativ detaliat de obiective strategice pentru programul său de dezvoltare internațională; două Cărți Albe conturează politica și obiectivele, precum și un Acord de serviciu public (PSA) și un „Acord de prestare a serviciilor” de sprijin între DFID și Trezorerie stabilesc obiectivele prioritare ale departamentului, cu măsurile și țintele de performanță asociate. Până acum, angajamentele formale ale DFID la nivel corporativ în ceea ce privește asistența umanitară rămân concentrate pe țintele și obiectivele procesului, mai mult decât pe rezultate. Prin urmare, în prezent nu există nicio țintă PSA pentru asistență umanitară, deși o țintă SDA specifică că DFID va căuta să reducă impactul conflictelor violente și al dezastrelor provocate de om și naturale „prin furnizarea de asistență de urgență în timp util, eficientă și coordonată în răspunsul la situațiile de criză”.

Supravegherea parlamentară este mecanismul suprem de responsabilitate democratică formală. Dintre diferitele căi disponibile – inclusiv întrebări și dezbateri parlamentare – comisiile parlamentare oferă cel mai mare potențial pentru un control detaliat, specializat și susținut al politicii. Puterea potențială a acestor comitete constă în capacitatea lor de a lansa anchete la alegere, de a chema martori (fie miniștri, funcționari publici, experți independenți sau alte părți interesate) pentru a prezenta mărturii scrise sau orale și de a face recomandări departamentului în cauză. Cu toate acestea, acest

potențial este rareori realizat pe deplin. În Danemarca și Canada, de exemplu, comitetele responsabile cu examinarea ajutorului de peste mări au arătat relativ puțin interes pentru asistența umanitară (o mică parte din programul total de ajutor). Deși Comitetul pentru Dezvoltare Internațională (IDC) al Marii Britanii efectuează anchete relativ frecvente și detaliate, guvernul nu este obligat să accepte recomandările sale. În majoritatea țărilor donatoare, biroul național de audit efectuează o examinare detaliată a performanței financiare și manageriale a unui departament. Aceste investigații oferă un control extern independent și o revizuire a detaliilor implementării politicii. Cu toate acestea, aceste audituri se referă în primul rând la raportul calitate-preț și la modalitățile în care politicile și programele sunt implementate și se concentrează adesea pe probleme de probitate financiară; nu se concentrează asupra politicilor în sine.

În mod informal, mass-media, ONG-urile și mediul academic pot juca un rol semnificativ în a cere guvernului să răspundă pentru politicile sale umanitare. Miniștrii sunt adesea deosebit de sensibili la presiunea mass-media, iar mass-media poate fi un motor deosebit de puternic al responsabilității guvernamentale la nivel politic/strategic. În plus, atât parlamentul, cât și mass-media se bazează în mare măsură pe ONG-uri și alte agenții operaționale pentru a susține dovezi și informații. Deși au potențialul de a oferi un control mai fiabil decât mass-media, agențiile operaționale sunt, de asemenea, actori în sistemul umanitar și, prin urmare, nu sunt observatori neutri. De asemenea, ONG-urile nu au responsabilitatea formală de a controla politicile și performanța donatorilor și este posibil să nu investească resurse semnificative în acest sens. ONG-urile și alte agenții umanitare ar trebui să recunoască rolul important și influent pe care îl joacă în responsabilitatea ascendentă a donatorilor și să recunoască responsabilitățile pe care aceasta le implică.

În special, ar trebui să se asigure că dovezile și informațiile pe care le furnizează parlamentelor și mass-mediei reprezintă cât mai direct și corect posibil nevoile și preocupările beneficiarilor și potențialilor beneficiari ai ajutorului umanitar.

Ajutorul umanitar poate lua diferite **forme**:

- donații de bani;
- expedierea de bunuri și echipamente esențiale;
- expedierea de personal pentru a efectua intervenții la fața locului;
- consolidarea actorilor locali.

Participanții în operațiunile cu ajutoare umanitare:

- *donatori de ajutoare umanitare* - persoane fizice sau juridice străine care acordă ajutoare umanitare;
- *recepționari/distribuitori de ajutoare umanitare* - persoane juridice care, în conformitate cu actele lor constitutive, recepționează și/sau distribuie ajutoare umanitare, fără a urmări scopul de a obține profit;
- *beneficiari de ajutoare umanitare* - persoane fizice și juridice care au nevoie de astfel de ajutoare și cărora acestea li se acordă nemijlocit.

Contabilitatea nu este doar o tehnică și un sistem de calcul, raportare și control utilizarea resurselor financiare, dar și o activitate socială care oglindește și construiește socialul organizației care modelează răspunsul unei societăți la o situație.

De fapt, cercetători și experți au recunoscut încă din anii 1980 că practica contabilă este modelată de situația și contextul setarea unde este operată. Astfel, revizuirea lucrărilor din acest studiu a încercat să surprindă rolul a contabilității în situația de urgență și contribuția acesteia la răspunsurile societății. Cel lărgit rolul contabilității a fost documentat de mai multe lucrări și, astfel, poate fi clasificat în trei funcții.

În primul rând, se descoperă că rolul contabilității în răspunsul la dezastre este mai mult decât funcția de calcul și înregistrarea inactivă a evenimentelor. Aceasta Studiul a dezvăluit modul în care clasificarea contabilă, încorporarea cu clasificarea științifică devin partea crucială a stabilirii unei guvernări excepționale. În acest caz, tehnica clasificării contabile este utilizată de către departamentele locale de sănătate pentru clasificarea celor afectați zone pe baza pagubelor rezultate și pentru a determina câți bani ar trebui dați pentru finanțarea ajutorului în caz de dezastru de către guvernul federal. Aceasta implică distingerea zonelor și a oamenilor din celor afectați în mod semnificativ și celor afectați nesemnificativ deloc și în final atașând financiar și măsuri de stabilire a costurilor bazate pe nivelul de severitate a daunei. Într-o situație de răspuns de urgență acolo unde se înființează un guvern extraordinar, contabilitatea oferă un instrument de calcul al costului de cutremur, precum și pentru justificarea asigurării financiare pentru victime.

În al doilea rând, contabilitatea are capacitatea de a facilita dialogul și de a crea înțelegere reciprocă între părțile interesate. Acest lucru se poate realiza prin raportare financiară și calcul pentru rambursarea daunelor program.

În acest caz, contabilitatea a fost utilizată în faza de recuperare pentru calcularea daunelor indirecte suportate de individ și organizații precum și pentru cel colectarea de fonduri de la guvernul central italian și de la alți donatori. Această misiune cerea toți actorii cheie, adică guvernul central, ofițerii municipali, victimele și sponsorii să își îndeplinească rolul în procesul lor de recuperare. Dialogul dintre acești actori cheie a fost stimulat de datele contabile; să creeze înțelegere reciprocă, corporație și încredere care sprijină procesul de responsabilitate [Lai, Leoni, & Stracchezzini]. Victimele și alți actori care sunt responsabili pentru procesul de recuperare au implicat într-o discuție intensă și coordonare pentru a accelera rambursarea cheltuielilor suportate daune.

Contabilitatea este capabilă să dezvăluie nevoile financiare ale oamenilor, afacerilor și guvernului local și starea după dezastru și, prin urmare, este binevenită. Într-adevăr, trebuie să colaboreze și să-i susțină pe fiecare altele pentru a ușura procesul de rambursare.

În al treilea rând, contabilitatea poate deveni o tehnologie cheie facilitatoare în monitorizare și evaluare proiecte de recuperare. Ieșirea sistemului de contabilitate oferă date bogate care pot fi utilizate pentru a urmări și evalua nevoia victimelor. Procedurile contabile fac vizibil procesul de recuperare, cel daunele rezultate, nevoia de resurse și rezultatele. Mai mult, datele contabile și documentele pot oferi informații importante pentru a înțelege starea beneficiarilor și pentru a monitoriza progresul, precum și eficacitatea unui proiect de redresare.

În aspect contabil, ajutoarele umanitare sub formă de bunurilor către beneficiari, se tratează drept transmitere cu titlu gratuit:

- donații de stocuri materiale:

Debit contul 713 „Cheltuieli administrative”, subcontul 7134 „Cheltuieli în scopuri de filantropie și sponsorizare”;

Credit conturile 211 „Materiale”, 216 „Produse”, 217 „Mărfuri” – *la costul de intrare*;

- donații de imobilizări corporale:

Debit contul 124 „Amortizarea mijloacelor fixe”;

Credit contul 123 „Mijloace fixe” – *la valoarea amortizată*.

și

Debit contul 713 „Cheltuieli administrative”, subcontul 7134 „Cheltuieli în scopuri de filantropie și sponsorizare”;

Credit contul 123 „Mijloace fixe” – *la valoarea contabilă*.

În aspect contabil, ajutoarele umanitare sub formă de servicii gratuite către beneficiari, se tratează drept cheltuieli filantropice și sponsorizare:

- delegarea de personal pentru a efectua intervenții la fața locului:

Debit contul 713 „Cheltuieli administrative”, subcontul 7134 „Cheltuieli în scopuri de filantropie și sponsorizare”;

Credit contul 531 „Datorii față de personal privind retribuirea muncii”, 533 „Datorii privind asigurările sociale și medicale”, 211 „Materiale”.

Ajutoarele umanitare, sub formă de bunuri primite și destinate repartizării ulterioare către diferiți beneficiari, se tratează drept bunuri primite în custodie:

- Primirea ajutoarelor umanitare de la donatori persoane juridice:

Debit contul 914 „Bunuri primite în custodie” – la valoarea indicată de donator în factura emisă de acesta;

- Primirea ajutoarelor umanitare de la donatori persoane fizice:

Debit contul 914 „Bunuri primite în custodie” – la valoarea justă stabilită de recepționar/distribuitor.

Ajutoarele umanitare, sub formă de bunuri, repartizate/transmise către diferiți beneficiari:

- Transmiterea ajutoarelor umanitare către beneficiari persoane juridice:

Credit contul 914 „Bunuri primite în custodie” – la valoarea indicată de donator, prin factura emisă beneficiarului;

- Transmiterea ajutoarelor umanitare către beneficiari persoane fizice:

Credit contul 914 „Bunuri primite în custodie” – la valoarea indicată de donator, prin Borderouri de repartizare (în unități de măsură cantitative), cu indicarea ulterioară a valorii de către recepționar/distribuitor.

Ajutoarele umanitare pentru entități economice, sub formă de bunuri primite, se tratează drept bunuri primite cu titlu gratuit:

Primirea ajutoarelor umanitare direct de la donatori sau prin recepționari/distribuitori calificate drept imobilizări:

Debit contul 121 „Imobilizări corporale în curs de execuție”;

Credit contul 612 „Alte venituri din activitatea operațională” – la valoarea indicată de donator în factura emisă de acesta;

Primirea ajutoarelor umanitare direct de la donatori sau prin recepționari/distribuitori calificate drept active circulante:

Debit contul 211 „Materiale”;

Credit contul 612 „Alte venituri din activitatea operațională” – la valoarea indicată de donator în factura emisă de acesta.

Utilizarea ajutoarelor umanitare de organizațiile necomerciale, în conformitate cu predestinația acestora:

Amortizarea și înstrăinarea imobilizărilor primite sub formă de ajutoare umanitare:

Debit contul 716 „Cheltuieli aferente mijloacelor cu destinație specială”;

Credit contul 124 „Amortizarea mijloacelor fixe”.

Debit contul 713 „Cheltuieli administrative”, subcontul 7134 „Cheltuieli în scopuri de filantropie și sponsorizare”;

Credit contul 123 „Mijloace fixe”;

Casarea și înstrăinarea activelor circulante primite sub formă de ajutoare umanitare:

Debit contul 716 „Cheltuieli aferente mijloacelor cu destinație specială”;

Credit contul 211 „Materiale”.

Decontarea finanțării cu destinație specială din operațiile cu ajutoarele umanitare:

Debit contul 537 „Finanțări și încasări cu destinație specială curente”;

Credit contul 616 „Venituri aferente mijloacelor cu destinație specială”.

Facilități fiscale:

- Transmiterea cu titlu gratuit în formă de ajutoare umanitare **nu** este livrare impozabilă, iar TVA pentru bunurile oferite sub formă de ajutor umanitar nu se restabilește conform regulilor pentru alte situații.
- Valoarea bunurilor transmise ca ajutor umanitar, chiar dacă depășește limitele prevăzute pentru cheltuieli de filantropie și sponsorizare poate fi atribuită la cheltuieli deductibile;
- Organizațiile necomerciale ce gestionează ajutoarele umanitare în conformitate cu prevederile lor statutare sunt scutite de achitarea impozitului pe venit.

Concluzii:

Guvernele donatoare au sprijinit multe dintre inițiativele asociate cu „revoluția responsabilității” în cadrul sistemului umanitar. Cu toate acestea, s-a reflectat surprinzător de puține asupra implicațiilor acestor inițiative pentru donatorii înșiși. Măsurarea eficienței oricărei politici necesită o declarație clară a ceea ce încearcă să realizeze. Aceasta, la rândul său, necesită o definiție clară a rolurilor și responsabilităților strategice și o înțelegere clară a scopului ajutorului umanitar. Întărirea responsabilității donatorilor poate fi realizată cel mai bine prin concentrarea pe îmbunătățirea responsabilității strategice și politice, față de obiective strategice clar definite și definiții ale asistenței umanitare, care sunt urmărite în mod clar la nivel managerial și contractual.

Responsabilitatea managerială tinde să fie acolo unde s-au concentrat cea mai mare atenție și efort. Dar impactul programării bazate pe rezultate a fost relativ inegal, deoarece absența unor obiective clar definite și a unor indicatori conveniți de succes face dificilă stabilirea unor măsuri adecvate de performanță. Controlul public al ajutorului umanitar al donatorilor este, de asemenea, slab și trebuie consolidat. În afară de scurtele explozii de interes în timpul urgențelor de mare profil, parlamentele manifestă, în general, relativ puțină preocupare pentru asistența umanitară. În timp ce parlamentele naționale reprezintă mecanismul principal pentru tragerea la răspundere a guvernelor donatoare, ele depind în mare măsură de dovezile și analizele furnizate de alți actori, în principal mass-media, ONG-uri și mediul academic. Aceste surse sunt adesea parțiale și nesigure; legăturile cu părțile interesate „adevărate” – victimele conflictelor și dezastrelor – rămân relativ slabe. În acest context:

- comisiile parlamentare ar trebui să facă presiuni pentru obiective guvernamentale clare și ținte pentru asistența umanitară, iar acestea ar trebui să fie susținute de legislație orientativă;
- comitetele ar trebui, de asemenea, să asigure o abordare mai sistematică și mai independentă a controlului lor asupra asistenței umanitare.

Găsirea unor modalități de consolidare a responsabilității nu ar trebui să însemne mai multă birocrație și birocrație și nici nu ar trebui să încurajeze un comportament mai advers față de risc din partea donatorilor. Într-adevăr, mai multă monitorizare, evaluare și raportare nu conduce neapărat la o mai mare responsabilitate, deoarece totul depinde de ceea ce este monitorizat, evaluat și raportat, cum, de către cine și în ce scop. Însă, fără sisteme mai eficiente de tragere la răspundere a donatorilor, este dificil de identificat domeniile în care performanța acestora ar putea fi îmbunătățită sau responsabilitățile lor ar putea fi consolidate în interesul victimelor dezastrelor umanitare.

Odată cu transferul gratuit de bunuri și materiale, organizația nu crește beneficiile economice, respectiv, nu există venituri în contabilitate.

Cheltuielile sunt supuse recunoașterii în contabilitate, indiferent de intenția de a primi venituri, alte, alte venituri și din forma de cheltuieli (numerar, naturale și altele).

Materialele și bunurile transferate gratuit sunt debitate din contabilitate la costul lor efectiv, adică la costul la care au fost înregistrate anterior.

Cheltuielile sunt recunoscute în perioada de raportare în care au avut loc, indiferent de momentul plății efective a fondurilor și alte forme de implementare (presupunând siguranța temporală a faptelor de activitate economică).

În situația luată în considerare, costurile transferului inventarului nu sunt cheltuieli pentru activități obișnuite.

La transferul de fonduri ca parte a activităților caritabile, organizația care transferă aceste fonduri nu devine supusă TVA-ului, deoarece transferul de fonduri nu este vânzarea de bunuri (lucrări, servicii).

Surse bibliografice:

1. Legea Nr. 1491/2002 din 28.11.2002 cu privire la ajutoarele umanitare acordate Republicii Moldova // Monitorul Oficial Nr. 23-24 din 18.02.2003.
2. Legea nr. 212/2004 privind regimul stării de urgență, de asediu și de război // Monitorul Oficial Nr. 132-137 din 06.08.2004.
3. Dispoziția Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova nr. 2 din 25 februarie 2022.
4. Epstein Barry J., Mirzua Abbas Ali, Interpretarea și aplicarea standardelor internaționale de contabilitate și raportare financiară, Wiley IFRS, 2005.
5. Ferraro Pasquale, Legal and organizational practices in nonprofit management, Kluwer Law International, 2001.
6. John Zietlow, Jo Ann Hankin, Alan G. Seidner, Financial Management for nonprofit organisations: Policies and Practices, 2007.

TRATAMENTE CONTABILE, STATISTICE ȘI FISCALE PRIVIND SACRIFICAREA
ANIMALELOR

ACCOUNTING, STATISTICAL AND TAX TREATMENTS REGARDING THE ANIMAL
SLAUGHTER

CZU: 631.162:657.4(478)

DOI: 10.5281/zenodo.7059830

COJOCARI Vadim¹, FRECĂUȚEANU Alexandru², ROMANCIUC Andrei³

^{1,2,3} Universitatea Agrară de Stat din Moldova

^{1,2,3} Email: vadim_cojocari@mail.ru

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0179-4319>

Abstract. At present, the issues related to the slaughter of animals and birds and the goods obtained in this case are examined in the NAS "Particularities of accounting in agriculture" in points 27 and 36 with the concomitant illustration in Table 1 of the clause separating pig carcasses from other types of products originating in the same animal species, this clause being understood to mean processing operations. Thus, according to the normative act, the slaughter of any mature or immature individuals in the animal kingdom is an inalienable part of the agricultural activity and one of the many manifestations of the harvesting phase, and the carcass or meat obtained from slaughter is considered agricultural or basic agricultural product. However, in our opinion, this approach is debatable, because it hardly conforms to the real content of the notion of slaughter and totally ignores the experience of accounting for this economic fact until the reform of the national accounting system, as well as the provisions of some important legal acts in country and the European Union.

Keywords: accounting, agricultural activity, agricultural products, costs, slaughter.

JEL Classification: M 41

Introducere

Actualmente aspectele legate de sacrificarea animalelor, precum și de bunurile obținute în acest caz sunt examinate în SNC „Particularitățile contabilității în agricultură” (în continuare – SNC „PCA”) în punctele 27 și 36 cu ilustrarea concomitentă în tabelul 1 a clauzei de separare a carcaselor de porcine de alte tipuri de produse care au la originea sa aceeași specie de animale, subînțelegându-se prin această clauză operațiunile de procesare. Astfel, potrivit actului normativ nominalizat sacrificarea oricăror indivizi maturi sau imaturi din componența regnului animal reprezintă o parte inalienabilă a activității agricole și una din numeroasele manifestări ale fazei de recoltare, iar carcasa sau carnea obținută din sacrificare este considerată produs agricol sau produs agricol de bază. Însă asemenea abordare, în opinia noastră, este discutabilă, deoarece se conformează cu greu conținutului real al noțiunii de sacrificare și totalmente ignoră experiența de contabilizare a acestui fapt economic de până la reformarea sistemului național contabil în anul 1998, precum și prevederile unor acte juridice de importanță majoră din țară și Uniunea Europeană. La efectuarea studiului dat drept surse de inspirație și puncte de reper au servit următoarele acte juridice: Codul fiscal [1], SNC „Particularitățile contabilității în agricultură” [2], Clasificatorul Activităților din Economia Moldovei (CAEM - 2) [4]. Totodată la expunerea elaborărilor proprii preferință s-a acordat metodei descriptive cu aplicarea elementelor de comparație, analiză și deducție.

Conținut de bază

Pentru a ne convinge că afirmația precum că „sacrificarea oricăror indivizi maturi sau imaturi din componența regnului animal reprezintă o parte inalienabilă a activității agricole și una din numeroasele manifestări ale fazei de recoltare, iar carcasa sau carnea obținută din sacrificare este considerată produs agricol sau produs agricol de bază” este discutabilă, vom prezenta în continuare

În tabelul de mai jos etapele de sacrificare a porcinelor conform schemei tehnologice clasice cu specificarea succintă a esenței fiecărei din ele. De menționat că porcinele în calitate de exemplu de animale sacrificate n-au fost alese deloc întâmplător. Chestia e că pe lângă entitățile agricole de tip industrial specializate în această subramură porcinele sunt crescute și sacrificate (bineînțeles, într-un efectiv mult mai mic) și de alte entități din sectorul agrar (în special, pentru alimentarea mecanizatorilor sau zilierilor), precum și de mulți gospodari casnici de la sate.

Tabelul 1. Etapele sacrificării porcinelor conform schemei clasice și esența acestora

Etapa sacrificării	Esența etapei de sacrificare
Examinarea sanitar-veterinară antemortem	Identificarea indivizilor inapți pentru sacrificare din cauza stării fiziologice anormale (gestație, bănuiele de afectare cu boli infectocontagioase etc.)
Igienizare	Curățirea indivizilor prin spălare sau dușare intensă cu scopul activării circulației sanguine și facilitării jupuirii
Cântărire antemortem	Determinarea masei vii a indivizilor în scopuri de control și analitice
Asomare	Scoaterea temporară din funcție a sistemului nervos pentru a exclude senzația de durere și instinctul de apărare
Sângerare	Eliminarea sângelui prin înjunghiere, ceea ce conduce la încetarea funcționării creierului și moartea animalului
Opărire	Prelucrarea indivizilor morți cu apă fierbinte sau abur pentru a facilita depilarea
Depilare	Îndepărtarea părului de pe suprafața pielii
Părlire	Utilizarea arzătorului pentru îndepărtarea părului rămas după depilare și sterilizarea suprafeței pielii
Răzuire	Îndepărtarea scrumului de pe piele cauzat de părlire
Jupuire	Separarea pielii de carcasă prin distrugerea legăturii dintre dermă și stratul subcutanat
Eviscerare	Secționarea corpului animalului și îndepărtarea organelor interne din cavitățile abdominală și toracică
Despicarea carcasei	Separarea carcasei în două jumătăți simetrice pentru a facilita acțiunile ulterioare și accelera răcirea cărnii
Toaletarea semicarcaselor	Îndepărtarea diferitor aderențe și impurități prin curățirea exteriorului sau spălare
Examinare sanitar-veterinară post-mortem	Detectarea și eliminarea anomaliilor inadmisibile în alimentație
Marcare	Indicarea prin ștampilare a locului sacrificării și destinației semicarcaselor
Cântărire postmortem	Determinarea greutatei semicarcaselor și a randamentului sacrificării

Sursa: Elaborat de autori

Astfel, după cum rezultă din tabelul 1, în aspect economic sacrificarea porcinelor (de altfel, și oricăror altor specii de animale) reprezintă un proces complex administrat de om cu scopul de a trece indivizii respectivi din categoria de active biologice în categoria de produse care derulează independent de factorii naturali – sol, umiditate, căldură și lumină. În cazul efectuării conform schemei tehnologice clasice sacrificarea porcinelor constă din 16 etape, iar fiecare etapă, la rândul său - din una sau câteva operațiuni. Bineînțeles, nu toate etapele sunt echivalente după semnificație, rolul de bază revenind asomării (adică paralizării temporare a animalului), sângerării (adică uciderii propriu-zise a animalului) și eviscerării (adică înlăturării măruntaielor din corpul animalului mort). Ce-i drept, la întreprinderile nespecializate, precum și în gospodăriile casnice unele etape sunt omise (de exemplu, inspecția sanitar-veterinară, jupuirea etc.), ceea ce însă nu trebuie să submineze perceperea corectă a noțiunii de sacrificare și clasificarea conformă a rezultatelor acesteia.

Actualmente sacrificarea se efectuează în mod manual cu antrenarea unui cerc specific de mijloace fixe, obiecte de mică valoare și scurtă durată, materiale și/sau bunuri închiriate a căror componență variază de la o entitate la alta, fiind influențată, în special, de frecvența și proporțiile sacrificării. Astfel, mijloacele fixe cu destinație îngustă din acest domeniu pot fi reprezentate de aparate de somare electrică, bazine de opărire, cuptoare de părlire, instalații de jupuire, camere frigorifice de mare capacitate etc.; obiectele de mică valoare și scurtă durată de utilizare specială – de cuțite tubulare, conuri metalice pentru depilare manuală, mașini de răzuit sau de finisat, ferăstraie de diverse forme, vase de colectare a sângelui în scopuri alimentare ș. a.; materialele cu proprietăți deosebite – de citrat de sodiu, fibrisol, preparate de igienizare și sterilizare, electrozi, perii de sârmă rezistentă, furtuni etc.; bunurile închiriate – de țarcuri de recepție și triere sau încăperi capitale izolate cu accesoriile necesare. Prin urmare, costurile de sacrificare pe lângă valoarea contabilă a animalelor respective (care, printre altele, reprezintă partea decisivă a acestora) și salariul angajaților-operatori

includ de asemenea amortizarea mijloacelor fixe calculată pretutindeni prin metoda liniară, costul de intrare al obiectelor de mică valoare și scurtă durată cu valoarea unitară mai mică sau egală cu a șasea parte din plafonul stabilit de legislația fiscală sau uzura obiectelor menționate cu valoarea unitară mai mare decât plafonul stabilit în mărime de 100 %, valoarea contabilă a materialelor consumate determinată, de regulă, prin metoda costului mediu ponderat, precum și plățile calculate în mărime contractuală pentru folosirea bunurilor închiriate. În afară de aceasta, la costurile respective sunt atribuite contribuțiile de asigurări sociale de stat obligatorii, costul planificat (ajustat la cost efectiv la data raportării) al serviciilor prestate de activitățile auxiliare proprii sau valoarea nominală a serviciilor acordate de către terți, defalcările în provizionul curent pentru plata concediilor anuale de odihnă și unele alte sume.

Potrivit punctelor 27 și 36 din SNC „PCA” la înregistrarea costurilor de sacrificare a oricăror tipuri de active biologice (atât circulante, cât și imobilizate), precum și oricăror specii de animale se majorează costurile activităților de bază și se diminuează stocurile sau activele biologice imobilizate cu majorarea concomitentă a datoriilor calculate curente, amortizării mijloacelor fixe, costului planificat al serviciilor interne consumate etc. Respectiv în evidența sintetică la suma costurilor suportate urmează de debitat contul de activ (calculație) 811 și de creditat conturile 212, 131, 531, 533, 538, 124, 812 ș. a. [5]. Ținem însă să menționăm că în SNC „PCA” (de altfel, ca și în toate celelalte 15 standarde contabile) simbolurile conturilor de gradul I nu sunt indicate, sarcina în cauză fiind atribuită pe dreptate Planului general de conturi contabile.

De asemenea în SNC „PCA” nicăieri nu este indicat expres că sacrificarea animalelor face parte nemijlocit din sectorul zootehnic. Mai mult ca atât, în punctele menționate mai sus modul de contabilizare a sacrificării animalelor din cireada de bază și activelor biologice circulante este examinat prin prisma unei direcții concrete de ieșiri ale acestora. Iar direcțiile de ieșiri ale activelor în cauză, după cum se știe, sunt destul de numeroase și variate, incluzând pe lângă sacrificare astfel de fapte economice ca vânzarea în masă vie în favoarea terților, aportarea la capitalul social al altor entități, acordarea ajutorului material la solicitarea familiilor socialmente vulnerabile, achitarea în natură a retribuțiilor de bază și suplimentare etc. De aceea referirea în punctul 27 la animalele din cireada de bază, iar în punctul 36 la activele biologice circulante încă nu poate servi drept dovadă că costurile legate de sacrificarea acestor exemplare fac parte din costurile zootehniei ca celui de-al doilea sector al activității agricole care, la rândul său, este calificată în standard drept activități de bază. Doar în conformitate cu statutul entității și specializarea acesteia activitățile de bază pot include nu numai activitatea agricolă cu cele două sectoare ale ei (fitotehnia și zootehnia), ci și alte tipuri de activități generatoare de venituri: activitatea industrială (de exemplu, fabricarea vinurilor brute, procesarea laptelui de oaie, extragerea uleiului vegetal ș. a.), activitatea de transport pe rute locale sau internaționale de mărfuri, activitatea de păstrare îndelungată a fructelor și strugurilor la comanda terților etc. Chiar și în SNC „PCA” (inclusiv prima propoziție din punctul 41) nu poate fi regăsită restricția precum că activitățile de bază ale unei întreprinderi agricole se limitează în exclusivitate la activitatea agricolă cu cele două sectoare ale ei. Este adevărat că aceste sectoare (adică fitotehnia și zootehnia) în propoziția menționată sunt totuși specificate, însă nu ca niște preținse componente unice ale activităților de bază la producătorii agricoli, ci ca niște areale obligatorii de localizare a costurilor suportate.

De asemenea este greu de conceput sacrificarea animalelor drept o componentă a sectorului zootehnic și în cazul examinării acesteia prin prisma noțiunii de recoltare ca fază de finalizare a activității agricole cu implicarea regnului animal. Astfel, în punctul 5 din SNC „PCA” este stipulat că recoltarea se manifestă:

- sau prin separarea produselor agricole de activul biologic și/sau de grupul activelor biologice (varianta 1);
- și/sau prin încetarea proceselor vitale ale activelor biologice (varianta 2).

În legătură cu aceasta menționăm că în cazul variantei 1 separarea produselor de activul sau grupul activelor care le-au generat reprezintă o trăsătură logică, clară și de netăgăduit a recoltării care însă

nu are un caracter universal și nu este viabilă în anumite situații. De exemplu, la stoarcerea mierii cu ajutorul centrifugelor mierea-marfă este separată nu de albinele lucrătoare ale unei familii, ci de fagurii din rame cu care se completează stupii; la recoltarea în pepiniere a puietilor sau butașilor înrădăcinați aceștia nu sunt separați de niște plante terțe, ci săpați din sol împreună cu sistemul radicular propriu; la pescuitul peștelui crescut în heleșteie din puiet cumpărat acesta este separat doar de mediul acvatic în care a fost crescut etc. Cu atât mai mult, criteriul nominalizat mai sus (adică separarea produselor de activele biologice respective) nu poate servi ca premisă sau suport teoretic pentru calificarea sacrificării animalelor și păsărilor drept o manifestare a procesului de recoltare. La sacrificare, după cum se știe, exemplarele în cauză nu se separă de ele însuși (lucru care, de fapt, este imposibil), ci doar își modifică starea și proprietățile inițiale.

La rândul său, în cazul variantei 2 este folosit cu totul alt criteriu de recunoaștere a unui oarecare fenomen drept manifestare a recoltării (prin urmare, și a activității agricole) – criteriul de încetare a proceselor vitale ale activelor biologice. Însă și acest criteriu are un domeniu de aplicare mult mai larg decât cel ilustrat în standard prin trei exemple (inclusiv sacrificarea animalelor și păsărilor), intercalându-se frecvent cu criteriul separării produselor de activele biologice care le-au generat. De exemplu, la recoltarea grâului de toamnă, pe de o parte, boabele de cereale sunt separate de spicele tăiate și treierate, iar pe de altă parte, ca urmare a secerișului în plantele de grâu se stopează procesele vitale și ele încetează să mai existe ca active biologice. Dar principala discordanță dintre prevederile SNC „PCA” și activitatea cotidiană a agenților economici autohtoni rezidă în aceea că sacrificarea ca formă de încetare a proceselor vitale ale activelor biologice respective derulează atât într-un șir de gospodării agricole, cât și preponderent la abatoare sau întreprinderi industriale de colectare a animalelor și prelucrarea cărnii. Și dacă în cazul producătorilor agricoli problema de recunoaștere a sacrificării animalelor drept componentă a activității agricole este discutabilă, dar dispune totuși de anumite premise pentru existență (principalele fiind apartenența exemplarelor sacrificate la activele biologice proprii și creșterea acestora nemijlocit în gospodării), apoi în cazul abatoarelor și, mai cu seamă, a entităților de colectare a animalelor și procesare a cărnii asemenea problemă apriori nu poate să existe. Chestia e că la astfel de întreprinderi animalele în masă vie parvenite de la producătorii agricoli se manifestă deja nu ca active biologice care în mod tradițional ar trebui de înregistrat în debitul contului 212 sau 132, ci ca materie primă proprie sub formă de valori materiale pasibile procesării prin modalități inerente industriei alimentare cu înregistrare în debitul contului 211, subcontul 2111 „*Materii prime și materiale de bază*”. Cu alte cuvinte, sacrificarea animalelor la cumpărătorii angro (abatoare, fabrici, combinate etc.) din ramura industriei alimentare cu sau fără prelucrarea ulterioară a carcaselor/semicarcaselor reprezintă o parte componentă a activității industriale, nu este însoțită sau succedată de modificări biologice și nu are vreo tangență cu activitatea agricolă.

Totodată în contextul celor expuse mai sus inevitabil apare întrebarea: de ce atunci unul și același fenomen (adică sacrificarea) în funcție de locul derulării are două tratamente diferite: într-un caz (se are în vedere în gospodăriile rurale) – ca activitate agricolă, iar în alt caz (se are în vedere la entitățile industriei prelucrătoare) – ca activitate industrială? Evident că asemenea dualism este inadmisibil și are un caracter nefiresc.

În plus, pe lângă sacrificarea animalelor sunt și alte numeroase procese similare care se desfășoară atât în sectorul agrar, cât și în cel industrial. Este vorba, de exemplu, despre fabricarea vinurilor brute, procesarea laptelui, extragerea uleiului vegetal, obținerea făinii etc. De menționat că în actele normative și literatura contabilă adiacentă producțiile specifice nominalizate tot timpul au fost tratate ca varietăți ale activității industriale, indiferent de locul suportării costurilor – în gospodăriile agricole sau la întreprinderile industriale. De ce atunci sacrificarea animalelor trebuie să aibă două tratamente diferite? Cu atât mai mult că până în anul 1998 în toate manualele și ghidurile dedicate contabilității în agricultură sacrificarea era recunoscută unanim și fără nici un fel de condiții prealabile drept o varietate a activității industriale.

Dar cel mai relevant argument în favoarea necesității de a califica sacrificarea animalelor la entitățile agricole drept o varietate a activității industriale rezidă în următoarele. Dacă să ne distanțăm de la definiția sofisticată a recoltării din SNC „PCA” și să operăm cu un vocabular mai simplu și mai pe înțelesul tuturor, atunci recoltarea s-ar putea de redus la o permutare obișnuită a bunurilor provenite din transformările biologice ale unor plante sau animale vii dintr-un loc de expediție în care aceste bunuri nu pot fi utile pentru entitate (de exemplu, din câmp, livadă, grajd, heleșteu etc.) într-un loc de destinație (de exemplu, fățare, depozit, rezervor etc.) care deschide calea pentru folosirea bunurilor permutate conform necesităților existente (de exemplu, pentru vânzare, procesare, acordare de ajutor material sau împrumut în natură ș. a.). De obicei, permutarea respectivă se efectuează prin intermediul transportării, deși în unele cazuri se poate recurge și la alte modalități. Însă, indiferent de sector (fitotehnie sau zootehnie), ramură, producere specializată și tehnologia recoltării, caracteristicile bunurilor în ajunul recoltării (forma, înfățișarea, conținutul de substanțe utile, calitățile gustative, diverse proprietăți fizice și chimice etc.) și caracteristicile acestora imediat după recoltare sunt unele și aceleași (adică coincid). Cu alte cuvinte, în rezultatul recoltării (care, de fapt, se asociază cu permutarea bunurilor obținute dintr-un loc în altul) însușirile acestor bunuri nu se modifică și nici nu se obțin oarecare bunuri noi.

Cu totul alt tablou se urmărește în cazul sacrificării animalelor. Bineînțeles, animalele pasibile sacrificării, prin analogie cu bunurile de origine vegetală sau animalieră supuse recoltării, sunt permutate dintr-un loc (de exemplu, grajd, țarc, boxe, stână etc.) în altul (de exemplu, abator). În legătură cu aceasta s-ar părea că sacrificarea într-adevăr poate fi considerată ca o formă a recoltării (prin urmare, și a activității agricole). Însă asemenea concluzie este prematură, întrucât ignoră destinația și specificul activității abatorului. Dacă în toate celelalte cazuri bunurile recoltate și aduse în locurile de destinație (fățare, depozit, rezervor ș. a.) se păstrează în aceste locuri doar un timp limitat, iar apoi sunt folosite într-un mod apriori programat, apoi animalele parvenite la abatoare în mod operativ sunt sacrificate. Iar la sacrificare, spre deosebire de recoltare, se obțin bunuri noi care anterior nu existau (de exemplu, carcase și subproduse), reducându-se totodată cantitatea acestora în comparație cu masa vie a indivizilor sacrificați. În plus, după cum se vede din tabelul 1, sacrificarea animalelor reunește un șir de operațiuni specifice care sunt caracteristice pentru entitățile industriei alimentare și lipsesc cu desăvârșire în cazul recoltării efectuate în sectorul agrar.

Astfel, putem conchide că sacrificarea animalelor se conformează doar formal unor cerințe față de recoltare. Pe când produsele obținute din sacrificare și tehnologia obținerii acestora demonstrează concludent că sacrificarea reprezintă un proces complex de prelucrare industrială în care animalele vii se manifestă ca materie primă, costurile suportate – ca costuri de procesare, iar bunurile obținute (inclusiv carcasele) – ca produse industriale.

De asemenea nu pot fi considerate concludente și multe informații (inclusiv calificarea carcaselor de porcine drept produse agricole) incluse în tabelul 1 din SNC „PCA”, dubiile și suspiciunile principale fiind sugerate de următoarele nereguli:

a) lipsa consecvenței și modului unic de abordare la nominalizarea exemplilor de active biologice. Astfel, în rândul 1 regăsim denumirea „*Turma de bază a ovinelor*”, deși, prin analogie cu terminologia din punctul 13 al standardului în cauză, mai corectă și mai succintă ar fi denumirea „*Ovine mature*”; în rândul 2 figurează denumirea „*Cireada de bază a bovinelor*”, deși mai potrivită ar fi denumirea „*Vaci mulgătoare*”; în rândul 3 este inclusă denumirea „*Porci*”, deși ea face parte dintr-un vocabular poporan și ar fi benefic de înlocuit cu termenul „*Porcine*”; în rândul 4 este indicată denumirea „*Piscicultură*” care însă nu semnifică niște active biologice, ci reprezintă, de fapt, o ramură a sectorului zootehnic, iar drept exemplu de active biologice în cazul dat ar servi peștele din heleșteie etc.;

b) este trecută cu vederea o parte semnificativă din produsele obținute de la activele biologice din regnul vegetal sau animal (de exemplu, gunoiul sau mustul de grajd evacuat din încăperile cu vaci mulgătoare, organele comestibile interne roșii și albe provenite din eviscerarea porcinelor sacrificate,

deșeurile furajere înregistrate la condiționarea recoltei de cereale pe fățare ș. a.), ceea ce creează o impresie eronată (ba chiar limitată) despre randamentul activității agricole;

c) modul tendențios de utilizare a termenului „*carcasă*” care în tabel se asociază în exclusivitate cu sacrificarea animalelor din specia porcinelor. În realitate carcasele în calitate de produs pot fi obținute și la sacrificarea oricăror altor specii de animale (inclusiv ovinele din turma de bază sau bovinele din cireada de bază când întreținerea acestora conform destinației inițiale devine nerentabilă). În plus, nici la porcine carcasele nu reprezintă unicul tip de produs obținut din sacrificare. Iar dacă porcinele sunt întreținute pentru vânzare în masă vie, atunci de la ele gospodăriile agricole în genere nu obțin nici un fel de produse, ci doar adaos al greutateii vii care nu reprezintă bunuri fabricate în cadrul entității și nu se conformează cerințelor față de produse expuse în punctul 6 subpunctul 5) din SNC „Stocuri” [3];

d) după cum se știe, în componența turmei de bază a ovinelor se includ atât femele de reproducție, cât și masculii reproducători (cunoscuți în popor sub denumirea de berbeci). Laptele însă se obține numai de la femelele care au fătat unul sau doi miei, iar lâna – de la toate capetele turmei, indiferent de grupul genital. Dar, cu părere de rău, în tabelul 1 din SNC „PCA” acest fapt incontestabil este ignorat, ceea ce subminează vădit valoarea teoretică a standardului în cauză și mărturisește despre neglijența grupului de lucru respectiv.

Astfel, în contextul celor expuse mai sus considerăm că, pentru a evita orice incertitudini din partea utilizatorilor și a asigura o armonizare mai deplină a informațiilor din tabelul menționat cu conținutul de bază al SNC „PCA” (în primul rând, cu penultimul alineat din punctul 5 care dezvăluie esența termenului „*recoltare*”), precum și cu particularitățile obținerii unor produse vegetale sau animaliere la entitățile agricole autohtone, ar fi benefic de modificat forma și conținutul tabelului 1 din actul normativ menționat, după cum este arătat în continuare în tabelul 2.

Tabelul 2. Active biologice și produse obținute la recoltarea acestora

Active biologice/grupuri de active biologice	Produse obținute la recoltare prin		
	separarea de		încetarea proceselor vitale ale activelor biologice
	locul aflării activelor biologice	activele biologice	
Vaci mulgătoare și vaci primipare până la transferarea în cireada de bază	Gunoii sau must de grajd	Lapte	Piei brute, carcase/semicarcase/sferturi de carcase, subproduse
Juncani, junci și vaci puse la îngrășat	Gunoii sau must de grajd	–	Ibidem
Ovine – femele de reproducție	–	Lapte, lâna	Piei brute, carcase, subproduse
Ovine – masculi de reproducție	–	Lâna	Ibidem
Ovine imature	–	Miță	Ibidem
Miei	–	–	Pielicele, carcase, subproduse
Porcine	–	–	Piei brute, carcase/semicarcase, subproduse
Pește în bazine acvatice artificiale	Pește-marfă, material de plantat	–	–
Familii de albine	Miere-marfă, ceară	–	–
Găini ouătoare	Ouă	–	Carcase, subproduse
Pui broileri	–	–	Ibidem
Culturi cerealiere	–	Cereale, paie, ciocleji	–
Culturi oleaginoase	–	Semințe	–
Culturi rădăcinoase	Rizocarpi	–	–
Culturi tuberculifere	Tuberculi	–	–
Culturi de bostănătie	–	Pepeni verzi, pepeni galbeni	–
Culturi legumicole	–	Legume	–
Culturi furajere multianuale	–	Semințe, masă verde, fân, paie	–
Pepiniere	Puietii	–	–
Livezi pe rod	–	Fructe	–
Vii pe rod	–	Struguri	–

Sursa: Elaborat de autori

Totodată la conținutul tabelului de mai sus este necesar de făcut câteva comentarii menite să faciliteze perceperea unor termeni noi, precum și să dezvăluie oportunitatea separării coloanei „Produse agricole” (în ambele cazuri se au în vedere coloanele respective din tabelul 1 din SNC „PCA”) în trei coloane distincte, după numărul modalităților de obținere a produselor la așa-numita recoltare:

- primul – prin vaci primipare până la transferarea în cireada de bază se subînțeleg junincile care deja au parturat și se află în perioada de testare a productivității lactate efective, fiind calificate drept active biologice imobilizate în curs de execuție;
- al doilea – subprodusele reunesc organele comestibile interne roșii (ficatul, inima, rinichii etc.) și albe (diafragma, pulmonii ș. a.) care sunt obținute concomitent cu carcasele la eviscerarea animalelor sacrificate, fiind calificate drept produse secundare;
- al treilea – semicarcasele și sferturile de carcace reprezintă niște părți ale carcascelor în care acestea sunt secționare cu scopul de a reduce manopera la tranșarea lor ulterioară, fiind calificate drept produse principale sau de bază;
- al patrulea – materialul de plantat în ramura pisciculturii include larvele și alevinile peștilor care au fost procurate de la niște terți specializați sau au fost separate din bazinele acvatice de înmulțire pentru creșterea de mai departe;
- al cincilea – separarea coloanei „Produse agricole” din același tabel în trei coloane distincte este cauzată de faptul că obținerea produselor (sau recoltarea acestora, după cum este numit fenomenul dat în SNC „PCA”) la entitățile agricole are loc prin trei modalități diferite: prima – separarea de activele biologice (de exemplu, la culesul fructelor, mulsul laptelui sau tunsul lânii), a doua – separarea de locul aflării activelor biologice (de exemplu, la colectarea ouălor, extracția mierii de albine sau pescuitul peștelui) și a treia – încetarea proceselor vitale ale activelor biologice (de exemplu, la sacrificarea oricăror specii de animale mature și imature sau tăierea copacilor). La rândul său, aceste modalități influențează momentul recunoașterii produselor ca active materiale circulante și documentația primară întocmită cu această ocazie.

Să vedem în continuare ce tratamente ale subiectului abordat se conțin în Clasificatorul Activităților din Economia Moldovei (CAEM - 2) care a fost aprobat prin ordinul Biroului Național de Statistică nr. 28 din 7 mai 2019 și a înlocuit actul normativ omonim CAEM Rev. 2. De menționat că CAEM - 2 a fost elaborat pe baza armonizării cu versiunea oficială a actului juridic european respectiv [Statistical classification of economic activities in the European Community (NACE Rev. 2)], iar datele statistice obținute conform cerințelor metodologice din CAEM - 2 sunt comparabile la nivel regional, european și mondial. În total în CAEM - 2 sunt delimitate 21 de secțiuni (inclusiv secțiunea A „Agricultură, silvicultură și pescuit”), 88 de diviziuni (inclusiv diviziunile 01 „Agricultură, vânătoare și servicii anexe”, 02 „Silvicultură și exploatare forestieră” și 03 „Pescuitul și acvacultura”), 272 de grupe (inclusiv grupa 01.4 „Creșterea animalelor”) și 615 clase (inclusiv clasa 01.46 „Creșterea porcinelor”), la baza acestei clasificări fiind puse trei criterii principale: specificul procesului tehnologic de producție, destinația produselor obținute și caracteristica bunurilor comercializate. Astfel, în CAEM -2 agricultura, silvicultura și pescuitul sunt tratate ca domenii de activitate înrudite, dar autonome, pe când în SNC „PCA” ele sunt reunite într-un singur tip de activitate – activitatea agricolă. De asemenea în CAEM - 2 se face o delimitare clară între silvicultură și exploatarea forestieră, între pescuit și acvacultura, specificându-se de fiecare dată activitățile inerente unei sau altei clase. Pe când în SNC „PCA” între clasele menționate nu se face nici o deosebire, confruntându-se neargumentat silvicultura cu tăierea copacilor și pescuitul peștelui cu acvacultura.

Cât privește sacrificarea animalelor și păsărilor, apoi deosebirile dintre CAEM - 2 și SNC „PCA” sunt și mai principiale. Astfel, în CAEM - 2 activitățile de sacrificare, pornind de la cele trei criterii de clasificare de mai sus, sunt atribuite în exclusivitate la secțiunea C „Industria prelucrătoare”, diviziunea 10 „Industria alimentară”, grupa 10.1 „Producția, prelucrarea și conservarea cărnii și a

produselor din carne”, clasele 10.11 „Producția, prelucrarea și conservarea cărnii” și 10.12 „Prelucrarea și conservarea cărnii de pasăre”. Iar în explicațiile aferente conținutului acestor părți structurale se indică expres că clasa 10.11 „... include activități ale abatoarelor angajate în sacrificarea, sortarea sau ambalarea cărnii: vită, porc, miei, iepure, oaie, etc.”, iar clasa 10.12 „... include activități ale abatoarelor angajate în sacrificarea, prelucrarea sau conservarea cărnii de pasăre”. Totodată la specificarea conținutului grupei 01.4 „Creșterea animalelor” din cadrul diviziunii 01 „Agricultură, vânătoare și servicii anexe” se accentuează că grupa dată include doar „creșterea și reproducția tuturor animalelor”. Iar aceasta înseamnă că, indiferent de locul unde este amplasat abatorul (pe terenurile entității agricole sau în afara acestora), ce statut juridic are unitatea destinată sacrificării animalelor (de subdiviziune structurală a unui producător agrar, de agent economic distinct sau de subdiviziune/secție de producție a unei întreprinderi prelucrătoare) și cui îi aparțin capetele sacrificate cu titlul de proprietate sau de la cine acestea au fost procurate/primate, sacrificarea totdeauna se califică în scopuri statistice drept o varietate a activității industriale.

De asemenea este cazul de menționat că prevederile CAEM - 2 cu privire la sacrificare au o importanță nu numai teoretică, limitându-se totodată doar la obținerea și prelucrarea datelor statistice, ci dispun și de o pertinentă valoare aplicativă, servind ca bază pentru elaborarea unor acte juridice notorii de talie națională. Astfel, în anexa la Legea bugetului asigurărilor sociale de stat obligatorii din ultimii câțiva ani tarifele contribuțiilor pentru producătorii agrari sunt diferențiate în funcție de ponderea (mai mult sau mai puțin de 95 %) activităților agricole stipulate în grupele 01.1-01.6 din CAEM – 2. Cu același succes s-ar putea de menționat și în SNC „PCA” că sacrificarea nu se referă la activitatea agricolă, iar bunurile obținute cu această ocazie (carcase, piei brute, organe interne comestibile etc.) reprezintă produse industriale.

În încheiere, să prezentăm câteva detalii privind tratamentul fiscal al sacrificării și produselor provenite din sacrificare. Astfel, dacă sacrificarea se efectuează pentru consum propriu (adică pentru necesitățile interne ale contribuabilului), atunci conform articolului 24 alineatul (1) din Codul fiscal (în continuare - CF) costurile suportate sunt considerate cheltuieli ordinare și necesare din cadrul activității de întreprinzător și se permit spre deducere la completarea Declarației cu privire la impozitul pe venit (forma VEN 12). Dacă însă sunt supuse sacrificării animale ale terților, atunci serviciile livrate/prestate conform articolului 96 litera a) din CF sunt impozitate cu T.V.A. la cota-standard în mărime de 20 % din valoarea impozabilă a serviciilor în cauză (cu alte cuvinte, din suma veniturilor calculate conform contractelor încheiate). La rândul său, livrările de carcase și orice alte bunuri obținute din sacrificare de asemenea se impozitează cu T.V.A. la cota-standard, întrucât ele nu se regăsesc nici într-un alineat al literei b) din același articol.

Concluzii

1. Sacrificarea animalelor reunește un șir de operațiuni specifice care sunt caracteristice pentru entitățile industriei alimentare și lipsesc cu desăvârșire în cazul recoltării efectuate în sectorul agrar. Astfel, produsele obținute din sacrificare și tehnologia obținerii acestora demonstrează concludent că sacrificarea reprezintă un proces complex de prelucrare industrială în care animalele vii se manifestă ca materie primă, costurile suportate – ca costuri de procesare, iar bunurile obținute (inclusiv carcasele) – ca produse industriale.
2. Indiferent de locul amplasării și statutul juridic al unității destinată sacrificării animalelor, precum și de apartenența animalelor sacrificate, sacrificarea se califică în scopuri statistice drept o varietate a activității industriale.
3. Dacă sacrificarea se efectuează pentru consum propriu, atunci conform articolului 24 alineatul (1) din Codul fiscal costurile suportate sunt considerate cheltuieli ordinare și necesare din cadrul activității de întreprinzător și se permit spre deducere. Dacă însă sunt supuse sacrificării animale ale terților, atunci serviciile livrate/prestate, precum și livrările de carcase și orice alte bunuri obținute din sacrificare sunt impozitate cu T.V.A. la cota-standard în mărime de 20 % din valoarea impozabilă.

Bibliografie

1. Codul fiscal. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2007, ediție specială
2. Standardul Național de Contabilitate „Particularitățile contabilității în agricultură”. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2013, nr. 233-237
3. Standardul Național de Contabilitate „Stocuri”. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2013, nr. 233-237
4. Clasificatorul Activităților din Economia Moldovei (CAEM - 2), aprobat prin ordinul Biroului Național de Statistică nr. 28 din 7 mai 2019
5. Planul general de conturi contabile. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2013, nr. 233-237

GENERALIZĂRI PRIVIND RAPORTAREA FISCALĂ ÎN ORGANIZAȚIILE NECOMERCIALE

GENERALIZATIONS REGARDING THE FISCAL REPORTING IN THE NON- COMMERCIAL ORGANISATIONS

CZU: 336.225.674:334.012.46(478)

DOI: 10.5281/zenodo.7059877

CAUȘ Lidia

ASEM, Chișinău, Moldova

Email: caus.lidia.ion@ase.md

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3203-3221>

Abstract. In the Republic of Moldova, the tax system of non-profit organizations is not separate from that of agents engaged in entrepreneurial activity, which leads to misinterpretations and many unresolved issues. The tax regime of non-profit organizations is deficient and does not meet their needs. Accurate financial statements can be obtained by correctly calculating and reporting taxes and fees. International practice with specific tax systems for non-profit organizations is welcome to use in our country. The tax issues of non-profit organizations refer to the calculation and declaration of income tax, value added tax, as well as tax obligations calculated as a result of concluding service contracts with residents and non-residents of the Republic of Moldova.

Cuvinte cheie: organizație necomercială, sistem de impozitare, rapoarte fiscale, mijloace cu destinație specială, impozit pe venit, taxa pe valoarea adăugată.

Keywords: non-commercial organization, tax system, tax reports, special purpose resources, income tax, value added tax.

Introducere

În Republica Moldova nu există un sistem de impozitare pentru organizațiile necomerciale distinct de cel al entităților economice. Regimul fiscal al organizațiilor necomerciale este deficitar și nu corespunde necesităților acestora. Dar calcularea și raportarea corectă a impozitelor și taxelor conduce la reflectarea unei situații financiare veridice și fără denaturări. În rezultat apar numeroase probleme, care până la momentul actual rămân fără soluții sau explicații. Ca exemplu se poate utiliza practica internațională cu adaptarea la condițiile naționale, unde există sisteme de impozitare specifice pentru organizații necomerciale. Actualmente, principalele probleme fiscale ale organizațiilor necomerciale se referă la modul de calculare și declarare a impozitului de venit, taxei pe valoarea adăugată (TVA), precum și a obligațiilor fiscale calculate în rezultatul încheierii contractelor de prestare a serviciilor cu rezidenții și nerezidenții Republicii Moldova.

Probleme și soluții

Perfecționarea sistemului contabil și fiscal al Republicii Moldova ar putea fi posibil prin preluarea practicilor internaționale privind modul de contabilizare a operațiunilor din cadrul organizațiilor necomerciale și raportarea fiscală a acestora. Pentru determinarea unor aspecte care ar conduce la îmbunătățirea sistemului contabil și fiscal pentru organizațiile necomerciale s-a recurs la studierea actelor normative existente la momentul actual în Republica Moldova.

Potrivit prevederilor Legii contabilității și raportării financiare și Indicațiilor metodice privind particularitățile contabilității în organizațiile necomerciale, acestea au obligațiunea ținerii și organizării contabilității și prezentării situațiilor financiare, fiscale și statistice cu aplicarea sistemului contabil în partidă dublă. La momentul actual, în practica națională nu există standard național de raportare financiară specific pentru organizațiile necomerciale, care ar evidenția particularitățile privind contabilitatea operațiunilor specifice din cadrul acestora, pentru a sprijini comunitatea de contabili, a finanțatorilor și utilizatorilor de informații cu reglementări potrivite activității specifice.

În reglementările din Republica Moldova la momentul actual nu este prevăzut un sistem simplificat de raportare financiară și fiscală pentru organizațiile necomerciale. Ar fi o facilitate considerabilă pentru respectivele întreprinderi care desfășoară doar misiuni speciale să prezinte rapoarte întocmite

întru-un mod simplificat. În Republica Moldova se remarcă clasificarea entităților în: micro, mică, mijlocie și mare. Conform Legii contabilității și raportării financiare, entitățile micro prezintă situații financiare prescurtate, entitățile mici - situații financiare simplificate, iar cele mijlocii și mari - situații complete. Aceste mențiuni nu influențează sectorul necomercial. Ar fi recomandabil aplicarea raportării financiare și fiscale simplificate și în cazul organizațiilor necomerciale care efectuează doar misiuni speciale.

Organizațiile necomerciale prezintă către instituțiile de stat o multitudine de rapoarte fiscale: declarația cu privire la impozitul pe venit pentru organizațiile necomerciale, darea de seamă privind activitatea desfășurată de nerezidenți în Republica Moldova și veniturile obținute de către aceștia, nota de informare privind salariul și alte plăți efectuate de către angajator în folosul angajaților, precum și plățile achitate rezidenților din alte surse de venit decât salariul și impozitul pe venit reținut din aceste plăți, darea de seamă privind reținerea impozitului pe venit, a primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală și a contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii calculate, informația privind stabilirea drepturilor sociale și medicale aferente raporturilor de muncă, calculul impozitului pe bunurile imobiliare, darea de seamă privind taxa pentru folosirea drumurilor de către autovehiculele înmatriculate în Republica Moldova etc.

Studierea actelor normative existente la momentul actual în Republica Moldova a determinat că modul de calculare și declarare a impozitului de venit organizațiilor necomerciale nu este clar determinat, care conduce la interpretarea diferită a acestor aspecte. Organizațiile necomerciale sunt scutite de plata impozitului pe venit în conformitate cu Codul Fiscal al Republicii Moldova. Dacă aceste organizații utilizează mijloacele cu destinație specială conform condițiilor proiectelor derulate și conform statutului entității, atunci acestea pot beneficia de facilitatea privind plata impozitului pe venit. În cazul în care organizațiile necomerciale desfășoară activitate economică alta decât cea prevăzută în actele de constituire, acestea urmează a fi supuse impozitării similar persoanelor fizice și juridice care desfășoară activitate de întreprinzător.

Potrivit articolului 52 din Codul Fiscal al Republicii Moldova organizațiile necomerciale sunt scutite de plata impozitului pe venit, dacă întrunesc următoarele cerințe:

- sunt înregistrate în conformitate cu legislația în vigoare și desfășoară activitate în corespundere cu obiectivele statutare;
- în statut sau documentul de constituire este interdicția privind distribuirea mijloacelor cu destinație specială, a altor mijloace și venituri rezultate din activitatea statutară sau a proprietății între fondatorii și membrii entității sau între angajații săi, inclusiv în procesul reorganizării și lichidării organizației;
- utilizează mijloacele cu destinație specială, alte mijloace și venituri rezultate din activitatea statutară, precum și proprietatea sa doar în scopurile statutare;
- nu folosesc mijloacele cu destinație specială, alte mijloace și venituri rezultate din activitatea statutară sau proprietatea în interesul unui fondator sau membru al entității, ori în interesul unui angajat, cu excepția plăților salariale sau a altor plăți reglementate de legislația muncii, îndreptate în favoarea acestuia;
- nu susțin partide politice, blocuri electorale sau candidați la funcții în cadrul autorităților publice și nu folosesc mijloacele cu destinație specială, alte mijloace și venituri rezultate din activitatea statutară sau din proprietate pentru finanțarea acestora.

Conform legislației în vigoare dacă vreo condiție sus-menționată nu este respectată, organizațiile necomerciale pierd dreptul de aplicare a scutirii de plata impozitului pe venit și urmează a fi supuse impozitării în modul general stabilit pentru agenții economici. În acest caz, organizațiile necomerciale sunt obligate să calculeze și să achite impozitul pe venit la cota prevăzută de Codul fiscal din suma finanțării utilizată contrar destinației. La prezentarea Declarației privind impozitul pe venit, acestea vor include în suma spre impozitare cheltuielile aferente mijloacelor cu destinație specială utilizate contrar destinației, alte cheltuieli utilizate în scopuri neprevăzute în statut și cheltuielile din mijloacele obținute din desemnarea procentuală neutilizate în scopul menționat de Regulamentul cu privire la

mecanismul desemnării procentuale. În cazul în care organizațiile necomerciale desfășoară activitate economică prevăzută în documentele de constituire, care corespunde prevederilor Codul Fiscal al Republicii Moldova, aceste entități beneficiază de facilitate și nu vor calcula impozitul pe venit, precum și nu vor efectua careva ajustări a veniturilor și cheltuielilor în scopuri fiscale.

Organizațiile necomerciale prezintă anual declarația privind impozitul pe venit, formularul ONG 17 până la data de 25 martie a anului următor perioadei de declarare, în format electronic pe portarul raportării electronice raportare.gov.md. În declarație se indică perioada fiscală, genul de activitate și datele de identificare ale entității. Respectiva declarație este prevăzută de a fi completată de mai multe tipuri de organizații necomerciale, cum ar fi: asociațiile obștești, fundațiile, organizația filantropică, cultele religioase și părțile componente ale lor, partidele politice și organizațiile social-politice, publicațiile periodice și agențiile de presă și alte tipuri de organizații necomerciale.

În Declarația privind impozitul pe venit, indiferent de faptul dacă organizațiile necomerciale sunt scutite de plata impozitului pe venit sau nu, este necesar de determinat venitul impozabil. Venitul impozabil se determină în baza rulajelor creditoare ale veniturilor și rulajelor debitoare ale cheltuielilor preluate din evidența contabilă.

În Declarația privind impozitul pe venit sunt reflectate veniturile recunoscute în contabilitatea financiară din clasa de conturi „Venituri” conform prevederilor standardelor naționale de contabilitate și Indicațiilor metodice privind particularitățile evidenței în organizațiile necomerciale, fiind desfășurate în funcție de tipul lor:

- venituri aferente mijloacelor cu destinație specială, inclusiv veniturile din desemnarea procentuală preluate din contul contabil 616 “Venituri aferente mijloacelor cu destinație specială”,
- venituri aferente activității economice statutare înregistrate la contul contabil 618 „Venituri din activitatea economică”,
- alte venituri aferente mijloacelor nepredestinate ale organizației a căror utilizare nu este condiționată de realizarea unor misiuni speciale și care nu pot fi atribuite la venituri aferente mijloacelor cu destinație specială reflectate la contul contabil 617 „Alte venituri (cu excepția veniturilor din activitatea economică)”.

Cheltuielile recunoscute în contabilitatea financiară în clasa de conturi „Cheltuieli” sunt desfășurate în funcție de tipul lor astfel:

- cheltuieli aferente mijloacelor cu destinație specială înregistrate la contul contabil 716 “Cheltuieli aferente mijloacelor cu destinație specială”,
- cheltuieli aferente activității economice statutare înscrise la contul de evidență 718 „Cheltuieli din activitatea economică”,
- alte cheltuieli reflectate la contul contabil 717 „Alte cheltuieli (cu excepția cheltuielilor din activitatea economică)”.

Conform prevederilor legale fiscale la organizații necomerciale se impozitează sumele cheltuielilor care se utilizează contrar destinației. Pentru raportarea cheltuielilor utilizate contrar destinației se utilizează rânduri separate pentru cheltuieli aferente mijloacelor cu destinație specială utilizate contrar destinației și alte cheltuieli utilizate în scopuri neprevăzute în statut. Suma spre impozitare se calculează prin însumarea valorii cheltuielilor suportate de entitate care sunt folosite contrar destinației sau contrar scopurilor statutare. În cazul în care venitul este scutit de impozitare, acesta se reflectă ca excedent scutit de impozitare. Excedentul obținut din activități economice statutare este scutit de impozitare și nu urmează a fi impozitat.

În planul general de conturi contabile nu este prevăzut un cont de evidență separat pentru cheltuielile privind impozitul pe venit aferent activității organizațiilor necomerciale. În cazul utilizării mijloacelor cu destinație specială contrar destinației, obținerea rezultatului financiar din activitățile statutare și economice la finele perioadei de gestiune apare necesitatea calculării impozitului pe venit. Cheltuielile privind impozitul pe venit se calculează în contabilitate prin următoarea formulă contabilă:

Debit contul 731 „Cheltuieli privind impozitul pe venit”

Credit contul 534 „Datorii față de buget”, subcontul 5341 „Datorii privind impozitul pe venit din activitatea de întreprinzător”.

Cheltuielile privind impozitul pe venit se decontează la rezultatul financiar total prin înregistrarea contabilă:

Debit contul 351 „Rezultat financiar total”

Credit contul 731 „Cheltuieli privind impozitul pe venit”.

Excedentul obținut din activitățile statutare se reflectă:

Debit contul 351 „Rezultat financiar total”

Credit contul 336 „Excedent (deficit) net al perioadei de gestiune”.

Deficitul din activitățile statutare se înregistrează prin formula contabilă:

Debit contul 336 „Excedent (deficit) net al perioadei de gestiune”

Credit contul 351 „Rezultat financiar total”.

Rezultatul din activitatea economică determinat la finele perioadei de gestiune se decontează la majorarea sau diminuarea fondului de autofinanțare în procesul reformării bilanțului organizației necomerciale:

- înregistrarea excedentului net:

Debit contul 336 „Excedent (deficit) net al perioadei de gestiune”

Credit contul 341 „Fonduri”, subcontul 3413 „Fond de autofinanțare”;

- înregistrarea deficitului net:

Debit contul 341 „Fonduri”, subcontul 3413 „Fond de autofinanțare”

Credit contul 336 „Excedent (deficit) net al perioadei de gestiune”.

Propunem ca excedentul să fie repartizat în trei tipuri, la fel ca și veniturile. Astfel, organizațiile ar putea înregistra excedent sau deficit pentru activitățile fără scop patrimonial, privind activitățile cu destinație specială, privind activitățile economice. Din cele prezentate se observă că clasificarea excedentului se face în funcție de sursa de finanțare, iar pentru fiecare se deschide un subcont de evidență separat. Ținând cont de faptul că în situația de venituri și cheltuieli avem o clasificare a excedentului sau deficitului pentru perioada de gestiune din mijloacele cu destinație specială, alte activități și din activitatea economică, ar fi aplicabil crearea subconturilor de evidență, care ar permite reflectarea acestei informații și în evidența contabilă.

Regimul fiscal și raportarea sumelor aferente desemnării procentuale sunt reglementate de Codul Fiscal, Regulamentul cu privire la mecanismul desemnării procentuale și Instrucțiunea privind completarea declarației privind impozitul pe venit. Desemnarea procentuală reprezintă sumele distribuite de către persoanele fizice rezidente care nu desfășoară activitate de întreprinzător în cuantum de 2% din impozitul pe venit calculat anual la buget. Beneficiarii care au primit mijloace financiare în urma desemnării procentuale depun la serviciul fiscal de stat, rapoarte privind modul de utilizare a acestor sume în termenul stabilit de legislația fiscală pentru depunerea declarațiilor cu privire la impozitul pe venit. Raportul fiscal reflectă situația de utilizare a sumelor din desemnare procentuală la data de 31 decembrie a anului de raportare. Raportarea utilizării mijloacelor din desemnarea procentuală se prezintă în anexa la declarația privind impozitul pe venit, potrivit modelului de raport stabilit de către Ministerul Finanțelor.

O particularitate specifică privind raportarea fiscală a organizațiilor necomerciale este că acestea nu calculează amortizarea imobilizărilor necorporale și corporale în scopuri fiscale, în cazul în care imobilizările sunt procurate din sursele mijloacelor cu destinație specială. Prin urmare, Declarația privind impozitul pe venit nu prevede opțiunea de reflectare a amortizării în scopuri fiscale spre deosebire de entitățile comerciale.

Aplicarea practicii de a ține evidența separată a imobilizărilor necorporale și corporale, precum și amortizarea acestora în funcție de activitate desfășurată fără scop patrimonial și pentru cele economice ar permite dezvoltarea amplă a informației privind imobilizările. Acest aspect prevede contabilizarea separată a imobilizărilor organizației în funcție de activitatea desfășurată. O astfel de reglementare ar fi utilă pentru organizații necomerciale, deoarece în bilanț nu se reflectă informația

privind sursa de finanțare a acestora. Acest fapt poate fi aplicat și asupra altor elemente contabile în funcție de necesitățile organizației.

Actualmente, o problemă esențială care creează dificultăți organizațiilor necomerciale este regimul fiscal al taxei pe valoarea adăugată. Codul fiscal nu conține anumite prevederi sau facilități speciale aferente modului de înregistrare, declarare sau calculare a TVA pentru organizațiile necomerciale. Respectiv, condițiile de înregistrare în calitate de plătitor a TVA, de calculare, declarare și achitare sunt generale pentru toate entitățile economice, inclusiv pentru organizațiile necomerciale.

Tipurile de procurări, servicii, venituri care pot apărea în organizațiile necomerciale și care cad sub condițiile de înregistrare în calitate de plătitori de TVA sunt:

- ✓ procurarea mărfurilor, serviciilor de la persoanele juridice și fizice rezidente care se află pe teritoriul Republicii Moldova și nu au relații fiscale cu sistemul ei bugetar, cu excepția sumelor declarate și achitate organelor vamale;

- ✓ înregistrarea veniturilor din activitatea economică statutară, ca exemplu acordarea serviciilor de consultanță și management, organizarea meselor rotunde, seminarelor, cursurilor contra plată, vânzarea bunurilor materiale;

- ✓ importul de servicii, în cazul în care locul serviciilor se consideră Republica Moldova în conformitate cu prevederile art. 111 din Codul Fiscal „Locul livrării serviciilor”;

- ✓ procurarea proprietății de la subiecții impozabili declarați în proces de insolabilitate.

Determinarea plafonului pentru înregistrarea obligatorie în calitate de plătitor TVA se stabilește în baza veniturilor sus menționate prin depășirea limitei de înregistrare în calitate de subiect al TVA stabilite de Codul Fiscal pe parcursul anului. Pentru realizarea misiunilor și proiectelor cu destinație specială organizațiile necomerciale contractează servicii de consultanță de la nerezidenți și se confruntă cu problema impusă de regimul fiscal al TVA aferent importului de servicii. Conform art. 111 din Codul Fiscal, locul livrării acestor servicii se consideră Republica Moldova și este necesar de achitat TVA din import de servicii de către aceste organizații.

Particularitățile calculării și achitării taxei aferente importului de servicii vor fi prezentate printr-un exemplu convențional. Presupunem că, o asociație a contractat servicii de consultanță pentru realizarea obiectivelor proiectului de la o companie străină, primind un invoice de 1000 euro, achitat prin transfer bancar. Tranzacțiile menționate vor fi înregistrate prin următoarele formule contabile:

Înregistrarea serviciilor de consultanță primite în baza invoice-lui prezentat la suma de 1000 euro la cursul valutar de 20,1035 lei/euro:

Debit contul 716 „Cheltuieli aferente mijloacelor cu destinație specială” - 20103,50 lei

Credit contul 521 „Datorii comerciale curente”, subcontul 5212 „Datorii comerciale în străinătate” - 20103,50 lei.

Decontarea mijloacelor cu destinație specială utilizate la venituri cu destinație specială, în mărimea cheltuielilor suportate se înscrie:

Debit contul 537 „Finanțări și încasări cu destinație specială curente” - 20103,50 lei

Credit contul 616 „Venituri aferente mijloacelor cu destinație specială” - 20103,50 lei.

Achitarea serviciilor de consultanță față de entitatea nerezidentă la suma de 20471,00 lei (1000 euro x 20,4710 lei/euro) și diferenței de curs valutar în componența mijloacelor cu destinație specială se reflectă:

Debit contul 521 „Datorii comerciale curente”, subcontul 5212 „Datorii comerciale în străinătate” - 20103,50 lei

Debit contul 537 „Finanțări și încasări cu destinație specială curente” - 367,50 lei

Credit contul 243 „Conturi curente în valută străină”, subcontul 2431 „Numerar la conturi în țară” - 20471,00 lei.

Calcularea TVA de la serviciile de consultanță calificate ca import de servicii în sumă de 4020,70 lei (20103,50 lei x 20%)

Debit contul 716 „Cheltuieli aferente mijloacelor cu destinație specială” - 4020,70 lei

Credit contul 534 „Datorii față de buget”, subcontul 5344 „Datorii privind taxa pe valoarea adăugată” - 4020,70 lei.

Achitarea la buget a sumei TVA calculată de la importul de servicii de consultanță:

Debit contul 534 „Datorii față de buget”, subcontul 5344 „Datorii privind taxa pe valoarea adăugată” - 4020,70 lei

Credit contul 242 „Conturi curente în monedă națională”, subcontul 2421 „Numerar la conturi nelegat” - 4020,70 lei.

Asociația urmează să prezinte declarația privind taxa pentru valoarea adăugată aferentă importului de servicii de consultanță. Achitarea de către organizațiile necomerciale a taxei pe valoare adăugată din importul de servicii, este o dificultate practică pentru că finanțatorii nu acceptă aceste taxe de a fi efectuate din contul finanțărilor acordate derulării proiectelor. Iar în cazul când organizația necomercială nu dispune de mijloace în fondul de autofinanțare, plata taxei pe valoare adăugată devine nerealizabilă și deci contractarea serviciilor este imposibilă. Pentru eliminarea acestui impediment, ar fi utilă ca autoritățile statului să scutească de TVA importul de servicii aferente activităților derulate de organizațiile necomerciale în conformitate cu scopurile statutare.

Totodată la contractarea experților nerezidenți, care obțin venit în Republica Moldova, apare obligațiunea de a reține impozitul la sursa de plată din sumele îndreptate spre plată în conformitate cu prevederile art. 91 al Codului Fiscal. Pe lângă plata onorariului, organizația necomercială poate achita conform proiectului aprobat de finanțator, transportul, cazarea și alimentația nerezidentului. Respectiv sumele sunt considerate facilități acordate nerezidentului, din care la fel trebuie reținut impozit pe venit la sursa de plată. Aceeași situație este și în cazul achitării în folosul persoanelor rezidente contractate pentru prestarea serviciilor de instruire, organizării seminarelor conform scopurilor statutare a organizațiilor, a serviciilor de transport, alimentație și cazare ale experților implicați în proiectele respective. Plățile date sunt considerate ca facilități acordate rezidenților din care apare necesitate reținerii impozitului pe venit.

Un impact nefavorabil pentru atragerea de finanțări și fonduri de la persoane fizice și juridice la nivel local îl constituie impozitarea donațiilor făcute de aceștia. Sistemul de impozitare a donațiilor constituie o barieră pentru sectorul necomercial. Regimul fiscal aferent donațiilor și sponsorizărilor efectuate în folosul organizațiilor necomerciale nu stimulează suficient persoanele fizice și entitățile economice să facă donații. În conformitate cu prevederile Codului Fiscal pot fi deduse numai donațiile făcute în scopuri filantropice sau de sponsorizare în favoarea autorităților publice și instituțiilor publice și organizațiilor necomerciale specificate la art.52, precum și în favoarea caselor de copii de tip familial, confirmate conform prevederilor Regulamentului cu privire la determinarea obligațiilor fiscale aferente impozitului pe venitul a persoanelor juridice și persoanelor fizice care practică activitate de întreprinzător. Contribuabilul rezident are dreptul la deducerea oricărui donații făcute de el în scopuri filantropice pe parcursul anului fiscal, în limitele stabilite de legislație din venitul impozabil. Persoanele fizice și juridice care donează un bun se consideră că au vândut bunul donat și sunt obligate să calculeze și să plătească impozitul pe venit, dacă prețul de piață al bunului donat este mai mare decât baza lui valorică. Agenții economici pot să-și deducă o parte din cheltuieli, însă doar pentru donații filantropice sau de sponsorizare.

Documentele confirmative ce constituie temei pentru acordarea donației filantropice sau de sponsorizare și pentru confirmarea cheltuielilor suportate pentru a fi admise spre deducere în scopuri fiscale, sunt contractul de donație și cererea în formă scrisă din partea beneficiarilor, care doresc să primească astfel de ajutor și documentul de plată la adresa beneficiarilor. Procedura de confirmare a donațiilor filantropice sau de sponsorizare este depășită și trebuie simplificată.

O altă dificultate în activitatea organizațiilor necomerciale constă în colectarea finanțărilor în numerar de la persoane fizice. Potrivit Legii contabilității și raportării financiare și Regulamentului cu privire la aplicarea mașinilor de casă și control pentru efectuarea decontărilor în numerar organizațiile necomerciale, sunt obligate să utilizeze mașina de casă și de control, eliberând plătitorilor bonurile de casă emise de acestea. Se permite efectuarea decontărilor în numerar fără aplicarea mașinii de casă

și de control la desfășurarea activităților stipulate în anexa la Regulamentul cu privire la aplicarea mașinilor de casă și control, și anume încasarea taxelor de aderare, cotizațiilor de membru, însă cu eliberarea bonurilor de plată. Prin urmare, organizațiile necomerciale trebuie să utilizeze mașina de casă și de control la încasarea numerarului de la membrii săi și persoanele terțe, cu excepția cazurilor de încasare a taxelor de aderare sau a cotizațiilor de membru.

Considerăm rațional ca încasarea donațiilor sub formă de numerar să fie documentate prin perfectarea dispozițiilor de încasare de casă, ca și în cazul taxelor de aderare și cotizațiilor de membru. Astfel, ar fi util ca acestea să fie incluse în lista genurilor de activitate al căror specific permite efectuarea încasărilor în numerar fără aplicarea mașinii de casă și de control. Acest aspect ar facilita și ar încuraja organizațiile necomerciale să colecteze donații filantropice, prin intermediul boxelor în cadrul evenimentelor de colectare de finanțări de la persoane fizice.

Concluzii

Impozitarea activității organizațiilor necomerciale este specifică și implică multe particularități, nestudiate în literatura de specialitate. Această situație nu asigură în deplină măsură veridicitatea, transparența, comparabilitatea informațiilor. În practica organizațiilor necomerciale apar numeroase aspecte problematice legate de utilizarea sistemului fiscal, care creează impedimente în desfășurarea activității în sectorul necomercial. Calcularea și raportarea corectă a impozitelor și taxelor nu este posibil fără existența unui sistem de impozitare explicit pentru organizații necomerciale separat de cel al entităților comerciale.

În contextul celor menționate constatăm că succesul organizației necomerciale depinde de corectitudinea impozitării tranzacțiilor desfășurate. Scopul organelor statale constă în crearea condițiilor necesare stabilirii metodologiei impozitării în aceste organizații prin prisma reglementărilor naționale, prezentând o importanță cu caracter teoretic cât și aplicativ. Drept recomandare, ar fi utilizarea practicii internaționale cu adaptarea la specificul național, unde există sisteme de impozitare specifice pentru organizațiile necomerciale. Concluzionând abordările relatate deducem că informația privind facilitățile acordate acestor entități este utilă atât utilizatorilor interni, cât și utilizatorilor externi, pentru asigurarea funcționării neîntrerupte a activității organizațiilor necomerciale.

Bibliografie:

1. Codul Fiscal nr.1163-XIII din 24.04.97, cu modificările ulterioare. www.mf.gov.md.
2. Legea cu privire la organizațiile necomerciale nr.86 din 11.06.2020, Monitorul Oficial nr.193 din 27.07.2020, www.mf.gov.md.
3. Legea contabilității și raportării financiare nr.287 din 15.12.2017. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. nr.1-6 din 05.01.2018, www.mf.gov.md.
4. Standardele Naționale de Contabilitate aprobate prin Ordinul Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova nr.118 din 06.08.2013, modificat prin Ordinul nr.100 din 28.06.19. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 233-237 din 22.10.2013, nr.230-237 din 19.07.2019, www.mf.gov.md.
5. Planul general de conturi contabile aprobat prin Ordinul Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova nr. 119 din 06.08.2013, modificat prin Ordinul nr.100 din 28.06.19. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 233-237 din 22.10.2013, nr.230-237 din 19.07.2019, www.mf.gov.md.
6. Indicațiile metodice privind particularitățile contabilității în organizațiile necomerciale aprobate prin Ordinul Ministerului Finanțelor nr.188 din 30.12.2014, modificate prin Ordinul Ministerului Finanțelor nr.135 din 15.10.2019, www.mf.gov.md.

APRECIEREA PERCEPȚIEI PĂRȚILOR INTERESATE CU PRIVIRE LA FOLOSIREA
CRIPTOMONEDELOR

ASSESSMENT OF THE PERCEPTION OF INTERESTED PARTIES ON THE USE OF
CRYPTOMONES

CZU: 336.748.3:004.056.55

DOI: 10.5281/zenodo.7059889

Iulian DASCĂLU¹, Lilia GRIGOROI², Liliana LAZARI³, Svetlana MIHĂILĂ⁴

¹ *Stefan cel Mare University of Suceava, Romania*

^{2,3,4} *Academy of Economic Studies of Moldova, Chișinău, Moldova*

Emails: ¹iuliannnd@gmail.com; ²lilia.grigoroii@ase.md; ³liliana.lazari@ase.md; ⁴svetlana.mihaila@ase.md

ORCID: ¹0000-0002-5283-562X; ²0000-0002-9741-0932; ³0000-0001-8310-2341; ⁴0000-0001-5289-8885

Abstract. Cryptocurrency is a digital currency, that does not fall under government or banks control, and has seen massive attention in the last couple of years from academic and non-academic researchers, promising to be an alternative currency to the traditional one. Furthermore, the adoption and acceptance level of cryptocurrency has increased and can be recognized by indicators such as market capitalization, which reached its peak in 2021 at 3 trillion dollars, and by the sheer number of people that bought cryptocurrency, over 80 million in 2022. However, limited attention has been given to users perception of cryptocurrency and the important factors that influenced them to become active on the crypto market itself. Thus, the aim of this study is to explore the main factors driving the decision of using cryptocurrency by analyzing the scientific literature. The results showed that some of the main factors that are driving the use and adoption of cryptocurrency are: investment opportunity, anonymity of the transaction, privacy, the global acceptance by many business as a payment tool, fast transfer of funds, low cost of transactions, and curiosity. This research helps regulators and cryptocurrency developers to better understand the motives behind cryptocurrency drive.

Keywords: criptoactive, criptomonedă, părți interesate, percepția criptoactivelor.

JEL Classifications: M40, M41

Introducere

Criptomonedele sunt active digitale native ale sistemelor blockchain publice cu acces liber utilizate în diverse scopuri, în majoritatea cazurilor însă, fiind folosite ca instrumente speculative (Rauchs și colab., 2018). Acum, la mai mult de un deceniu de la lansarea primei criptomonedă (Bitcoin), acestea au început să se maturizeze, reușind să iasă din spațiul lor de nișă și devind tot mai cunoscute în întreaga lume. De asemenea, datorită acestei noi popularități industria criptomonedelor a crescut dramatic, de la 31 de miliarde de dolari în 2017 Ianuarie, la peste 2 trilioane de dolari în Martie 2022 (conform <https://coinmarketcap.com/charts/>).

Tehnologia din spatele acestor monede este blockchain-ul. Acestei tehnologii cercetătorii i-au acordat o atenție deosebită și resurse considerabile pentru a o dezvolta și îmbunătăți constant. Interesul sporit al cercetătorilor pentru această tehnologie poate fi explicat prin faptul că tehnologia blockchain este văzută ca fiind o tehnologie transformatoare, cu un impact potențial revoluționar, iar mulți dintre acești cercetători compară implicațiile acestei tehnologii cu cel al apariției internetului (Elsden și colab, 2018).

Cu toate acestea, prevalența reală a proprietății și utilizării criptomonedelor, sociodemografiile utilizatorilor, motivele de cumpărare, popularitatea și cunoștințele despre criptomonedă nu au fost suficient cercetate. Între timp, criptomonedele se confruntă în continuare cu provocări majore nerezolvate precum: interfețe cu un grad de utilizare scăzut, (Fröhlich și colab., 2020; Baur și colab., 2015), neîncredere din partea utilizatorilor (Gaggioli și colab, 2019), probleme legate de complexitate

(Eskandari și colab., 2015) și o barieră de intrare ridicată pentru acele persoanele cu mai puține cunoștințe tehnice (Glomann și colab., 2020)

Această lucrare își concentrează atenția asupra implicațiilor adoptării criptomonedelor, astfel scopul acestei lucrări este de a explora principalii factori care influențează decizia părților interesate de a utiliza criptovaluta. Pentru atingerea acestui scop, ne-am propus ca obiectiv revizuirea literaturii de specialitate cu privire la criptomonede și factorii care influențează utilizarea acestora de către părțile interesate. De asemenea, am realizat și o analiză a tematicilor lucrărilor care au în vedere topicul utilizării criptomonedelor cu ajutorul programului bibliometric. Mai mult dorim să observăm starea actuală de adopție a criptomonedelor.

Revizuirea literaturii de specialitate

Criptomonedele devin din ce în ce mai populare, în mare parte datorită tehnologiei care stă la baza acestora, cu sistemul lor revoluționar de proprietate și tranzacții. Din punct de vedere geopolitic, majoritatea țărilor oferă sprijin, unele adoptând criptomonedele ca mijloc de plată oficial (El Salvador), în timp ce altele sunt împotriva adoptării sale (Csiszar, 2022). Oamenii discută avantajele și dezavantajele sale în întreaga lume folosind emisiuni de știri și social media.

O mare parte a literaturii de specialitate s-a concentrat pe aspectele tehnice ale criptomonedelor, dat fiind faptul că blockchain-ul este o tehnologie cu potențial revoluționar într-un stadiu incipient (Akram, 2017). Yli-Huumo și colab. (2016) au constatat că 80,5% din literatura de specialitate se referă la Bitcoin, în timp ce doar 19,5% investighează alte aplicații ale blockchain-ului. Publicațiile referitoare la bitcoin au crescut semnificativ în ultimii ani. De asemenea, Holub și Johnson (2018) au constatat că cercetările din anii 2011 până în 2016 s-au axat pe aspectele tehnologice, cazurile de utilizare a Bitcoin și blockchain, problemele de confidențialitate, securitatea și stabilitatea sistemului și dezvoltarea criptomonedelor. În această privință cercetătorii Baur și colab. (2015) au identificat patru tematici majore de cercetare privind criptoactivele: Științe tehnice, economice, de reglementare și sociale, acesta din urmă fiind cel mai puțin dezvoltat flux de cercetare. Totuși o parte a literaturii a studiat și percepția părților interesate în criptomonede. Așadar, am realizat o metaanaliză a celor mai relevante publicații, după cum putem observa în tabelul nr. 1.

Tabel 1. Metaanaliză a celor mai relevante lucrări referitoare la criptoactive

Autor, an	Titlu	Scop	Rezultate
Chou, J. H. și colab., 2022	Accounting for crypto-assets: stakeholders' perceptions	Această lucrare a analizat percepțiile părților interesate cu privire la contabilizarea criptoactivelor. De asemenea, lucrarea a analizat și necesitatea de a modifica/clarifica standardele contabile existente sau de a elabora noi standarde contabile.	Rezultatele au arătat faptul că dezvoltarea tehnologică rapidă a criptoactivelor și fluiditatea împiedică dezvoltarea instrumentelor contabile adecvate. Prin urmare, este necesară monitorizarea continuă de către organisme de standardizare. Consensul general este că, cu excepția cazului în care există criptoactive cu caracteristici și funcționalități economice suficient de omniprezente pentru a justifica un nou standard de contabilitate, principiile standardelor contabile actuale sunt solide pentru a aborda lacunele în cerințele contabile pentru criptoactive.
Manaa și colab., 2019	Crypto-Assets: Implications for Financial Stability, Monetary Policy, and Payments and Market Infrastructures	Această lucrare rezumă rezultatele. BCE (banca central Europeană) aferente monitorizării și analizei criptoactivelor în privința riscurilor utilizării acestora.	Oferă o caracterizare a criptoactivelor în absența unei definiții comune și ca bază pentru analiza consecventă a acestui fenomen. De asemenea, analizează evoluțiile recente de pe piața criptoactivelor și relevă desfășurarea legăturilor acestora cu piețele financiare și cu economia. Analiza arată că, pe piața actuală, riscurile sau implicațiile potențiale ale criptoactivelor sunt limitate și/sau gestionabile pe baza cadrelor de reglementare și de supraveghere deja existente.
Steinmetz și colab., 2021	Ownership, uses and perceptions of cryptocurrency: Results from a population survey	Analiza nivelului de conștientizarea a fenomenului criptomonedelor cu ajutorul unui sondaj realizat online.	Majoritatea, adică 83% dintre respondenți sunt conștienți de fenomenul criptomonedelor, însă cunoștințele în urma autoevaluării despre criptomonedele și tehnologia blockchain sunt minime. 9,2% dintre respondenți dețineau criptomonede la momentul sondajului; și 9,1% au deținut criptomonede în trecut.

Ferreira A. și Sandner P., 2021	Eu search for regulatory answers to crypto assets and their place in the financial markets' infrastructure	Acest lucrare apreciază abordarea UE în materie de reglementare a criptoactivelor în contextul opiniilor și rapoartelor mai multor organisme consultative și de supraveghere internaționale, precum și în raport cu evoluțiile pieței.	Evoluțiile din spațiul activelor cripto și nivelul de interes din partea investitorilor, a autorităților de reglementare și a organismelor de supraveghere indică un punct critic în care autoritățile de reglementare ar trebui să se pregătească să ia măsuri. UE se află într-un punct central marcat de interesul și popularitatea tot mai mari ale criptoactivelor. În timp, au apărut multe abordări naționale divergente în materie de reglementare a criptoactivelor. Creșterea criptoactivelor indică, de asemenea, o transformare economică în direcția descentralizării și a conexiunilor <i>peer-to-peer</i> . Activele cripto devin o parte recunoscută și acceptată a sistemului financiar, iar unii susțin că este timpul ca acest nou ecosistem să fie supus aceluiași standarde ca și restul sistemului financiar.
Dumas J. G. și colab., 2022	Blockchain technology and the crypto-market's risks: A literature survey	Această publicație a realizat o revizuire a literaturii cu privire la vulnerabilitățile și riscurile tehnologiei Blockchain și ale pieței de criptomonede în general.	În urma revizurii literaturii s-a constatat că există o legătură între riscurile tehnologice și cele financiare. Mai mult, acest articol oferă rezultate empirice care arată că stabilitatea prețurilor Bitcoin este perturbată de vulnerabilitățile tehnologice.
Shukla S. și Chaturvedl A., 2018	Cryptocurrency : characteristics and future perspectives	În această lucrare se oferă informații cu privire la tehnologia din spatele criptomonedelor .	Tranzacțiile cu criptomonede sunt securizate cu ajutorul criptografiei. Frica în acceptarea acestora apare din necunoașterea procesului de tranzacție în sine, dar odată ce conceptul din spatele acestor tranzacții va deveni cunoscut, bitcoin va deveni cu siguranță o monedă utilizată la nivel internațional.
Ibrahim M. și colab., 2021	Accounting for Crypto Assets and its Implication for Financial Reporting	Lucrarea își propune să identifice o metodă adecvată de contabilizare a criptoactivelor care să fie în conformitate cu standardele internaționale de raportare financiară (IFRS) actuale și să identifice implicațiile acestora pentru raportarea financiară. Pentru a realiza acest lucru, lucrarea a studiat și sintetizat literatura relevantă pe această temă, folosind analiza descriptivă și de conținut a textelor documentate și a articolelor științifice.	Constatările studiului au arătat că există o opinie divergentă a experților din domeniu cu privire la modul în care ar trebui să fie contabilizate criptoactivele, deoarece nu există un standard specific care să precizeze tratamentul lor în IFRS-ul ca ghid. Prin urmare, studiul a considerat că stocurile IAS 2 deținute în vederea vânzării sunt relevante pentru contabilizarea criptoactivelor.

Sursă: Prelucrarea proprie a autorului

După cum putem observa din tabelul de mai sus, criptomonedele sau criptoactivele au atras atenția cercetătorilor, în principal datorită caracterului revoluționar al acestora, însă majoritatea publicațiilor sunt axate pe aspectele tehnice și/sau legislative ale acestora, percepția părților interesate cu privire la criptoactive, fiind încă o tematică de nișă. Gao și colab. (2016) analizează percepția utilizatorilor și non-utilizatorilor criptomonedelor într-o lucrare în care a folosit ca metodă de cercetare interviului, și a constatat că non-utilizatorii aveau convingerea că nu pot utiliza criptomonedele fără o înțelegere a tehnologiei din spatele acestora. Într-o altă lucrare, Exton and Doidge (2018) a chestionat respondenții despre cunoștințele acestora în privința criptoactivelor, precum bitcoin, dar și despre riscul relativ al acestora în comparație cu alte active. Rezultatele au arătat faptul că criptomonedele sunt considerate mai riscante din punct de vedere investițional decât cele de pe piața bursieră (46%), titlurile de stat (63%), imobiliarele (65%), aurul (70%) și numerarul (70%). Mai mult, autorii consideră că investitorii de succes au mai multe cunoștințe comparativ cu ceilalți. În continuare vom analiza capitalizarea acestor criptoactive, precum și tematicile principale ale publicațiilor ce au în vedere percepția părților interesate cu privire la utilizarea acestora.

Metodologia cercetării

Pentru a aprecia nivelul de utilizare a criptomonedelor, am utilizat o mare parte din informațiile statistice disponibile pe site-ul coinmarketcap.com. Acest site este unui cunoscut în comunitatea părților interesate în criptomonede și totodată, ca fiind sigur și de încredere (Fröhlich și colab., 2021). În privința identificării principalelor, am folosit baza de date internațională Web of Science pentru a descoperi și selecta publicații de interes acestei lucrări. Publicațiile selectate au fost prelucrate în programul bibliometrix. Informațiile cu privire la modalitate de selectare a publicațiilor relevante acestei lucrări pot fi observat în tabelul nr. 2 de mai jos.

Table 1. Metodologia colectării publicațiilor

Baza de date: ISI Web of Science	
Căutare inițiată: „cryptocurrency perception” (percepția criptomonedelor)	
Criterii de includere: - toate ariile de cercetare;	
Criterii de excludere: - lucrările care nu au ca tematică criptomonedele	
Rezultate	
Fără criterii de excludere	41
Cu criterii de excludere	41
Data accesării	12.04.2022
Articole selectate	41
Link căutare WOS: https://www.webofscience.com/wos/woscc/summary/ec91b9e2-79e1-413a-84c2-a168e81f999b-32e2ecfb/relevance/1	

Sursă: Prelucrarea proprie a autorului

Prelucrarea acestor lucrări în programul bibliometrix ne-a ajutat la identificarea principalelor tematici ale lucrărilor selectate. În urma prelucrării, tematicile au fost analizate și discutate.

Discuții și Rezultate

Capitalizarea pieței criptomonedelor este de interes, deoarece poate fi folosită ca un instrument veritabil ce ne arată popularitatea și percepția acestor monede. O capitalizare ridicată indică, pe lângă faptul că prețul criptomonedelor a crescut (în special a monedei Bitcoin), existența unei cereri ridicate pentru criptomonede, și prin urmare, o încredere și dorință de a deține aceste active din partea investitorilor. Capitalizarea pieței criptomonedelor din ultimul an poate fi observată în figura nr. 1.

Figura 1. Capitalizarea pieței criptomonedelor în perioada 2021-2022

Sursă: [Coinmarketcap.com](https://coinmarketcap.com)

Observăm în figura nr. 1 evoluția capitalizării criptomonedelor în perioada 2021-2022. Cea mai ridicată capitalizare a fost în perioada din noiembrie-decembrie 2021, atunci când piața criptomonedelor a atins 3 trilioane de dolari. În prezent, capitalizarea se află aproape de 2 trilioane, și a variat pe întreaga perioadă analizată între 1,5 și 2,5 trilioane de dolari. Aceste numere sunt cele mai ridicate din ultimii ani, și prin urmare putem considera faptul că interesul și încrederea părților

interesate în criptoactive este într-o continuă creștere. Un alt aspect interesat de remarc este faptul că evenimentele de la nivel macroeconomic nu au avut o influență semnificativă asupra acestei piețe, lucru care este de dorit în perioade de crize.

Piața criptomonedelor include un număr foarte mare de monede. Astfel, cu scopul de a afla care sunt cele mai performante, vom analiza capitalizarea acestora, după cum putem observa în figura nr. 2.

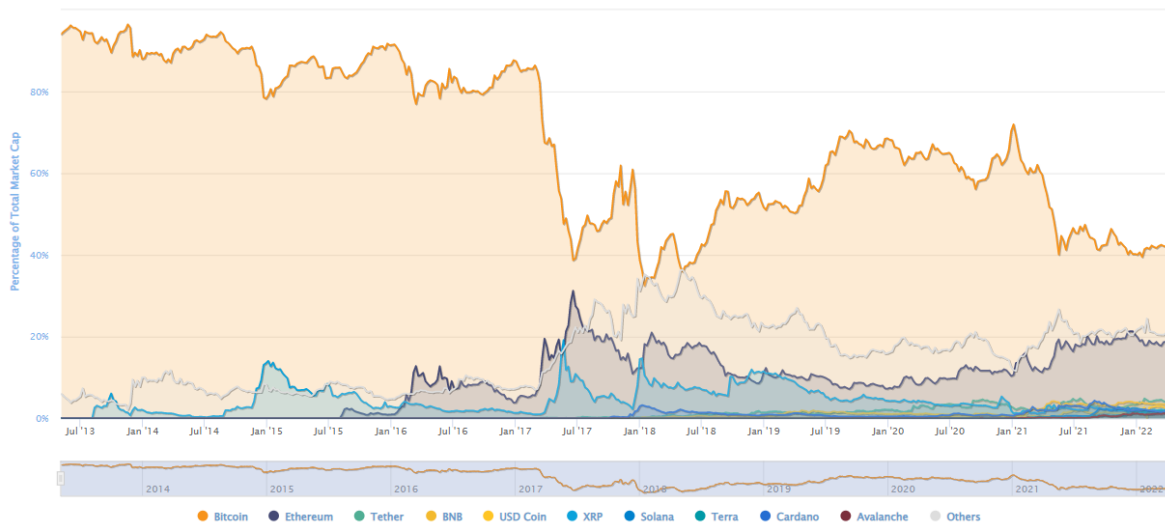

Figura 2. Capitalizarea criptomonedelor în perioada 2013-2022

Sursă: *Coinmarketcap.com*

Până în anul 2017, principala monedă care deținea peste 80% din capitalizarea întregii piețe de criptomonede a fost Bitcoin. După 2017, o altă monedă (Ethereum) a reușit să atragă și să mențină pe întreg parcursul peste 10% din capitalizarea întregii pieți. În prezent această monedă a trecut pragul de 20%, și se află într-o continuă creștere, în timp ce moneda bitcoin deține mai puțin de jumătate din întreaga piață. Astfel, considerăm că moneda bitcoin, deși este moneda principală, de anvergură, își va pierde din puterea de capitalizare în viitorul apropiat, dacă trend-ul de mai sus rămâne neschimbat. O altă monedă important de menționat este tether, însă aceasta are un preț fix și este folosită ca instrument de schimb în cumpărarea celorlalte criptomonede. În rest, observăm că deși celelalte criptomonede au perioade de creștere, acestea sunt de scurtă durată și ne semnificative.

Pe final, am realizat o cartografiere tematică a publicațiilor care au avut în vedere percepția părților interesate cu privire la utilizarea criptoactivelor, care poate fi observată în figura nr. 3

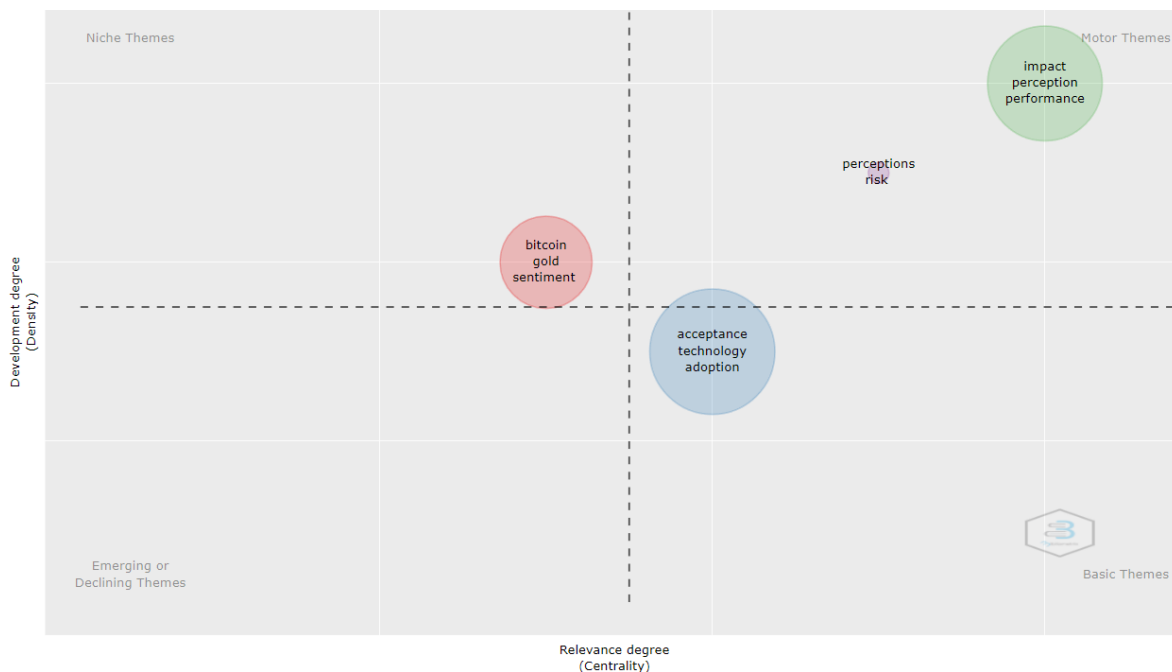

Figura 3. Cartografierea tematică a cuvintelor cheie din literatura de specialitate de pe WOS

Sursă: Prelucrarea proprie a autorului

Această cartografiere tematică ne permite vizualizarea tematicilor de interes cercetătorilor din publicațiile selectate conform metodologiei de mai sus. Cartografierea acestora s-a realizat în funcție de densitatea și centralitatea cuvintelor cheie ce aparțin tematicilor descoperite. Astfel, centralitatea tematicilor măsoară numărul de legături externe ale cuvintelor cheie cu alte cuvinte cheie ce aparțin altor tematici, în timp ce densitatea măsoară numărul de legături interne, adică legăturile formate între cuvintele cheie care aparțin unei singure tematici.

În urma prelucrării publicațiilor selectate în programul bibliometrix observăm existența a 4 tematici. În partea de jos dreapta regăsim teme generale/actuale, care au o centralitate ridicată și o densitate scăzută. După cum putem observa în imagine, există o tematică generală în lucrările selectate, care are ca topic principal acceptarea și adoptarea tehnologiei blockchain, precum și a criptomonedelor. În partea de sus dreapta regăsim tematici de anvergură, caracterizate printr-o densitate și centralitate ridicată a cuvintelor cheie componente. Astfel, putem observa 2 tematici care îndeplinesc acest criteriu, prima având în vedere percepția criptomonedelor și a riscurilor aferente utilizării acestora. Cealaltă tematică este mai dezvoltată, fiind compusă din mai multe cuvinte cheie, iar ca temă principală impactul, percepția și performanța acestor criptomonede.

Așadar, în urma analizei tematicilor, tragem concluzia că în prezent literatura de specialitate se concentrează pe identificarea și înțelegerea beneficiilor, dar și a riscurilor utilizării criptomonedelor de către părțile interesate. Ne putem aștepta ca pe viitor literatura de specialitate să acorde o atenție sporită și percepției părților interesate cu privire la utilizare criptoactivelor, însă acest lucru se va întâmpla abia după ce tehnologia acestora va ajunge într-o etapă de maturitate.

Referințe

1. Akram, W. 2017. Blockchain technology: Challenges and future prospects. *International Journal of Advanced Research in Computer Science*, 8(9), 642-644.
2. Baur, A.W.; Bühler, J.; Bick, M.; Bonorden, C.S. 2015. Cryptocurrencies as a disruption? empirical findings on user adoption and future potential of bitcoin and co. În *Conference on e-Business, e-Services and e-Society*, Springer, 63–80.
3. Chou, J.H.; Agrawal, P.; Birt, J. 2022. Accounting for crypto-assets: stakeholders' perceptions. *Studies in Economics and Finance*, 39(3), 471-489.

4. Chris, E.; Arthi, M.; Jo B.; Mike, H.; Chris S.; John V. 2018. Making Sense of Blockchain Applications: A Typology for HCI. In *Proceedings of the 2018 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems*, Montreal QC, Canada.
5. Csiszar, J. 2022. *These may be next to accept bitcoin as legal tender*. Yahoo Finance, accesat la data de 10.03.2022, disponibil la adresa: <https://finance.yahoo.com/news/countries-may-next-accept-bitcoin-120030865.html>
6. Dumas, J.G.; Jimenez-Garcès, S.; Şoiman, F. 2021. Blockchain technology and crypto-assets market analysis: vulnerabilities and risk assessment. In *IMCIC 2021-The 12th International Multi-Conference on Complexity, Informatics and Cybernetics*, 1, 30-37.
7. Eskandari S.; Barrera, D.; Stobert, E.; Clark, J. 2015. A First Look at the Usability of Bitcoin Key Management. In *Proceedings Workshop on Usable Security*.
8. Exton, J.; Doidge, F. 2018. Cracking the code on cryptocurrency – Bitcoin buy-in across Europe, the USA and Australia. *ING international survey Mobile Banking – Cryptocurrency*.
9. Ferreira, A.; Sandner, P. 2021. Eu search for regulatory answers to crypto assets and their place in the financial markets' infrastructure. *Computer Law & Security Review*, 43, 105632.
10. Fröhlich M.; Gutjahr F.; Alt F. 2020. Don't Lose Your Coin! Investigating Security Practices of Cryptocurrency Users. In *Proceedings of the 2020 ACM Designing Interactive Systems Conference*, Eindhoven Netherlands.
11. Fröhlich, M.; Wagenhaus, M.R.; Schmidt, A.; Alt, F. 2021. Don't Stop Me Now! Exploring Challenges Of First-Time Cryptocurrency Users. In *Designing Interactive Systems Conference*, 138-148.
12. Gaggioli, A.; Eskandari, S.; Cipresso, P.; Lozza, E. 2019. The Middleman Is Dead, Long Live the Middleman: The "Trust Factor" and the Psycho-Social Implications of Blockchain. In *Frontiers in Blockchain 2*(20).
13. Gao, X.; Clark, G.D.; Lindqvist, J. 2016. Of Two Minds, Multiple Addresses, and One Ledger: Characterizing Opinions, Knowledge, and Perceptions of Bitcoin Across Users and Non-Users. In *Proceedings of the 2016 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems*, California, USA.
14. Glomann, L.; Schmid, M.; Kitajewa, N. 2020. Improving the Blockchain User Experience - An Approach to Address Blockchain Mass Adoption Issues from a Human-Centred Perspective. In *Advances in Artificial Intelligence, Software and Systems Engineering*, Tareq Ahram. Springer International Publishing, 608–616.
15. Holub, M.; Johnson, J. 2018. Bitcoin research across disciplines. *The information society*, 34(2), 114-126.
16. Ibrahim, M.; Waziria, B.Z.; Auwal, B.A.M. 2021. Accounting for Crypto Assets and its Implication for Financial Reporting. In *3rd ICAN Malaysia International Conference on Accounting and Finance*, 29.
17. Manaa, M.; Chimienti, T.; Mitsutoshi M. et al. 2019. Crypto-Assets: Implications for Financial Stability, Monetary Policy, and Payments and Market Infrastructures. In *ECB Occasional Paper*, 223.
18. Marres, N.; Moats, D. 2015. Mapping Controversies with Social Media: The Case for Symmetry. *Social Media + Society*, 1(2), 205630511560417.
19. Rauchs, M.; Glidden, A.; Gordon, B.; Pieters, G. C.; Recanatini, M.; Rostand, F.; Vagneur, K.; Zhang, B.Z. 2018. *Distributed ledger technology systems: A conceptual framework*. University of Cambridge, United Kingdom.
20. Shukla, V.; Chaturvedi, A. 2018. Cryptocurrency: characteristics and future perspectives. *Everyman s science*, 2, 77.
21. Steinmetz, F.; Meduna, M.; Ante, L.; Fiedler, I. 2021. Ownership, uses and perceptions of cryptocurrency: Results from a population survey. *Technological Forecasting and Social Change*, 173, 121073.
22. Yli-Huumo, J.K.D.; Choi, S.; Park, S.; Smolander, K. 2016. Where is current research on blockchain technology? -A systematic review, *Plos One 11*(10).

ASPECTE ALE CONTABILITĂȚII ÎN ASOCIAȚIILE DE COPROPRIETARI ÎN
CONDOMINIU

ASPECTS OF ACCOUNTING IN CO-OWNERS 'ASSOCIATIONS IN THE
CONDOMINIUM

CZU:657.4:332.834.6(478)

DOI: 10.5281/zenodo.7059980

Iuliana ȚUGULSCHI,

ASEM, RM,

tugulschi.i@ase.md

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8544-7327>

In the condominium co-owners associations there are a number of accounting features regarding the specifics of the existing operations between the association and its members, as well as those related to the administration and maintenance of the condominium. This article examines issues related to the accounting of expenditure on housing maintenance services, and in particular on the collection operations, distribution and encashment of municipal and non-municipal services from members of the association through third parties.

Keywords: asociație de coproprietari, condominiu, proprietate comună, organizație necomercială, mijloace cu destinației specială.

Jel: M 40, 41

Introducere

Asociația de coproprietari este o entitate necomercială care are drept scop reprezentarea intereselor proprietarilor dintr-un condominiu. Reprezentanții asociației au rolul de a aduce la cunoștința coproprietarilor privind drepturile și obligațiile acestora, dar și de a administra proprietățile comune ale clădirii. Complexul unic de bunuri imobiliare, cunoscut legal sub numele de condominiu, reprezintă bunurile imobiliare formate din terenul în hotarele stabilite și blocurile (blocul) de locuințe, alte obiecte imobiliare amplasate pe acesta, în care o parte, constituind locuințele, încăperile cu altă destinație decât aceea de locuință, se află în proprietate privată, de stat sau municipală, iar cealaltă parte este proprietate comună.

În asociațiile de coproprietari în condominiu apar un șir de particularități ale contabilității privind specificul operațiunilor existente între asociație și membrii acesteia, precum și a celor legate de administrarea și întreținerea condominiului. În prezentul articol se examinează aspectele privind contabilizarea cheltuielilor aferente serviciilor legate de întreținerea fondului de locuințe, și în special privind operațiunile de colectare, repartizare și încasare a serviciilor comunale și necomunale de la membrii asociației prin intermediul unor entități terțe.

Conținutul de bază/ Body of communication

La 30 martie 2000, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea condominiului în fondul locativ, nr. 913 din 30.03.2000, publicată în Monitorul Oficial nr.130-132 din 19.10.2000, în baza căreia au fost reglementate inclusiv raporturile, modul de înființare, înregistrare, funcționare și lichidare a asociațiilor de coproprietari în condominiu.

La ținerea contabilității și întocmirea situațiilor financiare în asociațiile de coproprietari în condominiu pe lângă legea menționată se va ține cont de următoarele acte normative:

- Codul fiscal al Republicii Moldova Nr. 1163 din 24 aprilie 1997;
- Legea contabilității și raportării financiare Nr. 287 din 15.12.2017;

- Indicațiile metodice privind particularitățile contabilității în organizațiile necomerciale/reprezentanțele entității nerezidente, aprobate prin Ordinul MF nr. 188/2014 cu modificările și completările ulterioare,
- Standardele Naționale de Contabilitate, aprobate prin Ordinul Ministrului Finanțelor nr. 118/2013 cu modificările și completările ulterioare;
- Planul general de conturi contabile, aprobate prin Ordinul Ministrului Finanțelor nr. 119/2013 cu modificările și completările ulterioare etc.

Legea condominiului în fondul locativ nr. 913 din 30.03.2000 (în continuare – Legea nr. 913/2000) prevede următoarele noțiuni:

Tabelul 1. Noțiunile aplicate în cadrul asociațiilor de coproprietari în condominiu

Nr. ord	Noțiuni	Definiția
1.	<i>Asociație de coproprietari în condominiu</i>	organizație a proprietarilor de locuințe care s-au asociat pentru administrarea, întreținerea și exploatarea în comun a complexului de bunuri imobiliare în condominiu
2.	<i>Condominiu</i>	complex unic de bunuri imobiliare, ce include terenul în hotarele stabilite și blocurile (blocul) de locuințe, alte obiecte imobiliare amplasate pe acesta, în care o parte, constituind locuințele, încăperile cu altă destinație decât aceea de locuință, se află în proprietate privată, de stat sau municipală, iar restul este proprietate comună indiviză. Asociația de coproprietari în condominiu se constituie după darea în exploatarea construcției.
3.	<i>Proprietate comună</i>	părțile dintr-o clădire, alte obiecte imobiliare aflate în proprietate, care nu sunt apartamente sau încăperi cu altă destinație decât aceea de locuință și care sunt destinate folosirii în comun de către toți proprietarii din condominiu
4.	<i>Cota-parte</i>	cota ce îi revine fiecărui proprietar din proprietatea comună în diviziune, prin care se stabilește cota acestuia în totalul plăților obligatorii pentru întreținerea și reparația bunurilor comune, în alte cheltuieli comune, precum și cota voturilor la adunarea generală a membrilor asociației de coproprietari în condominiu

Potrivit art. 16 din Legea nr. 913/2000, asociația de coproprietari se înființează din cel puțin doi proprietari pentru întreținerea, exploatarea și reparația locuințelor (încăperilor) ce le aparțin și a proprietății comune din condominiu, pentru asigurarea membrilor asociației cu servicii comunale și cu alte servicii, pentru reprezentarea și apărarea intereselor acestora. Fondatori ai asociației de coproprietari pot fi proprietarii de locuințe (încăperi), indiferent de forma de proprietate, precum și agențiile teritoriale de privatizare sau autoritățile administrației publice locale [3].

Legislația prevede că asociația de coproprietari se înființează pe o durată nelimitată de timp (dacă statutul nu prevede altfel).

Este de menționat că, ***asociația de coproprietari răspunde pentru obligațiile sale cu bunurile ce îi aparțin și nu răspunde pentru obligațiile membrilor săi, precum membrii nu răspund pentru obligațiile asociației.***

Asociația de coproprietari dobândește drepturile persoanei juridice din momentul înregistrării de stat la Agenția Servicii Publice. Membri ai asociației de coproprietari sunt toți proprietarii locuințelor (încăperilor) din condominiu.

La *organele de conducere ale asociației de coproprietari* se atribuie:

- a) adunarea generală a membrilor (reprezentanților) asociației de coproprietari;
- b) consiliul de administrație al asociației de coproprietari.

Dintre principalele competențe ale adunării generale a membrilor (reprezentanților) asociației de coproprietari pot fi enumerate următoarele:

- aprobarea statutului asociației de coproprietari, operarea în statut a modificărilor și completărilor ce nu contravin statutului-tip și legislației;
- adoptarea deciziilor privind înstrăinarea, darea în arendă, gajarea sau transmiterea altor drepturi asupra bunurilor asociației către coproprietari sau terți;
- adoptarea deciziilor privind procurarea de materiale și utilaj necesar, privind construcția, reconstrucția, inclusiv lărgirea (înălțarea), construirea acareturilor și altor construcții, reparația bunurilor imobiliare din condominiu;
- aprobarea devizului anual de venituri și cheltuieli, precum și a fondului de mijloace circulante, și modificarea acestora, aprobarea dării de seamă privind executarea devizului, vizată de comisia de cenzori (auditor);
- adoptarea deciziei privind solicitarea serviciilor unei firme de audit pentru efectuarea reviziei activității financiare a asociației de coproprietari;
- alegerea consiliului de administrație și a comisiei de cenzori (cenzorul);
- aprobarea, pentru fiecare proprietar, a cuantumului plăților obligatorii în conformitate cu cota-parte a acestuia;
- constituirea fondurilor speciale ale asociației, inclusiv a fondului de rezervă, a fondului pentru restabilirea și reparația proprietății condominiului;
- soluționarea altor chestiuni ce țin de activitatea asociației [3].

Potrivit cerințelor Legii contabilității și raportării financiare Nr. 287 din 15.12.2017 asociația de coproprietari în condominiu are obligația să documenteze și înregistreze faptele economice aferente ciclului contabil în baza principiului contabilității de angajamente (figura 1).

Figura 1. Elementele ciclului contabil în asociația de coproprietari în condominiu

Sursa: elaborat de autor în baza [2].

Astfel, asociația de coproprietari în condominiu organizează și aplică sistemul contabil în partidă dublă cu obligativitatea de ținere a contabilității și prezentare a situațiilor financiare în modul prevăzut de Indicațiile metodice privind particularitățile contabilității în organizațiile necomerciale. Potrivit acestora asociația are obligația de a înregistra elementele contabile conform principiului contabilității de angajamente, potrivit căruia elementele contabile se recunosc pe măsura apariției acestora, indiferent de momentul încasării/plății de numerar sau al compensării sub altă formă.

Asociația de coproprietari își desfășoară activitatea în conformitate cu statutul său și în modul stabilit pentru asociațiile de proprietari ai locuințelor privatizate. Dintre principalele activități pe care le poate desfășura asociația de coproprietari pot fi menționate următoarele:

- a) gestionarea, deservirea, exploatarea și repararea bunurilor imobiliare din condominiu;
- b) reconstrucția și construcția încăperilor suplimentare și obiectelor de uz comun în condominiu (prin metoda de antrepriză sau în regie proprie);
- c) darea în arendă, cu chirie sau vinderea bunurilor imobiliare ce fac parte din condominiu și se află în proprietatea asociației, în caz de necesitate de mijloace financiare pentru întreținerea și îmbunătățirea stării proprietății comune în condominiu.

Venitul provenit din activitatea economică a asociației de coproprietari se folosește, conform deciziei adunării generale a membrilor (reprezentanților) asociației, pentru plata cheltuielilor comune sau se repartizează în fonduri speciale pentru a fi utilizate în scopurile prevăzute de statut. În cazul înregistrării venitului suplimentar acesta poate fi repartizat pentru alte scopuri prevăzute de Legea 913/2000 și de statutul asociației [3].

În cadrul asociației de coproprietari în condominiu o parte considerabilă a contabilității îi revine operațiunilor legate de plata serviciilor comunale și a altor servicii. În acest context, menționăm, că furnizarea/prestarea serviciilor publice de gospodărie comunală în condominiu se efectuează în baza contractelor încheiate:

- între operatorii serviciilor respective și gestionarul fondului locativ (asociația de coproprietari ori întreprinderea la balanța sau în a cărei gestiune se află condominiul) sau
- între operatori și fiecare proprietar/chiriaș de apartament al blocului locativ în parte.

Proprietarii/chiriașii locuințelor din condominiu achită serviciile comunale și alte servicii utilizate în conformitate cu condițiile contractuale încheiate cu prestatorii de servicii.

Totodată, factura de plată pentru serviciul respectiv se emite de către gestionarul fondului locativ sau, după caz, de către operator, cu indicarea termenului de achitare a acestuia conform clauzelor contractului. În cazul în care consumatorul nu achită serviciul respectiv în termenul indicat în factură, acestuia i se vor calcula penalități pentru fiecare zi de întârziere.

Mărimea plății pentru întreținerea și reparația proprietății comune din blocul locativ este proporțională cotei-părți deținute de fiecare proprietar/chiriaș al locuinței și se determină conform tarifului aprobat în modul stabilit. Totodată neachitarea de către o parte de proprietari/chiriași a serviciilor utilizate nu poate servi drept temei pentru debranșarea totală a blocului locativ de la rețelele și instalațiile electrice, termice, de gaz, de la rețelele de alimentare cu apă și de canalizare.

Cu referire la contractele de furnizare a serviciilor comunale (energie electrică, termică, gaze naturale etc.) acestea, de regulă, sunt încheiate direct cu proprietarii locuințelor. Totodată, în condițiile în care pentru unele servicii cum ar fi, serviciile de salubritate, deservirea liftului etc. contractele fiind încheiate cu asociația de coproprietari (gestionarul fondului locativ), acesteia îi revine obligația de contabilizare și monitorizare a achitării plăților de către fiecare proprietar/chiriaș al locuințelor. În astfel, de situații, asociațiile de coproprietari apelează la serviciile unor entități terțe (InfoCom, Infosap etc.) care își asumă obligația de a acumula datele aferente serviciilor comunale/necomunale și a le redistribui pe fiecare proprietar ai locuinței, atribuindu-se rolul de intermediar între gestionarul fondului locativ (asociația de coproprietari) și proprietarul locuinței (membrul asociației).

În acest context, acumularea și redistribuirea ulterioară a valorii serviciilor comunale contractate de către asociație în numele membrilor, dar care sunt achitate de către membri entității terțe urmează a fi contabilizate de către asociația de coproprietari prin intermediul unor conturi distincte, dat fiind faptul că aceste servicii nu reprezintă veniturile și cheltuielile acesteia. Considerăm, că în acest scop în planul de conturi de lucru al asociației de coproprietari poate fi deschis un cont distinct din cadrul contabilității de gestiune, spre exemplu contul 837 „Colectarea și redistribuirea serviciilor prestate membrilor”, în debitul căruia se va acumula valoarea serviciilor comunale aferente membrilor (proprietarilor/chiriașilor locuințelor), iar în credit – valoarea serviciilor redistribuite și achitate de către membri în baza datelor raportate lunar de către entitățile terțe (InfoCom, Infosap etc.).

Este de menționat, că entitățile terțe prezintă lunar asociației de coproprietari un raport/dare de seamă în care se indică serviciile comunale/necomunale calculate și achitate de către membri, iar în baza acestor date asociația contabilizează și monitorizează plățile efectuate de către fiecare membru (proprietar/chiriaș ai locuințelor) pentru serviciile în cauză. Cu referire la serviciile comunale achitate de către membri entităților terțe înregistrările contabile sunt următoarele:

- reflectarea valorii serviciilor comunale conform facturilor fiscale primite de la furnizori pe numele asociației de coproprietari:
Dt 837 “Colectarea și redistribuirea serviciilor prestate membrilor”
Ct 521 “Datorii comerciale curente”
- repartizarea valorii serviciilor comunale proporțional cotei-părți deținute de fiecare proprietar al locuinței de către întreprinderile terțe (de exemplu, întreprinderea municipală InfoCom):
Dt 234 “Alte creanțe curente”/analitic InfoCom
Ct 837 “Colectarea și redistribuirea serviciilor prestate membrilor”
- la suma plăților efectuate de către membri către întreprinderea terță (de exemplu, întreprinderea municipală InfoCom) prin stingerea datoriei către furnizorii asociației în baza dării de seamă lunare (balanță de verificare):
Dt 521 “Datorii comerciale curente”
Ct 234 “Alte creanțe curente”/analitic InfoCom.

Alte plăți suportate de către membrii asociației de coproprietari în condominiu care se atribuie la întreținerea proprietății comune în condominiu (cum ar fi, serviciile privind deservirea blocului, reparații etc.) în conformitate cu prevederile Indicațiilor metodice privind particularitățile contabilității în organizațiile necomerciale pot fi înregistrate prin intermediul contului 537 „Finanțări și încasări cu destinație specială curente”.

Potrivit Indicațiilor metodice privind particularitățile contabilității în organizațiile necomerciale, mijloacele cu destinație specială pot fi primite sub formă de active imobilizate (imobilizări necorporale și corporale etc.) stocuri, servicii sau sub formă de numerar destinate procurării/creării activelor, precum și acoperirii costurilor și/sau cheltuielilor aferente mijloacelor cu destinație specială. Mijloacele cu destinație specială se recunosc în cazul existenței unei certitudini întemeiate că:

- 1) mijloacele vor fi primite;
- 2) condițiile aferente utilizării acestor mijloace vor fi îndeplinite;
- 3) valoarea mijloacelor poate fi determinată în mod credibil.

Mijloacele cu destinație specială ce urmează să fie primite se înregistrează ca majorare concomitentă a creanțelor și a finanțărilor și încasărilor cu destinație specială pe termen lung sau curente, iar intrarea efectivă a mijloacelor cu destinație specială se înregistrează ca majorare a activelor și diminuare a creanțelor. [6].

În cadrul asociației de coproprietari la aceste mijloace se atribuie sumele cu destinație specială reieșind din activitatea statutară a acesteia (figura 2).

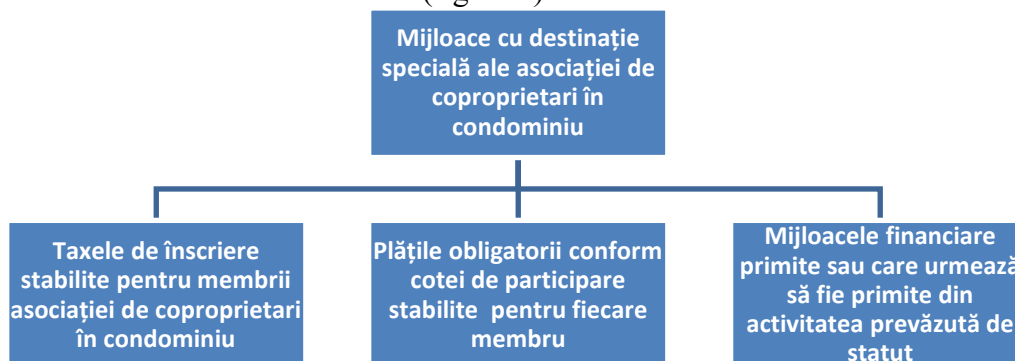

Figura 2. Componența mijloacelor cu destinație specială ale asociației de coproprietari

Sursa: elaborat de autor

În acest caz, înregistrările contabile privind serviciile legate de întreținerea proprietății comune în condominiu vor fi următoarele:

- înregistrarea mijloacelor cu destinație specială ale asociației în baza conturilor de plată emise de către entitatea terță (întreprinderea municipală InfoCom) proprietarilor locuințelor pentru serviciile de deservire a blocului:
 - la suma datoriei calculate față de întreprinderea municipală InfoCom:
Dt 234 "Alte creanțe curente"/analitic Locatari
Ct 544 "Alte datorii curente"/analitic InfoCom
 - la suma datoriei decontate la mijloacele cu destinație specială ale asociației de coproprietari:
Dt 544 "Alte datorii curente"/analitic InfoCom
Ct 537 "Finanțări și încasări cu destinație specială curente".
- reflectarea cheltuielilor suportate lunar de către asociație pentru desfășurarea activităților statutare (serviciile prestate de terți (InfoCom etc.), salariul personalului, contribuțiile de asigurări sociale etc):
 - Dt 716 "Cheltuieli aferente mijloacelor cu destinație specială"*
Ct 521 "Datorii comerciale curente", 531 "Datorii față de personal privind retribuirea muncii", 533 "Datorii privind asigurările sociale și medicale" etc.
- recunoașterea veniturilor aferente mijloacelor cu destinație specială decontate lunar în mărirea cheltuielilor suportate pentru desfășurarea activităților statutare:
 - Dt 537 "Finanțări și încasări cu destinație specială curente"*
Ct 616 "Venituri aferente mijloacelor cu destinație specială"
- reflectarea sumelor aferente decontărilor dintre asociația de coproprietari și întreprinderea terță (de exemplu, întreprinderea municipală InfoCom) în baza dării de seamă lunar:
 - la suma achitată de către membrii asociației pentru serviciile de deservire a blocului:
Dt 234 "Alte creanțe curente"/analitic InfoCom
Ct 234 "Alte creanțe curente"/analitic Locatari;
 - la suma achitată de către membrii asociației pentru serviciile de gestiune prestate de către entitatea terță:
Dt 234 "Alte creanțe curente"/analitic InfoCom
Ct 234 "Alte creanțe curente"/analitic Locatari;
 - diminuarea datoriei față de entitatea terță InfoCom privind serviciile de gestiune prestate lunar:
Dt 521 "Datorii comerciale curente", analitic InfoCom
Dt 234 "Alte creanțe curente" analitic InfoCom;
 - la suma încasată la contul curent al asociației aferentă sumelor achitate de către membrii acesteia pentru serviciile de deservire și gestiune a blocului locativ prin intermediul entității terțe InfoCom:
Dt 242 "Conturi curente în monedă națională"
Ct 234 "Alte creanțe curente"/analitic InfoCom.

Conform art. 5 pct. 14) din Codul fiscal al Republicii Moldova, organizația necomercială este o persoană juridică a cărei activitate nu are drept scop obținerea venitului și care nu folosește vreo parte din proprietate sau din venit în interesele vreunui membru al organizației, ale unui fondator sau ale unei persoane particulare. Totodată, art. 52 alin. (1) din Codul fiscal stabilește că în componenta organizațiilor necomerciale înregistrate în conformitate cu legislația în vigoare, se atribuie și asociația de coproprietari în condominiu înregistrată conform Legii nr. 913/2000. Astfel, din anul 2020 asociația de coproprietari în condominiu prezintă Declarația cu privire la impozitul pe venit pentru organizațiile necomerciale (forma ONG 17). De menționat că potrivit modificărilor la Ordinul Ministerului Finanțelor nr. 08 din 15 ianuarie 2018 privind aprobarea formularului tipizat al Declarației cu privire la impozitul pe venit pentru organizațiile necomerciale (Monitorul Oficial al

Republicii Moldova, 2018, nr.27-32, art.94) din anul 2021 rândul 030 din forma ONG 17 “Excedentul perioadei de gestiune scutit de impozitare” asociația de coproprietari se completează doar în cazul în care indicatorul este pozitiv, în cazul indicatorului cu indice negativ se va indica „0”.”

Concluzii/Conclusion

La ținerea contabilității asociațiile de coproprietari în condominiu urmează să se conducă primordial de cerințele Legii contabilității și raportării financiare, Indicațiilor metodice privind particularitățile contabilității în organizațiile necomerciale, precum și alte acte normative în domeniu. Totodată, dat fiind faptul că aceste acte normative stipulează cerințe generale privind ținerea contabilității și întocmirea situațiilor financiare, asociațiile de coproprietari în condominiu trebuie să elaboreze și descrie în politicile sale contabile aspectele specifice privind modul de ținere a contabilității și întocmirii situațiilor financiare.

În acest context, considerăm că în politicile contabile ale asociației de coproprietari în condominiu pe lângă cerințele de bază privind ținerea contabilității trebuie să se regăsească și așa procedee contabile ca: componența și contabilitatea mijloacelor cu destinație specială; componența și contabilitatea veniturilor și cheltuielilor cu destinație specială, veniturilor și cheltuielilor nepredestinate, precum și celor din activitatea economică statutară, după caz; contabilitatea activelor imobilizate, stocurilor, fondurilor asociației, precum și procedeele elaborate de către asociație de sine stătător. O atenție deosebită trebuie acordată contabilizării operațiunilor privind plățile efectuate de către membrii asociației pentru serviciile comunale și alte servicii achitate lunar prin intermediul unor entități terțe.

Bibliografie/ Bibliography

1. Codul fiscal al Republicii Moldova Nr. 1163 din 24 aprilie 1997 cu modificările și completările ulterioare. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. Nr. 62 din 18.09.1997.
2. Legea contabilității și raportării financiare Nr. 287 din 15.12.2017 cu modificările și completările ulterioare. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. Nr. 1-6 din 05.01.2018.
3. Legea condominiului în fondul locativ nr. 913 din 30.03.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. Nr. 130-132 din 19.10.2000.
4. Standardele Naționale de Contabilitate aprobate prin Ordinul Ministrului Finanțelor Nr. 118 din 22.10.2013. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. Nr. 233-237 din 22.10.2013.
5. Planul general de conturi contabile, aprobate prin Ordinul Ministrului Finanțelor nr. 119/2013 cu modificările și completările ulterioare. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. Nr. 233-237 din 22.10.2013.
6. Indicațiile metodice privind particularitățile contabilității în organizațiile necomerciale/reprezentanțele entității nerezidente, aprobate prin Ordinul MF nr. 188/2014 cu modificările și completările ulterioare. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. Nr. 11-21 din 23.01.2015.
7. Nederița A. Taban. E. Noile Indicații metodice privind particularitățile contabilității în organizațiile necomerciale: conținutul de bază și modul de implementare. În: *Contabilitate și audit*. Nr. 6, 2015.
8. Nederița A.. Особенности формирования учетных политик на 2022 год в некоммерческих организациях. În: *Contabilitate și audit*. Nr. 12, 2021, p. 62-71.

ASPECTE PROBLEMATICE AFERENTE REPARTIZĂRII COSTURILOR INDIRECTE
DE PRODUCȚIE
PROBLEMATIC ISSUES RELATED TO THE ALLOCATION OF INDIRECT
PRODUCTION COSTS

CZU: 657.471.1.011.27:633/635(478)

DOI: 10.5281/zenodo.7059989

Rodica CUȘMĂUNSA,

Academia de Studii Economice din Moldova

Email: cusmaunsa.rodica.gheorghe@ase.md

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0444-9799>

Maxim GRIBENCEA,

contabil-practician

Abstract. În prezentul articol sunt examinate unele aspecte problematice privind stabilirea celei mai relevante baze de repartizare a costurilor indirecte de producție în sectorul agricol și anume în fitotehnie. Utilizând metode de cercetare, precum cea de analiză și deducție, au fost studiate și opiniile unor savanți autohtoni, ceea ce a permis formularea unor concluzii și recomandări mai solide asupra soluționării problemei determinării unei singure baze de repartizare sau mai multor baze de repartizare a costurilor indirecte de producție.

Cuvinte-cheie: baza de repartizare, repartizarea costurilor indirecte de producție, contabilitatea costurilor indirecte de producție

JEL: M 41

Introducere

În procesul calculării costului produselor fabricate și/sau serviciilor prestate un aspect important îl constituie repartizarea costurilor indirecte de producție (în continuare CIP). Potrivit pct. 5 din Indicațiile metodice, aprobate prin OMF nr. 118/2013 (Indicații metodice), astfel de costuri includ costurile aferente gestiunii și deservirii subdiviziunilor de producție ale entităților.

Prin urmare, alocarea costurilor indirecte de producție în costul produselor fabricate trebuie să asigure:

- respectarea principiilor de bază ale contabilității;
- delimitarea costurilor pe perioade de gestiune;
- confirmarea documentară și modul de ținere a evidenței analitice și sintetice [4].

În pct. 34 din Indicațiile metodice este prezentată componența CIP sub aspect general. Nomenclatorul articolelor de costuri indirecte de producție specific ramurii de fitotehnie cu racordarea la activitatea de bază este prezentat în anexa 6 la SNC „Particularitățile contabilității în agricultură”, iar nomenclatorul articolelor de costuri indirecte de producție în activitatea auxiliară este elucidate anexa 7 la SNC „Particularitățile contabilității în agricultură”.

Potrivit anexei 6 la SNC „Particularitățile contabilității în agricultură” nomenclatorul articolelor de costuri indirecte de producție specific ramurii de fitotehnie cu racordarea la activitatea de bază este prezentat în tabelul 1.

Tabelul 1. Nomenclatorul articolelor de costuri indirecte de producție în activitățile de bază

Grupe	Articolele costurilor indirecte de producție
1. Costuri privind întreținerea personalului de conducere și a altui personal:	<p>– retribuțiile (de bază și suplimentare) în formă naturală și bănească, contribuțiile pentru asigurările sociale de stat obligatorii ale personalului de conducere și altui personal ale subdiviziunilor în fitotehnie – agronomi, brigadieri, socotitori, paznici de câmpuri etc.;</p> <p>În acest articol se înregistrează, de asemenea, costurile aferente întreținerii mijloacelor de comunicații și altor mijloace tehnice de comandă, tehnicii de calcul utilizate în subdiviziuni, valoarea și uzura obiectelor de mică valoare și scurtă durată, a altor valori materiale utilizate de personalul de conducere și alt personal; costurile de delegare în interes de serviciu ale personalului de conducere și a altui personal.</p>
2. Costuri privind întreținerea mijloacelor fixe:	<p>– amortizarea mijloacelor fixe cu destinație generală a secțiilor și sectoarelor (clădirilor, construcțiilor speciale, inventarului, agrocabinetelor, laboratoarelor pentru controlul semințelor, laboratoarelor agrochimice, spitalelor veterinare, farmaciilor veterinare, instalațiilor sanitaro-veterinare); costurile aferente reparației conform regulilor generale stabilite în SNC „Imobilizări necorporale și corporale”, exploatarea și întreținerii mijloacelor fixe similare; plata pentru leasingul (arenda) obiectelor cu destinație generală a brigăzii, fermei și sectorului conform regulilor generale stabilite în SNC „Contracte de leasing”.</p>
3. Costuri privind asigurarea condițiilor favorabile de muncă, protecția muncii și tehnica securității:	<p>– costurile aferente instalării și întreținerii îngrăditurilor pentru mașini, utilaje, agregate, instalații de ventilare, semnalizări, spălătorii, dușuri; valoarea îmbrăcăminte și încălțămintei speciale, ochelarilor și mănușilor de protecție și altor mijloace de protecție individuală eliberate lucrătorilor; costurile aferente procurării pancartelor și îndrumarelor referitoare la protecția muncii; costul hranei speciale eliberate lucrătorilor; costurile aferente asigurării securității antiincendiară a subdiviziunilor etc.</p>
4. Alte costuri indirecte de producție:	<p>– valoarea și suma uzurii obiectelor de mică valoare și scurtă durată; primele de asigurare a bunurilor cu destinație generală de sector, brigadă și fermă; costurile aferente transportului tur-retur a lucrătorilor la locul de muncă; transportului de produse petroliere și a apei pentru tractoare, combine; costurile aferente efectuării acțiunilor cu caracter necapital ce țin de combaterea eroziunii solului; amortizarea imobilizărilor necorporale cu destinație generală de brigada (fermă); costurile aferente amenajării cimitirelor de animale și efectuării altor măsuri de carantină; costul serviciilor activităților auxiliare; plățile de numerar pentru inovații și propuneri de perfecționare tehnică; costurile aferente întreținerii și exploatarea mijloacelor cu destinație de ocrotire a naturii etc.</p>

Sursa: elaborat de autori în baza [2].

Potrivit anexei 7 la SNC „Particularitățile contabilității în agricultură” nomenclatorul articolelor de costuri indirecte de producție specific ramurii de fitotehnie cu racordarea la activitatea auxiliară este prezentat în tabelul 2.

Tabelul 2. Nomenclatorul articolelor de costuri indirecte de producție în activitățile auxiliare

Grupe	Articolele costurilor indirecte de producție
1. atelierele de reparație:	<p>- retribuțiile șefului de atelier, inginerului-controlor, magazionerului și altor angajați care execută lucrări de organizare, aprovizionare și gestionare a atelierului, precum și contribuțiile respective de asigurări sociale de stat obligatorii și prime de asigurare obligatorie de asistență medicală;</p> <p>- costul încălzirii, iluminatului, salubrității încăperilor;</p> <p>- amortizarea clădirilor și utilajului atelierelor;</p> <p>- costul privind exploatarea dușurilor (costul materialelor tehnico-sanitare și detergenților, costurile energiei ce țin de aducerea și încălzirea apei);</p> <p>- costul privind aprovizionarea cu apă, instalarea îngrăditurilor și ventilația (cu excepția celor cu caracter capital);</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - costul informației vizuale referitoare la protecția muncii și tehnica securității; - amortizarea și reparația clădirilor și utilajelor atelierelor; - leasingul (arenda) mijloacelor fixe ce deservește subdiviziunile de producție; - asigurarea mijloacelor fixe, etc.
2. transportul auto:	<ul style="list-style-type: none"> - retribuirea muncii șefului garajului, dispecerului, contabilului, paznicilor, precum și contribuțiile de asigurări sociale de stat obligatorii; - costurile privind întreținerea garajelor: reparația, iluminarea, amortizarea etc.; - alte costuri care nu pot fi raportate la obiectele concrete de evidență a costurilor în transportul auto, etc.
3. parcul de mașini și tractoare:	<ul style="list-style-type: none"> - retribuțiile inginerilor pentru exploatarea tractoarelor, combinelor și altor mașini, brigadierilor, paznicilor precum și contribuțiile de asigurări sociale de stat obligatorii și prime de asigurare obligatorie de asistență medicală; - costurile privind tehnica securității și protecției muncii; - amortizarea, reparația și întreținerea cantonamentelor de câmp, etc.

Sursa: elaborat de autori în baza [2].

În conformitate cu pct. 48 al SNC „Particularitățile contabilității în agricultură” costurile respective se acumulează pe parcursul perioadei de gestiune și ulterior se repartizează pe obiecte de evidență a costurilor (produse agricole, active biologice adăugate, servicii prestate).

Costurile indirecte de producție ale activităților de bază și auxiliare acumulate se repartizează conform bazei de repartizare stabilite în politicile contabile (de exemplu, suma totală a costurilor directe, suma salariului calculat, numărul de ore-normă lucrate de muncitorii la creșterea și îngrijirea tipurilor sau grupurilor de animale și păsări, numărul de zile lucrătoare ale animalelor de lucru (pentru transportul cu tracțiune animalieră)) potrivit pct. 50 al SNC „Particularitățile contabilității în agricultură” [2].

Datorită specificului activității întreprinderilor agricole specializate în creșterea culturilor de câmp și horticulură apare necesitatea soluționării a două probleme interdependente în această situație:

- ✓ problema stabilirii unei singure baze de repartizare a costurilor indirecte de producție pentru întregul nomenclator al CIP sau să fie selectate mai multe baze de repartizare în funcție de regruparea a CIP, care în baza ponderii față de valoarea totală per indicator se vor ajusta de fiecare dată la cumularea în totalul acestora, obținându-se, în final, o cotă distinctă pentru fiecare produs;
- ✓ problema atribuirii CIP la costurile producției agricole fabricate și la costurile producției în curs de execuție, datorită faptului că acumularea costurilor indirecte de producție se efectuează pentru întreaga perioadă a procesului tehnologic, iar repartizarea finală a costurilor indirecte de producție are loc la finele anului agricol, estimativ data de 30 noiembrie a fiecărui an.

Scopul acestui articol constă în cercetarea și examinarea aspectelor teoretice și aplicative, aferente repartizării costurilor indirecte de producție și anume la raționalitatea stabilirii unei singure bazei de repartizare a costurilor indirecte de producție așa cum este prevăzut în SNC, precum și specificul alocării costurilor indirecte de producție între producția agricolă fabricate și cea în curs de execuție, iar obiectivul rezidă în investigarea și elucidarea problemelor enumerate mai sus.

Prin urmare, au fost studiate prevederile reglementărilor contabile naționale, precum și lucrările, cercetările și opiniile economiștilor și savanților autohtoni în vederea formulării unor concluzii și recomandări asupra problemelor abordate.

Metode aplicate

Metoda de cercetare reiese din analiza materialului teoretic și practic cu privire la aspecte problematice aferente repartizării costurilor indirecte de producție, precum și de stabilire a celei mai optimale baze de repartizare a costurilor indirecte de producție în sectorul de fitotehnie al agriculturii. La baza fundamentării teoretice au stat analiza, sinteza, deducția și metoda inductivă folosite pentru o interpretare cât mai clară și reprezentativă. Importanța cercetării prezentului articol constă în atingerea scopului și obiectivului nominalizat, prin examinarea prevederilor reglementărilor contabile

naționale, precum și lucrărilor, cercetărilor și opiniilor autorilor, savanților și cercetătorilor autohtoni, în vederea perfecționării contabilității costurilor indirecte de producție.

Rezultate obținute și discuții

Costuri indirecte de producție reprezintă costuri legate de gestiunea și deservirea subdiviziunilor de producție ale entității [4]. Acestea sunt legate de fabricarea mai multor tipuri de produse și urmează a fi incluse în costul lor prin repartizare, în modul stabilit de entitate și, după caz, prevăzut în politicile contabile ale acesteia.

Din prevederile pct. 31 al SNC „Stocuri” și pct. 50 al SNC „Particularitățile contabilității în agricultură” reiese că la repartizarea costurilor indirecte de producție se recomandă o singură bază de repartizare care urmează a fi indicată în politicile contabile ale entității.

În practică, de regulă, CIP se repartizează la finele perioadei (de obicei, lunii) concomitent cu operațiunile de închidere a perioadei de gestiune.

Datorită specificului activității întreprinderilor agricole, specializate în creșterea culturilor de câmp și horticultură, acumularea costurilor indirecte de producție se efectuează pentru întreaga perioadă a procesului tehnologic, și repartizarea finală a costurilor de producție are loc la finele anului agricol, estimativ data de 30 noiembrie a fiecărui an.

De cele mai multe ori ca bază de repartizare a costurilor indirecte de producție în domeniul fitotehniei se alege ca indicator numărul hectarelor însămânțate, însă considerăm că aceasta e o abordare nu tocmai cea mai reușită, deoarece de cele mai multe ori nu reprezintă costul efectiv real al produsului final.

Deasemenea luând în calcul specificul sectorului fitotehniei și horticulturii urmează de menționat, că în procesul de repartizare se va lua în calcul și costurile efectuate pentru producția în curs de execuție, dat fiind faptul că lucrările de câmp încep din toamna și continuă încă pentru o perioadă de cel puțin 8 luni.

Însă, pentru o analiză detaliată și un control intern eficient, recomandăm la repartizarea CIP de stabilit un set de indicatori care urmează să reflecte o ajustare optimă a costurilor indirecte de producție în costul final al culturilor de câmp și al fructelor.

Așadar, indicatorii care au fost selectați ca reper pentru ajustarea bazei de repartizare includ:

- suprafața însămânțată;
- consumul de combustibil pe fiecare cultură;
- salariul direct calculat pe fiecare cultură în baza fișelor de evidență a activității tractoristului;
- cantitatea de producție recoltată.

Pentru operativitatea de colectare a datelor și prezentarea informației, se recomandă efectuarea modificărilor în softul de contabilitate, facilitând astfel activitatea serviciului contabilitate. Se recomandă acumularea indicatorilor respectivi separat pentru fiecare produs și calcularea în baza ponderii față de valoarea totală per indicator. În final se va obține o cotă distinctă pentru fiecare produs.

În continuare se va prezenta modul de repartizare propus a costurilor indirecte în baza datelor SRL „Gramvil-Agro”.

Tabelul 3. Stabilirea coeficientului de repartizare a costurilor indirecte de producție în componența produselor finite

Denumire produs cultivat	Indicatori stabiliți pentru repartizarea costurilor indirecte de producție								Total coeficient de repartizare
	Suprafața însămânțată		Consumul de combustibil		Salariul direct Calculat în baza fișelor de evidență a lucrărilor		Cantitatea de producție recoltată		
	ha	Pondere %	litri	Pondere %	Lei, MDL	Pondere %	chintale	Pondere %	
Grâu de toamnă	180	10,34	5985	8,09	47908	9,24	8195	14,82	10,63
Grâu Semințe	50	2,87	1663	2,25	13308	2,57	1905	3,45	2,78
Orz de toamnă	20	1,15	1425	1,93	12334	2,38	1980	3,58	2,26
Porumb	230	13,22	8923	12,06	52818	10,19	22000	39,80	18,82
Floarea Soarelui	430	24,71	19441	26,28	125171	24,15	13000	23,52	24,66
Mere	30	1,72	4253	5,75	51633	9,96	8200	14,83	8,07
Producția în curs de execuție									0,00
Grâu de toamnă roada anului 2022	280	16,09	2658	3,59	76261	14,71	0	0,00	8,60
Orz de toamnă roada anului 2022	30	1,72	285	0,39	5447	1,05	0	0,00	0,79
Arat de zeble	490	28,16	29346	39,67	133459	25,75	0	0,00	23,39
Total	1740	100	73979	100	518340	100,00	55280	100	100,00

Sursa: elaborat de către autori în baza datelor SRL „Gramvil-Agro”

Pentru simplificarea și claritatea prezentării datelor nu vom utiliza toată analitica contului 821 „Costuri indirecte de producție”, însă vom grupa coseurile principale în modul următor la finele anului de gestiune în cadrul SRL „Gramvil-Agro”:

- CIP privind amortizarea calculată – 1 490 547,00 lei;
- CIP cu privire la piese de schimb și materiale consumabile – 294 700,00 lei;
- alte elemente ale CIP – 72 666,00 lei.

Coeficienții de repartizare obținuți conform metodei implementate în cadrul întreprinderii sunt extrași din tabelul 3 și constituie:

- grâu de toamnă – 10,63 %;
- grâu semințe – 2,78%;
- orz de toamnă – 2,26%.

În continuare în tabelul 4 se va prezenta modul de repartizare propus a costurilor indirecte pentru culturile de grupa I în baza datelor SRL „Gramvil-Agro”.

Tabelul 4. Repartizarea CIP în cadrul costurilor indirecte de producție pentru culturile de grupa I

Denumirea produselor	Coeficient de repartizare stabilit	Costuri indirecte de producție						Total repartizat
		Amortizarea calculată		Piese de schimb și material consumabile		Alte CIP		
	Pondere %	Total	Conform ponderii	Total	Conform ponderii	Total	Conform ponderii	
Grâu de toamna	10,63		158 445,15		31 326,61		7 724,40	197 496,15
Grâu pentru semințe	2,78		41 437,21		8 192,66		2 020,11	51 649,98
Orz de toamnă	2,26		33 686,36		6 660,22		1 642,25	41 988,83
Total	15,67	1 490 547,00	233 568,71	294 700,00	46 179,49	72 666,00	11 386,76	291 134,97

Sursa: elaborat de autori în baza datelor „Gramvil-Agro” SRL

În urma stabilirii coeficientului de repartizare pentru fiecare cultură în parte, se va purcede la repartizarea fiecărui articol de costuri care s-a reflectat în componența costurilor indirecte de producție nemijlocit în costul direct al produsului. Așadar pentru culturile de grupa I vor fi repartizate costurile indirecte de producție conform următoarei înregistrări contabile:

Reflectarea repartizării costurilor indirecte de producție în costul produselor fabricate:

Debit contul 811 „Activități de bază”, subcontul 811.01 „Costuri directe Grâu”

– 197 496,15 lei

Debit contul 811 „Activități de bază” subcontul 811.011 „Costuri directe grâu pentru semințe”

– 51 649,98 lei

Debit contul 811 „Activități de bază” subcontul 811.04 „Costuri directe Orz”

– 41 988,83 lei

Credit contul 821 „Costuri indirecte de producție”

– 291 134,97 lei

Analogic pot fi repartizate și costurile indirecte de producție care au fost acumulate în cadrul activității auxiliare.

Concluzii

Practica actuală de repartizare a costurilor indirecte de producție în fitotehnie denaturează mărimea costului efectiv al produselor fabricate în perioada de gestiune respectivă (anul agricol).

Repartizarea acestor costuri efective prin prisma metodei recomandate poate fi efectuată acumulând indicatorii respectivi care au fost selectați ca reper pentru ajustarea bazei de repartizare (suprafața însămânțată, consumul de combustibil pe fiecare cultură, salariul direct calculat pe fiecare cultură în baza fișelor de evidență a activității tractoristului, cantitatea de producție recoltată) separat pentru fiecare produs și calcularea în baza ponderii față de valoarea totală per indicator. În final se va obține o cotă distinctă pentru fiecare produs.

Astfel, modul de repartizare a costurilor indirecte de producție în fitotehnie examinat în prezentul articol va contribui la:

- atribuirea adecvată a costurilor indirecte de producție în costul producției agricole fabricate și în costul producției în curs de execuție;
- corelarea dintre costurile indirecte de producție efectiv suportate și costului producției agricole, ceea ce asigură respectarea principiilor de calculație a costului de producție.

Bibliografie

1. Legea contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15.12.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2018, nr. 1-6 / 22 din 05.01.2018, cu modificările și completările la zi. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120938&lang=ro
2. SNC „Particularitățile contabilității în agricultură”, aprobat prin Ordinul Ministerului Finanțelor Republicii Moldova privind aprobarea Standardelor Naționale de Contabilitate: nr. 118 din 06.08.2013. Monitor Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 177-181, cu modificările și completările la zi. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=117850&lang=ro
3. SNC „Stocuri”, aprobat prin Ordinul Ministerului Finanțelor Republicii Moldova privind aprobarea Standardelor Naționale de Contabilitate: nr. 118 din 06.08.2013. Monitor Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 177-181, cu modificările și completările la zi. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=117850&lang=ro
4. Indicațiile metodice privind contabilitatea costurilor de producție și calculația costului produselor și serviciilor. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2013, Nr. 233-237, art Nr: 1533, cu modificările și completările la zi. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=117850&lang=ro
5. PANUȘ, Valentina. Contabilizarea și repartizarea costurilor indirecte de producție „Monitorul fiscal” № 4, 2021. ISSN 1857-3991. Disponibil: https://monitorul.fisc.md/practice_accounts/contabilizarea-si-repartizarea-costurilor-indirecte-de-productie.html
6. Planul general de conturi contabile, aprobat prin Ordinul Ministerului Finanțelor Republicii Moldova: nr. 119 din 06.09.2013. Monitor Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 177-181, 1225, cu modificările și completările la zi. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=117857&lang=ro

**GENERALITĂȚI PRIVIND STABILIREA PERIMETRULUI DE CONSOLIDARE A
CONTURILOR ENTITĂȚILOR DIN CADRUL GRUPULUI DE ENTITĂȚI**

**GENERALITIES REGARDING THE ESTABLISHMENT OF THE CONSOLIDATION
PERIMETER OF THE ACCOUNTS OF THE ENTERPRISES WITHIN THE GROUP OF
ENTERPRISES**

CZU: 657.375.6:334.75(478)

DOI: 10.5281/zenodo.7060089

Natalia CURAGĂU

Academy of Economic Studies of Moldova

curagau.natalia.zaharia@ase.md

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1953-0330>

Georgeta MELNIC

Academy of Economic Studies of Moldova

melnic.georgeta@ase.md

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3876-5394>

***Abstract.** A financial and industrial group consists of several legal persons, registered with the relevant governmental authority, that have joined under contract their tangible or intangible assets and function as business subjects of equal rights with a view to accomplishing investment projects and programmes aiming at increasing their competitiveness in local production and expansion of markets of goods and services.*

The Republic of Moldova is also committed to this global system, but research in this area is insufficient. Thus, in this article, the authors decided to analyze some considerations the groups of entities, the reporting performed by them, initially determining the scope of consolidation. We used the study of special literature, regulations and the presentation of the generalization of the research results.

***Key words (terms):** consolidation perimeter, group of persons, financial facts, investors, accounting information, industrial financial group, consolidated financial statements.*

Clasificatorul JEL: M41

Introducere

Grupul financiar-industrială - ansamblu de persoane juridice, înregistrat de autoritatea de stat abilitată, care, în baza contractului, și-au asociat, în întregime sau parțial, imobilizările corporale și necorporale și funcționează ca subiecți cu drepturi egale ai activității de întreprinzător în scopul realizării proiectelor și programelor de investiție, orientate spre sporirea gradului de competitivitate a producției locale și extinderea piețelor de desfacere a mărfurilor și serviciilor.

Republica Moldova se angajează și ea în acest sistem global, dar studii la acest capitol sunt insuficiente. Astfel în acest articol autorii au decis să supună analizei unele considerente referitoare la grupurile de entități, raportarea efectuată de acestea, determinând inițial perimetrul de consolidate. S-a recurs la studiul literaturii de specialitate, actelor normative și prezentarea sintezei rezultatelor studiului.

Corpul comunicării

Conform art. 3 din Legii contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15.12.2017, Standarde Internaționale de Raportare Financiară – standarde și interpretări emise de Consiliul pentru Standarde Internaționale de Contabilitate, acceptate pentru aplicare în Republica Moldova, în continuare – IFRS [nr. 1, art. 3].

Standardele Internaționale de Raportare Financiară (IFRS)– e un întreg sistem de viziuni asupra creației, care necesita o anumita mentalitate și îndrăzneala de a formula concepții profesionale bine întemeiate de către specialiștii care le abordează, de a-ți asuma responsabilitatea acestora, de a avea destula încredere, că hotărârile (deciziile) luate vor duce la formarea unui raport financiar calitativ.

Scopul principal al rapoartelor, întocmite (întemeiate) în conformitate cu principiile Standardelor Internaționale de Raportare Financiară, este acceptarea / luarea de către utilizatori a unor hotărâri eficiente privind activitatea economico – financiară curentă a entităților și prognozarea acesteia pe viitor cu efect de obținere a unor avantaje economice dorite.

La nivel internațional, relevanța de introducere a Standardelor Internaționale de Raportare Financiară e definită în primul rând prin necesitatea utilizării unei singure limbi internaționale de raportare financiară în marea majoritate a țărilor lumii, mai ales când merge vorba de grupurile de societăți.

Investitorul, investind numerarul în orice țară a lumii, vrea să știe cum numerarul lui va „lucra”, ce profit îi va aduce. În cazul când investitorul are afaceri în mai multe țări ale lumii, poate primi informația totală de eficacitatea afacerii și a rezultatelor financiare comune de activitate a grupei care îi aparțin investitorului companiei doar dintr-un raport financiar consolidat a grupei internaționale.

Însă consolidarea Situației financiare individuale a companiei este posibilă doar în cazul când aceasta este întocmită, reieșind din aceleași principii, a politicilor contabile unice. Reieșind din acestea, până la consolidarea Situației financiare individuale a companiei este necesar de a transforma într-un raport financiar activitatea societăților din cadrul unui grup, în conformitate cu cerințele SIRF.

Standardizarea internațională în sfera Situațiilor financiare, corespunde totalmente intereselor companiilor transnaționale, numărul cărora crește din an în an.

În cazul unor înalte riscuri, recunoașterea standardelor internaționale ale raportului financiar în țările cointeresate și obligate de investitori să recunoască materia IFRS – este un pas important în atragerea investițiilor străine, care sunt atât de necesare pentru dezvoltarea multor sfere de activitate, autohtone inclusiv.

Din păcate astăzi, aplicarea IFRS în practica locală mai mult se declară, decât se implementează cu adevărat. În principiu IFRS le aplică în practică doar companiile autohtone, inclusiv, cu investiții internaționale la cererea proprietarilor străini. Trebuie de remarcat, ca începând cu raportul financiar pentru anul 2013, organizațiile de credit, inclusiv băncile comerciale autohtone, în mod legal au trecut la pregătirea Situației financiare în conformitate cu IFRS, însă activitatea lor financiară se formează reieșind din raportul contabil, întocmit conform legislației autohtone inițial, apoi se modifică conform IFRS, caz întâlnit și actualmente la multe societăți autohtone cu capital străin alocat pentru activități statutare.

La moment, numărul companiilor care întocmesc Situații financiare în conformitate cu cerințele IFRS, nu se bucură de mare popularitate în rândurile companiilor autohtone. Aceasta se datorează anumitor cauze, ca nedezvoltarea pieței economice în Republica Moldova (RM) și lipsa reală a aprecierii pieței, a normelor de drept autohtone, împiedicând aplicării priorității formei de acord juridic asupra conținutului său economic, păstrând prioritatea cerințelor Codului fiscal ce reglementează impozitele și taxele aplicate pe teritoriul RM, de exemplu, asupra cerințelor prevederilor Standardelor Naționale de Contabilitate (SNC), ce se referă la întocmirea Situațiilor financiare și lipsa responsabilității asupra neaplicării acestor SNC, nivelul scăzut de calificare a personalului financiar autohton în sfera IFRS și lipsa elaborărilor metodice de aplicare a SIRF în RM, de exemplu, dacă e să analizăm situația țării noastre.

Rezolvarea acestei probleme poate fi posibilă prin aplicarea unor măsuri complexe, de asemenea și bineînțeles și pregătirea specialiștilor calificați locali în IFRS. Anume acesta și este scopul principal actualmente care se propune – de a susține în pregătirea cadrelor naționale de înaltă calificare în sfera IFRS, de a face un pas înainte către schimbarea mentalității specialiștilor autohtoni în finanțe, de a le ajuta să înțeleagă necesitatea formării unei Situații financiare calitativă, care ar reflecta prioritatea conținutului economic asupra formei juridice / de drept, adică a operațiunilor realizate asupra formei juridice, unde acestea sunt înregistrate și în ultimul rând de a putea fi redată informația de preț, necesară utilizatorilor Situațiilor financiare pentru luarea hotărârilor de dirijare.

Perimetrul de consolidare reprezintă frontiera care delimitează subansamblurile (grupurile de entități) ce au între ele legături destul de strânse, de o manieră încât consolidarea Situațiilor financiare să aibă

un sens. Traseul perimetrului de consolidare cere reflecție și alegere, deoarece legăturile ce pot exista între mai multe entități sunt diverse și inegal de puternice.

În felul acesta, ansamblul entităților legate financiar, inclusiv, formează uneori o asocieră haotică de entități. În principiu, perimetrul înconjoară toate societățile asupra cărora entitatea consolidantă exercită un control exclusiv (cazul filialelor), un control concomitent (entități comune de interes, numite și societăți în participație) sau o influență notabilă (cazul entităților asociate).

Perimetrul de consolidare este modificat deseori de operațiunile de fuziune prin reuniune sau absorbție și de aportul parțial de active.

Perimetrul de consolidare este constituit din liderul de grup – entitatea – mamă și entitățile consolidate, respectiv societățile asupra cărora entitatea – mamă exercită control exclusiv, control concomitent (conjunctiv) sau influență notabilă. Din cele expuse rezultă, că definirea perimetrului de consolidare înseamnă stabilirea entităților ce vor fi reținute în ansamblul consolidat.

Pentru a cunoaște faptul, dacă o entitate face parte dintr-un grup și dacă va fi supusă procesului de consolidare, trebuie să se determine gradul de influență pe care îl exercită entitatea – mamă asupra celei entități.

Pe parcursul perioadei de gestiune care precede închiderii conturilor, serviciul de consolidare a liderului de grup, trimite un curier societăților componente ale grupului, prin care li se solicită comunicarea tuturor informațiilor relative la Perimetrul de consolidare (cumpărarea, vânzarea sau / și crearea de entități, etc.).

Entitatea consolidantă determină apoi, după cumulara informațiilor primite de la entitățile din cadrul grupului de societăți, perimetrul său de consolidare și metodele de consolidare, aplicate entităților consolidate.

Grupul industrial-financiar – reprezintă totalitatea persoanelor juridice, care funcționează ca entitatea-mamă și societățile fiice, ce integral sau parțial își comasează imobilizările corporale și necorporale (sistemul de participare) în baza contractului de constituire a grupului financiar-industrial cu scopul integrării tehnologice și economice pentru realizarea proiectelor și programelor de investiții și altele, îndreptate spre majorarea capacității de a concura și lărgirea pieței de desfacere a produselor, mărfurilor și prestarea serviciilor, mărirea eficienței de producere, constituirea locurilor de muncă noi, restrângerea concurenței, majorarea avantajelor economice, etc [nr. 2, art. 5].

Astfel grupul de entități formează o entitatea economică, adică grupul nu are personalitate juridică. Dar participanții grupului financiar-industrial se consideră persoanele juridice, care au semnat contractul de constituire a grupului financiar-industrial și înființarea de către aceștia a companiei de bază și entităților-fiice, ce formează grupului financiar-industrial. În componența grupului financiar-industrial pot intra societățile și organizațiile comerciale și / sau necomerciale, inclusiv și companiile străine, cu excepția organizațiilor religioase și obștești. De asemenea se permite includerea băncilor în mai multe grupuri financiar-industriale. Printre participanții grupului financiar-industrial este obligatorie existența entităților și organizațiilor, care funcționează în sfera producerii bunurilor economice și prestarea serviciilor, totodată este necesară prezența băncilor comerciale sau altor organizații creditoare.

Conform art. 3 din Legii contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15.12.2017, Entitatea – mamă (entitatea de bază sau societatea fondator) reprezintă entitatea care controlează una sau mai multe entități-fiice, iar entitate-fiică reprezintă entitate controlată total sau parțial de entitatea-mamă [nr. 1, art. 3].

Entitățile-fiice pot fi incluse în grupului financiar-industrial numai împreună cu entitatea de bază (societatea fondator). În componența participanților grupului financiar-industrial pot fi fonduri nestatale, companiile de asigurare, includerea cărora este condiționată de rolul acestora în garantarea procesului de investire în grupului financiar-industrial.

Conform art. 27 din Legii contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15.12.2017, obligația întocmirii Situațiilor financiare consolidate și a raportului consolidat al conducerii presupune că, suplimentar la situațiile financiare individuale, entitatea-mamă întocmește Situații financiare

consolidate în conformitate cu prevederile Legii contabilității și raportării financiare și ale Standardelor Naționale de Contabilitate.

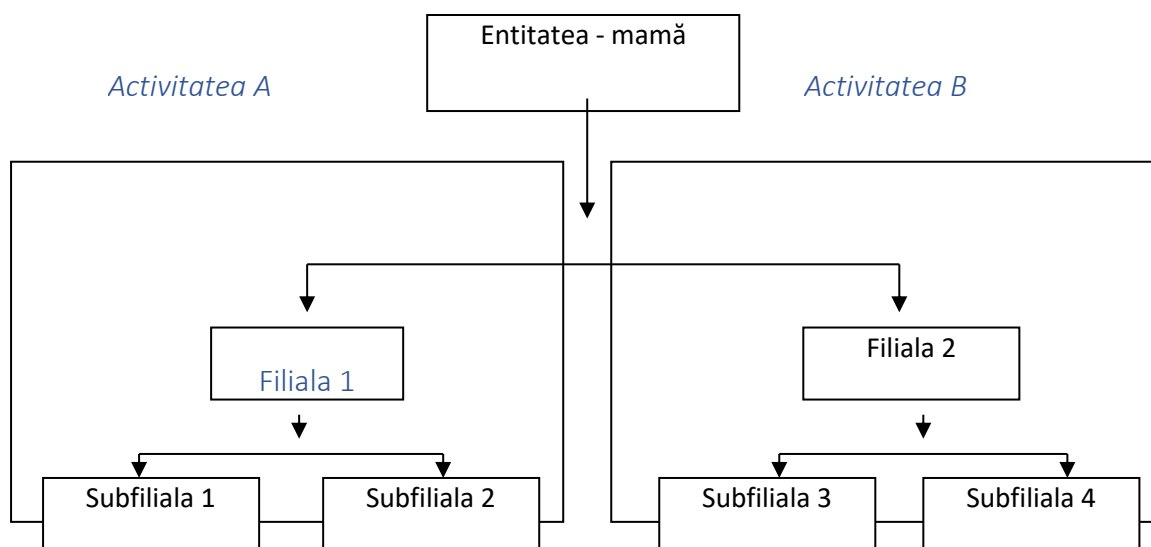
Situațiile financiare consolidate se întocmesc cu respectarea dispozițiilor generale prevăzute la art. 20 al Legii contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15.12.2017.

Suplimentar la Situațiile financiare consolidate, entitatea-mamă întocmește raportul consolidat al conducerii în conformitate cu prevederile art. 30 al Legii menționate.

Grupurile mici și mijlocii sunt scutite de întocmirea Situațiilor financiare consolidate și a raportului consolidat al conducerii, cu excepția cazului în care una dintre entitățile afiliate este entitate de interes public.

Entitatea-mamă întocmește Situații financiare consolidate și raportul consolidat al conducerii, indiferent de locul amplasării entităților-fiice. Entitatea-mamă este scutită de întocmirea Situațiilor financiare consolidate în cazurile prevăzute de Standardele de contabilitate [nr. 1, art. 27].

Grupurile de entități pot fi structurate sub diferite forme. Deseori tipurile de structurare a grupurilor se suprapun, organizarea juridică a grupurilor corespunzând de cele mai multe ori cu o structură mixtă. Astfel, cu scopul de a ameliora propria gestiune, grupurile de entități sunt tentate să adopte o structură juridică pe activități, fiecărei activități corespunzându-i un subgrup format din entități identificate clar în cadrul grupului. De exemplu structura grupului de entități pe activități poate fi prezentat prin următoarea Schema:

Schema nr. 1 - Structura juridică pe activități a unui grup de entități

Sursa: Elaborată de autor

Așa cum rezultă din cele prezentate, legăturile de capital dintre entități stau la baza existenței grupurilor de întreprinderi. Dar grupurile de entități pot să existe și în absența legăturilor de capital. În această situație, coeziunea dintre societățile ce aparțin aceluiași grup se datorează faptului că :

- Acționarul principal al fiecărei entități este aceeași persoană fizică sau acționarii principali sunt mai multe persoane fizice ce aparțin aceleiași familii;
- Entitățile grupului sunt plasate sub o conducere comună, chiar dacă există o multitudine de proprietari sau acționari;
- Entitățile au relații contractuale foarte strânse, care generează un comportament de întreprinderi integrale;
- Societățile sunt legate prin acorduri de participare a rezultatelor financiare.

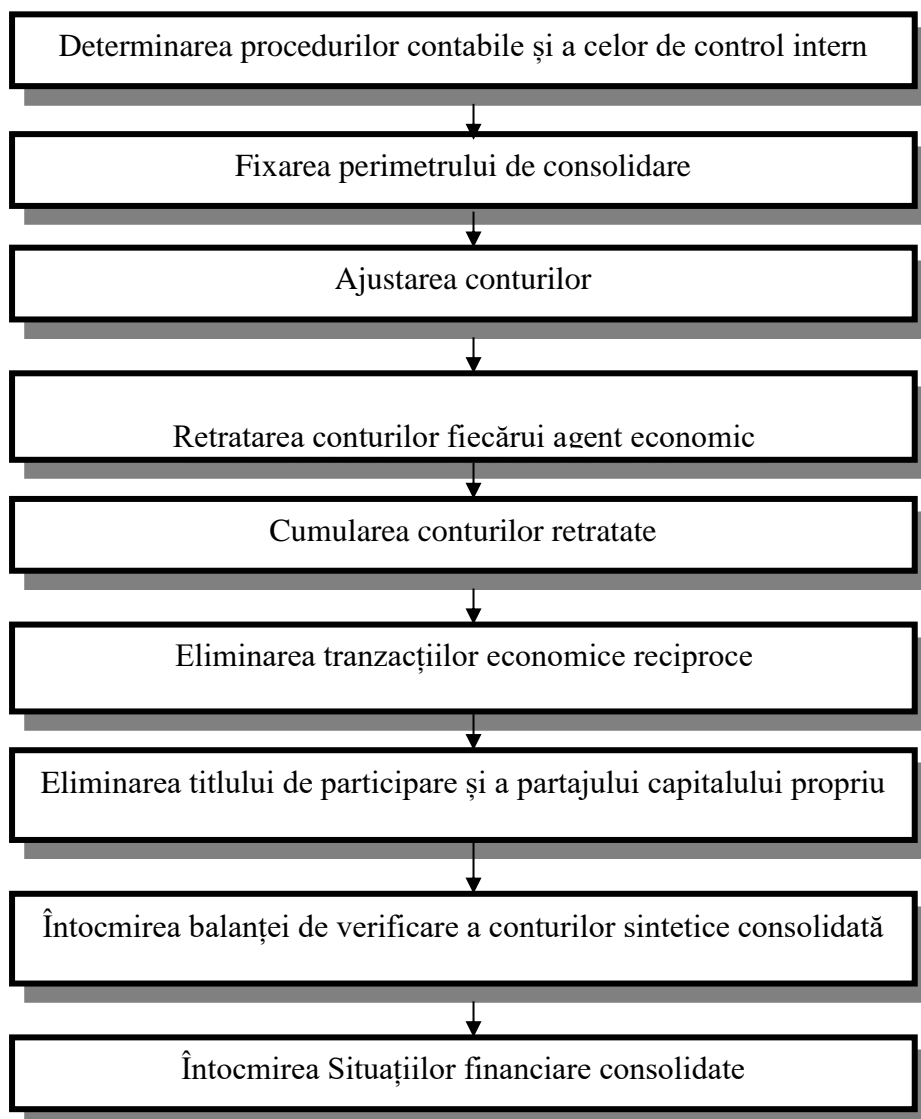
Grupurile de entități mai pot fi caracterizate și în funcția de activitatea desfășurată. Astfel, unele grupuri desfășoară o activitate unică, iar altele, dimpotrivă, își desfășoară activitatea în mai multe sectoare de activitate între care nu există nici o legătură. Grupurile din ultima categorie sunt denumite

grupuri conglomerat, pentru care nu se determina Perimetrul de consolidare, adică grupuri care, de obicei, nu participă la consolidarea conturilor pe grup.

Consolidarea este o tehnică ce permite reprezentarea de conturi unice pentru un ansamblu de entități, independente juridic, dar legate financiar sau dependente de un centru de decizie comun. Această procedură permite prezentarea situației financiare și a rezultatelor de ansamblu ale acestor unități economice, ca pentru o singură societate.

Situațiile financiare consolidate dau o imagine mai completă asupra situației reale a unui grup, decât o pot face bilanțurile individuale ale fiecărui agent economic din cadrul grupului.

Pentru a se ajunge la întocmirea conturilor consolidate este necesară parcurgerea a mai multor etape.

Schema nr. 2 Determinarea perimetrului și etapelor procesului de consolidare

Sursa: Elaborată de autor

Etapele enumerate pot fi rezumate astfel:

- Determinarea perimetrului de consolidare în baza metodelor utilizate, ce presupun existența controlului exclusiv, controlului concomitent (conjunctiv) sau o influență notabilă;
- Fixarea perimetrului de consolidare, adică care sunt agenții economici ai grupului care vor participa la întocmirea Situațiilor financiare consolidate de către entitatea-mamă;

- Ajustarea sau corectarea conturilor în dependență de modalitățile de obținere a titlurilor de participație a societăților grupului analizat;
- Retratarea conturilor individuale – conturile întocmite de fiecare entitate inclusă în perimetrul de consolidare trebuie să fie evaluate și prezentate pe baza principiilor și metodelor reținute de grup, conversia conturilor entităților aflate în străinătate în moneda de consolidare (moneda entității-mamă). Această conversie poate să se efectueze înainte sau după omogenizarea conturilor;
- Cumulul conturilor individuale retratate și convertite;
- Eliminarea tranzacțiilor economice dintre entitățile din cadrul grupului (operațiile reciproce și rezultatele interne);
- Eliminarea titlurilor de participație în dependență de investiția entității-mamă în capitalul propriu al entităților - fiice, membre ale grupului și partajul capitalurilor proprii ale acestora cu alți fondatori sau participanți în baza cotelor de participație;
- Modalitățile de întocmire a balanței de verificare a conturilor sintetice – procedeu de sinteză a datelor societăților din cadrul grupului;
- Întocmirea și prezentarea Situațiilor financiare consolidate: bilanțul consolidat; Situația de profit și pierdere consolidată; Situația fluxurilor de numerar consolidată; Situația modificărilor capitalului propriu consolidată și anexele la Situațiile financiare consolidate.

Conform art. 27 din Legea contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15.12.2017, se confirmă faptul că entitățile-mamă sunt obligate ca pe lângă propriile documente de sinteză (situații financiare) să întocmească și să prezinte conturile consolidate (bilanțul consolidat, situația de profit și pierdere consolidată, situația fluxurilor de numerar consolidată și anexele la acestea) [nr. 1, art. 27].

Obligația întocmirii acestor situații financiare consolidate intervine din momentul în care o societate controlează, de manieră exclusivă sau comună, una sau mai multe entități, sau de când ea exercită o influență notabilă asupra acestora. În consolidare sunt reținute numai entitățile – persoane juridice. Consolidarea contribuie la apariția noțiunii de „grup de societăți”, iar perimetrul de consolidare este constituit din ansamblul entităților luate în considerare pentru stabilirea conturilor consolidate.

Ansamblul consolidat cuprinde:

- Entitățile din cadrul grupului constituit din entitatea-mamă și întreprinderile la care ea exercită un control exclusiv;
- Entitățile sub controlul comun al mai multor grupuri (întreprinderi multe-grup), la care entitatea - mamă exercită un control concomitent (conjunctiv);
- Entitățile din afara grupului (entități asociate), la care entitatea-mamă exercită o influență notabilă.

Reglementările europene și internaționale prevăd posibilitatea excluderii societăților din consolidare (integrare sau punere în echivalență) în următoarele cazuri:

- 1) Deținerea provizorie de titluri;
- 2) Neafectarea imaginii fidele a ansamblului consolidat;
- 3) Informațiile necesare stabilirii conturilor consolidate necesită cheltuieli excesive și

termene contabile depășite.

O filială sau participație poate fi lăsată în afara consolidării când acțiunile sau părțile sale nu sunt deținute decât provizoriu, fiind supuse cedării lor ulterioare.

Normele Standardului Internațional de Raportare Financiară 10 „Situații financiare consolidate” (IFRS 10 Consolidated Financial Statements), reglementează această situație de excludere din consolidare, fiind prevăzute două cazuri:

- ☞ Când titlurile au fost cumpărate exclusiv în vederea cedării lor ulterioare, excluderea din consolidare referindu-se în acest caz la:
- a) Titluri cuprinse în bilanț, printre valorile mobiliare de plasament (investiții pe termen scurt);
 - b) Titluri deținute cu caracter de transmitere terților;
 - c) Titluri care fac obiectul unui contract de procurare de mijloace financiare pe termen scurt și vânzarea titlurilor pentru o durată determinată, entitatea care a achiziționat aceste titluri neputând include această participare în consolidare [nr. 3, art. 14];

☞ Când a fost luată o decizie irevocabilă rezultată dintr-un acord scris de cedare a titlurilor ce antrenează pierderea controlului, de rezultatele realizate de entitatea ale cărei titluri continuă să fie deținute, trebuind să beneficieze societatea deținătoare de titluri – situație în care se poate aplica consolidarea prin punerea în echivalență [nr. 4, pag. 120].

Pentru fiecare entitate susceptibilă (ce pretinde, ce poate) de a intra în perimetrul de consolidare, trebuie examinat procesul care a dus la decizia de a fi sau nu consolidată și apoi metoda de consolidare aplicabilă. Apoi se vor determina drepturile de vot deținute de entitatea-mamă ca bază a procesului de consolidare pentru entitățile care nu sunt nici sub control comun (concomitent, conjunctiv), nici sub control contractual.

Documentele consolidate trebuie să respecte principiile contabilității financiare. Definirea principiilor contabile și metodelor de evaluare specifice grupului trebuie să aibă în vedere următoarele:

1. Reglementările legale care impun un anumit număr de principii;
2. Reglementările legate de principiile contabile aplicate de fiecare entitate din cadrul grupului;
3. Elemente legate de principiile reținute pentru comunicare a grupului cu exteriorul și cu organele de conducere a politicii grupului;
4. Reglementări legate de noțiunea de imagine ideală [nr. 5, pag. 16].

Este obligatoriu de omogenizat regulile de evaluare a datelor contabile pentru o anumită perioadă de timp (an calendaristic) ale entităților consolidate (retratări) și regulile de prezentare a acestora (reclasări).

Situațiile financiare consolidate se stabilesc pe baza principiilor și regulilor de evaluare specifice contabilității financiare, reglementate de SNC. Deci, regulile de evaluare sunt aceleași ca și în cazul dărilor de seamă ordinare.

Există însă, ajustări rezultate din caracteristicile proprii ale conturilor consolidate, în raport cu cele anuale, adică entitatea consolidantă poate utiliza alte reguli de evaluare fixate și destinate întocmirii corecte a Situațiilor financiare consolidate.

Poate fi admisă situația aplicării de noi reguli de evaluare care nu sunt autorizate în cazul conturilor la nivelul unei societăți, deoarece aceste reguli permit prezentarea reală și completă a imaginii economice a grupului fără a avea consecințe asupra regulilor care determină calcularea impozitelor. Dacă între regulile de evaluare, aplicabile în baza SNC, și cele aplicabile pentru conturile consolidate apar divergențe, se vor efectua retratări asupra Situațiilor financiare.

Concluzii: Fiind de origine anglo-saxonă, conturile consolidate sunt construite pe baza priorității realității economice asupra aparenței juridice. Realitatea unui grup este dată de faptul că poate, în orice moment, să le suprime autonomia de gestiune, în timp ce, în aparență, fiecare filială are personalitate juridică distinctă și patrimoniu propriu.

Toate aceste considerații, adăugate la posibilitatea pe care o oferă consolidarea de a elimina anomaliile de origine fiscală, conferă conturilor consolidate primul loc în ierarhia documentelor financiare întocmite pentru informarea acționarilor și terților.

Retratarea prealabilă a informațiilor contabile a fiecărui agent economic din cadrul grupului, incluse în perimetrul de consolidare, este necesară din mai multe puncte de vedere. În primul rând această retratare poate fi sub forma unor simple reclasificări – fără nici o influență asupra rezultatului financiar și capitalurilor proprii ale filialelor – prin care se urmărește armonizarea modului de

prezentare a datelor evidenței contabile entităților reținute pentru întocmirea Situațiilor financiare consolidate.

În ceea ce privește retratările ce au o influență asupra rezultatului financiar și capitalurilor proprii ale filialelor, ele pot să fie generate de:

- necesitatea de a armoniza metodele contabile la nivelul grupului;
- eliminarea evaluărilor de origine fiscală;
- schimbarea metodelor de calcul a unor indicatori economici la nivelul conturilor consolidate,

etc.

BIBLIOGRAFIE

1. Legea contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15.12.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2018, nr. 1-6 / 22 din 05.01.2018 cu modificările și completările la zi.
2. Standardul Național de Contabilitate „Prezentarea Situațiilor financiare consolidate”, aprobat conform Ordinului Ministerului Finanțelor nr. 93 din 07.06.2019. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 209-216 din 28.06.2019;
3. Standardului Internațional de Raportare Financiară 10 „Situații financiare consolidate”. Disponibil: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-10-consolidated-financial-statements/>
4. BOGDAN, Victoria, POPA, Dorina Nicoleta. *Raportarea financiară la nivelul grupurilor de societăți*, București, Editura economică, 2011, pag. 117-124, ISBN 978-973-709-546-6.
5. Dezvoltări și aprofundări privind situațiile financiare consolidate, Rezumat teză de doctorat. Disponibil: http://doctorat.ubbcluj.ro/sustinerea_publica/rezumat/2016/contabilitate/Muller_Victor_RO.pdf

ОСОБЕННОСТИ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА НЕБАНКОВСКИХ КРЕДИТНЫХ
ОРГАНИЗАЦИЙ

FEATURES OF ACCOUNTING OF NON-BANK CREDIT ORGANIZATIONS

CZU:657.4:336.73(478)

DOI: 10.5281/zenodo.7060105

Людмила ЛАПИЦКАЯ

ASEM, Moldova,

Email: liudmila@ase.md

ORCID: 0000-0001-9739-0495

Abstract: *Non-bank credit organizations occupy a significant place in the financial market of Moldova. According to the National Commission on the Financial Market of the Republic of Moldova [1], as of October 1, 2021, non-bank credit organizations provided loans in the amount of 9.4 billion lei to the about 500,000 customers. The correct accounting of income and accounts receivable are key issues in the organization of accounting for non-bank credit organizations. In this article, the author analyzes the regulatory framework in the field of accounting for income and receivables. Compares several possible variants of the procedure for recording the income of non-bank credit organizations and makes suggestions for improving the organization of accounting and disclosure of information in the financial statements of non-bank credit organizations.*

Ключевые слова: *небанковские кредитные организации, доходы будущих периодов.*

JEL: M40, M41

Введение

Деятельность небанковских кредитных организаций (НКО) является строго регламентированной в соответствии с положениями нормативных и законодательных актов Республики Молдова. Следует отметить, что на практике такие организации называются по микрофинансированию и они не подпадают под действие нормативных актов, регулирующих деятельность банков и ссудо-сберегательных ассоциаций.

В своей деятельности НКО руководствуются положениями законов Республики Молдова:

1) № 1 от 16.03.2018 «О небанковских кредитных организациях», опубликован в *Monitorul Oficial* № 108-112 от 30.03.2018,

2) № 202 от 12.07.2013 «О кредитных договорах с потребителями», опубликован в *Monitorul Oficial* № 191-197 от 06.09.2013,

3) № 308 от 22.12.2017 «О предупреждении и борьбе с отмыванием денег и финансированием терроризма», опубликован в *Monitorul Oficial* № 58-66 от 23.02.2018,

4) № 62 от 21.03.2008 «О валютном регулировании», опубликован в *Monitorul Oficial* № 423-429 от 09.12.2016,

5) № 122 от 29.05.2008 «О бюро кредитных историй», опубликован в *Monitorul Oficial* № 316-321 от 25.08.2017,

6) № 116 от 19.07.2018 Административный кодекс Республики Молдова, опубликован в *Monitorul Oficial* № 309–320 от 17.08.2018,

7) № 105 от 13.03.2003 «О защите прав потребителей», опубликован в *Monitorul Oficial* № 126-131 от 27.06.2003.

В соответствии с положениями закона «О небанковских кредитных организациях» данные организации имеют право заниматься следующими видами деятельности:

- ✓ выдача небанковских кредитов,

✓ *финансовый лизинг.*

Вместе с тем, нужно обратить внимание на положение статьи 22 «Кредитование в иностранной валюте между резидентами» закона «О валютном регулировании» РМ, которая гласит, что: *«предоставление на территории Республики Молдова займов/кредитов в иностранной валюте резидентами в пользу других резидентов разрешается лицензированным банкам и физическим лицам–резидентам в соответствии с положениями настоящей статьи, а также Министерству финансов в соответствии с положениями Закона о долге публичного сектора, государственных гарантиях и государственном рекредитовании № 419-XVI от 22 декабря 2006 год».* [2] Поэтому составляя контракт на небанковский кредит в иностранной валюте, НКО в параграфе объект контракта должен ориентироваться на сумму в молдавских леях, с указанием соответствующего валютного курса и суммы в валюте.

Анализируя особенности организации бухгалтерского учета небанковских кредитных организаций и мониторя риски, можно констатировать тот факт, что порядок отражения в учете долгосрочных доходов будущих периодов и долгосрочной дебиторской задолженности, заслуживает особого внимания. Следует отметить, что данный вопрос широко дискутируется, как среди практических работников, так и научных кадров в области бухгалтерского учета. Камнем преткновения является вопрос: когда в бухгалтерском учете отражать текущую долю доходов будущих периодов и долгосрочной дебиторской задолженности на:

- 31 декабря отчетного года или же,
- ежемесячно на момент оплаты соответствующую долю.

Рассмотрим порядок отражения в учете долгосрочных доходов будущих периодов и долгосрочной дебиторской задолженности НКО при финансовом лизинге, при этом принимая во внимание положения НСБУ «Договоры лизинга» на условном примере.

Пример 1. На 31 декабря 200X у НКО «Альфа» в бухгалтерском учете была отражена задолженность по лизинговым платежам в сумме 7200,00 Евро, в левом эквиваленте 138675,60. Соответственно сальдо на отчетную дату по Дт 161 «Долгосрочная дебиторская задолженность», субсчет 1612 «Долгосрочная дебиторская задолженность по лизингу» составило 138675,60 леев, такая же сумма отражена в качестве сальдо и по Кт счета 424 «Долгосрочные доходы будущих периодов», субсчет 4242 «Прочие долгосрочные доходы будущих периодов». Платежи согласно контракта производятся на последний день месяца.

Таблица 1. График лизинговых платежей за 200X1 год.

Дата	Сумма лизинговых Платежей в Евро	Валютный курс	Сумма лизинговых платежей в леях
Сальдо 31.12.200X	7200,00	19,2605	138675,60
в том числе:	1200,00	19,2605	23112,60
	6000,00	19,2605	115563,00
Лизинговые платежи в течение 200X1 года.			
31.01. 200X1	100,00	19,2977	1929,77
28.02. 200X1	100,00	19,4479	1944,79
31.03. 200X1	100,00	20,1152	2011,52
30.04. 200X1	100,00	19,4180	1941,80
31.05. 200X1	100,00	19,4009	1940,09
30.06. 200X1	100,00	19,4440	1944,40
31.07. 200X1	100,00	19,6888	1968,88

31.08. 200X1	100,00	19,6567	1965,67
30.09. 200X1	100,00	19,8273	1982,73
31.10. 200X1	100,00	19,9400	1994,00
30.11. 200X1	100,00	20,5541	2055,41
31.12. 200X1	100,00	21,1266	2112,66
итого	1200,00		23791,72
Сальдо на 31.12.200X1	6000,00	21,1266	129759,60

Источник: разработано автором

Рассмотрим порядок отражения в бухгалтерском учете текущей доли долгосрочной дебиторской задолженности и доходов будущих периодов в соответствии с предлагаемыми вариантами.

Таблица 2. Сравнительный анализ отражения в учете операций по лизингу

№	Хозяйственная операция	Вариант 1 перенесение текущих долей на 31.12.200X	Вариант 2 ежемесячно на момент оплаты согласно условиям контракта
1	Перенесение текущей доли долгосрочной дебиторской задолженности, относящейся к 200X1 году на дату 31.12.200X (1200 евро, что составляет 23112,60 леев)	<i>Дт 232 «Предстоящая дебиторская задолженность», субсчет 2322 «Предстоящая дебиторская задолженность по лизингу» -23112,60 леев Кт 161 «Долгосрочная дебиторская задолженность», субсчет 1612 «Долгосрочная дебиторская задолженность по лизингу» -23112,60 леев</i>	-----
2	Ежемесячное начисление текущей дебиторской задолженности по лизинговым платежам	<i>Дт 2311 «Дебиторская задолженность по лизингу» - 23791,72 леев Кт 232 «Предстоящая дебиторская задолженность», субсчет 2322 «Предстоящая дебиторская задолженность по лизингу» - 23791,72 леев</i>	<i>Дт 2311 «Дебиторская задолженность по лизингу» - 23791,72 леев Кт 161 «Долгосрочная дебиторская задолженность», субсчет 1612 «Долгосрочная дебиторская задолженность по лизингу» -23791,72 леев</i>
3	Отражение валютной курсовой разницы по предстоящей дебиторской задолженности (23791,72-23112,60)	<i>Дт 232 «Предстоящая дебиторская задолженность», субсчет 2322 «Предстоящая дебиторская задолженность по лизингу» - 679,12 леев</i>	-----

		<i>Кт 622 «Финансовые доходы»-679,12 леев</i>	
4	Отражается валютная курсовая разница на 31.12.200X1 по долгосрочной дебиторской задолженности	<i>Дт 161 «Долгосрочная дебиторская задолженность», субсчет 1612 «Долгосрочная дебиторская задолженность по лизингу» -11196,60 леев Кт 622 «Финансовые доходы»-11196,60 леев</i>	<i>Дт 161 «Долгосрочная дебиторская задолженность», субсчет 1612 «Долгосрочная дебиторская задолженность по лизингу» -11875,72 леев Кт 622 «Финансовые доходы»-11875,72 леев</i>
5	Отражается отнесение текущей доли доходов будущих периодов, относящейся к 200X1 году на дату 31.12.200X (1200 евро, что составляет 23112,60 леев)	<i>Дт 424 «Долгосрочные доходы будущих периодов», субсчет 4242 «Прочие долгосрочные доходы будущих периодов» - 23112,60 леев, Кт 535 «Текущие доходы будущих периодов»-23112,60 леев</i>	-----
6	Ежемесячное перенесение текущей доли доходов будущих периодов в течении 200X1 года ежемесячно на дату платежей, установленную в контракте	-----	<i>Дт 424 «Долгосрочные доходы будущих периодов», субсчет 4242 «Прочие долгосрочные доходы будущих периодов» - 23791,60 леев, Кт 535 «Текущие доходы будущих периодов»-23791,60 леев</i>
7	Отражение лизинговых платежей в качестве текущих доходов ежемесячно в отчетном году	<i>Дт 535 «Текущие доходы будущих периодов»-23791,60 леев Кт 611 «Доходы от продаж»-23791,60 леев</i>	<i>Дт 535 «Текущие доходы будущих периодов»-23791,60 леев Кт 611 «Доходы от продаж»-23791,60 леев</i>
8	Отражение валютной курсовой разницы по текущим доходам будущих периодов	<i>Дт 722 «Финансовые расходы»-679,12 леев Кт 535 «Текущие доходы будущих периодов»-679,12 леев</i>	-----
9	Отражается валютная курсовая разница на 31.12.200X1 по долгосрочным доходам будущих периодов	<i>Дт 722 «Финансовые расходы»-11196,60 леев Кт 424 «Долгосрочные доходы будущих периодов», субсчет 4242 «Прочие долгосрочные доходы будущих периодов» - 11196,60 леев</i>	<i>Дт 722 «Финансовые расходы»-11875,72 леев Кт 424 «Долгосрочные доходы будущих периодов», субсчет 4242 «Прочие долгосрочные доходы будущих периодов» - 11875,72 леев</i>

Источник: разработано автором

Анализируя данные таблицы, представленной выше, можно констатировать, что в части текущих доходов и расходов отчетного 200X1 периода отличий нет, что в первом, что во втором варианте. Так на доходы от продаж была отражена сумма 23791,60 леев, а на финансовые доходы и расходы сумма 11875,72 лея, и в первом, и во втором случае. Чем же в таком случае отличаются эти два варианта? Прежде всего представлением и раскрытием информации в финансовой отчетности:

- 1) в первом варианте: в активе баланса доля долгосрочной дебиторской задолженности будет перенесена на текущую в сумме 23112,60 леев, в пассиве баланса эта же сумма уменьшит долгосрочные доходы будущих периодов, перенесенная на текущую их долю,
- 2) во втором варианте ни долгосрочная дебиторская задолженность, ни долгосрочные доходы будущих периодов на 31 декабря 200X года не претерпят изменений.

Если обратиться к положениям НСБУ «Договоры лизинга», то пункт 38 гласит: **«долгосрочная дебиторская задолженность, отраженная в учете при передаче актива в финансовый лизинг, в течение срока лизинга постепенно уменьшается, с одновременным увеличением текущей доли долгосрочной дебиторской задолженности. По мере наступления сроков оплаты, лизингодатель отражает увеличение текущей дебиторской задолженности и уменьшение текущей доли долгосрочной дебиторской задолженности».** [3]

В пункте 39 данного стандарта указано, что: **«доходы и расходы будущих периодов, отраженные в учете при передаче актива в финансовый лизинг, в течение срока лизинга постепенно (частями) относятся на текущие доходы и соответственно, расходы по мере наступления сроков оплаты, установленных договором лизинга».**

Таким образом, применяя положения пунктов 38 и 39 НСБУ «Договоры лизинга», исходя из данных нашего условного примера (в соответствии с условиями контракта сроки оплаты установлены ежемесячно), НКО в условиях финансового лизинга должна переносить текущую долю долгосрочной дебиторской задолженности и доходов будущих периодов по мере наступления оплаты, согласно условиям договора, то есть ежемесячно (вариант № 2 условного примера).

Следует рассмотреть и определенные особенности отражения в учете выданных кредитов. В случае выдачи долгосрочного кредита в бухгалтерском учете НКО делается следующая запись:

Дебет счета 141 «Долгосрочные финансовые инвестиции в неаффилированные стороны», субсчет 1414 «Предоставленные займы»

Кредит счета 242 «Текущие счета в национальной валюте»

Также возникает вопрос: на какую дату перенести текущую долю счета 1414 «Предоставленные займы»? По аналогии с информацией, представленной по финансовому лизингу данный перенос следует осуществлять ежемесячно, по мере наступления платежей, согласно условиям контракта, следующей бухгалтерской записью:

Дебет 234 Прочая текущая дебиторская задолженность, субсчет 2347 «Дебиторская задолженность по другим операциям»

Кредит счета 141 «Долгосрочные финансовые инвестиции в неаффилированные стороны», субсчет 1414 «Предоставленные займы»

Важным моментом является отражение небанковского кредита и процентов по нему на соответствующий период в декабре отчетного года.

Пример 2. НКО «Альфа» представила небанковский кредит физическому лицу сроком на 5 лет, дата платежа установлена согласно договора 15 числа каждого месяца. Допустим, что ежемесячно физическое лицо должно возвращать 1000 леев, полученного кредита, а 200 леев составляют проценты по нему.

На основании данных, представленных в примере 2, отразим бухгалтерские записи по небанковскому кредиту в декабре отчетного года.

Так как сумма возвращаемого кредита в 1000 леев относится к периоду с 15 декабря отчетного года до 15 января года, следующего за отчетным, то данную сумму нужно разделить на ту часть, которая относится к отчетному году и к будущему. Доля небанковского кредита, которая относится к отчетному году составит 516,12 лей $(1000\text{леев}/31\text{день}) \times 16$ дней декабря отчетного года. Соответственно: в январе следующего за отчетным года сумма кредита составит 483,88 лей.

В бухгалтерском учете следует произвести следующие записи:

- в декабре месяце отчетного года на сумму кредита, относящуюся к этому месяцу:

Дебет 234 Прочая текущая дебиторская задолженность, субсчет 2347 «Дебиторская задолженность по другим операциям» - 516,12 лей

Кредит счета 141 «Долгосрочные финансовые инвестиции в неаффилированные стороны», субсчет 1414 «Предоставленные займы» - 516,12 лей

Следует отметить, что с методологической точки зрения данную бухгалтерскую запись делать необходимо, однако на практике это возможно только, если есть отлаженная бухгалтерская программа, приспособленная под особенности бухгалтерского учета для НКО. Если же этого нет, то бухгалтер будет сталкиваться с трудностями, прежде всего по отражению целостной задолженности по счету 234 в переходный период декабрь-январь, особенно, если у НКО несколько сотен или даже тысяч клиентов.

Еще одним важным моментом является разделение начисленных процентов по небанковскому кредиту за период декабрь отчетного периода и январь, следующего за отчетным периода. Используя данные примера 2, определим, что к декабрю отчетного года относится сумма начисленных процентов 103,23 лея $(200\text{леев}/31\text{день}) \times 16$ дней и соответственно в январе, следующего за отчетным года, следует отразить как доход сумму 96,77 леев.

Таким образом, а бухгалтерском учете НКО при начислении процентов по небанковскому кредиту будут сделаны следующие бухгалтерские записи в декабре отчетного года:

- на сумму процентов, относящихся к отчетному году:

Дебет счета 231 «Дебиторская задолженность по доходам от использования третьими лицами активов субъекта», субсчет 2312 «Дебиторская задолженность по начисленным процентам и роялти» - 103,23 лея

Кредит счета 611 «Доходы от продаж», субсчет 6117 «Доходы по договорам микрофинансирования» - 103,23 лея

- на сумму процентов, относящихся к следующему за отчетным году:

Дебет счета 231 «Дебиторская задолженность по доходам от использования третьими лицами активов субъекта», субсчет 2312 «Дебиторская задолженность по начисленным процентам и роялти» - 96,77 лея,

Кредит счета 535 «Текущие доходы будущих периодов» - 96,77 лея.

Заключение.

В соответствии с рекомендациями Международного валютного фонда в условиях банковских неплатежей и расчетов на основе бартера, начали создаваться небанковские кредитные организации. Первые небанковские кредитные организации появились на финансовом рынке в начале 90-х годов прошлого столетия. И за достаточно короткий промежуток времени, небанковские кредитные организации стали немаловажной частью в секторе экономики. Небанковские кредитные организации предоставляют такие финансовые услуги и продукты, которые могут избежать прямой конкуренции с банками.

Финансовая деятельность в области кредитования является регулятором, с помощью которого трансформация на рынке капитала перерастает в изменения на рынке товаров, что

способствует тому, что небанковские кредитные организации органично вписываются в финансовую кредитную систему любой страны. Кредитная система включает в себя банковские и небанковские (специализированные) кредитные организации, которые, в свою очередь, выполняют функции посредников в кредите.

Анализируя порядок организации бухгалтерского учета в небанковских кредитных организациях в части доходов и дебиторской задолженности, можно констатировать, что конкретной регламентации по отражению таких операций, в настоящее время в Молдове не существует. Поэтому автор, исследуя данную ситуацию, сравнил несколько возможных вариантов отражения в учете доходов будущих периодов и пришел к выводу, что с методологической точки зрения наиболее правильно следует переносить текущую долю долгосрочной дебиторской задолженности и доходов будущих периодов по мере наступления оплаты, согласно условиям договора, то есть ежемесячно.

Bibliography:

1. Comisia Națională a Pieței Financiare RM. Informații statistice și analitice. Disponibil: <https://www.cnpf.md/ro/piata-de-capital-6432.html>
- 2 Закон № 62 от 21.03.2008 «О валютном регулировании», опубликован в Monitorul Oficial № 423-429 от 09.12.2016. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121168&lang=ru
- 3 НСБУ «Договоры лизинга». Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=117793&lang=ro

**НЕКОТОРЫЕ ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ДОХОДОВ И
СЕБЕСТОИМОСТИ ПРОДАЖ АВТОТРАНСПОРТНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ
РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА**

**SOME FEATURES OF THE FORMATION OF INCOME AND COST OF SALES
OF MOTOR TRANSPORT ENTERPRISES OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA**

CZU: 657.372.12:338.47(478)

DOI: 10.5281/zenodo.7060110

Автор: Михаил ГЕРАСИМОВ

Молдавская Экономическая Академия

Email: gherasimov.mihail.ivan@ase.md

ORCID: 0000-0001-5992-7298

Abstract. Revenues and cost of sales of road transport enterprises in Moldova should be clearly defined by groups in order to obtain information for proper economic analysis. A study of the practice of accounting work of motor transport enterprises shows the opposite. There are a number of issues that need to be dealt with. The article compares the classification of income from sales with the cost in terms of: types, routes, specifics of activities. Specific recommendations are given.

The article was compiled in accordance with the regulatory framework for accounting in Moldova.

The main recommendation is also the development of special guidelines for determining income and expenses at motor transport enterprises.

Keywords: account, income, expenses, prime cost, vehicles.

JEL Classifications: M 41

Введение

Во исполнение Программы реформирования бухгалтерского учета в Молдове, в соответствии с международными стандартами финансовой отчетности, Министерством финансов РМ были изменены Национальные Стандарты Бухгалтерского Учета «Доходы» и «Расходы». Основной целью утверждения стандартов явилось приведение национальной системы учета доходов в соответствие с международными стандартами финансовой отчетности.

Доходы – увеличение экономической выгоды, отраженной в течении отчетного периода в виде поступлений активов или увеличения их стоимости, или уменьшения обязательств, приводящих к увеличению собственного капитала, за исключением увеличений капитала, связанных со взносами собственников.

Доходы от оказания услуг – доходы от выполнения субъектом работ в течение определенного периода времени (например, доходы от транспортных, ремонтных, посреднических, консультационных, образовательных, спортивно-развлекательных, по установке оборудования, телефонных, Интернет, туристических услуг) [1].

Расходы – уменьшения экономических выгод, отраженные в отчетном периоде в форме выбытия, уменьшения стоимости активов или увеличения обязательств, способствующие уменьшению собственного капитала (финансового результата), за исключением связанных с его распределением между собственниками.

Себестоимость продаж регистрируется по мере продажи товаров, продукции или оказания услуг и отражается в учете как увеличение текущих расходов и уменьшение запасов, затрат основной деятельности или вспомогательных производств и/или расходов будущих периодов [1].

Следовательно, *себестоимость оказанных услуг* автотранспортными предприятиями (АТП) должна отражаться в параллели с доходами от оказания услуг.

В этом случае в учетной практике АТП возникают вопросы, как показали исследования.

Во – первых, большая часть АТП вообще не применяет управленческие счета и на себестоимость оказанных услуг относят расходы без их разграничения по перевозкам.

Во – вторых, многие АТП не включают и в себестоимость оказанных услуг дорожные налоги, сборы, тем самым применяя счета административных расходов. А это в свою очередь дает неправильную информацию для анализа экономической деятельности АТП при сопоставлении доходов от оказанных услуг с себестоимостью тех же.

Основное содержание

Рынок автотранспортных услуг, связанный с перевозками грузов и пассажиров, обладает рядом важных особенностей, знание которых необходимо для правильного понимания рыночных задач АТП и тех методов, которые должны осваиваться и применяться специалистами коммерческих служб автотранспортных предприятий (АТП).

Первой особенностью деятельности АТП является наличие интенсивной конкуренции между ними.

Поэтому на рынке автомобильных перевозок всегда действует множество независимых предприятий – перевозчиков и экспедиторов, а предложение услуг, как правило, превышает спрос, что приводит к высокому уровню конкуренции.

Второй особенностью АТП является свободное ценообразование.

При системе свободных тарифов каждое предприятие, устанавливая по своему усмотрению цены на перевозки и другие услуги, должно учитывать собственные издержки, уровень платежеспособности конкретного потребителя, уровень цен и качество услуг. Таким образом, АТП, действуя в условиях рынка, постоянно решают задачу выбора оптимального уровня тарифов. Это в свою очередь предопределяет порядок измерения доходов, что имеет непосредственное отношение к признанию и оценке доходов.

Третьей особенностью рынка автотранспортных услуг является разнообразие и изменчивость условий, в которых заключаются и реализуются сделки между АТП и грузовладельцами, АТП и пассажирами-клиентами.

Обслуживание каждого потребителя имеет свои особенности, которые должны быть тщательно изучены.

С течением времени рыночная конъюнктура изменяется, что заставляет постоянно вносить необходимые коррективы, как в обслуживание отдельных потребителей, так и в коммерческую стратегию АТП в целом. При оказании услуг по перевозке пассажиров признание дохода не требует учета расчета с физическими лицами – потребителями услуг. В случае перевозки грузов признание дохода требует учета расчетов и с каждым потребителем услуг.

Четвертой особенностью является тесная взаимосвязь рынка автотранспортных услуг с товарными рынками, на которых действуют грузо/пассажиро-получатели, грузо/пассажиро-отправители.

В условиях рыночной экономики требования к качеству услуг автотранспортного предприятия диктуются фактически объективными рыночными потребностями потребителей данных услуг.

Структуру АТП Молдовы схематично можно представить следующим образом:

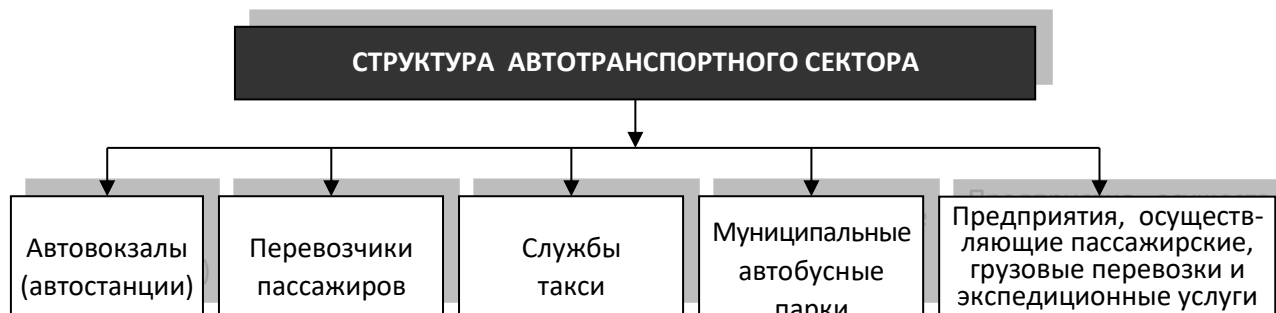

Рисунок 1. Структура автотранспортного сектора Республики Молдова

Источник: разработан автором на основании практических исследований

Основной «продукцией» автотранспортных и транспортно-экспедиционных предприятий, работающих в сфере перевозок, являются автотранспортные услуги (АТУ).

Характеристика транспортной продукции обусловлена особенностями транспортного процесса. Особенность транспорта состоит в том, что производственный процесс на транспорте – это процесс перемещения грузов и пассажиров, который и является продукцией транспортного предприятия. Поэтому транспортная продукция имеет нематериальный характер. В транспортной сфере продолжается и завершается процесс производства продукции до момента доставки ее в сферу потребления.

Классификация доходов на доходы от операционной и доходов других видов деятельности осуществляется предприятием самостоятельно. При этом предприятие само устанавливает перечень видов деятельности, для осуществления которых было создано и которые формируют основную доходную часть бюджета предприятия. Общим планом счетов бухгалтерского учета для этих целей предусмотрены специальные счета: 611 «Доходы от продаж», субсчет 6113 «Доходы от оказания услуг; 711 «Себестоимость продаж», субсчет 7113 «Себестоимость оказанных услуг» [2].

Спорным считается вопрос об определении того, какие виды деятельности являются основными или какие доходы могут быть отнесены к доходам от обычных видов деятельности. Предприятие может изначально создаваться для целей извлечения выгоды из правообладания принадлежащими ей активами, и этот способ извлечения дохода оговаривается в ее учредительных документах. Тогда доходы от сдачи имущества в аренду, предоставления за плату интеллектуальной собственности, доходы от участия в капиталах других организаций, несмотря на их величину и регулярность поступления, признаются выручкой - доходами от обычных видов деятельности, т.е. основными доходами.

Доходы от оказания услуг признаются в случае одновременного выполнения следующих условий:

- 1) величина доходов может быть надежно измерена;
- 2) существует вероятность того, что экономические выгоды, относящиеся к сделке, будут получены субъектом;
- 3) стадия завершенности сделки на отчетную дату может быть надежно измерена; и
- 4) затраты, возникшие при выполнении сделки и затраты на ее завершение, могут быть надежно измерены.

Термин «расходы» получил широкое распространение в начале XX века одновременно с появлением динамической концепции, согласно которой финансовый результат определяется как разница между доходами и расходами предприятия.

Согласно НСБУ «Расходы» с 1 января 2015 года, *расходы* представляют собой уменьшения экономических выгод, отраженные в отчетном периоде в форме выбытия, уменьшения

стоимости активов или увеличения обязательств, способствующие уменьшению собственного капитала (финансового результата), за исключением связанных с его распределением между собственниками [1].

Согласно МСФО «расходы - это уменьшение экономических выгод в течение отчетного периода, происходящее в форме оттока или истощения активов или увеличения обязательств, ведущих к уменьшению капитала, не связанных с его распределением между участниками акционерного капитала» [4].

По логике МСФО этого определения в полной мере достаточно для определения основных представлений о расходах, т.е. в первую очередь, принадлежности расходов к той или иной категории, а классификация и определение особенностей учета каждого вида расходов в условиях четкого разделения финансового и управленческого учета и направления всех расходов коммерческой организации на извлечение доходов, не принципиальны для пользователей финансовой отчетности в странах, использующих МСФО.

Расходы определяются как издержки и потери, возникающие в процессе финансово – хозяйственной деятельности и не имеющие непосредственного отношения к производственному процессу. В отличие от затрат, расходы не включаются в себестоимость продукции (услуг), и вычитаются из доходов при определении прибыли или убытка отчетного года. Отражаются в Отчете о прибылях и убытках на основе метода начисления.

Доходы и расходы от основной деятельности автотранспортных предприятий - это доходы и расходы от оказания услуг, которые можно представить как определяемые :

по установленным маршрутам:

- городские;
- пригородные;
- междугородные;
- международные

по видам перевозок:

- пассажирские;
- грузовые

по специфике деятельности предприятия:

- основные;
- заказные;
- экспедиторские

К пассажирским перевозкам, на наш взгляд, можно отнести услуги автотранспортных предприятий по перевозке пассажиров- деятельность автовокзалов, автостанций, муниципального транспорта, предприятий служб такси. В их составе доходы и расходы :

- от оказания услуг по перевозке пассажиров по городским, пригородным, междугородным и международным маршрутам;
- от перевозки багажа;
- камеры хранения;
- услуги Комнаты матери и ребенка;
- бронирование билетов;
- штрафы за провоз безбилетных пассажиров

К грузовым перевозкам следует отнести доходы и расходы от оказания услуг автотранспортными предприятиями: по перевозке грузов по городским, пригородным, междугородным и международным маршрутам.

Как пассажирские так и грузовые перевозки могут быть осуществлены по маршрутам:

городские перевозки - автомобильные перевозки пассажиров, багажа и грузов в пределах города;

пригородные перевозки - автомобильные перевозки пассажиров, багажа и грузов между населенными пунктами Республики Молдова по маршрутам протяженностью до 50 км включительно;

междугородные перевозки - автомобильные перевозки пассажиров, багажа и грузов между населенными пунктами Республики Молдова по маршрутам протяженностью свыше 50 км;

международные перевозки - автомобильные перевозки пассажиров, багажа и грузов за пределы Республики Молдова или в Республику Молдова из-за рубежа [3].

К доходам и расходам от прочих видов обычной деятельности можно отнести:

- аренда площадей;
- парковка автотранспорта на территории автовокзалов;
- услуги таксофонов
- услуги санузлов на территориях и др.

Схематично классификацию доходов и расходов от основной деятельности АТП можно представить следующим образом:

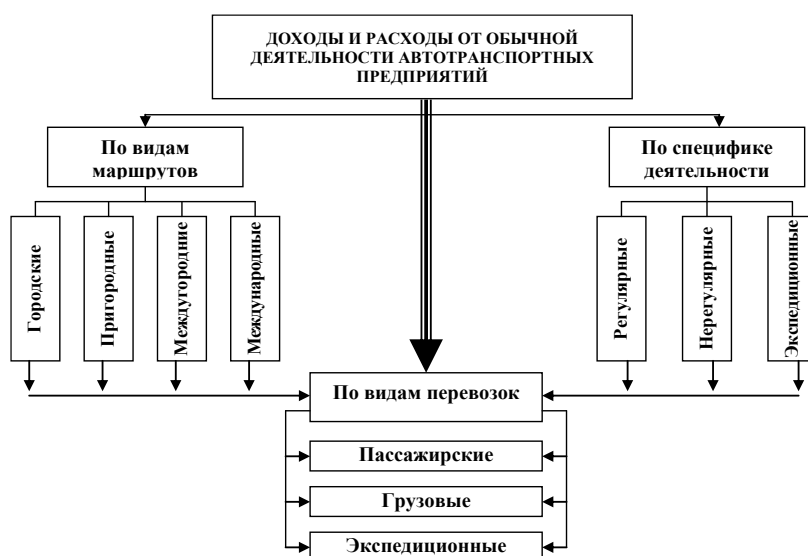

Рисунок 2. Классификация доходов и расходов от основной деятельности АТП

Источник: разработан автором на основании [3].

В целях нормализации учетного процесса, исходя из практики исследований АТП, а также для того, чтобы правильно организовать учет доходов и расходов от основной деятельности, считаем необходимым доходы и себестоимость продаж формировать исходя из предложенной классификации (рис. 1), а учитывать следующим образом при конечном их формировании, например: Доходы от продаж: **611 «Доходы от продаж»:**

6113 «Доходы от оказания услуг»:

61131 « по видам маршрутов»;

61132 « по видам перевозок»;

61133 «по специфике деятельности».

Аналогично и себестоимость продаж: **711 «Себестоимость продаж»:**

7113 «Себестоимость оказанных услуг»:

71131 « по видам маршрутов»;

71132 « по видам перевозок»;

71133 «по специфике деятельности».

Далее, для более детального учета можно предложить субсчета для формирования доходов от продаж и себестоимости продаж, исходя из классификации как видов маршрутов, видов перевозок, специфики деятельности.

В учетной практике деятельности АТП часто бухгалтерам приходится сталкиваться с трудностями в части четкого разграничения расходов, особенно расходов других видов деятельности.

Например, АТП берет автомобиль с правом выкупа или в кредит. В экономической литературе по специальности в данном случае при начислении процентов по кредитам дается следующая бухгалтерская запись:

Дебет 714 «Расходы по процентам»

Кредит 411 «Долгосрочные кредиты банков», 511 «Краткосрочные кредиты банков» [2].

В данном случае считаем необходимым отметить, что если кредит был взят для основной деятельности предприятия, то и расходы должны учитываться (расходы по процентам) в составе косвенных производственных затрат.

Следовательно:

Дебет 821 «Косвенные производственные затраты», субсчет 8211 «Проценты по кредитам»

Кредит 411 «Долгосрочные кредиты банков», 511 «Краткосрочные кредиты банков» [2].

Также хочется определить и в отношении расходов, связанных с долгосрочными активами.

Возникает вопрос: из каких соображений к примеру балансовая стоимость и расходы по выбывшим долгосрочным материальным или финансовым активам, должны относиться к вышеназванной группе расходов, если это непосредственно связано с основной деятельностью предприятия (например, автомобиль, используемый в деятельности и продается).

Бухгалтеры исследуемых нами автотранспортных предприятий, руководствуясь НСБУ «Расходы», большую часть налогов или представительских затрат (расходов) списывают на административные расходы.

На наш взгляд, сбор за пользование автомобильными дорогами и другие сборы, которые уплачиваются по каждому автомобилю в отдельности ежегодно, целесообразней было бы учитывать не в составе административных расходов, а в составе затрат по каждой автотранспортной единице в отдельности.

В связи с этим, считаем необходимым к счету 821 «Косвенные производственные затраты» открыть субсчет 8211 «Обязательные сборы с автотранспортных средств» и предложить номенклатуру аналитических счетов:

- **82111 «Сбор за предоставление услуг по автомобильной перевозке пассажиров»;**
- **82112 «Сбор за парковку автотранспорта»;**
- **82113 «Сбор за использование воды»**

То же самое касается и налога на благоустройство территорий, который исчисляется ежеквартально исходя из среднесписочной численности работников предприятия, тем самым можно выделить отдельно водителей автотранспорта.

Тем самым, считаем необходимым предложить учитывать часть налога на благоустройство территорий, исчисленного исходя из среднесписочной численности водителей и менеджмента подвижного состава, ежеквартально учитывать по счету:

- **82114 «Сбор на благоустройство территорий, исчисленный с услуг».**

На наш взгляд, предложенная номенклатура аналитических счетов будет достоверно отражать информацию автотранспортных предприятий и в конечном итоге, такая информация будет включаться в себестоимость оказанных услуг.

Косвенные производственные затраты – затраты, связанные с управлением и обслуживанием производственных подразделений субъекта [2].

Исходя из определения и деятельности автотранспортных предприятий, **косвенные производственные затраты могут включать в себя:**

- а) заработную плату менеджера подвижного состава;
- б) отчисления на социальное и медицинское страхование от начисленной заработной платы менеджера подвижного состава;
- в) услуги связи менеджера;
- г) командировочные и др.

Иными словами, косвенные производственные затраты должны подлежать распределению и относиться непосредственно к оказанию автотранспортных услуг.

Непонятно списание представительских затрат АТП на административные расходы исследуемых предприятий, ведь в большей своей части прием делегаций из-за рубежа, связан с производственным процессом автотранспортных предприятий.

Ведь согласно НБУ основная цель финансовых отчетов заключается в представлении полезной информации, необходимой для принятия экономических решений широким кругом пользователей, таких как: собственники (акционеры, участники), кредиторы, клиенты, работники, публичные учреждения и общественность.

Естественно, что и признание доходов и расходов на АТП, равно как и на других предприятиях, должно основываться на основополагающих допущениях, таких как начисление, непрерывность, постоянство методов, и обеспечивать соблюдение следующих основополагающих принципов бухгалтерского учета: непогашение, автономность (независимость) предприятия, приоритет содержания над формой, периодичность, осмотрительность. Однако важно в практике хозяйственной деятельности правильно сочетать эти принципы. Наряду с этим необходимо отметить, что ввиду особенностей осуществления деятельности автотранспорта, особенно при перевозке пассажиров, процесс оказания услуг по времени совпадает с моментом получения денежных средств и признания доходов. Это вовсе не значит, что АТП признают доход по кассовому методу, например, при продаже проездных билетов.

На сегодняшний день в Молдове нет никаких инструкций и указаний по ведению бухгалтерского учета доходов и расходов на АТП.

Выводы:

1. Практика исследований учета доходов и себестоимости продаж АТП позволила установить, что большая часть предприятий не определяет доходы и себестоимость продаж исходя из: видов маршрутов, перевозок, специфики деятельности.
2. Для данных управленческого учета и полезности информации для менеджеров считаем необходимым предложить учет доходов и себестоимости продаж исходя из рассмотренной классификации.
3. В целях совершенствования бухгалтерского учета доходов и расходов АТП в Республике Молдова необходимо разработать специальные Методические указания, поскольку в учетной практике предприятий нет единого подхода.

БИБЛИОГРАФИЯ

1. *Национальные Стандарты Бухгалтерского Учета* [online]. Доступно: <http://minfin.md>
2. *Общий план счетов бухгалтерского учета и методологические нормы применения счетов*. Доступно: <http://minfin.md>
3. *Кодекс автомобильного транспорта*. № 150 от 17.07.2014. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr. 247-248.
4. ДИМА, М., ГРИГОРОЙ, Л. *Международные стандарты финансовой отчетности*, Кишинэу, Universul, 2009, 320 с., ISBN 978-9975-47-033-9.

**ASPECTE COMPARATIVE PRIVIND REGLEMENTAREA ȘI EVIDENȚA
DEPOZITELOR BANCARE ÎN REPUBLICA MOLDOVA ȘI ROMÂNIA**

**COMPARATIVE ASPECTS OF THE BANK DEPOSITS' REGULATION AND
ACCOUNTING IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA AND ROMANIA**

CZU: 657.1:36.717.11(478+498)

DOI: 10.5281/zenodo.7060156

MELNIC Georgeta

Doctor în economie, conferențiar universitar, Facultatea Contabilitate, ASEM,
Moldova, Chișinău, Republica Moldova

e-mail: melnic.georgeta@ase.md

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3876-5394>

CURAGAU Natalia

Doctor în economie, conferențiar universitar, Facultatea Contabilitate, ASEM,
Moldova, Chișinău, Republica Moldova

curagau.natalia.zaharia@ase.md

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1953-0330>

Abstract. The article covers the comparative analysis of the regulation and accounting of bank deposits in the Republic of Moldova and Romania. In the first part of the article, the records of the notion of bank deposits' evolution are outlined, furthermore, the analysis on the bank deposits' regulation, in the Republic of Moldova and Romania, is provided, certain points concerning the accounting of bank deposits in the Republic of Moldova and Romania are defined.

In the second part of the article, the particularities of the constitution and utilization of a default fund, in the Republic of Moldova, are depicted.

Keywords: bank, banking system, deposits, depositors, interest rate.

Jel Classifications: M 40, 41

Introducere.

Una din funcțiile primordiale ale băncii o reprezintă constituirea de depozite, adică păstrarea disponibilităților bănești ale clienților și folosirea ulterioară a acestora pentru acordarea de credite, care se caracterizează printr-o relație care se formează între diferite persoane juridice și fizice, pe de o parte, și bănci, pe de altă parte. În cadrul acestei relații o persoană juridică sau fizică cedează unele atribuții de administrare a patrimoniului său sau încredințează băncii efectuarea operațiunilor legate de gestiunea mijloacelor bănești, fără să își piardă dreptul de proprietate asupra sumelor depozitate. La etapa actuală, băncile au elaborat și dezvoltat noi produse și servicii, în special noi tipuri de depozite avantajoase destinate potențialilor clienți, pentru a putea face față concurenței sporite în acest domeniu.

Metodologia cercetării.

Pentru obținerea unui studiu relevant, autorul a folosit o multitudine de metode de cercetare eficiente prin destinația lor, cum ar fi: metoda analizei, metoda sintezei, metoda cognitivă, metoda deducției, metoda empirică, totodată, pe tot parcursul lucrării, totodată fiind consultate opiniile unor autori autohtoni și din România notorii din domeniu și prevederile actelor normative în vigoare specifice ambelor țări.

Principalele idei ale cercetării.

Depozitele bancare au apărut încă din antichitate. În toate timpurile, depozitul bancar a fost reglementat juridic cu multă atenție, modul de reglementare fiind adaptat concepțiilor epocii sub aspect juridic, economic, social, etc. Evoluția noțiunii de depozite este strâns legată de evoluția însăși a sistemului bancar.

Astfel, în România, sistemul bancar își are originea în vremurile demult apuse, din Antichitate, atunci când au fost descoperite 50 de tăblițe cerate în minele de aur ale Daciei Traiane. Tăblița 13 conținea contractul pentru constituirea unei societăți bancare. Acesta a fost redactat pe data de 28 martie 167, la Deusera, o localitate situată în apropiere de Alburnus Maior (actuala localitate Roșia Montană). În anul 1834 se înființează o bancă comercială care are menirea de a realiza operațiuni de depozit, de scont și de transfer. Prima instituție bancară a apărut la începutul secolului al XIX-lea, în București. Prima bancă a Moldovei a fost înființată în anul 1857 la Iași, iar Banca Națională București a fost înființată în anul 1866. Banca Națională a României a fost înființată ca bancă centrală în anul 1880, iar aceasta a fost constituită după modelul băncii centrale a Belgiei [2].

Evoluția sistemului bancar pe teritoriul Republicii Moldova a fost influențată de etapele istorice prin care aceasta a trecut în ascensiunea sa cronologică. Astfel, putem analiza următoarele perioade:

1. perioada ocupației țariste, când Basarabia era parte a Imperiul Rus până la 1918;
2. perioada anilor de după Unirea din 1918 până la anexarea Basarabiei în 1940 de URSS;
3. perioada existenței Basarabiei în cadrul URSS până la 1991;
4. perioada de după 1991, adică după dobândirea independenței Republicii Moldova.

Figura 1. Etapele evoluției sistemului bancar pe teritoriul Republicii Moldova

Sursa: Elaborat de autor în baza[2]

În prima perioadă, în anul 1864, prin decretul țarului Alexandru al II-lea din 20 decembrie 1863, a fost deschisă sucursala Băncii de Stat a Imperiului Rus, iar în data de 18 octombrie 1871 a fost adoptat Regulamentul Băncii Comerciale din Chișinău, cu un capital inițial de 1 milion de ruble, domeniul principal de activitate îl reprezenta atragerea de depozite, acordarea de credite garantate, etc. În următoarea perioadă pe teritoriul Basarabiei se deschid sucursale ale următoarelor bănci: Banca Dacia, Banca Românească, Banca Uniunea Română, Banca Viticolă a României, Banca Iașilor, Banca Moldova etc. În perioada în care Basarabia era în componența României, organul central era reprezentat de Consiliul Superior Bancar, care a fost instituit prin Legea bancară din 1934. În perioada sovietică sistemul bancar al RSSM era încadrat în sistemul sovietic, luând în considerare comerțul ca atare lipsea în viața economică a țării, tot ce ține de activitatea bancară a stagnat. În data de 4 iunie 1991 prin Decretul Președintelui Republicii Moldova, Banca Republicană din Moldova a Băncii de Stat a URSS este reorganizată în Banca Națională a Moldovei. Prin Legea cu privire la bănci și activitatea bancară din 12 iunie 1991 s-a pus bazele sistemului bancar din ziua de astăzi [2].

Pentru a înțelege mai bine însăși esența noțiunii de depozit conform legislației din ambele țări, în figura de mai jos sunt enumerate principalele acte normative ce reglementează domeniul depozitelor bancare în Republica Moldova și România:

<u>REPUBLICA MOLDOVA</u>	<u>ROMÂNIA</u>
<ul style="list-style-type: none"> ■ <i>Codul Civil al Republicii Moldova Nr. 1107 din 06-06-2002 cu modificările ulterioare.</i> ■ <i>Legea privind activitatea băncilor nr. 202 din 06.10.2017.</i> ■ <i>Legea nr.575-XV din 26.12.2003 cu privire la garantarea depozitelor persoanelor fizice în sistemul bancar</i> ■ <i>Hotărârea Nr. 25/1 din 25-03-2005 privind aprobarea Regulamentului privind</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ■ <i>Codul Civil, aplicabil în România începând cu data de 1 octombrie 2011 actualizat, cu modificările ulterioare.</i> ■ <i>Legea nr. 227/2007 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr.99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului (cu modificările ulterioare)</i>

<p><i>informarea deponenților de către băncile la garantarea depozitelor</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ■ <i>Regulamentul cu privire la modul de calculare și plată de către bănci a vărsămintelor și contribuțiilor către Fondul de garantare a depozitelor în sistemul bancar</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ■ <i>Ordonanța de Urgență a Guvernului nr.99 din 6 decembrie 2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului</i> ■ <i>Legea nr. 311/2015 privind schemele de garantare a depozitelor și Fondul de garantare a depozitelor bancare</i> ■ <i>Regulamentul nr.2/2016 privind determinarea și plata contribuțiilor la Fondul de garantare a depozitelor bancare în funcție de gradul de risc</i>
--	---

Figura 2. Legislația privind depozitele bancare din Republica Moldova și România

Sursa: Elaborat de autor

Conform *Codului Civil al Republicii Moldova Nr. 1107 din 06-06-2002, art.1741*, prin contractul de depozit bancar, banca sau o altă instituție financiară (bancă), licențiată conform legii, primește de la clientul său (deponent) sau de la un terț în folosul deponentului o sumă de bani, înscrisă la soldul contului de depozit deschis pe numele deponentului, pe care se obligă să o restituie deponentului după un anumit termen (depozit la termen) sau la cerere (depozit la vedere) [3].

Conform *Codului Civil din 17 iulie 2009, aplicabil în România începând cu data de 1 octombrie 2011, art. 2191* distingem [4]:

- Depozitul de fonduri
- Depozitul de titluri.

Conform prevederilor acestui act normativ, prin constituirea unui depozit de fonduri la o instituție de credit, aceasta dobândește proprietatea asupra sumelor de bani depuse și este obligată să restituie aceeași cantitate monetară, de aceeași specie, la termenul convenit sau, după caz, oricând, la cererea deponentului, cu respectarea termenului de preaviz stabilit de părți ori, în lipsă, de uzanțe

În lipsă de stipulație contrară, depunerile și retragerile se efectuează la sediul unității operative a băncii unde a fost constituit depozitul. Instituția de credit este obligată să asigure, în mod gratuit, informarea clientului cu privire la operațiunile efectuate în conturile sale. În cazul în care clientul nu solicită altfel, această informare se realizează lunar, în condițiile și în modalitățile convenite de părți [4].

Este necesar de menționat că prevederile Codului Civil din România referitoare la depozitul bancar (art. 2191) legiferează iluzia periculoasă potrivit căreia sumele depuse în bancă pot fi în același timp atât în proprietatea băncii, cât și la dispoziția publicului, fiind în contrasens cu tradiția juridică milenară în materie, dar și cu prevederile Codului Civil român elaborat în urmă cu 150 de ani. [1].

Conform prevederilor *Legii nr.575-XV din 26.12.2003* privind garantarea depozitelor persoanelor fizice în sistemul bancar din Republica Moldova, **depozitul** este orice sold creditor care rezultă din fondurile existente în conturile persoanelor fizice sau persoanelor juridice sau din situații tranzitorii create prin operațiuni bancare, ce urmează a fi restituit de către bancă în condiții legale și contractuale aplicabile, precum și orice creanță a unei persoane fizice sau a unei persoane juridice, reprezentată printr-un titlu de creanță emis de această bancă. Nu sînt considerate depozite soldurile creditoare care servesc drept garanție operațiunilor efectuate de bancă în numele deponentului. [8].

O definiție similară găsim și în legislația României, astfel **depozitul** prin *Ordonanța Guvernului nr. 39/1996 privind înființarea și funcționarea Fondului de garantare a depozitelor în sistemul bancar*, reprezintă orice sold creditor, inclusiv dobânda datorată, rezultat din fonduri aflate într-un cont sau din situații tranzitorii derivând din operațiuni bancare curente și pe care instituția de credit trebuie să îl ramburseze, potrivit condițiilor legale și contractuale aplicabile, precum și orice obligație a instituției de credit evidențiată printr-un titlu de creanță emis de aceasta, cu excepția obligațiilor prevăzute la alin. (6) al art. 159 din Regulamentul nr. 15/2004 privind autorizarea și funcționarea societăților de administrare a investițiilor, a organismelor de plasament colectiv și a depozitarilor,

aprobat prin Ordinul Comisiei Naționale a Valorilor Mobiliare nr. 67/2004, cu modificările ulterioare [9].

Fiecare instituție bancară are propriile reguli privind constituirea unui depozit, precum necesitatea de a depune o anumită sumă minimă, existența unui cont curent sau comisioanele percepute pentru diverse operații privind aceste instrumente de depozit.

În practica internațională conturile de depozit se clasifică după mai multe criterii, clasificarea depozitelor fiind prezentată în figura de mai jos:

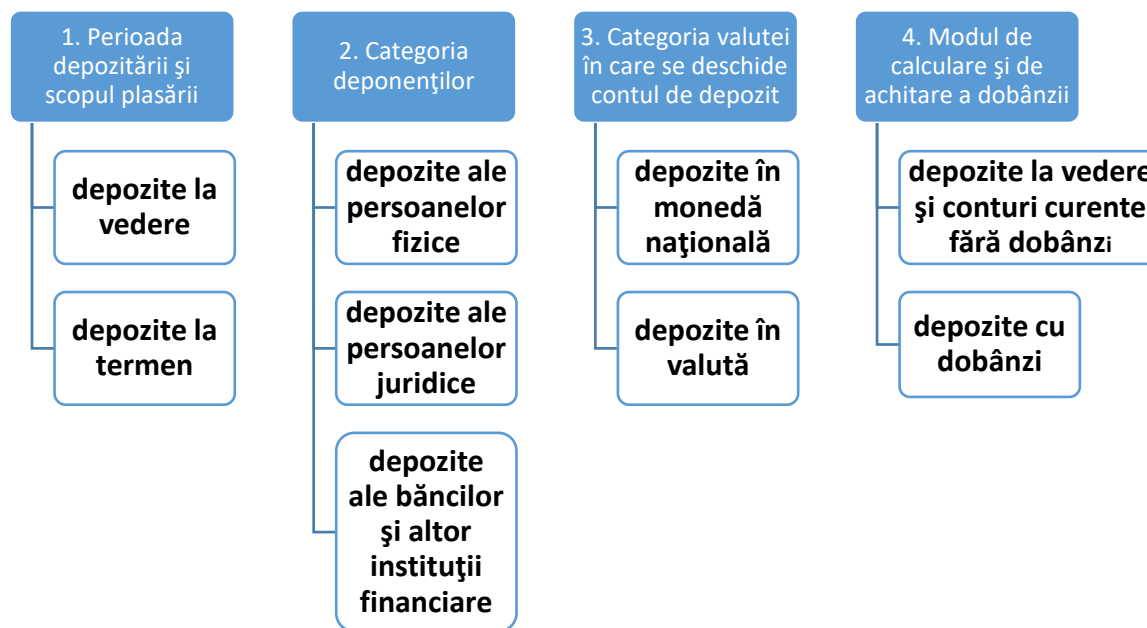

Figura 3. Clasificarea depozitelor bancare

Sursa: Elaborat de autor

Clasificarea depozitelor influențează modul de evidență a depozitelor bancare. Astfel, conform prevederilor Planului de conturi al evidenței contabile în băncile licențiate din Republica Moldova din 26.03.1997, contabilitatea operațiunilor de depozit este gestionată de clasa a II-a „Obligațiuni” a Planului de conturi [10].

Depozitele la vedere	se țin la evidență la conturile din grupele 2220 „Depozite la vedere fără dobândă” și 2250 „Depozite la vedere cu dobândă” Sunt conturi de pasiv. În credit se înregistrează deschiderea și completarea depozitelor, în debit se reflectă achitarea parțială sau închiderea depozitelor. Soldul final este creditor și reflectă suma depozitului la sfârșitul perioadei de gestiune.
Depozitele de economii	se țin la evidență la conturile din grupa 2310 „Depozite de economii”. Grupa este destinată pentru evidența depozitelor de economii ale persoanelor fizice, persoanelor fizice care practică activitate, persoanelor juridice, mediului financiar nebanca și a organizațiilor necomerciale
Depozitele pe termen ale clienților	se țin la evidență la conturile din grupele 2370 „Depozite pe termen ale clienților,.. Grupa este destinată pentru evidența depozitelor primite de la clienți (persoane fizice și juridice) pe un termen anumit și cu o rată a dobânzii determinată

Figura 4. Conturile contabile de evidență a depozitelor bancare

Sursa: Elaborat de autor conform Planului de conturi al evidenței contabile, în băncile licențiate din Republica Moldova [10]

Este imposibil să discutăm subiectul dedicat depozitelor bancare, fără a scrie despre **dobânzi la depozite**. Contabilitatea dobânzii la conturile de depozit conform Planului de conturi al evidenței contabile în băncile licențiate din Republica Moldova se ține în clasa a II-a „Obligațiuni” la grupul de conturi 2700 „Dobânda calculată ce urmează să fie plătită”.

Este necesar de menționat că la calculul dobânzii pentru depozite are loc respectarea principiului sincronizării, care prevede concordanța dintre clasele a II-a „Obligațiuni” cu a V-a „Cheltuieli” din Planul de conturi contabile, deci conturile din grupa 2700 „Dobânda calculată ce urmează să fie plătită” sincronizează cu grupurile de conturi din clasa a V-a „Cheltuieli” 5250 „Cheltuieli cu dobânzi la depozite la vedere ale clienților” – 5370 „Cheltuieli cu dobânzi la depozite pe termen ale clienților” Cheltuielile cu dobânzile, în funcție de grupa de conturi la depozite, se reflectă la clasa a 5-a „Cheltuieli”, modificându-se primele două cifre din contul analitic, de exemplu, pentru contul 2311 „Depozite de economii ale persoanelor fizice” cheltuielile cu dobânzile vor fi reflectate la contul 5311 „Cheltuieli cu dobânzi la depozite de economii ale persoanelor fizice”.

Grupa de conturi 2700 „Dobânda calculată ce urmează să fie plătită”	este destinată pentru evidența dobânzilor calculate ce urmează să fie plătite de către bancă privind împrumuturile, depozitele, etc. În această grupă pot fi calculate comisioanele și cheltuielile care sunt neaferele dobânzilor. Aceste conturi sunt de pasiv, în credit se înregistrează calcularea dobânzii la depozitele deschise la bancă iar în debit se reflectă achitarea dobânzii.
Grupa de conturi 5250 “Cheltuieli cu dobânzi la depozite la vedere ale clienților”- – 5370 „Cheltuieli cu dobânzi la depozite pe termen ale clienților”	este destinată pentru evidența cheltuielilor cu dobânzi la depozite la vedere primite de la clienți. Conturile 5251 “Cheltuieli cu dobânzi la conturi curente ale persoanelor juridice” – 5262 “Cheltuielile cu dobânzi la alte depozite la vedere ale persoanelor fizice” sunt destinate pentru evidența cheltuielilor cu dobânzi la depozite la vedere primite de la persoane juridice și fizice. În debitul conturilor se înregistrează cheltuielile cu dobânzi la depozite la vedere primite de la persoane juridice și fizice. În creditul conturilor se reflectă trecerea cheltuielilor la finele perioadei de gestiune la contul rezultatului exercițiului curent. Soldul conturilor este debitor și reprezintă plata cheltuielilor din dobânzi la depozitele la vedere primite de la persoane juridice și fizice.

Figura 5. Conturile contabile de evidență a dobânzii la depozite bancare

Sursa: Elaborat de autor conform Planului de conturi al evidenței contabile, în băncile licențiate din Republica Moldova [10]

Subliniem că depozitele bancare sunt unele dintre cele mai sigure forme de investiții care există la ora actuală, sumele acestora fiind asigurate de către Fondul de Garantare a Depozitelor Bancare (FGDB).

Fondul de Garantare a Depozitelor Bancare din Republica Moldova conform Legii nr.575-XV din 26.12.2003 privind garantarea depozitelor persoanelor fizice în sistemul bancar, a fost format la 1 iulie 2004, la constituirea mijloacelor Fondului de garantare fiind admise și obligate să contribuie toate băncile licențiate de Banca Națională a Moldovei (BNM) [8]

Analizând evoluția plafonului de garantare a depozitelor de la momentul constituirii Fondului de Garantare a Depozitelor în sistemul bancar în anul 2004 și până în prezent, putem evidenția următoarele momente:

- la 1 iulie 2004 plafonul de garantare constituia 4 500 lei,
- începând cu 1 aprilie 2009 suma s-a majorat până la 6 000 de lei,
- ulterior, în ianuarie 2018 plafonul de garantare s-a majorat până la 20 000 de lei.
- Este necesar de menționat că de la 1 ianuarie 2020, nivelul plafonului de garantare a depozitelor a fost stabilit de 50 000 lei. Tot din această dată, Fondul de garantare a depozitelor în sistemul bancar garantează și depozitele persoanelor juridice de drept privat, deși anterior erau garantate doar depozitele persoanelor fizice rezidente și nerezidente.

Fondul de Garantare a Depozitelor în sistemul bancar, conform art. 19 al Legii nr.575-XV din 26.12.2003 privind garantarea depozitelor persoanelor fizice în sistemul bancar, ”în cazul în care

depozitele unei bănci devin indisponibile, garantează onorarea acestora fiecărui deponent, indiferent de numărul și mărimea lor sau de moneda în care s-au constituit, plafonul de garantare fiind de 50000 de lei moldovenești.” [8].

Totodată, Fondul de Garantare a Depozitelor în sistemul bancar garantează ”depozitele sub forma oricărui sold creditor care rezultă din fondurile existente în conturile persoanelor fizice sau juridice sau din situații tranzitorii create prin operațiuni bancare, ce urmează a fi restituit de către bancă în condiții legale și contractuale aplicabile, precum și orice creanță a unei persoane fizice sau juridice, reprezentată printr-un titlu de creanță emis de această bancă”. [8].

Conform art.4 al al Legii nr.575-XV din 26.12.2003, Fondul garantează depozitele în monedă națională și în valută străină deținute de:

a) persoanele fizice rezidente și nerezidente;

b) persoanele juridice de drept privat [8].

Următoarele depozite bancare nu sunt garantate de Fond: [8]

► a) depozitele membrilor organelor de conducere ale băncii;
► b) depozitele persoanelor care dețin, direct sau indirect, inclusiv în calitate de beneficiar efectiv sau prin activitate concertată, dețineri calificate în capitalul social al băncii (definite astfel în art. 3 din Legea nr. 202/2017 privind activitatea băncilor);
► c) depozitele foștilor dețineri în capitalul social al băncii, ale căror acțiuni au fost anulate potrivit dispozițiilor art. 156 alin. (3) din Legea instituțiilor financiare nr. 550/1995 sau art. 52 din Legea nr. 202/2017 privind activitatea băncilor;
► d) depozitele persoanelor juridice, controlul asupra cărora este deținut de persoanele specificate la lit. a), b) și c) din prezentul articol;
► e) depozitele plasate de către alte bănci, inclusiv întreprinderi din alte state cu activitate comparabilă cu banca, în nume și cont propriu;
► f) depozitele soților și rudelor de gradul întâi și al doilea ale persoanelor consemnate la lit. a), b) și c) din prezentul articol;
► g) depozitele persoanelor fizice terțe care activează în numele persoanelor consemnate la lit. a), b) și c) din prezentul articol;
► h) depozitele plasate de către organizațiile de creditare nebancară, inclusiv companiile de leasing și organizațiile de creditare ipotecară;
► i) depozitele plasate de către asociațiile de economii și împrumut și asociații centrale;
► j) depozitele plasate de către companiile de asigurare;
► k) depozitele plasate de către societățile de investiții;
► l) depozitele declarate ilicite prin hotărâre judecătorească. Fondul suspendă onorarea depozitelor persoanelor cărora li s-a intentat acțiune în instanță privind legalitatea depunerilor, iar hotărârea judecătorească nu a devenit definitivă;
► m) depozitele al căror titular nu a fost identificat la data indisponibilității depozitelor;
► n) titlurile de creanță la purtător;
► o) toate instrumentele care se cuprind în noțiunea de fonduri proprii ale băncii.

Figura 6. Depozite bancare ce nu sunt garantate de Fondul de Garantare a Depozitelor

Sursa: Elaborat de autor în baza [8]

Mijloacele financiare ale Fondului de Garantare a Depozitelor pot fi constituite din:

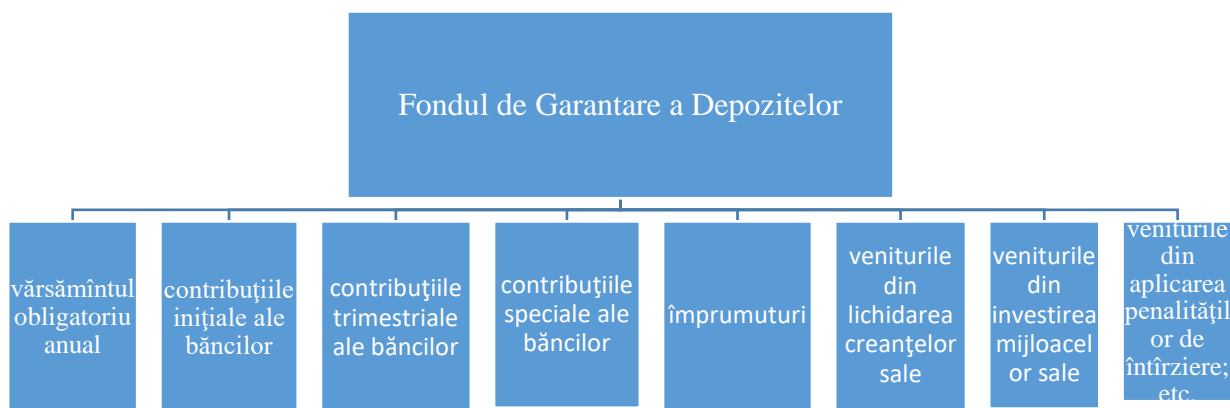

Figura 7. Sursele de formare a Fondului de Garantare a Depozitelor în sistemul bancar din Republica Moldova

Sursa: Elaborat de autor conform Legii nr.575-XV din 26.12.2003 privind garantarea depozitelor persoanelor fizice în sistemul bancar [8]

Conform art.11 al Legii nr.575-XV din 26.12.2003 privind garantarea depozitelor persoanelor fizice în sistemul bancar din Republica Moldova, orice bancă în termen de 90 de zile de la data de eliberare a licenței, depune în Fondul de Garantare a Depozitelor o contribuție inițială unică în mărime de 0,1% din capitalul inițial al acesteia [8].

Este necesar de menționat că sursa financiară de bază a mijloacelor destinate garantării depozitelor o constituie contribuțiile trimestriale încasate de la băncile participante la formarea resurselor Fondului de Garantare a Depozitelor, stabilite în funcție de gradul de risc atribuit de către BNM, în mărime de 0.08% sau 0.1% sau 0.12% din suma totală a depozitelor garantate în conformitate cu prevederile Legii privind garantarea depozitelor în sistemul bancar [8] și Regulamentului cu privire la modul de calculare și plată de către bănci a vărsămîntelor și contribuțiilor către Fondul de garantare a depozitelor în sistemul bancar, aprobat prin Hotărârea Consiliului de administrație nr.8 din 20.08.2004 cu modificările și completările ulterioare[12].

Mijloacele financiare ale Fondului de Garantare a Depozitelor în sistemul bancar din Republica Moldova pot fi utilizate:

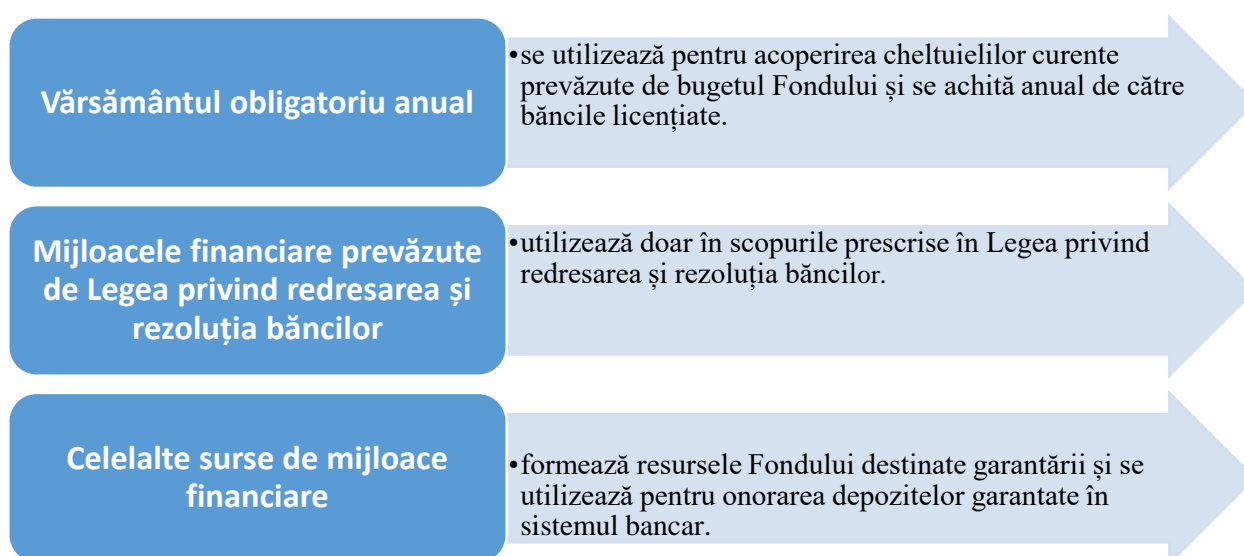

Figura 8. Direcțiile de utilizare a Fondului de Garantare a Depozitelor în sistemul bancar din Republica Moldova

Sursa: Elaborat de autor conform Legii nr.575-XV din 26.12.2003 privind garantarea depozitelor persoanelor fizice în sistemul bancar [8]

Pentru garantarea depozitelor în România a fost constituit Fondul de garantare a depozitelor bancare, ca schemă statutară de garantare a depozitelor prin Ordonanța Guvernului nr. 39/1996 privind înființarea și funcționarea Fondului de garantare a depozitelor în sistemul bancar, republicată, cu modificările și completările ulterioare, oficial recunoscută pe teritoriul României.[9]

Începând cu data de 15 octombrie 2008, pe teritoriul României plafonul de garantare pe deponent garantat persoană fizică și pe instituție de credit era la echivalentul în lei al 50.000 euro, în timp ce plafonul de garantare pe deponent garantat persoană juridică și pe instituție de credit era de 20.000 euro. Actualmente, depozitele deținute de persoane fizice sau juridice la instituțiile bancare participante la Fondul de Garantare a Depozitelor din România: sunt garantate prin lege de către Fondul de Garantare a Depozitelor Bancare în limita plafonului de 100.000 de euro, în echivalent lei [9].

Concluzii.

Conform cercetărilor efectuate considerăm că, deși produsele bancare de economisire nu mai sunt la fel de rentabile în prezent precum erau în urmă cu câțiva ani, din cauza dobânzilor foarte mici, depunerile la bancă oferă clienților stabilitate și o siguranță destul de ridicată, astfel un depozit bancar este printre cele mai sigure investiții dintre toate care există, motiv pentru care sunt și preferate de către mulți dintre investitorii mai conservatori.

Cadrul juridic în domeniul depozitelor bancare reglementat minuțios poate impulsiona creșterea încrederii persoanelor fizice și juridice în produsele și serviciile bancare.

Totodată, încă de la apariția contabilității ca știință, depozitul bancar a fost privit un activ financiar pentru deponent și respectiv o datorie pentru bancă, iar acuratețea informației contabile cu privire la depozitele bancare constituie un factor important atât pentru bancă, cât și pentru deponent, ceea ce este valabil pentru sistemele bancare din ambele țări analizate.

Bibliografie.

1. AVRAM, Marioara. Considerații cu privire la reglementarea, contabilitatea și auditul depozitelor bancare. Disponibil:[file:///C:/Users/User/Downloads/Articol%20depozite%20bancare%20ROMANIA%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Articol%20depozite%20bancare%20ROMANIA%20(1).pdf)
2. BERCU, Vlad. Evoluția sistemului bancar în Basarabia. Disponibil: <https://juridicemoldova.md/1405/ii-evolutia-sistemului-bancar-basarabia.html>
3. Codul Civil al Republicii Moldova Nr. 1107 din 06-06-2002. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=129081&lang=ro#
4. Codul Civil din 17 iulie 2009, aplicabil în România începând cu data de 1 octombrie 2011. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/129592>
5. Istoria sistemului bancar din România. Disponibil: <https://ifncredit.ro/istoria-sistemului-bancar-din-romania/>
6. Legea privind activitatea băncilor nr. 202 din 06.10.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2017, nr.434- 439.*
7. Legea instituțiilor financiare nr.550 din 21.07.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2011, nr.78-81.*
8. Legea nr. 575 din 26.12.2003 privind garantarea depozitelor în sistemul bancar. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr.30-34.*
9. Ordonanța Guvernului nr. 39/1996 privind înființarea și funcționarea Fondului de garantare a depozitelor în sistemul bancar. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/131441>
10. Planul de conturi al evidenței contabile în băncile licențiate din Republica Moldova aprobat prin HCA al BNM nr.15 din 26.03.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 1997, nr.33-34/54.*
11. Regulamentului privind organizarea contabilității în băncile din Republica Moldova, aprobat prin HCA al BNM nr.238 din 10.10.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2002, nr. 144-145/331.*
12. Regulamentul cu privire la modul de calculare și plată de către bănci a vărsămintelor și contribuțiilor către Fondul de garantare a depozitelor în sistemul bancar (Hotărârea Consiliului de Administrare al Fondului de garantare a depozitelor în sistemul bancar din 20.08.2004). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr. 156-162.*

**NIVELUL DE CONȘTIENTIZARE ȘI RELEVANȚA RESPONSABILITĂȚII SOCIALE
CORPORATIVE ÎN CADRUL ENTITĂȚILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA**

**LEVEL OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY AWARENESS AND RELEVANCE
IN COMPANIES FROM THE REPUBLIC OF MOLDOVA**

CZU: 005.35(478)

DOI: 10.5281/zenodo.7060175

COJOCARU (BĂRBIERU) ANA-CAROLINA

Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova/USV, România

Email: carolinabarbieru@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9271-5932>

MIHAILA SVETLANA

Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova

Email: svetlana.mihaila@ase.md

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5289-8885>

Rezumat. The importance of presenting corporate social responsibility (CSR) issues in the financial statements is a latent issue in both the global and national contexts, with differing views on the benefits of applying CSR practices and their role in the development and performance of entities. This research aims to explore the knowledge and relevance of CSR for entities operating in the Republic of Moldova, as well as the level of applicability of CSR practices within these entities. Methods such as induction, deduction, bibliometric analysis were used to achieve the proposed objectives, and respondents responded to our request to participate by completing a questionnaire.

Cuvinte-cheie: conștientizarea CSR, relevanța CSR, dezvoltare durabilă, performanță.

JEL: M40, M41

Introducere.

În a doua jumătate a secolului al XX-lea, noțiunea de Responsabilitatea Socială Corporativă (CSR) a fost menționată pentru prima dată de economistul american Bowen, care indică faptul că entitățile trebuie să își stabilească obiectivele, politicile și să ia decizii bazate pe valori aliniate cu cele ale societății [1]. În 1960, cercetătorul Frederick definește pentru prima dată acțiunile companiilor în beneficiul societății drept Responsabilitate Socială și evidențiază faptul că este furnizarea de resurse în scopuri sociale, nu doar pentru beneficiul entității [4]. Se poate menționa că, la început, cercetătorii au fost preocupați de definirea conceptului de CSR și de evidențierea avantajelor promovării acesteia în cadrul entităților economice iar la moment, preocupările lor sunt, orientate spre proiectarea de noi instrumente de raportare și rezultate de performanță non-financiară care sunt o consecință a activității acestor companii prin care părțile interesate pot avea acces la informații asupra mediului și societății [7].

Economistul Cajiga a definit CSR ca o nouă metodă de a organiza întreprinderea astfel încât activitățile lor să fie sustenabile în trei domenii: social, economic și de mediu, prin recunoașterea grupurilor de interese, grija pentru mediu și creșterea durabilității pe viitor, promovând respectul, toleranța, valorile etice și asigurarea bunăstării comunității și a mediului prin produse și servicii [2]. Iar în viziunea lui Rupley, Brown și Marshall, studiul CSR reprezintă un fenomen de raportare non-financiară, de guvernare și indicatori sociali care au fost discutate în literatura de specialitate, considerat a fi de importanță maximă pentru investitorii de risc [3].

Cu alte cuvinte, CSR este decizia expresă și voluntară a unei organizații, legată de etica în afaceri, de a-și asuma responsabilitatea pentru activitățile interne și externe ale companiei și pentru impactul juridic, economic, social și de mediu pe care îl poate avea asupra acestuia, cu scopul de a influența

pozitiv grupurile de interese, cum ar fi furnizorii, angajații, comunitatea, consumatorii și statul, realizând astfel un beneficiu economic și sporind imaginea entității.

Astfel, *scopul* cercetării este de a analiza nivelul cunoașterii în ceea ce privește conceptul, principiile și aplicarea practicilor CSR în cadrul entităților din Republica Moldova, pentru a formula în baza rezultatelor o perspectivă privind conștientizarea companiilor autohtone a importanței și relevanței CSR. Pentru atingerea scopului stabilit, au fost determinate un șir de *obiective*:

- Definirea conceptului de Responsabilitate Socială Corporativă;
- Identificarea publicațiilor științifice privind CSR;
- Analiza bibliometrică a surselor informaționale identificate;
- Chestionarea entităților din Republica Moldova privind înțelegerea CSR;
- Formularea concluziilor în baza rezultatelor obținute.

Metodologia cercetării.

Metodologia de cercetare are la bază abordarea problematicii privind Responsabilitatea Socială Corporativă, aplicându-se diverse metode de cercetare, precum: analiza, comparația, inducția și deducția. Iar pentru atingerea obiectivelor propuse s-a aplicat analiza webografică cât și bibliometrică prin motorului de căutare Web of Science prin intermediul unui șir de caracteristici prestabilite, iar interpretarea rezultatelor s-a realizat prin intermediul Biblioshiny. Pentru a determina conștientizarea și relevanța conceptului de CSR în practica de afaceri, s-a aplicat cercetarea cantitativă, prin aplicarea chestionarului la 50 de entități.

Context teoretic.

Pentru a selecționa cercetările științifice care au influențat dezvoltarea CSR, la nivel internațional, a fost întreprinsă o căutare prin intermediul bazei de date, Web of Science, în perioada 1975-2021, cu următorii determinanți: titlu - „CSR” sau „Corporate Social Responsibility”; indici - SCIEXPANDED, SSCI, A & HCI, ESCI, CPCI-S, CPCI-SSH, BKCI-S, BKCI- SSH, CCR EXPANDED, IC. Drept rezultat, au fost obținute 4427 de cercetări științifice care au fost interpretate prin intermediul software-ului Biblioshiny, ceea ce ne-a permis ilustrarea dinamicii, corelației și a evoluției CSR.

Tabel 1.1. Informații generale privind datele și tipurile de documente din Web of Science

Descriere	Rezultate
INFORMAȚIILE DE BAZĂ	
Perioada	1975-2022
Surse (Reviste, cărți, etc.)	1660
Lucrări	4428
Citări medii per lucrare	16.94
Citări medii per lucrare per an	2.368
COLABORĂRILE ÎNTRE AUTORI	
Lucrări cu un singur autor	1034
Productivitatea autorilor	0.522
Numărul mediu al autorilor per lucrare	1.92
Indexul colaborării	2.27

Sursa: Elaborat de autor în baza în baza rezultatelor căutării Web of Science

În conformitate cu tabelul 1.1., începând cu anul 1975 până în anul 2022 au fost elaborate 4428 de lucrări de cercetare, publicate în 1660 de surse.

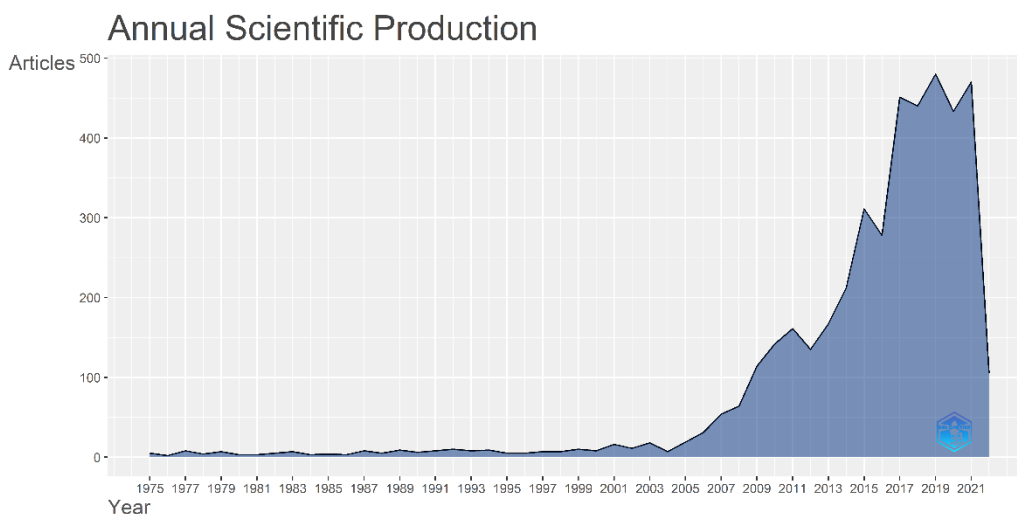

Figura 1.1. Productivitatea anuală științifică a cercetătorilor ce au analizat CSR
Sursa: Elaborat de autor prin intermediul Biblioshiny în baza rezultatelor căutării Web of Science

În figura de mai sus, se poate constata că începând cu anul 2005, interesul cercetătorilor privind CSR a fost în continuă creștere, cu mici variațiuni, însă per general există un trend de dezvoltare, cu o rată anuală de 6,69%.

În baza rezultatelor obținute, a fost realizată o hartă a productivității globale, întâietate având China cu 1239 de lucrări, urmată de Statele Unite ale Americii cu 1169 lucrări, și de Marea Britanie cu 602 lucrări.

Country Scientific Production

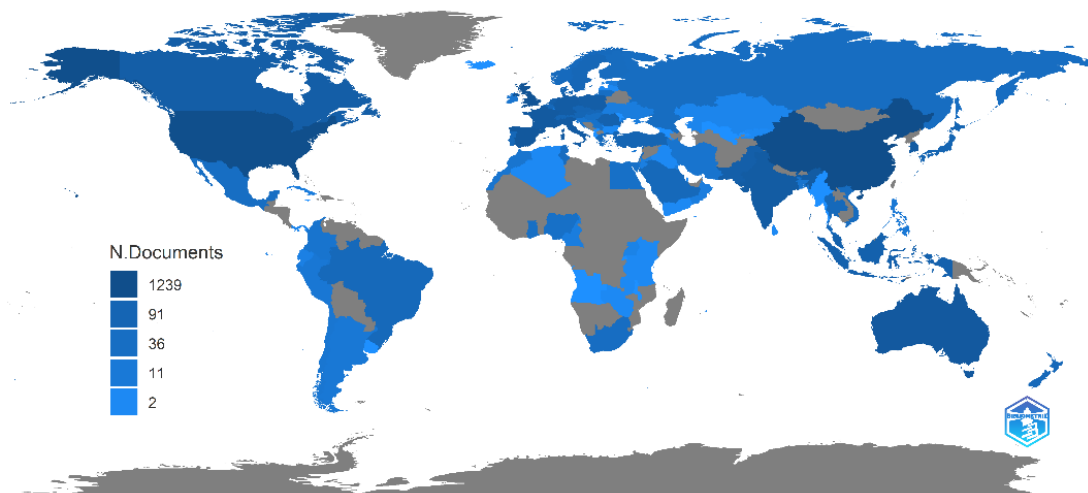

Figura 1.2. Harta productivității globale privind CSR
Sursa: Elaborat de autor prin intermediul Biblioshiny în baza rezultatelor căutării Web of Science

În topul țărilor cu productivitatea cea mai mare nu se regăesc România și Republica Moldova, însă acesta nu constituie decât încă un indiciu care să ne demonstreze necesitatea de a explora și dezvolta acest concept și de a-l face cunoscut, împreună cu beneficiile sale, cât mai multor entități.

sustenabile. Principiile Pactului Global sunt: drepturile omului; drepturile la muncă; protecția mediului înconjurător; lupta împotriva corupției.

Conținut de bază.

Pentru a dobândi cunoștințe despre conștientizarea și relevanța conceptului CSR în practica de afaceri s-a ales cercetarea cantitativă, în cadrul căreia s-a realizat un chestionar. Scopul cercetării este de a evalua utilizarea și sfera implementării CSR în întreprinderile din Republica Moldova. Pentru o mai bună relevanță a rezultatelor obținute, a fost luat în considerare și analizat un eșantion de 49 de entități, de diferite dimensiuni și care aparțin tuturor sectoarelor de activitate.

Chestionarul a fost realizat și distribuit prin intermediul Google Forms, iar din cele 50 de chestionare distribuite, 49 au fost completate, ceea ce constituie 98% îndeplinire. Întrebările s-au concentrat pe utilizarea CSR, beneficiile care au determinat întreprinderile să implementeze sau barierele de implementare, legătura CSR și strategia de afaceri, activități specifice CSR și măsurarea acesteia.

1. Dimensiunea firmei în funcție de numărul de angajați

49 responses

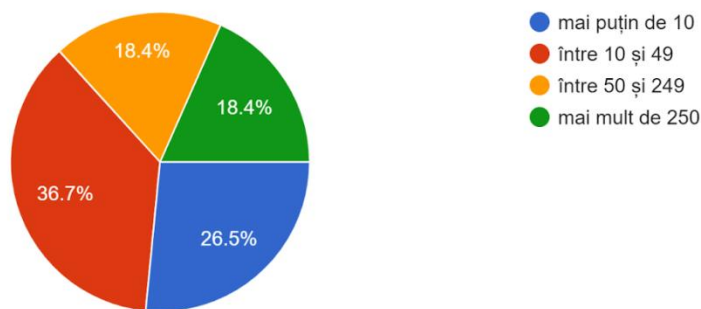

Figura 1.5. Respondenții în dependență de dimensiunea firmei

Sursa: Elaborat de autor în baza Google Forms

Dintre cei 49 de respondenți, cele mai multe entități, 36.7%, au un număr de angajați între 10 și 40. 26.5% dintre respondenți reprezintă companii cu mai puțin de 10 angajați, iar 18.4% sunt deopotrivă întreprinderi cu 50 până la 249 de angajați, și, entități cu mai mult de 250 de angajați. Astfel, se poate de concluzionat că majoritatea respondenților reprezintă IMM-uri din Republica Moldova.

2. Sectorul de activitate conform CAEN.

49 responses

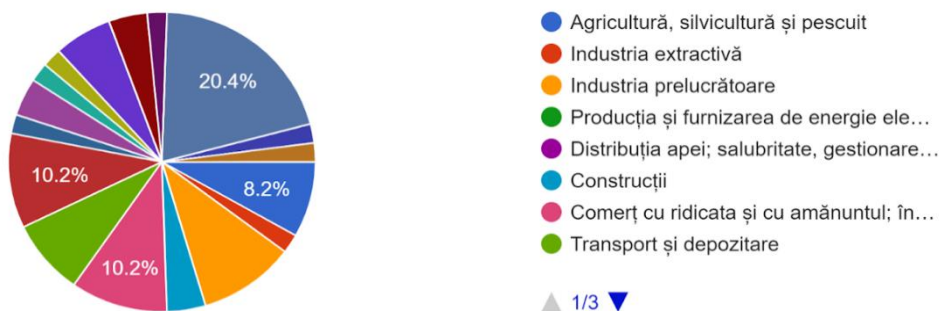

Figura 1.6. Sectorul de activitate al respondenților

Sursa: Elaborat de autor în baza Google Forms

La sondaj au participat un entități din diverse sfere, însă cele mai multe companii reprezintă sectorul altor activități de servicii, cu 20.4% din totalul respondenților. O egalitate se atestă între sectoarele industria prelucrătoare, hoteluri și restaurante și comerțul cu ridicata și cu amănuntul, fiecare deținând câte 10.2% din total. În afară de acestea, au participat și întreprinderi din astfel de domenii, precum agricultură, industria extractivă, construcții, transport și depozitare, etc.

4. Poziția dvs. în organigrama firmei:

49 responses

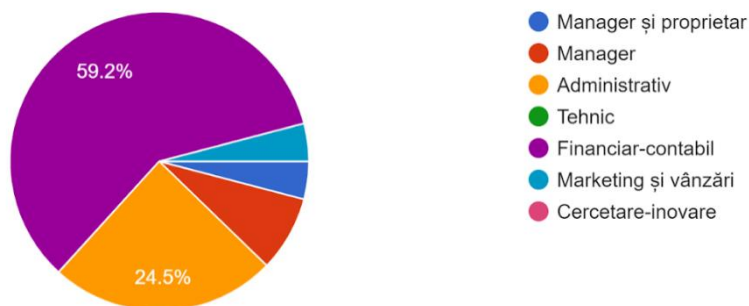

Figura 1.7. Poziția respondenților în organigrama firmei

Sursa: Elaborat de autor în baza Google Forms

În dependență de poziția respondenților în organigrama entității, angajații departamentului financiar-contabil sunt cei care au participat în majoritate, reprezentând 59.2% dintre respondenți, fiind urmați de angajații din blocul administrativ, care au însumat 24.5%. Ceilalți respondenți sunt din departamentul de marketing și vânzări, cât și manageri și proprietari.

1. Înainte de a completa acest chestionar ați mai auzit de CSR?

49 responses

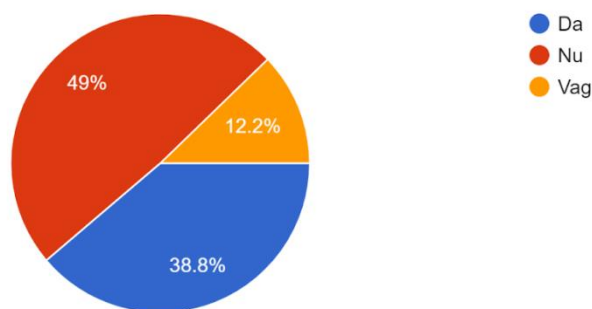

Figura 1.8. Nivelul de cunoaștere a CSR

Sursa: Elaborat de autor în baza Google Forms

Cunoașterea și contientizarea CSR este un pas important în dezvoltarea entităților. Este relevant de menționat faptul că 49% dintre respondenți anterior nu au mai auzit despre conceptul de CSR, iar 12.2% dintre aceștia au o cunoaștere vagă a aspectelor privind CSR. Este foarte im Părțile interesate adoptă și îndeplinesc diferite roluri și tipuri de activități, încercând astfel să influențeze sau să facă presiuni asupra companiilor să își asume angajamente și să urmeze un comportament responsabil din punct de vedere social [5]. La rândul lor, aceste grupuri pot evalua diferit performanța companiilor, în funcție nu doar de propriul interes, ci și de ideologia lor diferită, sau de modul în care înțeleg și acceptă principiile CSR și relația lor cu rezultatele companiei [8].

Tabel 1.2. Relevanța CSR pentru grupurile de interes

Grupuri de interes	Importanța CSR
Acționari	Importanță majoră 61.2%
Proprietari	Importanță majoră 59.2%
Angajați	Importanță relativă/medie 46.9%/ Importanță majoră 44.9%
Autorități locale	Importanță majoră 59.2%

Sursa: Elaborat de autor în baza Google Forms

Respondenții au fost majoritatea de părerea că CSR implică o importanță și influență sporită pentru grupurile de interes, cum ar fi acționarii, proprietarii, angajații și autoritățile locale. Însă se poate observa că angajații sunt considerați a fi mai puțin influențați de practicile CSR, ceea ce nu este într-un totu corect, deoarece angajații în cadrul companiilor ce implementează acțiuni privind CSR, sunt mult mai satisfăcuți de munca pe care o prestează.

Tabel 1.3. Implicațiile CSR

Efecte ale CSR	Relevanța CSR
Ameliorarea imaginii entității	Într-o oarecare măsură 42.9%/În mare măsură 26.5%
Îmbunătățirea statutului firmei în comunitatea de afaceri	Într-o oarecare măsură 36.7%/În mare măsură 32.7%
Satisfacerea cerințelor clienților	Într-o oarecare măsură 38.8%/În mare măsură 32.7%
Obținerea avantajului competitiv	Într-o oarecare măsură 44.9%/În mare măsură 28.6%

Sursa: Elaborat de autor în baza Google Forms

Literatura de specialitate arată că există diverse bariere care pot împiedica implementarea eficientă a CSR [6]. Identificarea acestor bariere poate ajuta managerii să formuleze strategiile necesare pentru a le atenua eficient. Aceste bariere pot avea, de asemenea, o anumită interdependență între ele, iar înțelegerea acestei interdependențe îi va ajuta pe manageri să elaboreze soluția optimă pentru a le face față.

Tabel 1.4. Principalele obstacole în implementarea CSR

Principalele obstacole în implementarea CSR	Rezultatele chestionarului
Complexitatea acțiunilor CSR	Într-o oarecare măsură 61.2%
Resursele financiare limitate de care dispune entitatea	Într-o oarecare măsură 59.2%
Lipsa conștientizării din partea proprietarilor/managerilor	Într-o oarecare măsură 49%
Cunoștințe insuficiente pentru a putea implementa CSR într-o manieră profesionistă	Într-o oarecare măsură 46.9%

Sursa: Elaborat de autor în baza Google Forms

Toți respondenții care au participat la sondaj au evaluat barierele în implementarea CSR, fiind incerți în privința influenței fiecărui obstacol. Printre barierele în aplicarea CSR au fost complexitatea acțiunilor CSR, resursele financiare limitate de care dispune entitatea, lipsa conștientizării din partea proprietarilor/managerilor și cunoștințele insuficiente pentru a putea implementa CSR într-o manieră profesionistă. Pentru a remedia aceste obstacole, se recomandă realizarea unor training-uri cu angajații entităților, pentru a reduce din complexitatea conceptului de CSR, de asemenea pentru a dezvolta cunoștințele angajaților în acest domeniu.

Concluzii

CSR sunt activități voluntare desfășurate de companii cu scopul de a genera un impact pozitiv asupra mediului și asupra părților interesate ale acestora, dar și pentru a obține beneficii economice viitoare. Pe lângă beneficii, CSR oferă entităților economiei de costuri și se poziționează pe piața internațională ca companii cu produse sau servicii durabile. În Republica Moldova, în prezent, practicile CSR sunt utilizate de puține companii din cauza necunoașterii beneficiilor pe care le aduce implementarea activităților de responsabilitate socială. Pe de altă parte, companiile care aplică strategii de CSR în mare parte au deficiențe în aplicarea acestor strategii din cauza lipsei de cunoaștere a diferitelor abordări și instrumente pe care le gestionează această tendință. Prin urmare, se ajunge la concluzia că în Republica Moldova, CSR este un domeniu puțin explorat în care grupurile de interese sunt de acord că aplicarea acestei tendințe ar trebui să fie luată în considerare de cât mai mulți, iar puținele entități care o aplică ar trebui să îmbunătățească cunoștințele și procesele utilizate în activitățile de responsabilitate socială.

Bibliografie

1. Bowen, H. R. 1953. *Social responsibilities of the businessman*. New York: Harper and Brothers.
2. Cajiga, J. F. 2009. *El concepto de responsabilidad social empresarial*. CEMEFI, 2. Disponibil la: https://www.cemefi.org/esr/images/stories/pdf/esr/concepto_esr.pdf.
3. Cosmulese, C. G., Socoliuc, M., Ciubotariu, M. S., Mihaila, S., & Grosu, V. (2019). *An empirical analysis of stakeholders' expectations and integrated reporting quality*. *Economic research-Ekonomska istraživanja*, 32(1), 3963-3986.
4. Frederick, W. C. 1960. The growing concern over business responsibility. *California Management Review*, 2(4), pp. 54-61.
5. Lee, C. K., Song, H. J., Lee, H. M. și Bernhard, B.J. 2013. The impact of CSR on casino employees' organizational trust, job satisfaction, and customer orientation: an empirical examination of responsible gambling strategies. *International Journal of Hospitality Management*, vol. 33, pp. 406-415.
6. Orlitzky, M., Siegel, D. S. și Waldman, D. A. 2011. Strategic Corporate Social Responsibility and Environmental Sustainability. *Business & Society*, 50(1), pp. 6-27.
7. Socoliuc, M., Cosmulese, C. G., Ciubotariu, M. S., Mihaila, S., Arion, I. D., & Grosu, V. (2020). *Sustainability reporting as a mixture of CSR and sustainable development. A model for micro-enterprises within the romanian forestry sector*. *Sustainability*, 12(2), p. 603.
8. Wood, D. J. 1991. Corporate social performance revisited. *The Academy of Management Review*, 16(4), pp. 691-718.

**ABORDĂRI PRIVIND PROTEJAREA INTERESULUI INVESTITORULUI ÎN
CONTEXTUL ACTUAL AL CRIZEI ECONOMICE. STUDIU DE CAZ ACET SA
ROMANIA**

**APPROACHES TO PROTECT INVESTOR INTEREST IN THE CURRENT CONTEXT
OF THE ECONOMIC CRISIS. ACET SA CASE STUDY**

CZU: 330.322.5:338.124.4(498)

DOI: 10.5281/zenodo.7063698

Veronica GROSU,

ORCID ID: 0000-0003-2465-4722

Simona BRÎNZARU,

ORCID ID: 0000-0003-4777-6589

Denisa BAHNARU,

ORCID ID: 0000-0003-3929-8455

Monica-Laura ZLATI,

ORCID ID: 0000-0003-2443-1086

Universitatea Stefan cel Mare Suceava, România

Abstract

In contextul actual definit de criza economică și inflație galopantă la nivel mondial, entitățile economice se confruntă cu o provocare privind protejarea intereselor investitorilor. Ne propunem să definim un model economic de evaluare a nivelului de protecție prin prisma acțiunilor de management în special raportat la indicatori economico-financiari astfel încât să obținem reprezentativitatea unei funcții econometrice. Metodele utilizate sunt de tip empiric și analitic și vizează studiul literaturii de specialitate și analiza rezultatelor financiare în vederea conceptualizării și testării modelului. Rezultatele obținute vor permite trasarea funcției econometrice în parametri generalizați și obținerea unui profil de comportament care poate fi extins la întregul eșalon economico-financiar reprezentat de entitățile din România și nu numai.

Introducere

Protejarea interesului acționarilor reprezintă unul din elementele fundamentale de management pro activ garantând investițiile și reducând riscul de dematerializare a capitalului investit. În practica curentă se remarcă mai multe tehnici de abordare a acestei metode în principal bazate pe eficiența economică și creștere sustenabilă.

În contextul actual pe fondul evenimentelor din ultima perioadă (pandemia sanitară, conflictul militar) se remarcă puternice vulnerabilități ale protejării intereselor investitorilor, aspect remarcat pe bursa de valori care conform Zhu et al. (2021) și Ali et al. (2022) a redus valoarea activelor cu 30 miliarde lei în ultima perioadă februarie-martie 2022. Însă subiectul protejării intereselor investitorilor este frecvent întâlnit în literatura de specialitate mai ales în contextul crizelor economice.

Scopul principal al lucrării îl reprezintă conceptualizarea unui model economic de evaluare a nivelului de protecție a investitorilor în condițiile economice actuale. Utilitatea rezultatelor se regăsește în obținerea unui profil de comportament privind protecția intereselor investitorilor care poate fi extins asupra entităților din România.

1. Literature review

Pentru o analiză aprofundată a literaturii de specialitate am utilizat platforma Web of Science (WoS) pentru a determina stadiul actual al cercetării științifice privind tematica protejării intereselor acționarilor. Protocolul de căutare aplicat a fost următorul:

- Baza de date: Web of Science Core Collection;
- Topic de căutare: "investor protection" or "protection of investors' interests."
- Perioada de analiză: 1975 – 2022 pentru toate tipurile de documente.

Astfel am obținut 2051 de lucrări din care sub forma articolelor în număr de 1879, urmată de lucrările proceedings, capitole de cărți, review-uri, etc.

Din punct de vedere al evoluției numărului publicațiilor se remarcă faptul că anul 2020 înregistrează cele mai multe lucrări publicate pe această tematică datorită contextului pandemiei sanitare care a condus la apariția numeroaselor riscuri asociate intereselor investitorilor.

Pe baza rezultatele exportate de pe WoS am realizat o analiză bibliometrică asupra tematicii protejării intereselor investitorilor cu ajutorul software-ului VOSviewer-ului. Astfel, software-ul VOSviewer a selectat 4843 de termeni dintre care doar 334 de termeni au atins pragul de cel puțin 10 frecvențe. Rețeaua completă de termeni-cheie este prezentată în figura nr. 1.

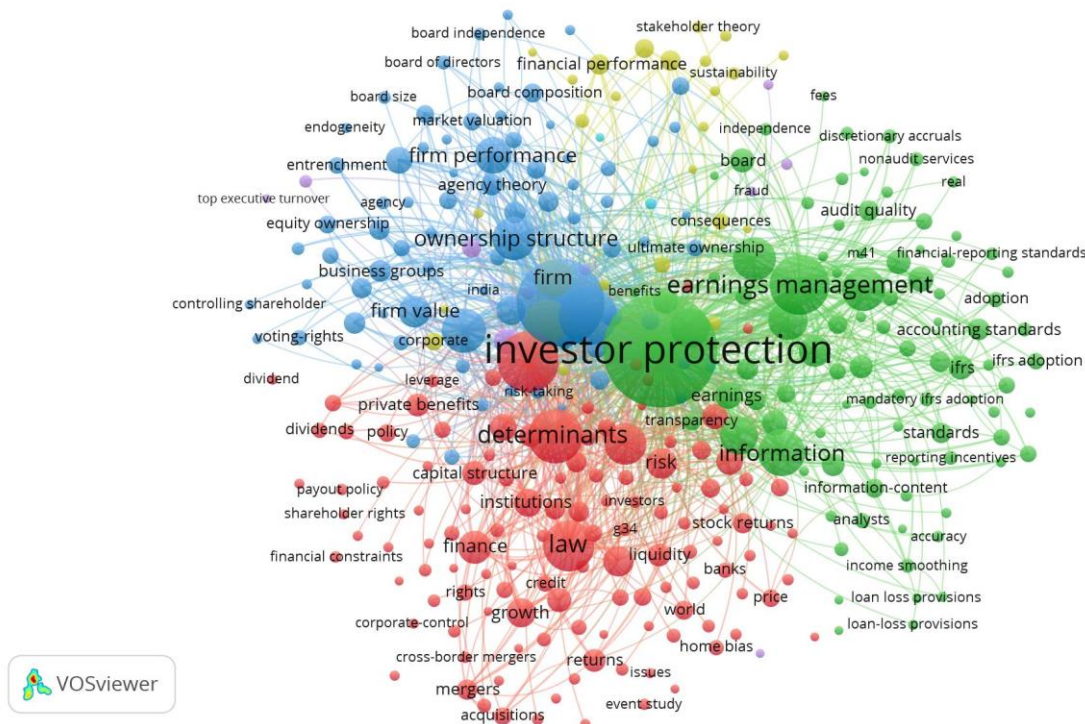

Figura nr. 1. Rețeaua de termeni-cheie privind tematica protejării intereselor investitorilor

În figura nr. 1 se pot observa șase clusteruri evidențiate în culori diferite conturate prin relațiile de interdependență cu termenul central *investor protection*. Clusterul 1 grupează cei mai mulți termeni respectiv 123 și este evidențiat prin culoarea roșie. Termeni sunt specifici piețelor de capital precum *dividends*, *capital structure*, *returns*, *growth*, *investors*, *stock returns*, *stock market*, *payout policies*, *shareholders right*, *shareholders protection*, *information disclosure*, *initial public offerings*, *financial constraints*, etc (Chu et al., 2017; Ene & Voica, 2021). Al doilea cluster cuprinde 93 de termeni (culoare verde din figura nr. 1) vizează domeniul contabilității prin termeni ca *financial reporting*, *corporate disclosure*, *IFRS*, *information asymmetry*, *value relevance*, *mandatory adoption*, *international accounting*, etc punând accent pe calitatea informațiilor furnizate de către investitori (Dima & Dima, 2018; Khairul, Akmalia, & Aziz, 2020; Svetlana, et al., 2020). Clusterul 3 este format din 79 de termeni concentrați în jurul conceptului de *corporate governance*, precum *board independence*, *board of directors*, *audit committee*, *board size*, *institutional investors*, *voting-right*, *ceo-duality*, *financial crisis*, etc întâlnite în lucrările lui Persakis & Iatridis (2016) și Lye & Hooy (2021).

Următorul cluster pune accent pe un concept important al mediului de afaceri actual, mai exact responsabilitatea socială corporativă care joacă un rol esențial în politica de protecție a acționarilor așa cum susțin și autori Martínez-Ferrero, Villaron, & Sánchez, (2016) și Wang et. al. (2021).

Termeni-cheie cuprinși aici sunt *business ethics, environmental performance, integrated reporting, nonfinancial disclosure, stakeholder theory, sustainability*, etc. Clusterul nr. 6 evidențiat prin culoare mov privește instabilitatea financiară și investitori (*compensation, crash risk, fraud, internal control, listed companies*, etc) iar ultimul cluster cuprinde doar trei termeni (Ashwini, 2013; Aragon, Nanda & Zhao, 2020).

În concluzie, protecția intereselor acționarilor joacă un rol important în calitatea contabilității, în dezvoltarea mediului de afaceri, în perioada crizelor economice sau în guvernanta corporativă. Din aceste motive literatura de specialitate abordează această tematică din diferite perspective având în vedere legislația în vigoare și cultura organizațională care diferă de la țară la țară.

Metodologia cercetării

Analizând situația economico-financiară a entității **ACET SA**, pe o perioadă de 16 ani, știind că firma este o societate cu dezvoltare economică perpetua, să se demonstreze că relația de dependență dintre capitalul propriu și cifra de afaceri ca atribut al politicii de protecție a interesului acționarului, este una coerentă și bine reprezentată statistic. Astfel ne propunem următoarele obiective de studiu:

Obiectivul 1: Să se rescrie sub forma unei regresii liniare expresia protecției interesului acționarilor prin cifrele de afaceri utilizând informații privind dinamica indicatorului, și să se determine extesia interesului acționarului prin prisma acumulării de capital.

Obiectivul 2: Să se determine proporția dintre variația variabilei dependente explicată de variația variabilei independente.

Obiectivul 3: Să se verifice ipoteza $\beta = 0$ utilizând calculul probabilității critice unilaterale.

Obiectivul 4: Să se obțină intervalul de încredere, la pragul de semnificație de 5%, pentru coeficientul variabilei independente.

Pentru atingerea obiectivelor am utilizat programul statistic SPSS versiunea 26 prin intermediul căruia am generat funcția econometrică cu rolul de a obține un profil de comportament care poate fi extins la întregul eșalon economico-financiar reprezentat de entitățile din România și nu numai.

Așadar, în cazul, obiectivul 1: *Să se rescrie sub forma unei regresii liniare expresia protecției interesului acționarilor utilizând informații privind dinamica indicatorului de eficiență capitalul propriu și să se determine aportul de eficiență la protecția interesului acționarilor.*

Tabel nr. 1. Coeficienți

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients Beta	t	Sig.	95,0% Confidence Interval for B	
		B	Std. Error				Lower Bound	Upper Bound
1	(Constant)	-50998,952	581282,683		-,088	,931	-1297726,313	1195728,410
	CAP	,974	,010	,999	94,269	<,001	,952	,997

Un leu din Venituri aduce o capitalizare de 97% ceea ce exprimă protecția interesului investitorilor la un nivel foarte înalt și o performanță economică ridicată.

Ecuția estimată este:

$$CA = -50998,952 + 0,974CAP \quad (1)$$

Obiectivul 2: Să se determine proporția dintre variația variabilei dependente explicată de variația variabilei independente.

Tabel nr. 2. Modelul Sumar^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	,999 ^a	,998	,998	704157,587	,708

a. Predictors: (Constant), CAP

b. Dependent Variable: CA

Valoarea coeficientului de corelație, $R = 0.999$ prezentată în *tabelul nr. 2*, arată dacă există sau nu o corelație între variabilele analizate pe baza modelului liniar. Pentru a interpreta modelul folosim raportul de determinație $R^2 = 0.998$, așadar pentru modelul în cauză, regresia simplă liniară, variația variabilei independente explică 99,8% din variația variabilei dependente.

Obiectivul 3. *Să se verifice ipoteza $\beta = 0$ utilizând calculul probabilității critice unilaterale.*

F – valoarea statisticii F pentru testul caracterizat de:

- $H_0 : \beta = 0$
- H_1 : există cel puțin un coeficient β diferit de zero.

Acest test se referă la ansamblul variabilelor independente (este de remarcat că H_0 nu se extinde și asupra termenului liber). Datorită înțeleșului ipotezei nule, se consideră că prin acest test se verifică semnificația întregii regresii.

Tabel nr. 3. ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	4406340730962863,000	1	4406340730962863,000	8886,656	<,001 ^b
	Residual	6941730706447,168	14	495837907603,369		
	Total	4413282461669310,000	15			

a. Dependent Variable: CA

b. Predictors: (Constant), V

Valoarea coeficientul Fisher este 8886,656 . Din *tabelul nr. 3*, valoarea Sig. pentru testul F este mai mică decât 0.05, adică modelul construit explică dependența dintre variabile printr-o legătură liniară, care este considerată semnificativă.

Obiectivul 4. *Să se obțină intervalul de încredere, la pragul de semnificație de 5%, pentru coeficientul variabilei independente* este atins prin elaborarea următorului tabel.

Tabel nr. 4. Statistici reziduale^a

	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	N
Predicted Value	19942112,00	83386752,00	52172672,38	17139312,960	16
Std. Predicted Value	-1,881	1,821	,000	1,000	16
Standard Error of Predicted Value	176044,891	384558,531	239963,819	68485,359	16
Adjusted Predicted Value	19928282,00	83481840,00	52154159,45	17131982,884	16
Residual	-1561278,750	1012639,938	,000	680280,859	16
Std. Residual	-2,217	1,438	,000	,966	16
Stud. Residual	-2,293	1,610	,012	1,021	16
Deleted Residual	-1670251,125	1268958,250	18512,924	761075,755	16
Stud. Deleted Residual	-2,797	1,718	-,019	1,126	16
Mahal. Distance	,000	3,536	,937	1,143	16
Cook's Distance	,001	,328	,059	,090	16
Centered Leverage Value	,000	,236	,062	,076	16

a. Dependent Variable: CA

Tabelul nr. 4 ne prezintă informații despre reziduu, iar valorile minime și maxime ale rezidului sunt cele mai importante. Valoarea cea mai mică a rezidului, -1561278,750, iar valoarea cea mai mare este 1012639,9.

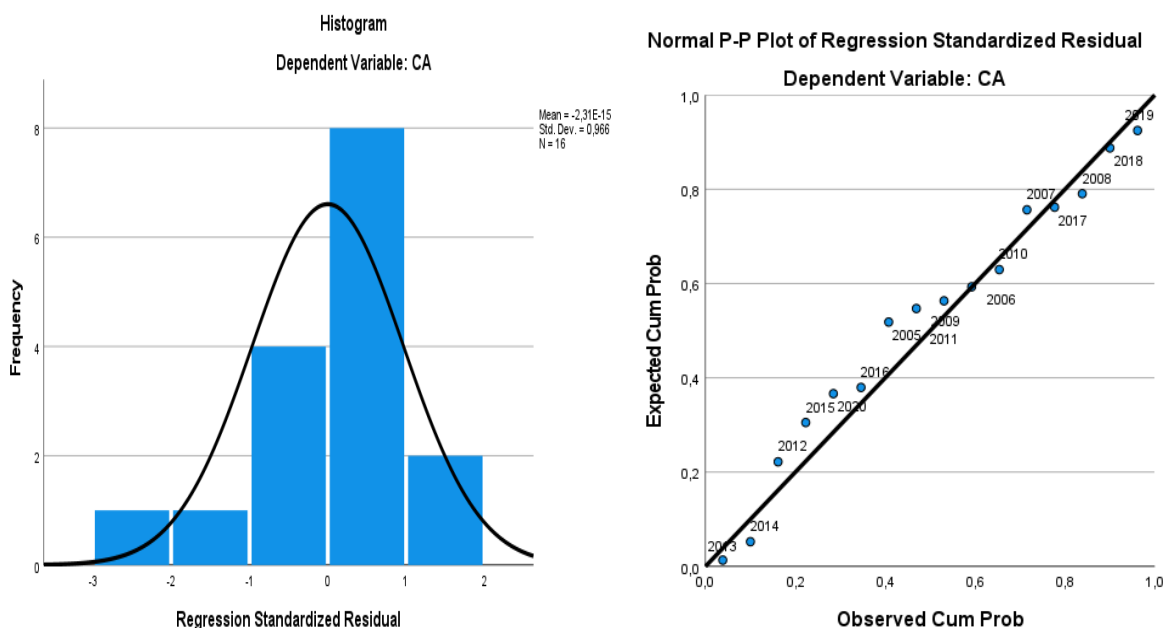

Figura nr. 2. Reprezentarea statistică a modelului econometric

Figura nr. 2 redă histograma modelului care este un echivalent al graficului tabelului de frecvență și trebuie să urmeze o distribuție normală. Valoarea medie este de $-2,31E-15$ și deviația standard de $0,966$. Diagrama P-P Plot vizualizează diferențele dintre o distribuție empirică și anume evoluția reziduală și distribuție teoretică specifică reprezentând dreapta lui Henry. Această diagramă ne arată că sunt atinse obiectivele cercetării noastre.

Rezultate și discuții

Societatea **ACET SA** din județul SUCEAVA, CUI 713519, a fost înființată în anul 1998 și are ca obiect principal de activitate codul CAEN 3600 - captarea tratarea și distribuția apei. Societatea are 11 puncte de lucru în mai mult de 3 localități diferite. Din situația economico-financiară a societății putem observa că această s-a dezvoltat constant prin adoptarea unei strategii de creștere economică și sustenabilitate.

La nivelul seriei de date în medie evoluția cifrei de afaceri a fost aproximativ constant crescătoare, având o scădere mică în anul 2009 și 2016 dar și-a revenit în anii următori. Ecuație de previziune este $y=4E+06x+4E+07$, cu un nivel de semnificație a dreptei de trend de 96,51%. De asemenea și evoluția veniturilor firmei a înregistrat creșteri constante din anul 2005 până în 2020 ajungând la 85.633.320 lei în ciuda contextului pandemiei. Perioada 2016-2017 prezintă o ușoară instabilitate. Ecuația de previziune este $y=4E+06x+2E+07$, cu un nivel de semnificație a dreptei de trend de 96,62% care se poate observa în figura nr. 3.

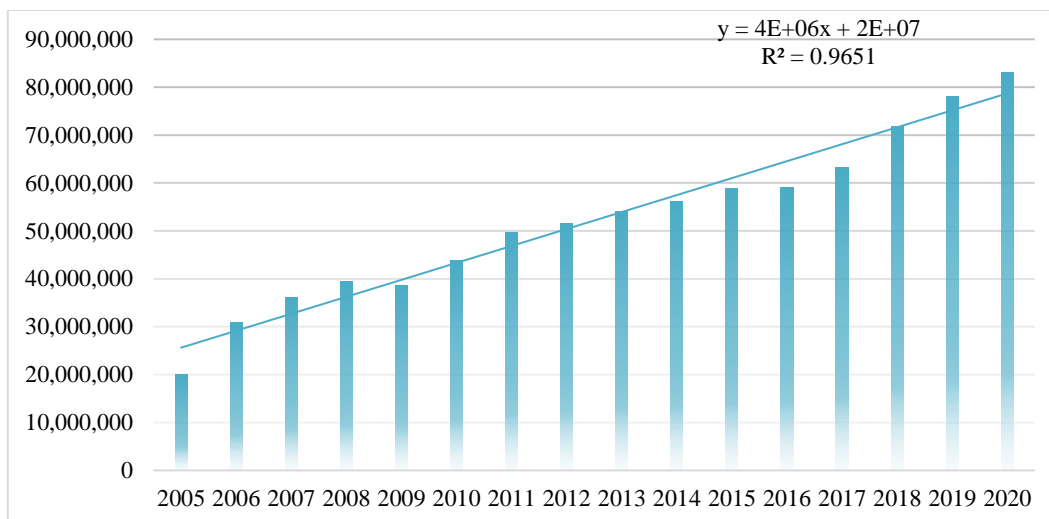

Figura nr. 3. Evoluția cifrei de afacerii

Sursă: Elaborare proprie

Cel mai bun randament calculat ca raport între profitul brut și cifra de afaceri a fost înregistrat în anul 2015 respectiv de 10,01% sub impactul mai multor factori cum ar fi, implementarea proiectului de extindere și reabilitare a rețelelor de apă care beneficiază de finanțare europeană de aproape 90 de milioane de euro. Exceptând valoarea din anul 2005 cel mai scăzut randament este înregistrat în anul 2007. De remarcat este faptul că până în anul 2015 randamentul firmei analizate prezintă un trend oscilant iar după punctul de maxim din acest an înregistrează o scădere a acestuia până în prezent. Acest lucru afectează atragerea de noi investitori. (vezi figura nr. 4)

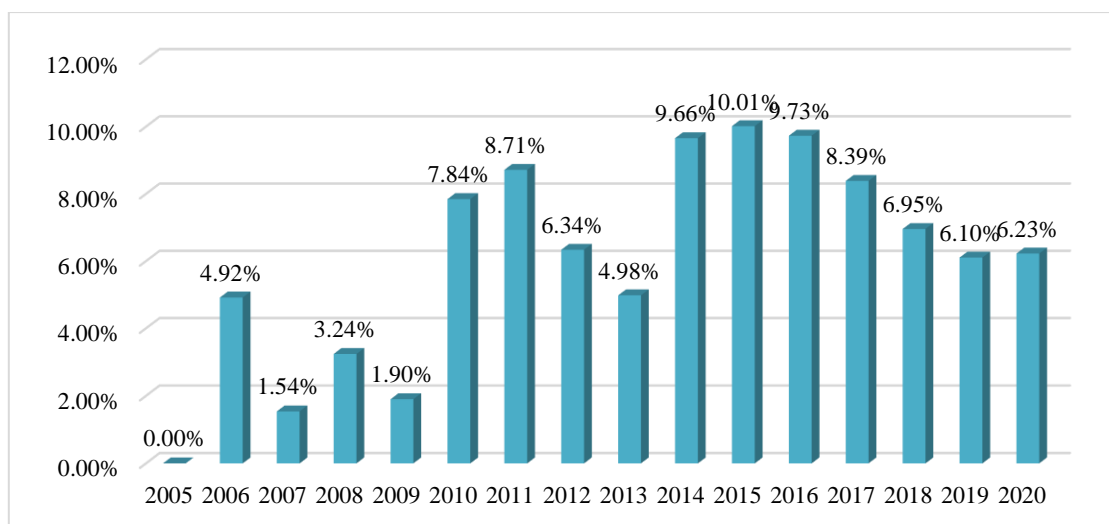

Figura nr. 4. Randamentul firmei

Sursă: Elaborare proprie

În vederea definirii imaginii firmei analizate am prezentat în figura nr. 4 o analiză a SC ACET SA care pune în evidență modul în care aceasta a făcut față provocărilor din mediul economic actual.

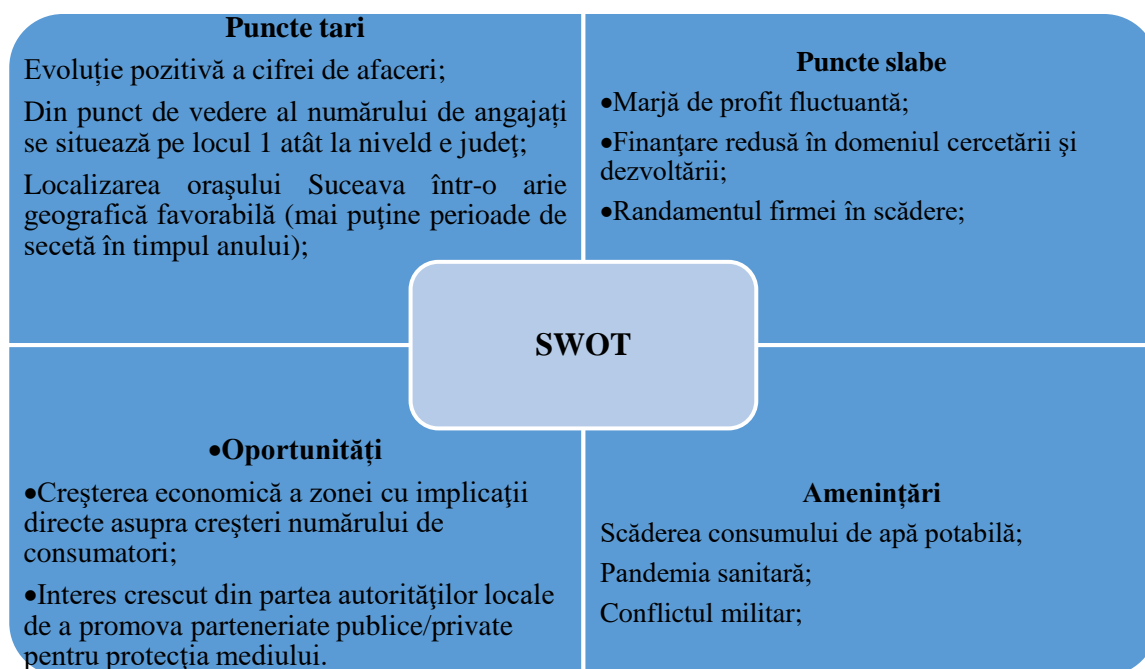

Figura nr. 5. Analiza SWOT a firmei ACET SA

Sursă: Elaborare proprie

Așadar, firma analizată a făcut față provocărilor pandemiei sanitare care a afectat mediul de afaceri actual. Mai mult decât atât protejarea intereselor acționarilor este parte integrantă a strategiei de dezvoltare a firmei prin asigurarea nivelului de eficiență minimal pentru desfășurarea procesului economic în condițiile economice actuale.

Concluzii

Modelul propus arată faptul că protejarea interesului acționarilor este sustenabilă dacă și numai dacă dimensiunea acumulării capitalului ca urmare a procesului economic depășește pragul minimal determinat de 90% concomitent cu reducerea gradului de îndatorare și încorporarea componentei de cercetare-dezvoltare în produsele companiei. Apreciem că pentru implementarea metodei este adecvată strategia de corectare a vulnerabilităților de piață concomitent cu reducerea raportului capital împrumutat/capital propriu.

În condiții economice actuale definite de criza sanitară, criza politică și militară este foarte important asigurarea protejării intereselor investitorilor pentru desfășurarea optimă a afacerilor. Astfel, prezentul studiu definește matematic modelul econometric de protejare a intereselor investitorilor evidențiind una din caracteristicile sustenabile ale acestuia, respectiv asigurarea nivelului de eficiență minimal pentru desfășurarea procesului economic.

Bibliografie

1. Zhu, W, Yang, J, Lv, H., Zhuang, M. (2021). Pandemic Uncertainty and Socially Responsible Investments. *Front. Public Health* 9:661482. doi: 10.3389/fpubh.2021.661482
2. Ali, H., Amin, H.M.G., Mostafa, D., Mohamed, E.K.A. (2022), Earnings management and investor protection during the COVID-19 pandemic: evidence from G-12 countries, *Managerial Auditing Journal*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. <https://doi.org/10.1108/MAJ-07-2021-3232>
3. Chu, C-C., Tsai, S-B., Chen, Y., Li X., Zhai Y., Chen Q., Jing Z., Ju Z-Z., Li B. (2017). An Empirical Study on the Relationship between Investor Protection, Government Behavior, and Financial Development, *Sustainability* 9, no. 12: 2199. <https://doi.org/10.3390/su9122199>

4. Ene, C., Voica, MC. (2021). Investors protection on the Romanian capital market. In eds. Chivu, L., Ioan Franc V., Georgescu, G., Andrei, JV., *Harnessing tangible and intangible assets in the context of european integration and globalization: challenges ahead*, VOL I-II, 6th International Conference on Economic Scientific Research - Theoretical, Empirical and Practical Approaches (ESPERA), 10-11 Octombrie 2019, București, România, pp. 721-732.
5. Dima, B., Dima, S.M., Nachescu, M-L. (2018), Does IFRSs adoption contribute to the protection of minority investors?, *Audit Financiar*, vol. XVI, nr. 4(152), pp. 584-598, DOI: 10.20869/AUDITF/2018/152/026
6. Khairul, A K., Akmalia, M. A., Aziz, J. (2020). Investor protection, cross-listing and accounting quality, *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, Vol. 16, Nr. 1, <https://doi.org/10.1016/j.jcae.2019.100179>
7. Svetlana, M., Tanasă (Brînzaru), S.-M., Grosu, V., Timofte (Coca), C. (2020). Integrated Reporting – An Influencing Factor on the Solvency and Liquidity of a Company and Its Role in the Managerial Decision-Making Process. In: Xu J., Duca G., Ahmed S., García Márquez F., Hajjiev A. (eds) *Proceedings of the Fourteenth International Conference on Management Science and Engineering Management*. ICMSEM 2020. Advances in Intelligent Systems and Computing, vol 1190. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-49829-0_58
8. Persakis, A., Iatridis, G. (2016). Audit quality, investor protection and earnings management during the financial crisis of 2008: An international perspective. *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*. Vol. 41, pp. 73-101. 10.1016/j.intfin.2015.12.006
9. Lye, C.-T., Hooy, C.-W. (2021), Investor protection, corporate governance and private information-based trading, *Studies in Economics and Finance*, Vol. 38 Nr. 4, pp. 712-747. <https://doi.org/10.1108/SEF-10-2019-0401>
10. Martínez-Ferrero, J., Villaron, O., Sánchez, I. (2016). Can Investors Identify Managerial Discretion in Corporate Social Responsibility Practices? The Moderate Role of Investor Protection. *Australian Accounting Review*, Vol. 27. DOI:10.1111/auar.12138
11. Wang, K.T., Kartika, F., Wang, W.W., Luo, G. (2021). Corporate social responsibility, investor protection, and the cost of equity: Evidence from East Asia, *Emerging Markets Review*, Vol. 47, <https://doi.org/10.1016/j.ememar.2021.100801>
12. Ashwini K. A. (2013). The impact of investor protection law on corporate policy and performance: Evidence from the blue sky laws, *Journal of Financial Economics*, Vol. 107, Nr. 2, pp. 417-435, <https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2012.08.019>
13. Aragon, G.O., Nanda, V.K., Zhao, H. (2020). Investor Protection and Capital Fragility: Evidence from Hedge Funds Around the World, *Review of Financial Studies*, Vol. 34, Nr. 3, pp. 1368-1407, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3207064>

ASPECTE PRIVIND RECUNOAȘTEREA ȘI EVALUAREA PRODUSELOR
ȘI SERVICIILOR IT

RECOGNITION AND EVALUATION ISSUES OF IT PRODUCTS AND SERVICES

CZU: 657.471.1:004

DOI: 10.5281/zenodo.7063716

COJOCARU Victor

ASEM, Moldova

Email: vcojocaruserv@gmail.com

ORCID: 0000-0002-9512-7455

BĂDICU Galina

ASEM, Moldova

Email: badicu.galina@ase.md

ORCID: 0000-0002-9429-3654

Abstract. In recent years, the Republic of Moldova's IT sector has grown in prominence, and it has become a key contributor to the country's economy. The undeniable evolution is accompanied by the abundance of new products and services, such as the manufacture of electronic components, software publishing activities, information technology service activities, IT service activities, all of which result in accounting shortcomings in the IT industry. In this context, the study aims to investigate issues related to the recognition and evaluation of IT products and services. The purpose of this investigation is to elucidate the rules set out in national accounting regulations, in order to streamline their application in the practice of IT entities.

Keywords: recognition, evaluation, IT products and services, costs, Republic of Moldova

JEL Classifications: M41, L63, L86, L96

Introduction

Digitalizarea cuprinde tot mai multe domenii ale vieții, iar cunoașterea domeniului IT începe să devină o necesitate stringentă, întrucât a ajuns unul din cele mai dinamice domenii în economia națională. În așa mod s-a reușit elaborarea de politici motivaționale la nivel de țară pentru programatorii și inginerii IT de înaltă calificare care își aduc aportul la creșterea economică a Republicii Moldova.

Astfel, rezultatele din ultimii 5 ani din domeniul IT au demonstrat aportul semnificativ pe care l-a avut domeniul pentru dezvoltarea economiei țării. Tehnologiile au câștigat tot mai multă influență, iar în noua realitate, reconfigurată din cauza pandemiei COVID-19, au demonstrat că pot contribui la dezvoltarea unei economii digitale eficiente și pot asigura accesul cetățenilor la serviciile de care au nevoie. Evoluția incontestabilă este însoțită de abundența noilor produse și servicii, precum fabricarea componentelor electronice, activități de editate a produselor software, prelucrarea de date, administrarea paginilor web și activitățile conexe, activități de servicii informatice etc.

Actualmente, nu sunt suficient abordate și soluționate problemele aferente recunoașterii și evaluării produselor și serviciilor IT, selectării unei metode relevante de calcularea a costului, corelării costului vânzărilor cu venitul aferent în contextul serviciilor interdependente și inseparabilității proceselor de cercetare, dezvoltare, experimentare, prestare și consum etc.

Motivul pentru care s-a ales subiectul de discuție rezidă în importanța pe care acesta îl are în activitatea entităților din domeniul IT, contribuind semnificativ la obținerea profitului. Totodată, actualitatea temei se încadrează în conjunctura dezvoltării și reformei contabilității, investigării insuficiente în literatura de specialitate autohtonă a problemelor referitoare la recunoașterea și evaluarea produselor și serviciilor IT, precum și de modificările operate în legislația națională

contabilă, care tind spre consolidarea profesiei contabile la nivel mondial și contribui la dezvoltarea unor economii puternice prin inițierea și promovarea aderării la standarde profesionale de o înaltă calitate.

Obiectivul general al cercetării constă în determinarea gradului de eficiență actual și potențialele căi de perfecționare a contabilității în domeniul IT prin prisma interpretării și aplicării regulilor contabile, axându-ne pe modalitatea în care contabilii percep acest fenomen, în vederea respectării legalității în tratarea tranzacțiilor economice aferente produselor și serviciilor IT.

Scopul acestei cercetări constă în prezentarea celor mai relevante aspecte cu referire la recunoașterea și evaluarea produselor și serviciilor IT, dar și de a releva impactul acestora asupra costului de producție.

În cadrul investigațiilor, s-a recurs la metoda dialectică cu elementele sale fundamentale, precum: analiza, sinteza, inducția, deducția, dar și la metodele inerente disciplinelor economice: observarea, compararea, selectarea și gruparea. Suportul direct al investigațiilor la subiectul în cauză l-au constituit actele legislative și normative ale Republicii Moldova în domeniul contabilității precum, prevederile SNC „Stocuri”, Indicațiilor metodice privind contabilitatea costurilor de producție și calculația costului produselor și serviciilor, literatura de specialitate și website relevante temei de cercetare.

Basic Content of the Paper

Rezultatele remarcabile înregistrate de rezidenții Moldova IT Park confirmă caracterul dinamic al domeniului IT, nivelul sporit de adaptare a acestuia în condiții de criză, dar și capacitatea de valorificare a oportunităților, fapt prezentat în figura 1.

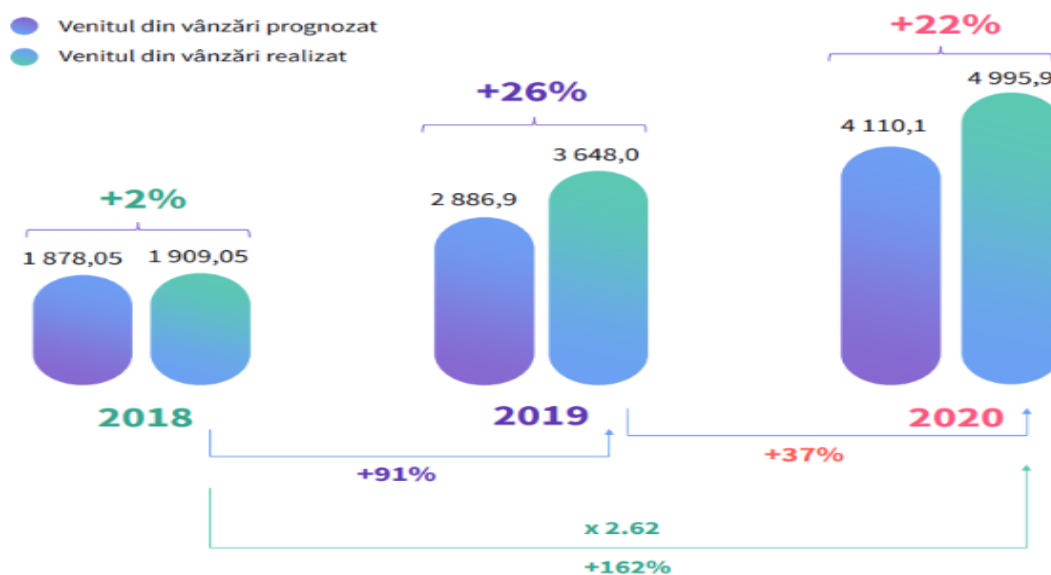

Fig. 1. Evoluția veniturii din vânzări prognozat vis-a-vis înregistrat în perioada 2018-2020 (milioane lei)

Sursa: preluat de autori după [6]

Datele din figura 1, relevă că venitul din vânzări realizat de entitățile rezidente în anul 2020 este de 4 995,9 milioane lei, fiind cu 1,347.9 milioane lei sau cu 37% mai mare comparativ cu anul precedent. În doar al treilea an de activitate a Moldova IT Park rezidenții acestuia au realizat o cifră de afaceri de 2,6 ori mai mare decât cea înregistrată în anul 2018. De asemenea, similar anilor trecuți, se observă păstrarea tendinței de depășire a veniturii din vânzări prognozat cu circa 22% în anul 2020 în pofida situației pandemice și cu 26% în anul 2019.

Rezultatul creșterii pozitive a numărului rezidenților în cadrul Parcului IT, precum și vânzărilor entităților rezidente a contribuit la majorarea încasărilor în Bugetul Public Național. Conform datelor prezentate de Serviciul Fiscal de Stat, în anul 2020 contribuția rezidenților Moldova IT Park la Bugetul public național a constituit 539,4 milioane lei, dintre care 387,15 milioane lei aferente impozitului unic și 152,3 milioane lei aferente altor impozite și taxe. Valoarea impozitelor și taxelor achitate de rezidenții Parcului a crescut cu 34% sau cu 136,2 milioane lei în anul 2020 față de anul 2019, și cu 59% sau 199,2 milioane lei comparativ cu anul 2018. Valoarea încasărilor generate de impozitul unic s-a majorat cu 44% sau 118,8 milioane lei în 2020 față de anul 2019, și sa triplat comparativ cu primul an de operare a Parcului [6].

Ținând cont de specificul domeniului IT, consemnăm că entitățile se ocupă cu proiectarea și realizarea softurilor la comandă, prelucrarea de date, administrarea paginilor web și activitățile conexe, consultanță și alte servicii în domeniul IT, editarea jocurilor de calculator și a altor produse software etc. Astfel, structura veniturilor în dinamică per genuri de activități eligibile, drept evoluție în perioada 2019-2020 se prezintă în tabelul 1.

Tabelul 1. Structura veniturilor în dinamică per genuri de activități IT

Activitate în domeniul IT	Cod CAEM	Pondere în venitul din vânzări din activitățile IT, 2019,%	Pondere în venitul din vânzări din activitățile IT, 2020, %	Creșterea ponderii în vânzări din activitățile IT
Realizarea softului la comandă	62.01	49,1	50,8	+1,7
Consultanța și alte servicii	62.02, 62.09	29,7	25,2	-4,5
Prelucrarea de date, administrarea paginilor web și activitățile conexe	63.11	8,5	11,0	+2,5
Editarea jocurilor de calculator și a altor produse software	58.21, 58.29	7,3	7,7	+0,4
Activități de management al mijloacelor de calcul	62.03	1,3	1,4	+0,1
Activități de design specializat, bazate pe utilizarea echipamentelor de calcul specializate de înaltă performanță	74.10	0,9	1,0	+0,1
Cercetare-dezvoltare experimentală, bazată pe utilizarea echipamentelor de calcul specializate de înaltă performanță, în matematică, calculatoare și științe informatice, fizică, nanotehnologie, inginerie și tehnologie, științe naturale și inginerie, nanobiotehnologie, bioinformatică	72.19.11, 72.19.12, 72.19.13, 72.19.21, 72.19.29, 72.19.50, 72.11 (limitat)	0,5	0,6	+0,1
Activități ale portalurilor web	63.12	2,2	2,0	-0,2
Instruire în domeniul calculatoarelor	85.59 (limitat)	0,2	0,1	-0,1
Servicii de obținere de efecte speciale și filme de animație	59.12.14, 59.12.15	0,3	0,3	0,0
Fabricarea de circuite integrate și microprocesoare	26.11 (limitat)	0,0	0,0	0,0
Total	X	100	100	X

Sursa: elaborat de autori în baza datelor BNS [4], [2]

Din tabel, se atestă o creștere a ponderii tuturor tipurilor de activități, cu excepția activităților portalurilor web și instruirii în domeniul calculatoarelor. Examinând structura veniturilor din vânzări, observăm că în ambele perioade, se obțin venituri din toate activitățile eligibile conform CAEM [2]. Cota cea mai mare în obținerea veniturilor din vânzări în domeniul IT revine veniturilor din realizarea softurilor la comandă, circa 51% în anul 2020. Totodată, deducem că activitatea operațională a entităților din domeniul IT este diversificată, întrucât se obțin venituri aproximativ din 10 tipuri de activități.

În acest context, deoarece produsele și serviciile IT sunt rezultatul unui proces de cercetare și dezvoltare apare necesitatea determinării costului de producție, moment în care apar mai multe întrebări: cum se formează costul produselor și serviciilor IT, ce metodă de calculație este relevant de utilizat, care este componența costurilor, care sunt cele mai relevante baze de repartizare a

costurilor directe repartizabile și costurilor indirecte etc. Acest aspect impune tratarea corectă a problemelor specifice recunoașterii și evaluării acestora în domeniul IT.

În soluționarea problemelor de recunoaștere și evaluare a produselor și serviciilor IT entitatea se conduce de prevederile SNC „Stocuri” și Indicațiilor metodice privind contabilitatea costurilor de producție și calculația costului produselor și serviciilor (Indicații metodice). Iar, în Politicile contabile, entitatea din domeniul IT indică opțiunile selectate ținând cont de specificul activității și caracteristica procesului tehnologic aplicat.

Drept bază contabilă în clarificarea problemei recunoașterii unui element în componența activelor circulante servește prevederile SNC „Stocuri” care se rezumă *la controlul acestora, corespunderea definiției, probabilitatea de a obține beneficii și evaluarea în mod credibil* [7, pct. 11]. Iar, drept bază juridică în clarificarea problemei recunoașterii unei element în componența activelor circulante servesc documentele primare aferente procesului de cercetare și dezvoltare a produselor și prestarea serviciilor IT.

Anticipat, este relevant de a aborda semnificația produselor și serviciilor IT, întrucât am constatat că fiecare regulă, principiu și cerință din prevederile contabile au implicații asupra relevanței informației privind produsele și serviciile. Menționăm că în reglementările contabile naționale produsele sunt tratate ca rezultat al procesului de producție, care cuprinde totalitatea operațiilor aferente fabricării produselor/prestării serviciilor/executării lucrărilor și reprezintă bunurile fabricate în cadrul entității [7, pct.6 (5)].

Conform prevederilor Indicațiilor metodice, serviciile sunt calificate ca lucrări executate de către entitate pentru terți și/sau subdiviziuni interne, de exemplu, servicii de transport, reparație, intermediere, consultanță, instruire, agrement-sport, telefonie, internet, turism etc. [5, pct.5]. În opinia noastră, serviciile sunt niște bunuri intangibile obținute în procesul de cercetare și dezvoltare care cuprind totalitatea operațiilor privind prestarea acestora conform clauzelor contractuale. În domeniul IT, drept servicii se consideră: prelucrarea de date, administrarea paginilor web și activitățile conexe, activități de design specializat, bazate pe utilizarea echipamentelor de calcul specializate de înaltă performanță, editarea jocurilor de calculator și a altor produse software etc.

De remarcat că reflectarea corectă a produselor și serviciilor IT constă în aplicarea unor reguli concrete. Reglementările contabile naționale prevăd **recunoașterea** produselor IT ca active circulante, în cazul îndeplinirii simultane a următoarelor condiții:

- *sunt controlate de entitate, adică se află în proprietatea acesteia;*
- *există probabilitatea obținerii de către entitate a beneficiilor economice viitoare din utilizarea stocurilor;*
- *sunt destinate utilizării în ciclul normal de producție/prestări servicii sau vor fi vândute în termen de 12 luni și costul de intrare poate fi determinat în mod credibil* [7, pct.11].

Entitățile care desfășoară activități de producție, de prestări servicii, de executare a lucrărilor au obligația să țină contabilitatea costurilor de producție și să calculeze costul acestora [5, pct.6].

Costurile de producție se recunosc în baza contabilității de angajamente în perioada în care acestea au fost efectiv suportate, fapt prezentat în figura 2.

Fig 2. Recunoașterea costurilor de producție conform legislației naționale

Sursa: elaborat de autori

Drept rezultat al respectării acestui principiu **este necesară contabilizarea separată** a:

- a) *costurilor curente*, care cuprind costurile suportate și recunoscute în perioada curentă (luna, trimestrul, anul) (de exemplu, costul materialelor consumate, salariile calculate muncitorilor de bază, energia electrică consumată etc.);
- b) *costurilor anticipate*, care cuprind costurile efectuate în perioada curentă, dar care se referă la perioadele viitoare (de exemplu, costurile aferente reparațiilor mijloacelor fixe, certificărilor, expertizelor, evaluărilor, costurilor de locațiune etc.);
- c) *costurilor preliminate*, care cuprind costurile ce urmează a fi suportate în perioadele viitoare, dar se recunosc în perioada curentă (de exemplu, provizioanele privind concediile de odihnă ale muncitorilor de bază) [5, pct. 7].

Problema evaluării produselor și serviciilor IT constă în determinarea valorii acestora în mod credibil. Evaluarea este credibilă doar în cazul în care entitatea va determina costul efectiv al produselor și serviciilor IT, respectând prevederile Indicațiilor metodice. Costul efectiv al produselor și serviciilor IT se determină la sfârșitul fiecărei comenzi, folosind totalitatea procedeelelor pentru determinarea acestuia.

Costurile de producție **se evaluează** la valoarea contabilă a stocurilor consumate, suma retribuițiilor efectiv calculate personalului încadrat nemijlocit în procesul de cercetare și dezvoltare a produselor/prestare a serviciilor, suma contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii, suma amortizării activelor imobilizate cu destinație de producție, valoarea serviciilor procurate de la terți etc. [5, pct. 8] Conform prevederilor Indicațiilor metodice, contabilitatea costurilor de producție *se ține pe articole de costuri* care cuprind: *costuri materiale directe și repartizabile, costuri cu personalul directe și repartizabile, costuri indirecte de producție* [5, pct. 12].

Investigațiile demonstrează că componența articolelor de cost în domeniul IT depinde de regimul fiscal al entității. În tabelul 2, se prezintă componența articolelor de cost în domeniul IT.

Tabelul 2. Componența articolelor de cost în domeniul IT

Articole de cost	Entități cu regim de impozitare general și SIMM	Entități cu regimul facilitat pentru membrii IT PARK
Costuri cu materiale	DA	DA
Costuri cu retribuirea muncii	DA	DA
Costuri cu contribuții la asigurări sociale	DA	NU
Costuri indirecte de producție	DA	DA

Sursa: elaborat de autori

Costurile cu materiale reprezintă valoarea contabilă a stocurilor sau altor resurse materiale utilizate nemijlocit la fabricarea produselor și prestarea serviciilor IT. Menționăm că costurile materiale în serviciilor IT au o pondere foarte mică, cu excepția tipului de activitate a fabricării componentelor electronice, precum microprocesoare.

Costurile cu personalul reprezintă remunerațiile, contribuțiile și alte plăți aferente personalului încadrat nemijlocit în procesul de cercetare și dezvoltare a produselor și/sau de prestare a serviciilor. Menționăm că în cazul personalului din domeniul IT se solicită abilități profesionale cu referință la cei ce proiectează și dezvoltă softuri, baze de date, inginerii de sistem și administratori de sistem, inginerii de rețea, web designeri, designer grafic, inginer proiectant etc. Datele relevă o creștere semnificativă a numărului de salariați în cadrul entităților rezidente IT Park cu 44% în anul 2019 și cu 78% în 2020 comparativ cu cel înregistrat în anul 2018. Respectiv, salariul mediu lunar la finele anului 2020 era de 28 015 lei per angajat, ceea ce depășește atât salariul mediu lunar înregistrat la finele anilor 2018 (25,194 lei), cât și 2019 (27,281 lei) [6].

Practica economică demonstrează că în costul produselor și serviciilor IT, preponderent (peste 90%) revine costurilor cu retribuirea muncii, care reprezintă salariile fiecărui angajat implicat în mai multe contracte de cercetare, dezvoltare și elaborare a produselor/prestare a serviciilor IT în una și aceeași perioadă de gestiune. În acest context, apare necesitatea determinării unei baze rezonabile de repartizare a salariului personalului implicat la elaborarea mai multor produse software.

Deoarece, conform art. 370 alin. (1) din Codul fiscal [3], rezidenții parcurilor IT achită lunar un impozit unic, ei **nu sunt plătitori** de impozite și de contribuții la plățile salariale ce țin de activitatea IT. Astfel, costurile cu contribuții la asigurări sociale **nu constituie** element component al costului produselor software elaborate în cazul membrilor parcurilor IT.

Așadar, reieșind din participarea concomitentă a salariaților în diverse proiecte de cercetare și dezvoltare a produselor și serviciilor IT, apare problema repartizării costurilor cu personalul. În opinia noastră, drept bază de repartizare relevantă poate servi gradul de implicare a fiecărui salariat într-un contract. Acest moment se poate determina în baza softurilor, care permit gestionarea și evidența taskurilor realizate de către angajații entităților IT. În așa fel, entitatea poate genera rapoarte și evalua ce lucrări au fost făcute pe fiecare comandă în parte, care este timpul bugetat pentru realizarea acesteia, cât timp efectiv s-a utilizat. Cele mai cunoscute și recomandabile softuri sunt: Jira Atlassian, ClickTime, Asana, Trello, Everhour etc. În vederea determinării corecte a costului produselor și serviciilor IT propunem drept bază de repartizare a costurilor salariale timpul efectiv alocat la proiectarea, cercetarea și dezvoltarea acestora, ceea ce reprezintă gradul de implicare a fiecărui salariat, determinat în baza softurilor utilizate.

Costurile indirecte de producție țin de gestiunea procesului de fabricare și prestare a serviciilor. În domeniul IT. La costurile indirecte se referă diverse servicii și licențe procurate de la alți prestatori de servicii IT, precum: servicii Google mail, servicii Plugin Soft pentru site-uri, servicii rezervare portal, servicii stocare date, servicii monitorizare site, servicii de mentenanță, amortizarea tehnicii de calcul, salariile administratorilor de rețea a entității IT, locațiunea birourilor unde activează inginerii IT etc. Dat fiind faptul că costurile cu salariul reprezintă cel mai semnificativ articol de costuri, considerăm relevant de a fi utilizate drept bază de repartizare a costurilor indirecte.

Astfel, ținând cont de particularitățile organizațional-tehnologice, necesitățile informaționale, precum și de semnificația anumitor tipuri de costuri, entitatea din domeniul IT poate modifica nomenclatorul articolelor de costuri prevăzut în Indicațiile metodice [5, pct. 13]. Totodată, e recomandabil precizarea în politici contabile a modului de contabilizare a costurilor de producție, obiectele de evidență și de calculație a costurilor, metodele de calculare a costului softurilor elaborate, bazele de repartizare a costurilor de producție.

Elaborarea softurilor și/sau prestarea serviciilor IT la comanda beneficiarului necesită aplicarea metodei de evidență a costurilor și calculare a costului pe comenzi. Metoda de calculație pe comenzi se caracterizează prin exemplare unice, care nu se repetă sau se repetă în număr mic, fabricate ori asamblate în procesele de cercetare și dezvoltare. Caracteristicile principale ale metodei de calculație a costului de producție pe comenzi sunt prezentate în figura de mai jos.

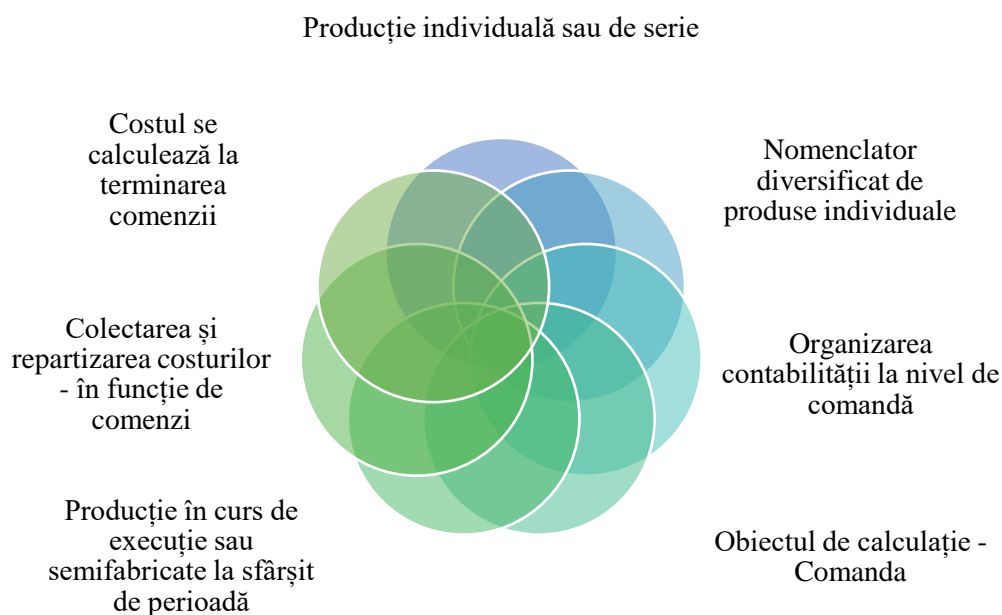

Fig 2. Caracteristicile principale ale metodei pe comenzi

Sursa: elaborat de autori

Semnificația metodei pe comenzi se caracterizează prin etapele sale de realizare, fapt prezentat în figura 3.

Astfel, în *etapa preliminară*, pe baza unei comenzi externe se semnează un contract de realizare a acesteia. Comanda clientului aprobată de management va fi înaintată Departamentelor comercial, de programare, lansare și urmărire a produselor. Ulterior, se *întocmește comanda și/sau proiectul* de către Departamentul respectiv, atribuindu-se un cod (număr intern). *Vizarea și aprobarea comenzii/proiectului* de către compartimentele implicate rezidă în verificarea corespunderii datelor din comandă/proiect cu datele vizate de Departamentul comercial, stabilirea unui cost programat și corectitudinea termenului de finalizare estimat conform ciclului normal de cercetare și dezvoltare.

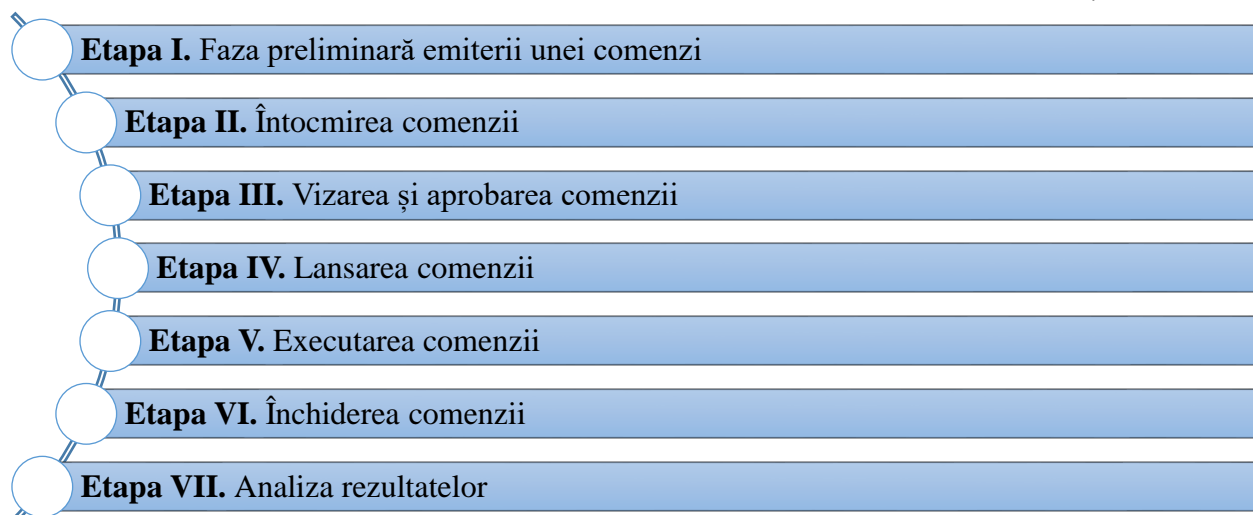

Fig. 3. Etapele fluxului informațional al metodei pe comenzi

Sursa: elaborat de autori după [1]

Pe documentele tehnico-economice de gestiune a componentelor produsului se înscrie numărul comenzii. Documentele privind lansarea în fabricație se întocmesc numai după ce s-au soluționat toate problemele legate de etapa cercetării și dezvoltării. Pe durata de execuție a comenzii se

colectează costurile conform documentelor primare primite la Departamentul contabilitate. Personalul operativ/managerul de proiect va menționa pe toate documentele comanda pentru care sunt necesare utilizarea de resurse. Este interzisă efectuarea de costuri directe fără indicarea comenzii sau de trecere a costurilor directe la costuri indirecte, deoarece pot devia conținutul indicatorilor (devin irelevanți). Repartizarea costurilor indirecte pe comenzi se face pe baza procedeele acceptate de entitate și indicate în politicile contabile ale entității IT.

Închiderea unei comenzi se face prin finalizarea produselor pe baza documentului ce justifică primirea-predarea lucrărilor de cercetare și dezvoltare. Costul comenzii se determină doar după terminarea comenzii. Astfel, perioada de calculație constituie termenul de executare a comenzii. Determinarea costului comenzii terminate se face în Fișa comenzii, ca total al acesteia. După finalizarea lucrărilor, experimentarea și încercarea softului în lucru, părțile întocmesc Proces-verbal de primire-predare a lucrărilor executate. Beneficiarul comenzii în baza acestui document devine posesor de drept patrimonial exclusiv asupra softului elaborat. Entitatea IT ce execută comanda beneficiarului conform condițiilor contractuale nu poate pretinde nici la drept neexclusiv asupra softului elaborat.

O problemă aferentă elaborării produselor software sau prestarea serviciilor IT o reprezintă faptul că procesul de cercetare și dezvoltare poate să dureze de la câteva luni până la doi ani și mai mult. În unele cazuri termenul inițial prevăzut de contract poate fi prelungit. În acest context, este necesară determinarea și prezentarea informațiilor privind costurile acumulate la data raportării pe etape, astfel evaluându-se producția în curs de execuție. Deci, producția în curs de execuție reprezintă producția care se găsește în faze intermediare de elaborare, nefiind încă nici produse finite, nici semifabricate, precum și produse necompletate în întregime.

În contextul metodelor de evidență și calculație a costului, menționăm că entitățile IT (start-up-uri) care abia încep activitatea și sistematizează principiile de activitate, formează echipa de lucru, drept metoda de evidență a costurilor este utilizată metoda globală. Caracteristica esențială a metodei globale este dată de faptul că toate costurile de cercetare și dezvoltare a unui produs IT sunt considerate costuri directe, astfel, divizarea procesului tehnologic în scopul sectorizării costurilor de producție nu este justificată. Procesul de fabricație nu comportă producție în curs de execuție sau, dacă aceasta există, se menține constantă. Scopul metodei globale rezidă în asigurarea colectării tuturor costurilor de cercetare și dezvoltare a unui produs IT, separate pe articole de costuri sau locuri de producție.

Conclusions

Reieșind din prevederile Indicațiilor metodice, entitatea din domeniul IT, care cercetează și proiectează produse și/sau prestează servicii IT la comandă trebuie să ia în considerare următoarele recomandări, întrucât specificul domeniului determină modul de contabilizare a costurilor aferente elaborării produselor sau prestării serviciilor și predării acestuia beneficiarului:

- modul de contabilizare a costurilor de producție, obiectele de evidență și de calculație a costurilor, bazele de repartizare a costurilor, metodele de calculare a costului produselor elaborate și/sau serviciilor prestate IT se stabilesc în politicile contabile ale entității;
- contabilitatea costurilor de producție și calculația costului produselor elaborate și/sau serviciilor prestate este delimitată pe perioade de calculație;
- costurile de producție se recunosc și sunt contabilizate în baza contabilității de angajamente în perioada în care acestea au fost efectiv suportate, iar valoarea produselor și serviciilor IT se determină în mod credibil;
- costurile cu salariul se repartizează pe produse IT în funcție de gradul de implicare a fiecărui salariat în cercetarea și dezvoltarea produselor (comanda respectivă, clauzele contractuale);
- costurile indirecte de producție aferente procesului de cercetare, proiectare și dezvoltare a produselor IT este relevant de repartizat în baza salariilor calculate, întrucât acestea dețin cea mai mare pondere în totalul costurilor de elaborare a produselor și prestare a serviciilor IT;

- costurile de producție sunt acumulate pe fiecare produs (soft) separat, utilizându-se metoda de evidență a costurilor și de calculație a costului pe comenzi. Dacă la finele perioadei de gestiune curente produsul (softul) sau serviciul IT nu este finalizat, atunci costurile cumulate reprezintă producție în curs de execuție a comenzii respective;
- după finalizarea lucrărilor, experimentarea și încercarea produselor și serviciilor IT, părțile întocmesc un document ce justifică primirea-predarea produselor și lucrărilor executate. În baza documentului în cauză, beneficiarul comenzii devine posesor de drept patrimonial exclusiv asupra produsului elaborat. Conform condițiilor contractuale, entitatea IT care execută comanda beneficiarului nu poate pretinde nici la drept neexclusiv asupra produsului elaborat.

Bibliography

1. BĂDICU, G., MIHAILA, S. 2020. *Contabilitatea de gestiune avansată*. Chișinău: ASEM, 194 p.
2. *Clasificatorul Activităților din Economia Republicii Moldova*. Ordinul BNS nr. 28 din 07.05.2019. Disponibil la: <https://statistica.gov.md/pageview.php?l=ro\&idc=385>
3. *Codul fiscal al Republicii Moldova nr. 1163 din 24.04.1997*. În: Monitorul Oficial Nr. 62 din 18.09.1997, art. 522, cu modificările ulterioare.
4. Banca de date statistice. <https://statistica.gov.md/>
5. *Indicații metodice privind contabilitatea costurilor de producție și calculația costului produselor și serviciilor*. În: Monitorul Oficial Nr. 233-237 art. 1533 din 22.10.2013, cu modificările ulterioare.
6. *Raport anual 2020. Moldova IT Park*. Disponibil la: https://moldovaitpark.md/wp-content/uploads/2021/12/Raport-Moldova-IT-Park_2020_final-1.pdf
7. *SNC „Stocuri”*. În: Monitorul Oficial Nr. 233-237 art. 1533 din 22.10.2013, cu modificările ulterioare.

ПЛАНЫ СЧЕТОВ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА И ИХ СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ

CHARTS OF ACCOUNTS AND THEIR COMPARATIVE ANALYSIS

CZU: 657.21

DOI: 10.5281/zenodo.7063729

Василий ЩЕРБАТЮК

Молдавская экономическая академия, г. Кишинев, РМ

e-mail: v.scerbatiuc@mail.ru

ORCID ID: 0000-0003-0315-5705

Аннотация: Глубоко и подробно раскрыты сущность, значение, структура, виды и способы построения Планов счетов бухгалтерского учета в современных условиях развития рыночной экономики, конкуренции и евроинтеграции. Впервые представлены сопоставимые Планы счетов шести европейских и азиатских стран (Республики Молдова, Румынии, Российской Федерации, Республики Беларусь, Украины, Китайской Народной Республики) в сокращенном виде и проведен их сравнительный экономический анализ. Внесены и обоснованы различные предложения по совершенствованию молдавского Общего плана счетов бухгалтерского учета: разработана новая, более простая, ясная и понятная, чем действующая, форма (макет) таблицы Перечня счетов; уточнена его терминология в наименованиях 31 группы счетов «Уставный и незарегистрированный капитал, его премии», счета 613 «Доходы от процентов по выданным ссудам/займам», двух субсчетов счета 715 «Расходы по начисленным процентам» и субсчета 2344 «Дебиторская задолженность по целевым финансированию и поступлениям»; пять забалансовых счетов для учета экономически однородных объектов объединены в один счет 913 «Полученные ценности» с соответствующими субсчетами. Отмечена необходимость изучения в учебной дисциплине «Основы бухгалтерского учета» новой темы «Планы счетов бухгалтерского учета» и предложены ее примерные вопросы. Они также должны подробно раскрываться в новой специальной литературе.

Ключевые слова: система, многообразие, унификация и концептуальные основы (общие принципы) построения Планов счетов бухгалтерского учета.

Abstract: The essence, meaning, structure, types and methods of constructing the Charts of Accounts in modern conditions of the development of a market economy, competition and European integration are deeply and in detail disclosed. For the first time, comparable Charts of Accounts of six European and Asian countries (the Republic of Moldova, Romania, the Russian Federation, the Republic of Belarus, Ukraine, the People's Republic of China) are presented in an abbreviated form and their comparative economic analysis is carried out. Various proposals have been made and substantiated to improve the Moldavian General Chart of Accounts: a new, simpler, clearer and more understandable form (layout) of the table of the List of Accounts has been developed; its terminology has been clarified in the names of 31 groups of accounts "Authorized and unregistered capital, its premiums", account 613 "Income from interest on loans / loans issued", two sub-accounts of account 715 "Expenses on accrued interest" and sub-account 2344 "Accounts receivable for targeted financing and receipts"; five off-balance accounts to account for economically homogeneous objects are combined into one account 913 "Received values" with the corresponding sub-accounts. The need to study the new topic "Charts of Accounts" in the academic discipline "Fundamentals of Accounting" was noted and its approximate questions were proposed. They should also be detailed in the new specialized literature.

Keywords: system, diversity, unification and conceptual foundations (general principles) for the construction of Charts of Accounts.

JEL Classification M 41

Введение

Стратегический курс Республики Молдова на интеграцию в Европейский Союз оказывает значительное влияние на все ее институты, включая бухгалтерский учет, который представляет собой систему сбора, идентификации, группировки, обработки, отражения, обобщения и представления информации об активах, собственном капитале, обязательствах, доходах, затратах, расходах и хозяйственных операциях (фактов хозяйственной жизни или экономических фактах) предприятий. Эта информация позволяет принимать обоснованные управленческие решения, составлять достоверную финансовую отчетность, правильно определять эффективность бизнеса, способствует его развитию и повышению конкурентоспособности [15, 16, 18, 25].

Важнейшим и практически единственным источником наиболее полной и сгруппированной вышеуказанной экономической информации являются счета бухгалтерского учета. Это требует правильного, строго научного определения их оптимальных перечней в систематизированном виде, каковыми и являются Планы счетов бухгалтерского учета или Счетные планы. В этой связи отметим, что они, особенно в международном аспекте и контексте ускоренной евроинтеграции, в Республике Молдова исследованы крайне недостаточно, что обуславливает актуальность и научно-практическую значимость темы данной статьи.

Основной текст

Важнейшими элементами молдавской и зарубежных учетных систем хозяйствующих субъектов являются Планы счетов бухгалтерского учета, которые трактуются двояко. Одни специалисты полагают, что Планы счетов представляют собой только номенклатуры, систематизированные перечни синтетических счетов. Другие бухгалтеры исходят из того, что номенклатура счетов – это только часть Плана счетов, а вся суть его сводится к инструкции, отражающей типовую корреспонденцию бухгалтерских счетов [17].

При этом мы должны решить: что первично – номенклатура или корреспонденция? Задает ли номенклатура счетов систему хозяйственных операций или наоборот, сами хозяйственные операции или, что более важно в этом случае, факты хозяйственной жизни задают номенклатуру счетов? Если мы выбираем первый вариант, то исходим из субъективной позиции, т. е. воля составителя Плана счетов формулирует характер хозяйственных операций. Если мы выбираем второй вариант, то предполагаем, что сами счета должны носить объективный характер, и, описывая их, идя от корреспонденции, бухгалтер составляет План счетов.

С теоретической точки зрения, правильны оба ответа, но для практиков, как правило, предпочтительнее второй. Однако это не всегда очевидно, ибо корреспонденция, заданная заранее, во-первых, сковывает инициативы бухгалтеров, мешает пользоваться счетами и, во-вторых, позволяет людям малой квалификации и узкого кругозора придирается ко всем разумным корреспонденциям, если они не были указаны в числе типовых.

Отсюда следует, что, в сущности, бухгалтерам следует пользоваться рекомендованной номенклатурой счетов, что позволит самостоятельно, опираясь только на правила бухгалтерского учета, составлять корреспонденцию счетов. Что касается правил самой корреспонденции, то они должны носить неофициальный характер.

В этой связи отметим, что в Республике Молдова раньше (до 1998 г.) номенклатуры, систематизированные перечни синтетических счетов и субсчетов назывались Планами, а с 1998 г. – Перечнем счетов бухгалтерского учета. Во многих других странах эти Перечни раньше назывались и сейчас называются одинаково – Планами счетов бухгалтерского учета. Планы счетов бухгалтерского учета имеют важное значение для эффективного развития и обеспечения конкурентоспособности субъектов рыночной экономики. Они способствуют формированию информационных систем и автоматизированной компьютерной обработке учетной информации, а также оптимизации процесса ее отражения на счетах в целях составления достоверной бухгалтерской, налоговой, статистической и внутренней отчетности предприятий (организаций). На основе этих Планов осуществляется правильная организация бухгалтерского учета, аудита и контроля, а также информационного обеспечения современных бизнес-процессов, комплексно и системно отражается разнообразная информация о финансово-хозяйственной деятельности субъектов.

Являясь директивными документами, Счетные планы позволяют одинаково отражать однородные хозяйственные операции на различных предприятиях и обобщать экономическую информацию по министерствам, ведомствам, отраслям и всему народному хозяйству страны

в целом. Кроме того, они обеспечивают единую методологию финансового, управленческого и забалансового учета, а также способствуют ее совершенствованию.

Планы счетов бухгалтерского учета называются по-разному в разных странах:

- План счетов бухгалтерского учета – Китайская Народная, Азербайджанская и Эстонская Республики;
- План счетов бухгалтерского учета активов, капитала, обязательств и хозяйственных операций предприятий и организаций – Украина;
- План счетов бухгалтерского учета финансово-хозяйственной деятельности организаций – Российская Федерация;
- План счетов бухгалтерского учета финансово-хозяйственной деятельности субъектов предпринимательства, некоммерческих организаций (за исключением бюджетных учреждений) – Кыргызская Республика;
- План счетов бухгалтерского учета финансово-хозяйственной деятельности хозяйствующих субъектов – Республики Таджикистан и Узбекистан;
- Единый план счетов бухгалтерского учета предприятий, предпринимательских обществ и организаций – Латвийская Республика;
- Общий план счетов бухгалтерского учета – Республики Молдова и Французская, Румыния;
- Типовой план счетов бухгалтерского учета – Республики Беларусь и Казахстан.

Планы счетов бухгалтерского учета во многих странах (Российская Федерация, Украина, Республики Беларусь, Казахстан, Молдова, Таджикистан, Узбекистан и др.) составляются и утверждаются в централизованном порядке Министерствами финансов и обязательны для практического использования в процессе экономического управления. В других странах (Англия, Канада, США, Испания, Португалия и др.) эти Планы не имеют такой строгой регламентации и составляются на каждом предприятии самостоятельно.

Мы разделяем обоснованное мнение известного российского ученого доктора экономических наук профессора Я. В. Соколова, что имеются аргументы против и в пользу Единого плана счетов бухгалтерского учета [17]. К первым относятся следующие:

- ~ нельзя все многообразие фактов хозяйственной жизни свести к некоторым, заранее заданным стандартизированным примерам;
- ~ каждый бухгалтер и собственник-работодатель, в интересах которого выполняется учетная работа, имеют суверенное право выбирать систему бухгалтерских счетов и записей, и никто не вправе указывать собственнику, как ему вести учет его имущества;
- ~ международные стандарты бухгалтерского учета не случайно не предусматривают общеобязательного Плана счетов, а предлагают только общие принципы, которыми должен руководствоваться бухгалтер.

Однако аргументы в пользу Единого плана счетов гораздо убедительнее, ибо в этом случае можно:

- ✓ добиться сопоставимости данных разных предприятий, а это существенно облегчает потенциальным собственникам понимание бухгалтерской отчетности;
- ✓ последовательно и единообразно толковать бухгалтерские принципы, ибо вне Единого плана счетов неизбежно различное понимание одних и тех же фактов хозяйственной жизни;
- ✓ сохранить замечательную отечественную традицию, возникшую в самом начале 30-х гг. XX в. и подхваченную почти всеми европейскими континентальными странами, – Единый счетный план.

Известны следующие способы построения Планов счетов бухгалтерского учета:

- иерархический – из более крупных объектов выделяются более мелкие;
- матричный – все счета делятся на классы, в которых выделяются группы счетов и сами счета.

➤ линейный – предусматривает последовательное изложение номенклатуры синтетических счетов, объединенных в группы. В таком Плане счетов не применяются субсчета, что упрощает выбор корреспонденции счетов и облегчает организацию аналитического учета;

➤ фасетный – иерархия счетов имеет шифры по определенным признакам, которые позволяют объединять (агрегировать) одинаковую информацию из разных счетов.

Большинство Планов счетов бухгалтерского учета основаны на иерархическом способе построения, который в сочетании с другими способами дает следующие виды Планов счетов: иерархически-матричные, иерархически-десятичные и иерархически-линейные.

В иерархически-матричных Планах счетов все счета делятся на классы, в которых выделяются группы счетов и сами счета. По этому принципу строятся многие Планы счетов, и это наиболее распространенный способ их построения.

Иерархически-десятичные Планы счетов: в них все счета разбиваются на десять групп, каждая группа – на десять подгрупп, каждая подгруппа – на десять субподгрупп и т.д.

Иерархически-линейные Планы счетов: счета перечисляются в определенном порядке. Составители таких Планов счетов стремятся привязать логику их построения к структуре статей бухгалтерского баланса или к кругообороту хозяйственных средств.

Однако выдержать до конца любое логическое построение практически невозможно минимум по двум причинам: интересы лиц, стоящих за бухгалтерскими счетами, противоречивы; семантические поля счетов размыты.

Кроме вышеуказанных, имеются и другие виды Планов счетов бухгалтерского учета [19]:

- Планы счетов коммерческих организаций, Планы счетов кредитных учреждений, Планы счетов государственных (муниципальных) учреждений;

- Планы счетов финансового учета, Планы счетов управленческого учета, Планы счетов налогового учета;

- Сопоставимые (можно установить соответствие счетов в разных Планах), Несопоставимые (невозможно это произвести);

- С выделением субсчетов, Без выделения субсчетов;

- Планы счетов в соответствии с Национальными стандартами бухгалтерского учета, Планы счетов в соответствии с Международными стандартами финансовой отчетности;

- Типовые (унифицированные, единые), Рабочие;

- Планы счетов бухгалтерского учета различных стран (Республики Молдова, Румынии, Российской Федерации, Республики Беларусь, Украины, Китайской Народной Республики и др.) Они и их сравнительный анализ вызывают значительный научно-практический интерес и поэтому представлены далее фрагментарно, т.е. со значительными сокращениями.

Общий план счетов бухгалтерского учета Республики Молдова введен в действие с 1 января 2014 г., пять раз изменялся по настоящее время [2-6], во многом повторяет структурно и содержательно План счетов бухгалтерского учета финансово-хозяйственной деятельности предприятий, действовавший с 1.01.1998 г. по 31.12.2013 г., и включает следующие разделы:

I «Общие положения»,

II «Перечень счетов бухгалтерского учета»,

III «Характеристика и порядок применения счетов бухгалтерского учета».

В разделе I приведен общий порядок классификации, функционирования и кодирования бухгалтерских счетов.

Раздел II включает классы и группы счетов, а также перечень счетов бухгалтерского учета, представленный сокращенно в табл. 1.

В разделе III дана краткая характеристика классов и групп счетов, самих счетов бухгалтерского учета и их основная корреспонденция.

Таблица 1. Перечень счетов бухгалтерского учета, Республика Молдова

КЛАСС 1. ДОЛГОСРОЧНЫЕ АКТИВЫ			
11		НЕМАТЕРИАЛЬНЫЕ АКТИВЫ	
	111	Незавершенные нематериальные активы	
	112		Нематериальные активы в эксплуатации
		1121	Концессии, лицензии и товарные знаки
		1122	Авторские права и охранные документы
		1123	Программное обеспечение
	1124	Прочие нематериальные активы	
	113		Амортизация нематериальных активов
		1131	Амортизация концессий, лицензий и товарных знаков
		1132	Амортизация авторских прав и охранных документов
		1133	Амортизация программного обеспечения
1134	Амортизация прочих нематериальных активов		
114		Обесценение нематериальных активов	
115		Положительный гудвилл	
116		Отрицательный гудвилл	
117		Обесценение положительного гудвилла	
12		ДОЛГОСРОЧНЫЕ МАТЕРИАЛЬНЫЕ АКТИВЫ, ЗЕМЕЛЬНЫЕ УЧАСТКИ, ОСНОВНЫЕ СРЕДСТВА И МИНЕРАЛЬНЫЕ РЕСУРСЫ	
	121		Незавершенные долгосрочные материальные активы
		1211	Незавершенное строительство
		1212	Оборудование к установке
		1213	Материальные активы до ввода в эксплуатацию
1214	Незавершенные последующие затраты		
.....			
КЛАСС 9. ЗАБАЛАНСОВЫЕ СЧЕТА			
911		Долгосрочные материальные активы, полученные в операционный лизинг (аренду, имущественный найм)	
912		Ценности, полученные для монтажа	
913		Долгосрочные материальные активы, переданные в финансовый лизинг	
914		Ценности, полученные на ответственное хранение	
915		Ценности, полученные для переработки или ремонта	
916		Ценности, полученные по договорам комиссии	
917		Ценности, полученные из переработанных материалов сторонних лиц	
918		Бланки строгой отчетности	
919		Списанная безнадежная дебиторская задолженность	
920		Условная дебиторская задолженность	
921		Условные обязательства	
922		Предоставленные гарантии	
923		Полученные гарантии	
924		Налоговые убытки	
925		Налоговые льготы	

Составлена автором на основе [3].

Как видно из табл. 1, в Перечне счетов бухгалтерского учета:

- имеются 4 графы без названий и 518 строк, много горизонтальных и вертикальных линий;
- номера групп счетов и номера счетов отделены от их названий соответственно двумя и одной графами;
- названия классов и групп счетов указываются жирными прописными буквами, а названия самих бухгалтерских счетов – жирными строчными буквами;
- класс 9 включает пять забалансовых счетов для учета экономически однородных объектов – полученных ценностей (912 «Ценности, полученные для монтажа», 914 «Ценности, полученные на ответственное хранение», 915 «Ценности, полученные для переработки или

ремонта», 916 «Ценности, полученные по договорам комиссии», 917 «Ценности, полученные из переработанных материалов сторонних лиц»).

Мы считаем, что все это затрудняет изучение, уяснение и понимание данного нормативного акта, а также его практическое использование. Поэтому раньше разработали новую форму (макет) таблицы Перечня счетов бухгалтерского учета, которая длительное время имеет постоянный спрос у читателей разных категорий (лицензианты, мастеранты, преподаватели, практические работники) и 8 раз публиковалась на государственном и русском языках [20, 28]. Дополнительно в ней целесообразно пять вышеуказанных забалансовых счетов заменить на один счет 913 «Полученные ценности» с такими субсчетами:

- 9131 «Ценности, полученные для монтажа»,
- 9132 «Ценности, полученные на ответственное хранение»,
- 9133 «Ценности, полученные для переработки или ремонта»,
- 9134 «Ценности, полученные по договорам комиссии»,
- 9135 «Ценности, полученные из переработанных материалов сторонних лиц».

Нами также предлагается обновленная и улучшенная форма этой таблицы, весьма приближенная к действующей, минфиновской (табл. 2, [22, 27]).

Таблица 2. Предлагаемая форма «Перечня счетов бухгалтерского учета», Республика Молдова

К Л А С С 1 «Д О Л Г О С Р О Ч Н Ы Е А К Т И В Ы»	
11	Нематериальные активы
	111 Незавершенные нематериальные активы
	112 Нематериальные активы в эксплуатации
	1121 Концессии, лицензии и товарные знаки
	1122 Авторские права и охранные документы
	1123 Программное обеспечение
	1124 Прочие нематериальные активы
	113 Амортизация нематериальных активов
	1131 Амортизация концессий, лицензий и товарных знаков
	1132 Амортизация авторских прав и охранных документов
	1133 Амортизация программного обеспечения
	1134 Амортизация прочих нематериальных активов
	114 Обесценение нематериальных активов
	115 Положительный гудвилл
	116 Отрицательный гудвилл
	117 Обесценение положительного гудвилла
12	Долгосрочные материальные активы, земельные участки, основные средства и минеральные ресурсы
	121 Незавершенные долгосрочные материальные активы
	1211 Незавершенное строительство
	1212 Оборудование к установке
	1213 Материальные активы до ввода в эксплуатацию
	1214 Незавершенные последующие затраты

К Л А С С 9 «З А Б А Л А Н С О В Ы Е С Ч Е Т А»	
	911 Долгосрочные материальные активы, полученные в операционный лизинг (аренду, имущественный найм)
	912 Долгосрочные материальные активы, переданные в финансовый лизинг
	913 Полученные ценности
	9131 Ценности, полученные для монтажа
	9132 Ценности, полученные на ответственное хранение
	9133 Ценности, полученные для переработки или ремонта
	9134 Ценности, полученные по договорам комиссии
	9135 Ценности, полученные из переработанных материалов сторонних лиц
	914 Бланки строгой отчетности
	915 Списанная безнадежная дебиторская задолженность

916	Условная дебиторская задолженность
917	Условные обязательства
918	Предоставленные гарантии
919	Полученные гарантии
920	Налоговые убытки
921	Налоговые льготы

Разработана автором на основе [2, 3, 5].

Для обеспечения максимальной информативности и полезности этой таблицы в сноске к ней дается такое пояснение: в ее первой графе указаны номера групп счетов, во второй – номера счетов, в третьей – номера субсчетов, в четвертой – наименования субсчетов, во второй-четвертой графах – наименования групп счетов и в третьей-четвертой – наименования счетов бухгалтерского учета.

Молдавский Общий план счетов бухгалтерского учета является единым и обязательным к применению для всех субъектов, которые ведут бухгалтерский учет методом двойной записи (кроме тех, что применяют Международные стандарты финансовой отчетности, кредитных и публичных учреждений), независимо от их отраслевой принадлежности, организационно-правовой формы, видов деятельности и собственности. Субъекты, применяющие Международные стандарты финансовой отчетности, разрабатывают Планы счетов в соответствии с требованиями этих стандартов, а кредитные и публичные учреждения используют отдельные Планы счетов, утвержденные Министерством финансов страны.

Наше исследование показывает, что форма (макет) таблицы Перечня счетов бухгалтерского учета Республики Молдова фактически скопирована с формы таблицы румынского Общего плана счетов бухгалтерского учета, введенного в действие с 1994 г., и между ними много общего по содержанию. Они имеют одинаковую структуру (архитектуру) и включают 9 классов счетов, которые подразделяются на группы счетов. Эти группы объединяют различные синтетические счета с трехзначными номерами (кодами), а субсчета, входящие в них, имеют четырехзначные номера (коды), формируемые единым способом: номер счета + порядковый номер субсчета в соответствующем счете.

Таблица 3. Planul de conturi general, România

CLASA 1 CONTURI DE CAPITALURI, PROVIZIOANE, ÎMPRUMUTURI ȘI DATORII ASIMILATE	
Grupa 10	CAPITAL ȘI REZERVE
	101 Capital
	1011 Capital subscris nevărsat
	1012 Capital subscris vărsat
	1015 Patrimoniul regiei
	1016 Patrimoniul public
	1017 Patrimoniul privat
	1018 Patrimoniul institutelor naționale de cercetare-dezvoltare

	104 Prime de capital
	1041 Prime de emisiune
	1042 Prime de fuziune/divizare
	1043 Prime de aport
	1044 Prime de conversie a obligațiunilor în acțiuni
	105 Rezerve din reevaluare
	106 Rezerve
	1061 Rezerve legale
	1063 Rezerve statutare sau contractuale
	1068 Alte rezerve
	107 Diferențe de curs valutar din conversie

	109 Acțiuni proprii

	1091 Acțiuni proprii deținute pe termen scurt
	1092 Acțiuni proprii deținute pe termen lung

CLASA 9 CONTURI DE GESTIUNE	
Grupa 90	DECONTĂRI INTERNE
	901 Decontări interne privind cheltuielile
	902 Decontări interne privind producția obținută
	903 Decontări interne privind diferențele de preț
Grupa 92	CONTURI DE CALCULAȚIE
	921 Cheltuielile activității de bază
	922 Cheltuielile activităților auxiliare
	923 Cheltuieli indirecte de producție
	924 Cheltuieli generale de administrație
	925 Cheltuieli de desfacere
Grupa 93	COSTUL PRODUCȚIEI
	931 Costul producției obținute
	933 Costul producției în curs de execuție

Составлена автором на основе [23, 24, 26].

Вместе с тем Перечень счетов бухгалтерского учета имеет существенные отличия от румынского Общего плана счетов – в них различная последовательность расположения бухгалтерских счетов, а, следовательно, и их классов и групп. Так, молдавский нормативный акт начинается с класса счетов для учета долгосрочных активов, далее класс 2 «Оборотные активы», и заканчивается классом забалансовых счетов. В румынском нормативном акте первый класс включает счета бухгалтерского учета капиталов, оценочных резервов, займов и обязательств, второй – «Счета активов», и последний, девятый класс – управленческие счета, которые составляют восьмой класс молдавского Перечня счетов бухгалтерского учета. Далее, Перечень счетов бухгалтерского учета Республики Молдова классифицирует их только на два вида: активные и пассивные. Румынский же Общий план счетов бухгалтерского учета подразделяет их на три вида: активные, пассивные и активно-пассивные.

В этой связи отметим, что в разделе III молдавского Общего плана счетов бухгалтерского учета утверждается, что счета 331 «Поправки результатов прошлых лет», 332 «Нераспределенная прибыль (непокрытый убыток) прошлых лет», 333 «Чистая прибыль (чистый убыток) отчетного периода» и 336 «Чистый профицит (чистый дефицит) отчетного периода» являются пассивными и могут иметь кредитовые или дебетовые сальдо. Мы считаем, что нельзя согласиться с таким молдавским «открытием, нововведением, феноменом». Оно противоречит многовековой теории и практике бухгалтерского учета и опровергает общепринятые объяснения (характеристики) активных и пассивных счетов. Нигде в мире, кроме Республики Молдова, не существует пассивных счетов с дебетовыми сальдо и поэтому следует признать существование активно-пассивных счетов.

В обоснование данного предложения приведем мнение молдавского доктора хабилитата экономики профессора А. Недерицы. Он пишет, что «в соответствии с учетной политикой субъект может применять в течение отчетного периода активно-пассивные счета для учета расчетных операций. На отчетную дату сальдо активно-пассивных счетов необходимо отражать в развернутом виде: сальдо дебиторской задолженности – по дебету счета, а сальдо обязательств – по кредиту счета. При составлении финансовых отчетов кредитовые остатки по активным счетам и дебетовые остатки по пассивным счетам списываются корректировочными бухгалтерскими проводками соответственно на обязательства и дебиторскую задолженность» [12, с. 10].

План счетов бухгалтерского учета финансово-хозяйственной деятельности организаций Российской Федерации (табл. 4) во многом повторяет как структурно, так и содержательно Счетный план 1985 г., построенный по модели кругооборота средств, при которой последовательность разделов соответствует порядку выполнения этапов производственного

цикла, причем сама эта модель была сформирована еще при социалистическом способе хозяйствования. Он введен в действие с 2001 г. и включает перечень синтетических счетов и субсчетов, которые объединены в 8 разделов: I. Внеоборотные активы, II. Производственные запасы, III. Затраты на производство, IV. Готовая продукция и товары, V. Денежные средства, VI. Расчеты, VII. Капитал, VIII. Финансовые результаты.

*Таблица 4. План счетов бухгалтерского учета
 финансово-хозяйственной деятельности организаций, Российская Федерация*

Наименование счета	Номер счета	Номер и наименование субсчета
Раздел I. Внеоборотные активы		
Основные средства	01	По видам основных средств
Амортизация основных средств	02	
Доходные вложения в материальные ценности	03	По видам материальных ценностей
Нематериальные активы	04	По видам нематериальных активов и по расходам на научно-исследовательские, опытно-конструкторские и технологические работы
Амортизация нематериальных активов	05	
	06	
Оборудование к установке	07	
Вложения во внеоборотные активы	08	1. Приобретение земельных участков 2. Приобретение объектов природопользования 3. Строительство объектов основных средств 4. Приобретение объектов основных средств 5. Приобретение нематериальных активов 6. Перевод молодняка животных в основное стадо 7. Приобретение взрослых животных 8. Выполнение научно-исследовательских, опытно-конструкторских и технологических работ
.....		
Раздел VIII. Финансовые результаты		
Продажи	90	1. Выручка 2. Себестоимость продаж 3. Налог на добавленную стоимость 4. Акцизы 5. Прибыль/убыток от продаж
Прочие доходы и расходы	91	1. Прочие доходы 2. Прочие расходы 3. Сальдо прочих доходов и расходов
.....		
Резервы предстоящих расходов	96	По видам резервов
Расходы будущих периодов	97	По видам расходов
Доходы будущих периодов	98	1. Доходы, полученные в счет будущих периодов 2. Безвозмездные поступления 3. Предстоящие поступления задолженности по недостачам, выявленным за прошлые годы 4. Разница между суммой, подлежащей взысканию с виновных лиц, и балансовой стоимостью по недостачам ценностей
Прибыли и убытки	99	

Составлена автором на основе [7].

Внеоборотные активы и производственные запасы, представленные в разделах I и II, взаимодействуют в процессе осуществления производственных затрат, аккумулируемых на счетах раздела III. Произведенная продукция, отражаемая на счетах раздела IV, в процессе

реализации переходит из товарной в денежную форму (раздел V), которая позволяет осуществлять денежные расчеты, замыкая операционный цикл. Счета расчетов объединены в разделе VI. Счета для учета капитализируемых средств, создающих основу расширенного воспроизводства, сгруппированы в разделе VII, а процесс формирования финансового результата отражается на счетах класса VIII. При новом инвестировании в средства и предметы труда начинается следующий виток хозяйственного цикла.

Номера, наименования и количество синтетических счетов и субсчетов российского нормативного акта сильно отличаются от аналогичного молдавского (табл. 1). Так, в первом из них имеются следующие счета: 01 «Основные средства», 10 «Материалы», 20 «Основное производство», 41 «Товары», 50 «Касса», 60 «Расчеты с поставщиками и подрядчиками», 70 «Расчеты с персоналом по оплате труда», 80 «Уставный капитал», 90 «Продажи», 99 «Прибыли и убытки» и др., общее количество которых более чем в 2 раза меньше, чем в Перечне счетов бухгалтерского учета Республики Молдова.

Забалансовые счета российского Плана счетов бухгалтерского учета не являются одним из его разделов. Они выделены отдельно в приложении к данному нормативному акту и нумеруются тремя цифрами: 001 «Арендованные основные средства», 002 «Товарно-материальные ценности, принятые на ответственное хранение», 006 «Бланки строгой отчетности», 007 «Списанная в убыток задолженность неплатежеспособных дебиторов», 010 «Износ основных средств», 011 «Основные средства, сданные в аренду» и др.

Мы согласны с известным российским ученым доктором экономических наук профессором В. Ф. Палием в том, что «основа основ – это правильный выбор синтетических счетов, оптимальное содержание плана счетов».

Требования к плану счетов весьма противоречивы. В народном хозяйстве происходят непрерывные динамические изменения. План счетов не может быть всеобъемлющим, но следует принимать во внимание необходимость в новой информации. Вместе с тем бухгалтерский учет, как и любая информационная система, отличается определенной *инерцией*. Нельзя часто уточнять и перестраивать планы счетов. Их необходимо создавать с некоторой перспективой, так, чтобы получать необходимую, в том числе и вновь возникающую, информацию без изменения плана счетов. При всей жесткости подхода к единообразию отражения информации в системе бухгалтерского учета план счетов должен обеспечить определенную *степень свободы* при конструировании информационной структуры в отдельных звеньях народного хозяйства. Примирить между собой прямо противоположные требования весьма сложно» [13, с. 169].

Типовой план счетов бухгалтерского учета Республики Беларусь представляет собой таблицу, состоящую из трех граф, восьми разделов и перечня забалансовых счетов [1, 19]. В первой графе приведены наименования синтетических счетов, во второй – их двузначные номера от 01 до 99 и в третьей – номера и наименования субсчетов. Некоторые номера счетов не имеют их наименований, т.е. являются свободными. Организации могут их использовать для введения дополнительных счетов, необходимых в связи со спецификой своей деятельности, после согласования с Министерством финансов. Организациям также предоставлено право самостоятельно уточнять содержание субсчетов, исключать или объединять их, а также вводить дополнительные субсчета.

Счета первых пяти разделов этого Плана предназначены для учета активов, сгруппированных в нем следующим образом: долгосрочные активы (раздел I), производственные запасы (раздел II), затраты на производство (раздел III), готовая продукция и товары (раздел IV), денежные средства и краткосрочные финансовые вложения (раздел V). Обязательства учитываются на счетах раздела VI «Расчеты». Информация о наличии и движении собственного капитала организации обобщается на счетах раздела VII «Собственный капитал». Доходы и расходы отражаются на счетах раздела VIII «Финансовые результаты».

Беларуский Типовой план счетов бухгалтерского учета введен в действие с 1 января 2012 г. Его структура и позиции в основном полностью соответствуют структуре и позициям Плана счетов бухгалтерского учета финансово-хозяйственной деятельности организаций Российской Федерации.

План счетов бухгалтерского учета активов, капитала, обязательств и хозяйственных операций предприятий и организаций Украины (табл. 5) введен в действие с 2000 г. Он подразделяется на следующие десять классов счетов: 1. Необоротные активы, 2. Запасы, 3. Средства, расчеты и прочие активы, 4. Собственный капитал и обеспечение обязательств, 5. Долгосрочные обязательства, 6. Текущие обязательства, 7. Доходы и результаты деятельности, 8. Затраты по элементам, 9. Расходы деятельности, 0. Забалансовые счета.

Таблица 5. План счетов бухгалтерского учета активов, капитала, обязательств и хозяйственных операций предприятий и организаций, Украина

Синтетические счета		Область применения
код	название	
Класс 1. Необоротные активы		
10	Основные средства	Все виды деятельности
11	Другие необоротные материальные активы	Все виды деятельности
12	Нематериальные активы	Все виды деятельности
13	Износ (амортизация) необоротных активов	Все виды деятельности
14	Долгосрочные финансовые инвестиции	Все виды деятельности
15	Капитальные инвестиции	Все виды деятельности
16	Долгосрочные биологические активы	Сельскохозяйственные предприятия, предприятия других отраслей, которые осуществляют сельскохозяйственную деятельность
17	Отсроченные налоговые активы	Все виды деятельности
18	Долгосрочная дебиторская задолженность и другие необоротные активы	Все виды деятельности
19	Гудвил	Все виды деятельности
.....		
Класс 0. Забалансовые счета		
01	Арендованные необоротные активы	
02	Активы на ответственном хранении	
.....		
07	Списанные активы	
08	Бланки строгого учета	
09	Амортизационные отчисления	

Составлена автором на основе [8, 9, 14].

Эти классы включают синтетические счета с двухзначными номерами: 10 «Основные средства», 20 «Производственные запасы», 22 «Малоценные и быстроизнашивающиеся предметы», 23 «Производство», 26 «Готовая продукция», 28 «Товары», 30 «Касса», 31 «Счета в банках», 40 «Зарегистрированный (паевой) капитал», 50 «Долгосрочные ссуды», 63 «Расчеты с поставщиками и подрядчиками», 66 «Расчеты по выплатам работникам», 70 «Доходы от реализации», 79 «Финансовые результаты», 80 «Материальные затраты», 81 «Затраты на оплату труда», 90 «Себестоимость реализации», 91 «Общепроизводственные расходы», 92 «Административные расходы», 01 «Арендованные необоротные активы», 02 «Активы на ответственном хранении», 07 «Списанные активы» и др.

Украинский План счетов бухгалтерского учета имеет две важные отличительные особенности:

1) в нем нет субсчетов, но предприятия могут вводить их самостоятельно исходя из потребностей управления, контроля, анализа и отчетности. Так, к счету 10 «Основные средства» можно открыть следующие субсчета с трехзначными номерами – 100 «Инвестиционная недвижимость», 101 «Земельные участки», 102 «Капитальные затраты на

улучшение земель», 103 «Здания и сооружения», 104 «Машины и оборудование», 105 «Транспортные средства», 106 «Инструменты, приборы и инвентарь», 107 «Животные», 108 «Многолетние насаждения», 109 «Прочие основные средства»;

2) в нем есть счета класса 8 «Затраты по элементам», которые предназначены для обобщения информации о затратах предприятий на протяжении отчетного периода.

Затраты отображаются на бухгалтерских счетах, если их оценка может быть достоверно определена в момент выбытия актива или увеличения обязательства, которые приводят к уменьшению собственного капитала предприятия (кроме уменьшения капитала за счет его изъятия или распределения собственниками).

На счетах этого класса, кроме счета 85 «Прочие затраты», ведется учет затрат операционной деятельности по таким элементам: материальные затраты, затраты на оплату труда, отчисления на социальные мероприятия, амортизация и прочие операционные затраты.

План счетов бухгалтерского учета Китайской Народной Республики (табл. 6), которая является социалистическим государством, экономической сверхдержавой и первой в мире по размеру валового внутреннего продукта, подразделяется на 6 разделов:

- I. Активы,
- II. Обязательства,
- III. Общие счета,
- IV. Собственный капитал,
- V. Себестоимость,
- VI. Прибыли и убытки.

Он отличается большой детализацией, содержит много бухгалтерских счетов и некоторые из них не имеет соответствующих аналогов в молдавской учетной системе. Номер каждого счета является четырехзначным и его первая цифра указывает на принадлежность соответствующего счета к одному из разделов.

Этот План является обязательным для хозяйствующих субъектов. Вместе с тем он разрешает использовать дополнительные счета, необходимость которых обоснована в налоговых и других органах государственного контроля.

Таблица 6. План счетов бухгалтерского учета, Китайская Народная Республика

Порядковый номер	Регистрационный номер	Пояснения к разделам	Номера и наименования счетов
I. Активы			
1-73	1001-1901	Счета используются для учета увеличения, уменьшения и остатков различных видов активов. Хозяйственные операции на них отражают в денежном и ином эквиваленте, в материальной и нематериальной форме	1001 Наличные деньги 1002 Банковский счет 1009 Другие денежные средства 1010 Торговые финансовые активы 1101 Краткосрочные финансовые вложения 1102 Снижение стоимости краткосрочных инвестиций 1111 Векселя к получению 1121 Дивиденды к получению 1122 Проценты к получению 1231 Малоценные быстроизнашивающиеся предметы 1232 Отклонение в стоимости материалов 1241 Полуфабрикаты собственного производства 1243 Товарные запасы 1501 Основные средства 1502 Амортизация 1505 Резерв под обесценение основных средств 1601 Строительные материалы

			1603 Объекты незавершенного строительства 1605 Обесценение объектов незавершенного строительства 1631 Нефть и природный газ 1701 Нематериальные активы 1811 Деловая репутация
6. Прибыли и убытки			
129-162	6001-6901	Счета предназначены для определения прибыли за отчетный период (месяц, квартал, год)	6001 Доход от основной деятельности 6111 Инвестиционный доход 6112 Прибыли и убытки от изменения справедливой стоимости 6401 Расходы по основной деятельности 6402 Основные и дополнительные налоги 6405 Прочие текущие расходы 6411 Процентные платежи 6501 Операционные расходы 6502 Управленческие расходы 6503 Финансовые расходы 6504 Внеоперационные расходы 6601 Расходы на реализацию продукции 6701 Налог на прибыль 6711 Убытки от обесценения активов

Составлена автором на основе [11].

Китайский План счетов бухгалтерского учета счетов позволяет формировать более обширную и подробную экономическую информацию для составления достоверной финансовой отчетности, обеспечения ее сопоставимости и проведения анализа хозяйственной деятельности предприятий. Некоторые его счета представляют значительный интерес для учетной теории и практики Республики Молдова и могут быть рекомендованы для внедрения.

Заключение

Хозяйственные операции, осуществляемые на предприятиях рыночной экономики, вызывают увеличение или уменьшение учитываемых (учетных) объектов. Отражение этих фактов (событий) производится на бухгалтерских счетах, что требует правильного определения их оптимальных перечней в систематизированном виде, каковыми и являются Планы счетов бухгалтерского учета. Они представляют собой схемы регистрации и группировки активов, собственного капитала, обязательств, доходов, расходов, затрат и хозяйственных операций предприятий.

Систематизированные перечни счетов бухгалтерского учета, составляющих суть, главное содержание Планов счетов, можно представить двумя способами: текстуально (например, 123 «Основные средства», 211 «Материалы», 521 «Текущие коммерческие обязательства», 611 «Доходы от продаж», 713 «Административные расходы», 811 «Основная деятельность» и т.д.) и в табличной форме. Но, как свидетельствует многолетняя отечественная и зарубежная учетная теория и практика, из этих способов используется только второй, как наиболее удобный и наглядный.

Таблицы Планов счетов бухгалтерского учета – это система строк и столбцов, в которых в определенной последовательности и связи излагается необходимая информация. Они являются простыми перечневыми, имеют подлежащее и сказуемое. В подлежащем указывается характеризуемый объект – совокупность бухгалтерских счетов в целом, т.е. их перечень. В сказуемом дается характеристика подлежащего – наименования и номера счетов и субсчетов.

Планы счетов бухгалтерского учета могут составляться по-разному и включать в себя различные перечни счетов в зависимости от принятых при этом методик отражения

экономических данных на счетах и формирования обобщающих показателей финансово-хозяйственной деятельности. Корреспонденция счетов для отражения хозяйственных операций всецело зависит от применяемых Счетных планов и предусмотренных в них характеристик счетов.

Планы счетов бухгалтерского учета являются сложными иерархическими структурами (системами) и включают следующие элементы – класс (раздел) и группа счетов, счет и его субсчет, которые имеют разный уровень и тесно связаны между собой.

Важное методологическое и практическое значение имеет правильный выбор и оптимизация (минимизация) на научной основе синтетических счетов, включаемых в их Планы. Это одна из наиболее сложных и актуальных проблем теории бухгалтерского учета. Для ее успешного решения необходимо выработать концептуальные основы (общие принципы) построения Планов счетов бухгалтерского учета, позволяющие на практике наилучшим образом составлять эти нормативные акты.

Сравнительный анализ Планов счетов бухгалтерского учета шести европейских и азиатских стран (Республики Молдова, Румынии, Российской Федерации, Республики Беларусь, Украины, Китайской Народной Республики) позволяет сделать вывод о том, что наиболее простыми, понятными и удобными для изучения и практического использования из них являются последние четыре.

Терминология молдавского Общего плана счетов бухгалтерского учета нуждается в совершенствовании, уточнении. Например, его группа счетов 31 «Уставный капитал, незарегистрированный капитал и премии капитала» имеет некорректное наименование, так как в нем трижды используется один и тот же термин «капитал». Поэтому предлагаем назвать ее более кратко и понятно – «Уставный и незарегистрированный капитал, его премии». Одним из аргументов, подтверждающих обоснованность нашего предложения, является наименование 31 группы счетов в Общем плане счетов бухгалтерского учета на государственном языке – «Capital social, neînregistrat și prime de capital».

В вышеуказанном нормативном акте счет 613 назван «Доходы от процентов, относящихся к выданным ссудам/займам», а два его субсчета так:

6131 «Доходы от процентов, относящихся к долгосрочным выданным ссудам/займам»,
6132 «Доходы от процентов, относящихся к краткосрочным выданным ссудам/займам».

Мы предлагаем следующие более краткие и правильные по экономическому содержанию наименования этих субсчетов и их счета:

613 «Доходы от процентов **по** выданным ссудам/займам»,
6131 «Доходы от процентов **по** долгосрочным выданным ссудам/займам»,
6132 «Доходы от процентов **по** краткосрочным выданным ссудам/займам».

Счет 715 в Общем плане счетов бухгалтерского учета имеет наименование «Расходы по начисленным процентам», а два его субсчета – 7151 «Расходы по начисленным процентам, относящиеся к сберегательным вкладам членов ссудо-сберегательных ассоциаций» и 7152 «Расходы по начисленным процентам, относящиеся к полученным займам/кредитам». По нашему мнению, наименования этих субсчетов не согласуются с наименованиями счета 613 и двух его субсчетов, и поэтому должны быть следующими:

7151 «Расходы по начисленным процентам, относящимся к сберегательным вкладам членов ссудо-сберегательных ассоциаций»,

7152 «Расходы по начисленным процентам, относящимся к полученным займам/кредитам».

В вышеуказанном нормативном акте имеется также логическое противоречие между наименованиями субсчета 2344 «Дебиторская задолженность по целевым финансированием и поступлениям» и двух счетов (425 «Долгосрочные целевые финансирование и поступления», 537 «Текущие целевые финансирование и поступления»). Его следует устранить путем замены

наименования субсчета 2344 на «Дебиторская задолженность по целевым финансированию и поступлениям».

На протяжении длительного времени в учебниках и учебных пособиях по теории (основам) бухгалтерского учета раскрывается тема «Счета и двойная запись», один из вопросов которой «План счетов бухгалтерского учета». Однако формулируется он неправильно, так как включает информацию о двух Планах счетов [(Типовом, Общем, Едином) и Рабочем], и рассматривается кратко на 2-5 страницах. Полагаем, что давно назрела необходимость изменения такого положения, повысить уровень преподавания данной темы студентам бухгалтерской специальности I и II циклов (лиценциатура и магистратура), и для этого следует, в частности, вводить в новую вышеуказанную литературу отдельную тему «Планы счетов бухгалтерского учета» объемом 15-20 страниц. Она может включать следующие важные примерные вопросы: сущность, значение, структура и виды Планов счетов бухгалтерского учета, их функции и способы построения, Общий (Типовой, Единый) план счетов бухгалтерского учета, Рабочие планы счетов бухгалтерского учета, Планы счетов бухгалтерского учета в высокоразвитых странах Европы, Америки и Азии, Планы счетов бухгалтерского учета в соответствии с Международными стандартами финансовой отчетности, Международный (Всемирный) план счетов бухгалтерского учета, сравнительный анализ Планов счетов бухгалтерского учета и др.

В некоторых высших учебных заведениях Республики Молдова появилась мода на Международные научно-практические конференции или своеобразные, специфические игры в них. Необходимый научный потенциал их преподавателей отсутствует, эти конференции часто имеют очень размытую, обширную тематику и превратились фактически во внутривузовские (даже не национальные) со сборниками статей, значительная часть которых низкопробные, с ложным соавторством или завуалированный, закамуфлированный плагиат. Польза таких конференций для соответствующих наук и практик нулевая, это пустая трата драгоценного времени и труда, значительных денежных средств. Поэтому требуется срочно осуществить кардинальные изменения в данной области и порядке присвоения ученых степеней докторов и докторов хабилитатов и научных званий университетских конференциаров и профессоров с целью скорейшего преодоления устойчивого многолетнего тренда негативного развития нашей экономики и повышения ее эффективности.

Новые важные выводы и предложения, полученные нами в процессе комплексного и объективного исследования, способствуют повышению качества важнейшего нормативного акта – Общего плана счетов бухгалтерского учета, его глубокому изучению и эффективному практическому использованию, улучшению информационного обеспечения управления хозяйствующими субъектами рыночной экономики, дальнейшему развитию, стандартизации и гармонизации современных национальной и зарубежных учетных систем в контексте евроинтеграции.

Библиография

1. Постановление Министерства финансов Республики Беларусь «Об установлении типового плана счетов бухгалтерского учета, утверждении Инструкции о порядке применения типового плана счетов бухгалтерского учета и признании утратившими силу некоторых постановлений Министерства финансов Республики Беларусь и их отдельных структурных элементов» № 50 от 29 июня 2011 г. // Электронный ресурс https://www.minfin.gov.by/upload/accounting/acts/postmf_290611_50.pdf. Дата обращения 20.04.2022 г.
2. Приказ Министерства финансов Республики Молдова «Об утверждении дополнений к Общему плану счетов бухгалтерского учета, утвержденному приказом Министерства финансов № 119 от 6 августа 2013 г.» № 26 от 4 марта 2015 г. // *Monitorul oficial al Republicii Moldova*, 2015, № 59-66.
3. Приказ Министерства финансов Республики Молдова «Об утверждении изменений к приказу Министерства финансов № 119/2013 г.» № 100 от 28 июня 2019 г. // *Monitorul oficial al Republicii Moldova*, 2019, № 230-237.
4. Приказ Министерства финансов Республики Молдова «Об утверждении Методических рекомендаций по переходу на новые Национальные стандарты бухгалтерского учета и изменений и дополнений к приказам

- № 118 и 119 от 6 августа 2013 г.» № 166 от 28 ноября 2013 г. // *Monitorul oficial al Republicii Moldova*, № 291-296.
5. Приказ Министерства финансов Республики Молдова «Об утверждении Методических указаний об особенностях бухгалтерского учета в некоммерческих организациях и дополнений Общего плана счетов бухгалтерского учета, утвержденного приказом Министерства финансов № 119 от 6 августа 2013 г.» № 188 от 30 декабря 2014 г. // *Monitorul oficial al Republicii Moldova*, 2015, № 11-21.
 6. Приказ Министерства финансов Республики Молдова «Об утверждении Общего плана счетов бухгалтерского учета» № 119 от 6 августа 2013 г. // *Monitorul oficial al Republicii Moldova*, 2013, № 177-181.
 7. Приказ Министерства финансов Российской Федерации «Об утверждении Плана счетов бухгалтерского учета финансово-хозяйственной деятельности организаций и Инструкции по его применению» № 94н от 31 октября 2000 г. // Электронный ресурс https://minfin.gov.ru/ru/document/?id_4=2293. Дата обращения 20.04.2022 г.
 8. Приказ Министерства финансов Украины «Об утверждении Плана счетов бухгалтерского учета и Инструкции по его применению» № 291 от 30 ноября 1999 г. // Электронный ресурс https://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=11650#A3100JLLC6. Дата обращения 20.04.2022 г.
 9. Верига Ю. А. Бухгалтерський облік: підруч. – К.: Центр навч. літератури, 2019.
 10. Лемеш В. Н. Типовой план счетов: современная история и перспективы развития // *Бухгалтерский учет и анализ*, 2012, № 5 и 6.
 11. Лымарь М. П. Конвергенция национальных моделей бухгалтерского учета и отчетности России и Китая // Дис. ... канд. экон. наук по спец. 08.00.12 «Бухгалтерский учет, статистика» – М., Финансовый ун-т, 2017.
 12. Недерица А. Общий план счетов бухгалтерского учета: основные положения и порядок применения // *Contabilitate și audit*, 2013, № 8.
 13. Палий В. Ф., Соколов Я. В. Теория бухгалтерского учета: учебное пособие. – М.: Финансы и статистика, 1984.
 14. Плани рахунків бухгалтерського обліку: станом на 1 лютого 2012 р. Упорядник Руснак Ю. І. – К.: Центр учбової літератури, 2012.
 15. Пятов М. Л. Базовые принципы бухгалтерского учета. – М.: ООО «1 С-Пабблишинг», 2010.
 16. Соколов Я. В. Основы теории бухгалтерского учета. – М.: Финансы и статистика, 2003.
 17. Соколов Я. В. План счетов и реформирование бухгалтерского учета // *Бухгалтерский учет*, 2000, № 12.
 18. Цыганков К. Ю. Начала теории бухгалтерского учета, или баланс, счета и двойная запись: монография. – М.: Магистр: Инфра-М, 2011.
 19. Щербатюк В. В. Бухгалтерские счета и их Планы в зарубежных странах: учебно-практическое пособие. – Кишинев: Европейский университет Молдовы, 2016.
 20. Щербатюк В. В. План счетов бухгалтерского учета: Справочник. Изд. 8-е, доп. и перераб. – Кишинев: Молдавская экономическая академия, 2021.
 21. Щербатюк В. В. Планы счетов бухгалтерского учета Республики Молдова: учебно-практическое пособие. – Кишинев: Европейский университет Молдовы, 2016.
 22. Щербатюк В. В. Счета бухгалтерского учета: мини-справочник. – Кишинев: Молдавская экономическая академия, 2022.
 23. Calotă T.-O. Contabilitate de la teorie la practică. – București: Editura Universitară, 2015.
 24. Caraiani C., Dumitrana M. Bazele contabilității. – București: Editura Universitară, 2010.
 25. Grigoroși L., Lazari L. ș.a. Contabilitatea întreprinderii. Ed. a III-a. – Chișinău: Cartier, 2021.
 26. Plan de conturi valabil 2022 versiune actualizata // Электронный ресурс <https://contabilul.manager.ro/a/14197/plan-de-conturi-2015-conform-omfp-1802.html>. Дата обращения 20.04.2022 г.
 27. Șcerbatiuc V. V. Conturi contabile: mini-ghid. – Chișinău: Academia de studii economice a Moldovei, 2022.
 28. Șcerbatiuc V. V. Planul de conturi contabile: Ghid. Ediția a 8-a. – Chișinău: Academia de studii economice a Moldovei, 2021.

КЛАССИФИКАЦИЯ ЗАТРАТ: МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ

CLASSIFICATION OF COSTS: METHODOLOGICAL APPROACHES

CZU: 657.471.1

DOI: 10.5281/ZENODO.7063742

PAPKOVSKAYA Pelageya

Belarusian state economic university, Minsk, Republic of Belarus

e-mail: pelagea@tut.by, тел. +375 017 209 88 91

Аннотация.

В статье исследуются классификации затрат как один из важных вопросов теории и практики бухгалтерского учета. Проведенный анализ учетной практики, позволил выделить методические подходы обоснования необходимости классификации затрат. Результаты исследования данного вопроса позволили рекомендовать классификацию затрат в изменяющихся условиях хозяйствования, что обеспечит функционирование системы управления формированием себестоимости продукции в различных ее режимах: оперативном, тактическом и стратегическом.

Summary.

The article examines the classification of costs as one of the important issues in the theory and practice of accounting. The analysis of accounting practice made it possible to identify methodological approaches to substantiate the need to classify costs. The results of the study of this issue made it possible to recommend the classification of costs in changing business conditions, which will ensure the functioning of the management system for the formation of the cost of production in its various modes: operational, tactical and strategic.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, затраты, классификация затрат, оценка, бухгалтерская (финансовая) отчетность

Keywords: accounting, costs, cost classification, valuation, accounting (financial) reporting

JEL CLASSIFICATIONS: M41

Введение

В целях приведения содержания показателя себестоимость продукции в соответствии с его экономической сущностью необходимо изменить действующий порядок его формирования. В себестоимость должны включаться расходы, связанные с производством продукции, в полном объеме. Для целей налогообложения, сверхнормативные расходы должны увеличить налогооблагаемую прибыль. В этом случае учетно-налоговый показатель прибыли будет отличаться от показателя, отраженного на счетах бухгалтерского учета. При таком подходе изменяются и задачи учета затрат, формирующих себестоимость продукции. Он должен обеспечить учет всех затрат, в том числе в пределах утвержденных норм, нормативов и лимитов. Это должно находить отражение в учетной бухгалтерской и налоговой политике хозяйствующего объекта.

Основное содержание статьи

Главной целью производственного учета является обеспечение сбора данных о затратах для любых возможных потребностей их использования. Затраты – это потребленные факторы производства: живой труд (рабочая сила), сырье и материалы, оборудование и денежные средства. Достижение этой цели возможно на основе классификации, которая раскрывает причину их возникновения вследствие группировки по экономически однородным признакам.

Анализ учетной практики [1] позволяет выделить следующие методические подходы обоснования необходимости классификации затрат:

- классификация затрат способствует более точному определению сходства и различий между их отдельными видами;
- она является основой выбора и становления системы производственного учета, наиболее подходящей для хозяйствующего субъекта;
- классификация является познавательным инструментом самой природы (сущности) затрат, их возникновения и целесообразности;
- классификация становится ориентиром, позволяющим предугадать возможные проблемы их учета (отражения на счетах), использования информации для управления.

Цель изучения затрат определяет специфику (отличительные черты) их классификации. Поэтому исходной предпосылкой классификации затрат должен быть не один признак, а несколько, в зависимости от поставленной цели [2, с. 172]. Признаки классификации затрат определяют причины их возникновения.

Формирование финансовых результатов хозяйствующих субъектов взаимосвязано и обусловлено их финансовыми отношениями с государством. Эта обусловленность определяет необходимость правового нормативного регулирования базовой основы этих взаимоотношений – состава затрат, формирующих себестоимость продукции. Регулирование определения себестоимости продукции устанавливает единый механизм формирования финансовых результатов субъектов хозяйствования, являющихся основой налоговых платежей в бюджет. Единообразный подход к формированию себестоимости продукции устанавливает равные возможности для всех предпринимательских субъектов в формировании государственного бюджета.

Юридический механизм регулирования порядка определения себестоимости продукции, достаточная детализация нормативных положений не допускают различных бухгалтерских трактовок по формированию отчетных данных, в чем заинтересованными выступают как хозяйствующие субъекты, так и государство.

Действующие нормативные положения закрепляют следующие признаки классификации затрат: по видам производств, в разрезе мест их возникновения (структурным подразделениям, центрам ответственности), носителям затрат (объектам учета затрат), по способу включения в себестоимость (прямые и косвенные), по видам затрат (элементам и статьям). Очевидно, что отдельные классификационные признаки из вышеприведенных должны быть регламентированы государством и закреплены в нормативных документах. Другие могут быть зафиксированы в качестве классификационных подходов формирования затрат субъектами хозяйствования. Государственная регламентация классификации затрат должна быть направлена на установление единообразия в формировании налоговой политики всеми хозяйствующими субъектами. На наш взгляд, для этого подлежит регламентации следующая классификация затрат:

- по видам деятельности;
- по видам производств;
- по периодам возникновения;
- по отношению к формированию себестоимости;
- по способу включения в себестоимость;
- по охвату нормированием;
- по элементам.

Действующие экономический и юридический механизмы формирования себестоимости продукции хозяйствующих субъектов предполагают включение отдельных затрат в нормативном порядке, то есть в пределах установленных лимитов, норм и нормативов. В таком порядке включаются затраты на рекламу, маркетинг, информационные, консультационные. Аудиторские услуги, расходы на подготовку кадров, платежи за выбросы загрязняющих веществ в окружающую среду. Нормативный подход к включению таких затрат в себестоимость предусматривает соблюдение интересов государства в вопросах

формирования бюджета чрез и систему налогов. Он ограничивает размер их включения в себестоимость и тем самым увеличивает налогооблагаемую базу. Обособление нормируемых затрат усиливает роль этой классификационной учетной позиции по отношению к налогообложению.

Группировка затрат по элементам должна быть регламентирована нормативными положениями и юридически закреплена в качестве методологической предпосылки организации учета затрат. Как уже отмечалось, предполагается затраты на производство продукции, включаемые в себестоимость продукции, классифицировать в разрезе следующих элементов: материальные затраты, расходы по оплате труда, отчисления на социальные нужды, амортизационные отчисления.

В настоящее время с усилением роли производственного учета в системе управления хозяйственной деятельностью предприятий наибольший акцент делается на классификацию затрат по отношению к объему производства: постоянные и переменные. Эта группировка затрат обеспечивает оперативный контроль за уровнем затрат в результате исчисления «усеченной» себестоимости по переменным затратам. В результате обеспечивается возможность определять степень влияния затрат на формирование себестоимости.

С учетом вышеизложенного для агропромышленного комплекса рекомендовать следующую номенклатуру статей затрат.

Статьи и элементы затрат:

I. Переменные прямые материальные затраты

1. Сырье и материалы

- семена и посадочный материал
- корма (по видам)
- удобрения
- органические
- минеральные (по видам)
- средства защиты растений и животных (по видам)
- нефтепродукты
- сырье для переработки

II. Переменные прямые денежные затраты

2. Заработная плата штатных работников

3. Заработная плата привлеченных лиц

4. Отчисления на социальные нужды

5. Земельный и другие налоги

III. Переменные косвенные материальные затраты

6. Содержание основных средств

- амортизация
- нефтепродукты
- запасные части
- материалы

7. Работы и услуги

- грузовых автомобилей
- тракторов
- электроснабжения
- водоснабжения
- ремонтной мастерской
- других вспомогательных производств (по видам)

8. Непроизводственные расходы

- естественная убыль
- падеж

- брак

IV. Переменные косвенные денежные средства

9. Заработная плата

10. Отчисления на социальные нужды

V. Постоянные прямые денежные затраты

11. Расходы по страхованию

12. Платежи за кредит

13. Налоги и сборы

VI. Постоянные косвенные материальные затраты

14. Общепроизводственные расходы.

Выводы

По результатам проведенного исследования можно сделать вывод о том, что представленная классификация затрат дает возможность обеспечить функционирование системы управления формированием себестоимости продукции в различных ее режимах: оперативном, тактическом и стратегическом, а также получение показателей «усеченной» и полной себестоимости продукции (работ, услуг) в зависимости от целей управления деятельностью.

Библиография

1. Об установлении типового плана счетов бухгалтерского учета, утверждении Инструкции о порядке применения типового плана счетов бухгалтерского учета и признании утратившими силу некоторых постановлений Министерства финансов Республики Беларусь и их отдельных структурных элементов : постановление М-ва финансов Респ. Беларусь, 29 июня 2011 г., № 50
2. Папковская, П.Я. Производственный учет в АПК: теория и методология/ П.Я. Папковская. – Мн.: ООО «Информпресс» 2001г. – 216 с.

ASIGURAREA CALITĂȚII MISIUNILOR DE AUDIT ÎN CONFORMITATE CU
CERINȚELE ACTUALE ALE STANDARDELOR INTERNAȚIONALE PROFESIONALE

QUALITY ASSURANCE OF AUDITS IN ACCORDANCE WITH CURRENT
REQUIREMENTS OF INTERNATIONAL PROFESSIONAL STANDARDS

CZU: 657.6:005.6

DOI: 10.5281/zenodo.7063767

IACHIMOVSKI Anatolie

Academia de Studii Economice a Moldovei, Republica Moldova

Email: iachimovschi.anatolie.constantin@ase.md

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5393-0100>

Abstract. Audit entities must have quality management systems in place designed and implemented in accordance with ISQM 1 „Quality Management for Firms that Perform Audits or Reviews of Financial Statements, or Other Assurance or Related Services Engagements”, ISQM 2 „Engagement Quality Reviews” and ISA 220 (Revised) „Quality Management for an Audit of Financial Statements” by 15 December 2022. The application of these standards will strengthen the quality system of an audit entity by a robust, proactive and effective approach to quality management. The standards encourage audit entities to design a quality management system that is tailored to the circumstances of the entity and the nature of the commitments made.

The transition to the new standards will bring significant transformations for audit entities, and the addition of new elements relevant to modern realities will develop important issues, such as IT and human resources. The International Standard for Quality Management ISQM 2 is a new standard and has been designed to assess the quality of completed audit assignments. Assessing the quality of audit engagements is an indispensable part of the quality management process. We find that ISQM 2 is largely based on the requirements of other IAASB standards, such as ISQC 1 itself and, implicitly, ISA 220.

A very problematic aspect mentioned in this investigation is the corporate culture within the audit entity, which also determines the quality of management. In this regard, modern trends have also been taken into account, such as modern ways of communicating between audit entities and their stakeholders. The research of these issues has taken into account the difficulties of small and medium-sized audit firms in enforcing standards, taking the responsibility of partner engagement leaders and, of course, ensuring certain aspects of the audit process itself that aim to manage audit quality.

Keywords: audit activity, audit entity, international standards on quality management, quality assessment, audit engagement.

JEL Clasification: M42

Introducere.

Eforturile actuale ale entităților de audit autohtone de a face față la cerințele normelor profesionale în domeniu, revizuite semnificativ în ultimii ani prin prisma asigurării condițiilor de calitate, constituie o provocare pentru mediul de afaceri autohton de a se conforma reglementărilor emise de Consiliul pentru Standarde Internaționale de Audit și Asigurare, care au fost plasate de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova pe pagina web. Ajustările în cauză se regăsesc în cadrul manualului ce conține setul complet de reglementări emise de Consiliul pentru Standarde Internaționale de Audit și Asigurare (IAASB) privind controlul calității, audit, revizuire, alte servicii de asigurare și servicii conexe, precum și Note Internaționale de Practică privind Auditul.

Tranziția la noile standarde va aduce transformări semnificative pentru entitățile de audit, iar adăugarea de noi elemente relevante pentru realitățile moderne va dezvolta aspectele importante, precum IT și resursele umane. Standardul internațional privind managementul calității ISQM 2 este

un standard nou și a fost conceput pentru evaluarea calității misiunilor de audit finalizate. Evaluarea calității misiunilor de audit constituie parte indispensabilă a procesului de management al calității. Constatăm că în mare măsură, ISQM 2 se bazează pe cerințele altor standarde ale IAASB, cum ar fi același ISQC 1 și, implicit, ISA 220. Entitățile de audit trebuie să dispună de sisteme de management al calității proiectate și implementate în conformitate cu ISQM 1 „Managementul calității pentru firmele care efectuează audituri și revizuri ale situațiilor financiare, precum și alte misiuni de asigurare și servicii conexe”, ISQM 2 „Evaluarea calității angajamentului” și ISA 220 (Revizuit) „Managementul calității pentru un audit al situațiilor financiare” până la 15 decembrie 2022. Aplicarea acestor standarde va consolida sistemul de calitate al unei entități de audit printr-o abordare robustă, proactivă și eficientă a managementului calității. Standardele încurajează entitățile de audit să conceapă un sistem de management al calității care să fie adaptat circumstanțelor entității și naturii angajamentelor asumate.

Metodologia cercetării.

Cercetarea în cauză reprezintă o investigație empirică pentru a stabili dacă noile armonizări în domeniul auditului determină performanțele misiunii de audit în contextul cerințelor actuale ale standardelor profesionale de calitate. Totodată, studiul își propune ca scop exprimarea opiniei referitor la avantajele și dezavantajele acestor evoluții la etapa armonizării profesiei de auditor la practicile internaționale. În cadrul temei de cercetare au fost investigate actele normative în domeniu, bunele practici internaționale în exercitarea profesiei de auditor urmărindu-se a fi scoase în evidență rolul reformelor în asigurarea calității serviciilor în acest domeniu. Investigațiile științifice realizate în această direcție de cercetare au ca scop identificarea și propunerea soluțiilor cu privire la facilitarea procesului de implementare a noilor prevederi legislative.

Un aspect problematic, menționat în acest articol este cultura corporativă în cadrul entității de audit, care determină și calitatea managementului. În acest sens, au fost luate în considerare și tendințele moderne, cum ar fi modalitățile moderne de comunicare între entitățile de audit și părțile interesate ale acestora. În procesul cercetării s-a ținut cont de dificultățile entităților de audit mici și mijlocii în aplicarea standardelor, asumarea responsabilității liderilor de angajament al partenerilor și, bineînțeles, asigurarea anumitor aspecte ale proceselor în sine care vizează gestionarea calității auditului.

Conținutul lucrării.

Trei standarde noi și revizuite consolidează și modernizează abordarea entității de audit în ceea ce privește managementul calității.

- ISQM 1 „Managementul calității pentru firmele care efectuează audituri și revizuri ale situațiilor financiare, precum și alte misiuni de asigurare și servicii conexe” [4];
- ISQM 2 „Evaluarea calității angajamentului” [5];
- ISA 220 (Revizuit) „Managementul calității pentru un audit al situațiilor financiare” [6].

Standardele intră în vigoare la 15 decembrie 2022. Acestea vor înlocui standardele actuale ale IAASB, anume Standardul internațional privind controlul calității ISQC 1 și Standardul internațional de audit ISA 220.

Tabelul 1. Cadrul normativ actual și viitor privind reglementarea calității auditului

<i>Documente cu caracter normativ</i>	<i>Utilizate în prezent de către entitățile de audit</i>	<i>Aplicabile din 15 decembrie 2022</i>
<i>Standardul internațional privind controlul calității ISQC 1 „Controlul calității pentru firmele care efectuează audituri și revizuri ale situațiilor financiare, precum și alte misiuni de asigurare și servicii conexe ”</i>	✓	-
<i>Standardul internațional de audit ISA 220 „Controlul calității pentru un audit al situațiilor financiare,,</i>	✓	-
<i>Standardul internațional privind managementul calității ISQM 1 „Managementul calității pentru firmele care efectuează audituri și</i>	-	✓

<i>revizuri ale situațiilor financiare, precum și alte misiuni de asigurare și servicii conexe</i>		
Standardul internațional privind managementul calității ISQM 2 „Evaluarea calității angajamentului”	-	✓
Standardul internațional de audit ISA 220 (Revizuit) „Managementul calității pentru un audit al situațiilor financiare”	-	✓

Sursa: întocmit potrivit cerințelor standardelor internaționale de calitate [3, Manualul IAASB de reglementări internaționale; 4, ISQM 1 „Quality Management for Firms that Perform Audits or Reviews of Financial Statements, or Other Assurance or Related Services Engagements”; 5, ISQM 2 „Engagement Quality Reviews”, 6, ISA 220 (Revised) „Quality Management for an Audit of Financial Statements”]

Începând cu anul 2013, IAASB și-a asumat un angajament foarte dificil de a revizui și actualiza cerințele standardelor ținând cont de rezultatele unui număr mare de studii, discuții publice, forumuri. Rezultatele obținute în toți acești ani au demonstrat că practica de audit are nevoie de îmbunătățire. Întrebările, care urmează sunt doar câteva exemple evidente de probleme la care trebuie să se găsească răspuns clar pentru a reînvi sistemul actual de control al calității din cadrul unei entități de audit:

- În ce măsură administratorii entității de audit se implică în managementul calității?
- Sunt necesare modificări structurale?
- Cum circulă informația în cadrul unei entități de audit?
- Ce investiții vor fi necesare?

ISQM 1 se aplică tuturor entităților de audit care efectuează angajamente în conformitate cu standardele internaționale ale IAASB. ISQM 1 înlocuiește ISQC 1, care se referă la controlul calității pentru firmele care efectuează audituri și revizuri ale situațiilor financiare și alte angajamente de asigurare și servicii conexe.

Componentele sistemului de management al calității auditului la nivelul unei entități de audit sunt, în principiu, aceleași ca în prezent:

Tabelul 2. Componentele sistemului de asigurare a calității în conformitate cu prevederile standardelor internaționale profesionale de audit

Standarde internaționale	Elementele de bază cu privire la asigurarea calității pentru entitățile de audit
Standardul internațional privind controlul calității ISQC 1 „Controlul calității pentru firmele care efectuează audituri și revizuri ale situațiilor financiare, precum și alte misiuni de asigurare și servicii conexe ”	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Responsabilitățile conducerii privind calitatea în cadrul firmei; ✚ Resursele umane; ✚ Dispozițiile de etică relevante; ✚ Acceptarea și continuarea relațiilor cu clienții și a misiunilor specifice; ✚ Efectuarea misiunilor; ✚ Monitorizarea.
Standardul internațional privind managementul calității ISQM 1 „Managementul calității pentru firmele care efectuează audituri și revizuri ale situațiilor financiare, precum și alte misiuni de asigurare și servicii conexe”	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Guvernanța și managementul; ✚ Evaluarea riscurilor; ✚ Resurse; ✚ Informația și comunicarea; ✚ Monitorizarea și procesul de corectare a deficiențelor; ✚ Responsabilitatea entității de audit atunci când se utilizează rețelele; ✚ Cerințe de etică profesională; ✚ Calitatea misiunilor de audit.

Sursa: întocmit potrivit cerințelor standardelor internaționale de calitate [4, ISQM 1 „Quality Management for Firms that Perform Audits or Reviews of Financial Statements, or Other Assurance or Related Services Engagements”; 5, ISQM 2 „Engagement Quality Reviews”]

În comparație cu precedentul ISQC 1, în noul standard ISQM 1 nu se expune doar un set de elemente, ci un sistem integral care explică esența și conexiunea acestora. Aceasta este o abordare mai vastă și mai profundă care permite îmbunătățirea sistemului de control a calității la nivel de entitate de audit în ansamblu. Astfel, în varianta actuală a ISQM 1 a fost posibil dezvoltarea diverselor elemente prin abordarea influențelor lor reciproce.

Guvernanța și managementul este unul dintre elementele constitutive ale managementului calității auditului la nivelul unei entități de audit, iar acesta este unul dintre cele mai importante concepte ale noului standard. Acest accent din partea IAASB se datorează faptului că în multe scandaluri corporative din ultima vreme, cauza principală a fost tocmai lipsa de responsabilitate la nivelul managementului organizațional și al consilierilor acestuia.

Noul standard ISQM 1 ia în considerare cele mai recente modificări ale codurilor de guvernanță corporativă ale principalelor economii ale lumii și formulează cerințele relevante pentru managementul organizațiilor de audit, stipulând pentru acesta:

- Repartizarea rolurilor și responsabilităților;
- Evaluări periodice ale eficienței managementului în sine;
- Zonă clară de responsabilitate;
- Necesitatea efectuării unei evaluări anuale a sistemului de management al calității;
- Nivelul necesar de calificări, influență și autoritate;
- Determinarea structurii organizatorice necesare;
- Planificarea resurselor.

Acum se pune un accent deosebit pe cultura corporativă, care, desigur, dă tonul conducerii și o extinde mai departe la toate nivelurile organizaționale. Cultura corporativă presupune o conștientizare a activității auditorilor în interesul public și corelarea calității cu deciziile strategice ale entității de audit.

După cum se menționează în noul standard ISQM 1, s-a decis să se ia ca bază o abordare bazată pe risc, datorită căreia sistemul de management al calității a devenit mai proactiv și mai flexibil, ținând cont acum de caracteristicile unice ale fiecărei entități de audit, în mod individual.

Evaluarea riscurilor, în viziunea noului sistem de management al calității auditului, se acoperă trei componente principale:

- A. Determinarea obiectivelor de calitate pe care entitatea de audit dorește să le atingă în cursul derulării misiunilor de audit;
- B. Identificarea și evaluarea riscurilor de calitate: „ce poate merge prost ?” cu atingerea acestor obiective de calitate stabilite;
- C. Dezvoltarea și implementarea răspunsurilor, elaborarea procedurilor de control ca răspuns la riscurile de calitate evaluate.

Unele obiective de calitate sunt deja definite în ISQM 1, dar pot fi necesare altele suplimentare dacă este necesar pentru a îndeplini toate cerințele standardului (deoarece circumstanțele pot fi diferite în cazul fiecărei entități de audit). Obiectivele de calitate din standard sunt precizate în raport cu fiecare dintre cele opt componente ale sistemului de management al calității enumerate mai sus, cu excepția celei mai recente („Monitorizarea și procesul de corectare a denaturărilor”). Din acest punct de vedere, se poate trage o concluzie veridică, în principiu, că obiectivele de calitate se regăsesc în majoritatea cerințelor prescrise în standard. Adică, prin termenul de „cerințe”, de fapt, se are în vedere obiectivele de calitate. De asemenea, rezultă că accentul principal în standard este pus pe rezultatele finale.

ISQM 1 prevede un eșantion de misiuni finalizate pentru exercitarea controalelor de calitate. Această procedură de selecție va ține cont de faptul cât de semnificative sunt entitățile auditate din punct de vedere al interesului public, precum și stabilirea momentului când să se efectueze un audit de calitate, ținând cont de nivelul de risc. Totuși, determinarea unei persoane potrivite pentru a conduce astfel de verificări, precum și menținerea documentației relevante, nu sunt prevăzute de ISQM 1, ci de un alt standard și anume ISQM 2.

IAASB a lansat trei ghidul de implementare pentru prima dată a ISQM 1 „Managementul calității pentru firmele care efectuează audituri și revizuri ale situațiilor financiare, precum și alte misiuni de asigurare și servicii conexe”, ISQM 2 „Evaluarea calității angajamentului”, Standardul internațional de audit ISA 220 (Revizuit) „Managementul calității pentru un audit al situațiilor financiare” [15].

Tabelul 3. Unele aspecte problematice abordate de ISQM 2 și modul de soluționare a acestora

<i>Prevederi aferente evaluării calității angajamentelor de audit</i>	<i>Situații și cazuri de aplicare</i>
<i>Controale obligatorii ale calității misiunilor de audit</i>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Companiilor cotate la bursă; ○ Cazurile impuse de lege; ○ Misiuni cu riscuri de calitate.
<i>Selectarea persoanei responsabile de evaluarea calității misiunii de audit</i>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Probleme semnificative privind conduita profesională; ○ Judecățile semnificative; ○ Responsabilitatea pentru gestionarea și asigurarea calității.

Sursa: întocmit potrivit cerințelor standardelor internaționale de calitate [5, ISQM 2 „Engagement Quality Reviews”]

ISQM 2 prevede controale obligatorii de calitate ale rezultatelor auditurilor companiilor cotate la bursă sau pentru acele cazuri în care acest lucru este impus de lege. În plus, entitatea de audit poate decide singură să efectueze o evaluare a calității misiunii ca răspuns la riscurile de calitate identificate – de exemplu, dacă s-a constatat că auditorii au fost în situații să opereze cu raționamente mai dificile. De asemenea, ISQM 2 prevede restricții în situațiile în care există îndoeli cu privire la caracterul adecvat al persoanei selectate pentru a conduce evaluarea asigurării calității a misiunii. Și în ceea ce privește însăși conduita profesională a sa, aici standardul pune un accent special pe problemele semnificative și pe judecățile semnificative, ceea ce se înțelege exact prin „esențial”, noțiune clarificată de standard.

După revizuirea acesteia, ISA 220 (Revizuit) „Managementul calității pentru un audit al situațiilor financiare” atribuie mai clar responsabilitatea pentru gestionarea și asigurarea calității dorite a auditului partenerilor misiunii. Aceasta implică, în special, participarea sa activă la audit pe toată durata acestuia.

În varianta actuală a standardului revizuit, se subliniază importanța formării unei culturi adecvate nu numai la nivelul entității de audit, ci și în cadrul misiunii echipe de audit separate, pe care toți membrii acesteia sunt obligați să o urmeze. Aceasta implică, în special, menținerea unui nivel adecvat de scepticism profesional. În condițiile actuale, astfel cum prevede ISA 220 (revizuit) partenerul de misiune trebuie, de asemenea, să supravegheze desfășurarea misiunii și să determine direcția misiunii, care include luarea în considerare a naturii misiunii, a circumstanțelor sale și a resurselor disponibile.

Concluzii

Prin intermediul standardelor, IAASB abordează un ecosistem de audit în continuă evoluție și din ce în ce mai complex, inclusiv așteptările tot mai mari ale părților interesate și nevoia de sisteme de management al calității care să fie proactive și adaptabile.

Standardele de management al calității sunt consacrate managementului calității auditurilor și misiunilor de asigurare a calității. Aceste standarde sunt dedicate atât la nivelul entității de audit, cât și la nivel de echipă a misiunii de audit. Având în vedere tranziția la standardele de management al calității, se va necesita mai multă restructurare internă din partea entităților de audit decât ar necesita racordarea la standardele revizuite.

În rezultatul examinării noilor prevederi ale standardelor internaționale privind managementul calității în audit se poate de concluzionat că o entitate de audit va trebui să-și revizuiască sistemul de management al calității auditului pentru a crea condițiile de bază pentru efectuarea inspecțiilor de

audit în conformitate cu standardele profesionale. Este de remarcat faptul că, standardul internațional privind managementul calității ISQM 1 „Managementul calității pentru firmele care efectuează audituri și revizuri ale situațiilor financiare, precum și alte misiuni de asigurare și servicii conexe” va înlocui standardul internațional actual privind controlul calității ISQC 1 „Controlul calității pentru firmele care efectuează audituri și revizuri ale situațiilor financiare, precum și alte misiuni de asigurare și servicii conexe”.

În conformitate cu noile cerințe ale ISQM 1 a fost operată o modificare fundamentală prin înlocuirea conceptului de control al calității cu cel al managementului calității. Conceptul de control al calității a fost înlocuit cu cel al managementului calității, care se va baza pe abordarea bazată pe risc. Astfel, abordarea bazată pe managementul riscului este propusă pentru a fi utilizată în managementul calității auditului, ceea ce va determina ca conducerea și controlul să constituie baza sistemului de management al calității auditului: dacă conducerea nu se străduiește să facă acest lucru și nu își asumă responsabilitatea, nu se poate pune problema stabilității întregului sistem de management al calității auditului.

Abordarea bazată pe risc oferă un sistem flexibil entității de audit să se adapteze la circumstanțele unice cu care se confruntă și să facă față sarcinilor în sine, care în anumite situații depășește cu mult abordarea liniară utilizată în mod tradițional până acum. Aceasta va permite ca entitățile de audit de toate tipurile și dimensiunile să poată aplica standardul ISQM 1. Noua abordare este, de asemenea, în mod inerent proactiv și se bazează pe îmbunătățiri continue și remedieri de erori.

Stabilirea persoanei care să efectueze controlul de calitate al misiunii constituie, în general, unul dintre subiectele centrale în ISQM 2. În plus, standardul alocă suficient timp pentru evaluarea calității misiunii. Perioada nu este specificată, dar asta, evident, rămâne la latitudinea echipei însăși. ISQM 2 recunoaște că asistența externă poate fi necesară în astfel de evaluări, prin urmare este permisă utilizarea asistenței externe calificate - inclusiv supraveghetori terți de asigurare a calității.

ISA 220 (revizuit) nu este cu siguranță un standard nou, dar revizuit și abordează calitatea misiunilor de audit, ceea ce înseamnă că are ca domeniu de aplicare calitatea la nivelul unui angajament separat. Acest standard va fi aplicat de către conducătorii echipei misiunii sau liderii acestora. Este de menționat, ISA 200 (revizuit) are numeroase conexiuni cu prevederile ISQM 1. Acesta din urmă oferă cadrul necesar pentru asigurarea calității auditului la nivelul misiunii, iar ISA 200 (revizuit) cere partenerilor de conducere să se ghideze în mod corespunzător de aceste cadre.

Totodată, ținând cont de tendințele moderne, s-a ajuns la concluzia că în conformitate cu noile standard internaționale privind managementul calității sunt necesare nu numai resurse umane, ci și tehnologice și intelectuale în calitate de elemente indispensabile ale unui sistem de management al calității. Ca urmare, conceptele cheie de partener de misiune și echipă de misiune au fost redefinite prin prisma responsabilităților asumate. Astfel, partenerul de misiune este responsabil să asigure ca resursele să fie adecvate și suficiente pentru misiune.

Aplicarea în practică a acestor standarde vor oferi mult mai multă credibilitate piețelor de capital și vor fi un răspuns direct la nevoile cele mai stringente ale investitorilor. Actualizarea standardelor a fost realizată ținând cont de tehnologiile moderne și abordările eficiente ale managementului calității. În plus, aceste trei standarde pot fi numite în mod obiectiv mai stricte decât cerințele actuale pentru managementul calității auditului atât la nivelul entității de audit, cât și la nivelul echipei misiunii de audit.

Referințe bibliografice

1. Legea privind auditul situațiilor financiare nr.271 din 15.12.2017 (data intrării în vigoare 01.01.2019). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 7-17 din 12.01.2018.
2. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.807 din 20.08.2018 privind aprobarea Regulamentului de activitate al Consiliului de supraveghere publică a auditului. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 321-332 din 24.08.2018.

3. Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Codul Etic al Profesioniștilor Contabili [online]. Disponibil: <https://mf.gov.md/ro/lex/contabilitate-%C8%99i-audit>
4. ISQM 1 „Quality Management for Firms that Perform Audits or Reviews of Financial Statements, or Other Assurance or Related Services Engagements” [online]. Disponibil: [http // www.iaasb.org](http://www.iaasb.org)
5. ISQM 2 „Engagement Quality Reviews” [online]. Disponibil: [http // www.iaasb.org](http://www.iaasb.org).
6. ISA 220 (Revised) „Quality Management for an Audit of Financial Statements” [online]. Disponibil: [http // www.iaasb.org](http://www.iaasb.org).
7. International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB) [online]. Disponibil: <https://www.iaasb.org/consultations-projects/quality-management-firm-level-isqm-1>
8. Directiva 2006/43/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 17 mai 2006 privind auditul legal al conturilor anuale și al conturilor consolidate [online]. Disponibil: [http // eur-lex.europa.eu](http://eur-lex.europa.eu)
9. Regulamentului nr.537/2014 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 aprilie 2014 privind cerințe specifice referitoare la auditul statutar al entităților de interes public. [online]. Disponibil: [http // eur-lex.europa.eu](http://eur-lex.europa.eu)
10. Proposed International Standard on Quality Management 1, Quality Management for Firms that Perform Audits or Reviews of Financial Statements, or Other Assurance or Related Services Engagements (previously ISQC 1) [online]. Disponibil: <https://www.iaasb.org/publications-resources/exposure-draft-international-standard-quality-management-1-quality>
11. Overall Explanatory Memorandum, The IAASB’s Exposure Drafts for Quality Management at the Firm and Engagement Level, Including Engagement Quality Reviews. [online]. Disponibil: <https://www.ifac.org/system/files/publications/files/IAASB-Proposed-ISQM-2-Explanatory-Memorandum.pdf>
12. Explanatory memorandum to ED-ISQM 2. [online]. Disponibil: <https://www.ifac.org/system/files/publications/files/IAASB-Proposed-ISQM-2-Explanatory-Memorandum.pdf>
13. Memorandumul explicativ general [online]. Disponibil: <https://www.iaasb.org/publications-resources/iaasb-s-exposure-drafts-quality-management-firm-and-engagement-level-0>
14. Memorandumul aferent proiectului ISQM 2 [online]. Disponibil: <https://www.ifac.org/system/files/publications/files/IAASB-Proposed-ISQM-2-Explanatory-Memorandum.pdf>
15. Ghidurile de implementare pentru prima dată a ISQM 2 „Engagement Quality Reviews”, , ED-ISQM 1 „Managementul calității pentru firmele care efectuează audituri și revizuri ale situațiilor financiare, precum și alte misiuni de asigurare și servicii conexe”, Standardului internațional de audit 220 [online]. Disponibil: <https://www.iaasb.org/focus-areas/quality-management>

ROLUL AUDITULUI FINANCIAR ÎN EVALUAREA RISCURILOR DE SPĂLARE A
BANILOR ȘI DE FINANȚARE A TERORISMULUI

THE ROLE OF FINANCIAL AUDIT IN ASSESSING THE RISKS OF MONEY
LAUNDERING AND TERRORISM FINANCING

CZU: 657.6:[343.37+343.326]

DOI: 10.5281/zenodo.7063779

GROSU MARIA

Alexandru Ioan Cuza University of Iași, Romania

E-mail: maria.grosu@uaic.ro

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5185-4717>

MIHALCIUC CAMELIA CĂTĂLINA

Stefan cel Mare University of Suceava, Romania

E-mail: camelia.mihalciuc@usm.ro

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5598-5829>

COJOCARIU ANA-MARIA

Alexandru Ioan Cuza University of Iași, Romania

E-mail: cojocariu_anamaria@yahoo.ro

Abstract. *The financial aspects of crime have become increasingly complex in recent years due to rapid advances in technology and the globalization of the financial services industry, and accounting information can be used to support and stimulate financial crime. The importance of this paper starts precisely from the position of the professional accountant, in the sense that the front on which he acts allows him to position himself at the forefront of the fight against criminal acts, such as money laundering and terrorist financing. Regarding the money laundering phenomenon, it refers to the process of transferring money in order to disguise illegal practices, and terrorist financing concerns the situations of facilitating the financing of terrorist acts, these acts often having similar transactional characteristics, mainly related to concealment.*

Keywords: *criminal activities, money laundering, illegal practices, terrorist financing*

Introducere

Activitățile infracționale au cunoscut dimensiuni din ce în ce mai alarmante în ultimii ani, iar aspectele financiare ale criminalității au devenit complexe datorită progreselor rapide în tehnologie și globalizării industriei serviciilor financiare (McDowell & Novis, 2001). Contabilitatea, pe lângă faptul că este o tehnică, poate fi și un limbaj, o artă, o știință. Indiferent de calificarea acesteia, cunoștințele contabile pot fi folosite pentru a sprijini și stimula infracțiunile financiare.

Spălarea banilor desemnează procesul de conversie sau transfer de bani pentru a disimula originile sale ilegale, în timp ce finanțarea terorismului presupune utilizarea sistemului financiar pentru a facilita finanțarea actelor teroriste și pentru a masca atât originile, cât și scopul intenționat al fondurilor implicate (Parkman, 2012).

Prezenta stare de fapt determinată de răspândirea flagelului pe care îl reprezintă aceste înfăptuiri marchează actualitatea temei abordate și totodată stă la baza argumentului lucrării de față. Necesitatea acțiunilor de contracarare ale auditorului devine cu atât mai imperativă, cu cât acest tip de infracțiuni nu reprezintă doar o problemă de aplicare a legii, ci determină, de asemenea, o amenințare tot mai gravă la adresa securității naționale și internaționale. Conform unui studiu întreprins cu scopul de a determina amploarea fondurilor ilicite generate de traficul de droguri și crima organizată, precum și în ce măsură aceste fonduri sunt spălate, în anul 2009, veniturile ilegale se ridicau la 3,6% din produsul intern brut global, din care 2,7% (sau 1,6 trilioane de dolari) reprezentau fonduri spălate (FATF). Conform unui studiu al Asociației Examinatorilor de Fraudă Certificați, din perioada ianuarie 2018 – septembrie 2019, costul la nivel global creat ca urmare a producerii fraudelor se ridică la 3,6 mld. USD, deturnarea de active ocupând poziția fruntașă cu o proporție covârșitoare de 86%, urmată de schemele de corupție în proporție de 43% și raportarea financiară frauduloasă reprezentând 10%

(Association of Certified Fraud Examiners, 2020). La toate acestea se adaugă consecințele care nu se pot cuantifica cu ușurință, cum ar fi scăderea imaginii de marcă, pierderea poziției pe piață, deteriorarea stării morale a angajaților și pierderea unor oportunități viitoare (PwC, 2020).

Revizuirea literaturii de specialitate

Din momentul înființării și până la încetarea existenței lor, organizațiile economice și sociale produc informații financiar-contabile. Nevoia inerentă de a le verifica implică un control al conturilor, o revizie a acestora și o examinare critică efectuate de persoane specializate și independente (Boussard & Eglem, 1990).

Auditul dezvăluie o istorie îndelungată, astfel că despre acesta se vorbește din timpul asirienilor, egiptenilor, din timpul domniei lui Carol cel Mare sau a lui Eduard I al Angliei. Totuși, activitățile din acest domeniu purtau alte denumiri. Noțiunea de audit, apropiată celei pe care o cunoaștem astăzi, estede dată relativ recentă: perioada crizei economice începută în 1929, în Statele Unite ale Americii, atunci când firmele cotate la bursă, afectate de criză, erau obligate să plătească sume importante auditorilor externi pentru examinarea situațiilor financiare periodice (Ghiță et. al., 2009).

Conform literaturii de specialitate, primele forme ale auditului au apărut în perioada în care guvernele romane numeau chestori (eng. „*quaestors*”, fr. „*questeurs*”) pentru a verifica înscrisurile contabile (publice, domestice și specifice argentariilor (Horomnea, 2010)) ale provinciilor și, începând cu anii 2000 î. H., s-au concretizat în protejarea averii, identificarea și pedepsirea celor care deturneză fondurile publice. Până în anii 1700 d. H., evoluția auditului s-a realizat concomitent și în funcție de influența administrației publice și a bisericii asupra vieții economice și sociale a popoarelor. Începând cu secolul al XIII-lea și până în momentul de tranziție către oferirea unei examinări specializate și independente asupra conturilor, auditorii au efectuat o serie de controale de altă natură. La nivel european, contabililor cunoscuți li se solicita să devină auditori ai municipalității în schimbul unor onorarii fixe (în Pisa) sau în schimbul unor onorarii dependente de magnitudinea erorilor și fraudelor descoperite (în Veneția). În alte zone, cererea pentru serviciile lor creștea ca urmare a recomandărilor adresate baronilor de a-și prezenta anual conturile aferente domeniilor pe care le gestionau în fața auditorilor (în Franța) sau, prin puterea actelor legislative, baronilor li se oferea posibilitatea de a-și numi auditori (în Anglia, printr-un act al Parlamentului, în timpul domniei regelui Eduard I) (Florea et al., 2008, pp. 100-103). Un alt exemplu privește controlul încrucișat drept practică existentă în secolul al XIII-lea, când Papa Nicolae al II-lea solicita notarului său un duplicat al tuturor înregistrărilor de încasări și plăți în scopul verificării exactității lucrărilor efectuate de propriul său contabil (Ristea et al., 2006). Secolul al XVIII-lea marchează apariția acționarilor și a tribunalelor comerciale ca principali solicitanți ai auditului, alături de instituțiile statului. Ulterior, de la jumătatea secolului al XIX-lea, auditorii erau reprezentați de profesioniști contabili și juriști, în timp ce solicitanții serviciilor de audit se limitau doar la acționari și instituțiile statului. Conturile periodice erau supuse verificării auditorilor externi societăților, mișcare inițial apărută în Marea Britanie, apoi extinzându-se treptat în Statele Unite ale Americii, Germania și, mai târziu, în Franța. În acest din urmă teritoriu, după 1918, se pun bazele auditului practicat astăzi, ca urmare a dezvoltării verificării conturilor (Berheci, 2010). Astfel, obiectivele anterioare acestei perioade s-au concretizat în forma modernă a obiectivelor urmărite de auditori (Păunescu, 2019) și anume prevenirea fraudelor și atestarea fiabilității conturilor (prezentate în situațiile financiare). În perioada anilor 1940-1990, obiectivul auditului devine mai cuprinzător, prin faptul că include atestarea calității controlului intern, alături de respectarea normelor contabile și a normelor de audit. Se urmărește atestarea sincerității și a regularității situațiilor financiare, a imaginii fidele a conturilor de active, datorii, capitaluri proprii, venituri și cheltuieli și a calității sistemului de control intern în conformitate cu normele aplicabile în vigoare. Începând cu anii 1990, sfera solicitanților de audit se extinde, astfel că instituțiilor statului și acționarilor se alătură categoria terților (bănci, alte organisme financiare și de creditare, investitori, debitori, public, management, precum și alte părți interesate), iar calitatea de auditor este atribuită profesioniștilor în audit și/sau în consultanță (Florea et al., 2008., pp. 108-109).

Din latinescul „audire” (care însemna „ascultarea” unor informații, sinteze, rapoarte sau dări de seamă (Chersan, 2013, p. 15)), practica anglo-saxonă a transformat sensul acestui termen către înțelesul actual, mai strict, de revizie a conturilor, efectuată de către specialiști independenți în vederea exprimării unei opinii asupra regularității și sincerității conturilor. În opinia unor autori, auditul poate fi numit un control cu o filozofie specifică: „*examinarea profesională a unei informații efectuată de un specialist competent și independent în vederea exprimării unei opinii responsabile și independente prin raportarea la un criteriu de calitate (standard/normă sau o reglementare)*” (Toma, 2012, p. 24). Concret, finalitatea misiunii de audit rezidă în creșterea gradului de încredere a utilizatorilor în situațiile financiare ale unei întreprinderi, deziderat la care se ajunge prin verificarea efectuată de către un auditor independent a acestor situații financiare cu privire la faptul că nu conțin denaturări semnificative. De aici nu trebuie să se înțeleagă că auditorul garantează lipsa de erori, asigurarea oferită în urma misiunii de audit fiind totuși rezonabilă, deci nu absolută (Șpan, 2013, p. 72).

Obiectivul și rolul auditorului financiar

Obiectivul auditului a suferit o serie de modificări, după cum și rolul auditorului și a activității sale a incorporat influențele mediului economico-social specifice etapelor sale evolutive. Într-o anumită măsură se constată că obiectivul actual al auditorului financiar înglobează majoritatea celor asumate anterior (cum ar fi pedepsirea celor care deturnau fondurile publice, prevenirea și combaterea actelor de fraudă, oferirea unei asigurări privind imaginea fidelă a situațiilor financiare, cât și protejarea împotriva fraudei naționale și internaționale). Astfel, potrivit standardului internațional de audit ISA 200, în cadrul misiunii de auditare a situațiilor financiare, *obiectivele generale* ale auditorului financiar sunt: 1) obținerea unei asigurări rezonabile cu privire la măsura în care situațiile financiare ca întreg sunt lipsite de denaturări semnificative, cauzate fie de fraudă, fie de eroare, așa încât să poată exprima o opinie cu privire la măsura în care situațiile financiare sunt întocmite, din toate punctele de vedere semnificative, în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil; și 2) raportarea cu privire la situațiile financiare și comunicarea în maniera prevăzută de ISA-uri, în conformitate cu constatările auditorului (IFAC, 2018).

Cea mai mare parte a activității auditorului, în scopul formării unei opinii, constă în obținerea și evaluarea probelor de audit (totalitatea informațiilor obținute de auditor care să susțină opinia de audit) prin aplicarea procedurilor de audit. Într-un audit al informațiilor financiare istorice, procedurile de audit se împart în trei categorii: *proceduri de evaluare a riscurilor* (proceduri efectuate pentru a obține informații care să conducă la identificarea și evaluarea riscurilor de denaturare semnificativă în situațiile financiare, cauzate fie de eroare, fie de fraudă; aceste proceduri, prin ele însele, nu oferă suficiente probe de audit adecvate pe care să se bazeze opinia de audit, însă auditorul le utilizează în scopul planificării misiunii de audit), *teste ale controalelor* (proceduri utilizate pentru evaluarea eficacității operaționale a controalelor interne în prevenirea sau detectarea și corectarea denaturărilor semnificative) și *proceduri substantive/de fond* (proceduri menite să detecteze denaturările semnificative la nivelul soldurilor conturilor) (Johnstone et al., 2019, p. 184).

Sistemul de prevenire și combatere a spălării banilor și a finanțării terorismului

Nevoia de a adresa actele de spălare a banilor și de finanțare a terorismului devine cu atât mai stringentă în perioada actuală cu cât pandemia de COVID-19 afectează abilitățile sectoarelor public și privat de a implementa măsuri pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și a finanțării terorismului, „de la reforma supravegherii, reglementărilor și politicilor, la raportarea tranzacțiilor suspecte și cooperarea internațională” (FATF, 2020).

Spălarea banilor desemnează procesul de conversie sau transfer de bani pentru a disimula (deghiza) originile sale ilegale. Constă, de asemenea, în utilizarea sistemului financiar pentru a converti sau transfera bani sau alte active în scopul ascunderii originilor sale ilegale. „AML” este acronimul folosit pentru combaterea spălării banilor – eng. „*Anti-Money Laundering*” (Parkman, 2012, p. 2).

Finanțarea terorismului presupune utilizarea sistemului financiar pentru a facilita finanțarea actelor teroriste și pentru a masca atât originile, cât și scopul intenționat al fondurilor implicate. Acronimul

„CFT” este atribuit combaterii finanțării terorismului – eng. „*Countering the Financing of Terrorism*” (Parkman, 2012, p. 2).

Spălarea banilor presupune un întreg ansamblu de tehnici și metode economice, juridice și financiare prin care produsele actelor infracționale (înșelăciune, delapidare, evaziune fiscală, trafic de droguri sau de persoane, trafic de influență, ori diverse forme de corupție), reprezentate de bani ori alte bunuri, sunt desprinse de originea lor (ilicită), pentru ca apoi să li se ofere o aparentă proveniență justificată legal, cu scopul introducerii lor în economia reală (Neacșu, 2018, p. 185). Se constată că, prin natura sa, spălarea banilor implică activități și operațiuni de obicei secrete, complexe și cu o acoperire geografică foarte largă (Jurj-Tudoran et al., 2016, p. 80).

În pofida diferenței dintre obiectivele lor finale, *cea ce împărtășesc în comun* spălarea banilor și finanțarea terorismului este *preocuparea cu privire la modul de ștergere a urmelor de bani* (potrivit Figurii nr. 1). Din această similitudine, abilitățile spălătorului de bani au devenit un instrument indispensabil pentru teroriști în a ascunde fluxul banilor, precum și în a menține intacte sursele de finanțare durabile. În consecință, măsurile de combatere a spălării banilor relevă o oportunitate semnificativă în combaterea finanțării terorismului. Această abordare, de a împărtăși infrastructura de combatere a spălării banilor, este, în anumite privințe, vulnerabilă la criticile conform cărora banii teroriștilor nu sunt întotdeauna ilegal obținuți și cantitatea de bani teroriști ar putea să nu fie atât de evidentă încât să atragă atenția autorităților adecvate. Din acest motiv eforturile de combatere a finanțării terorismului trebuie să se bazeze pe informații relevante mai degrabă decât pe măsurile generale de combatere a spălării banilor (Koh, 2006).

Tehnicile variate de spălare a banilor și de finanțare a terorismului sunt în general cunoscute ca metode sau tipologii, termeni utilizați adesea în mod interschimbabil. Există șanse ridicate ca tehnicile aplicate de făptași să difere de la teritoriu la teritoriu, dat fiind faptul că fiecare dintre aceste teritorii este caracterizat de o varietate de caracteristici și factori unici, cum ar fi economia, nivelul de dezvoltare și complexitate al pieței financiare, regimul măsurilor AML/CFT, precum și nivelul eforturilor de implementare a acestora și nivelul de cooperare internațională (Schott, 2006).

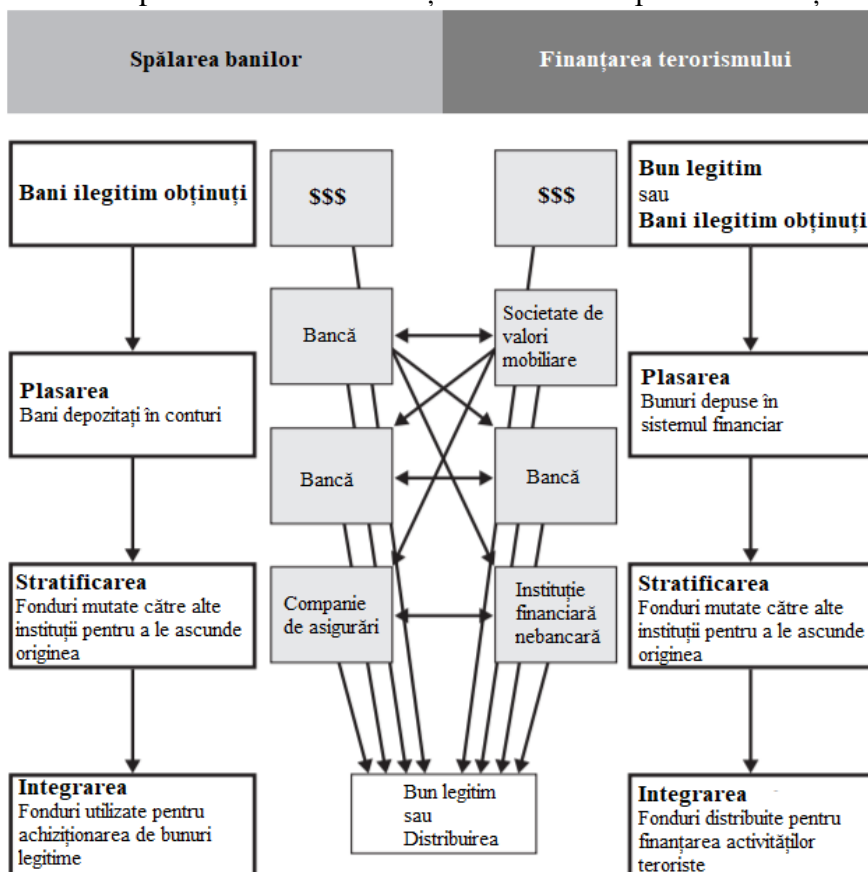

Figura nr. 1. Procesele de spălare a banilor și de finanțare a terorismului

Sursa: Schott, P. A., *Reference Guide to Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism, Second Edition and Supplement on Special Recommendation IX*, The World Bank, Washington DC, 2006, p. 1-8, disponibil la <http://documents1.worldbank.org/curated/ar/558401468134391014/pdf/350520Referenc1Money01OFFICIAL0USE1.pdf>, accesat în data de 13.04.2021.

Strategiile de spălare a banilor cuprind tranzacții care, prin volum, se dovedesc foarte profitabile și atractive pentru infractori, fapta în sine identificându-se cu infracțiunea autonomă a cărei esențială funcție economică este transformarea lichidităților de origine ilicită ori o potențială putere de cumpărare într-o putere actuală de cumpărare, disponibilă pentru consum, investiție ori reinvestiție (Masciandaro, 2007, p. 99). Însă, pentru ca infracțiunea să aibă șanse de reușită, sistemele financiare și politice trebuie să fie caracterizate de *anonimat, viteză, complexitate și secret* (Neacșu, 2019, pp. 214-216).

Obligațiile auditorilor financiari privind prevenirea și combaterea spălării banilor și a finanțării terorismului

Potrivit art. 5 alin. (1) litera e) din Legea nr. 129/2019 *pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative* (denumită în continuare „Legea”), auditorii financiari intră în categoria entităților raportoare sau, în sensul Normelor de aplicare a Legii, entități reglementate, respectiv entitățile raportoare supravegheate și controlate de către ONPCSB, potrivit prevederilor art. 26 alin. (1) litera d) din Lege (ONPCSB, 2019). Auditorilor financiari le revin toate obligațiile care derivă din legislația privind prevenirea și combaterea spălării banilor și a finanțării terorismului din două perspective (CAFR, 2016, p. 9): 1) în calitate de persoană care întreprinde în nume propriu tranzacții cu numerar, în lei sau în valută, a căror limită reprezintă echivalentul în lei a 10.000 de euro, chiar dacă tranzacția se execută printr-o singură operațiune sau prin intermediul mai multor operațiuni care par a avea o legătură între ele (elementele comune ar putea fi reprezentate de părțile tranzacțiilor, beneficiarii reali, natura sau categoria în care se încadrează tranzacțiile și sumele implicate (*Legea nr. 129 din 11 iulie 2019*)) și 2) în calitate de entitate raportoare, din poziția profesionistului care prestează servicii de audit, furnizează consultanță fiscală, de afaceri sau contabilă ori oferă alte tipuri de servicii către clienții săi și care posedă obligația raportării în condițiile prevăzute de Lege în cadrul serviciilor acordate.

De asemenea, în vederea prevenirii și combaterii riscurilor de spălare a banilor și de finanțare a terorismului, auditorii financiari trebuie să elaboreze și să instituie norme și politici interne, mecanisme de control intern și proceduri de gestionare a riscurilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului, care să înglobeze cel puțin: *norme interne* care cuprind măsuri aplicabile în materie de raportare (inclusiv de semnalare în nume propriu, după caz), de furnizare promptă a informațiilor la solicitarea autorităților competente, de păstrare a documentelor și a tuturor evidențelor și măsuri aplicabile în materie de cunoaștere a clientelei; *proceduri de administrare a riscurilor, proceduri care stabilesc normele de control intern, de comunicare și management de conformitate, proceduri aplicabile personalului propriu* și care vizează măsuri de protecție a personalului implicat în aplicarea politicilor sus-menționate împotriva oricăror amenințări sau acțiuni ostile ori discriminatorii, proceduri specifice raportării la nivel intern și proceduri de instruire și evaluare periodică (*Legea nr. 129 din 11 iulie 2019, art. 8*).

Concluzii

În baza conceptelor teoretice din literatura de specialitate și a prevederilor legislației în materie de audit financiar și de spălare a banilor și de finanțare a actelor de terorism, putem prezenta astfel infracțiunea financiară ca totalitatea faptelor infracționale non-violente care determină pierderi de ordin financiar. În subsidiar, termenul face referire la fraudă, corupție, mită, spălarea banilor, evaziunea fiscală, practica „insider trading” ș.a. (Accountancy Europe, 2017, p. 1). Dacă facem referire la flagel, acesta este reprezentat de totalitatea tipurilor de infracțiune financiară prin expunerea

formelor și a consecințelor aferente. O serie de studii (Grosu, Mihalciuc, 2021) și-au propus evaluarea măsurii în care factorii de risc de spălare a banilor și de finanțare a terorismului au o influență asupra opiniei de audit emisă pentru aceste companii. Acest studiu vizează, pe de o parte, identificarea unui profil al companiei în funcție de obiectul de activitate și o serie de variabile considerate factori de apariție a riscurilor de spălare a banilor și de finanțare a terorismului, iar pe de altă parte, testarea influenței acestor riscuri asupra opiniei de audit. Cercetarea are la bază informațiile publicate de companiile listate pe piața reglementată a Bursei de Valori București, la finele exercițiului financiar 2019 (Grosu & Mihalciuc, 2020).

Totuși, odată cu implementarea Directivelor a patra și a cincea europene se conturează un interes crescând în acest domeniu, cele mai recente studii vizând sistemul legislativ în domeniu și incidența acestuia asupra activității profesioniștilor contabili (Laptes, 2020), eficacitatea aceluiași sistem legislativ în domeniul AML/CFT în România și în alte țări europene prin intermediul analizei datelor furnizate de către Unitățile de Informații Financiare (Cotoc (Bodescu) et al., 2020), nivelul și evoluția spălării banilor la nivel internațional, evoluția sistemului legislativ național în materie de spălarea banilor și evidențierea cauzelor globale care stau la baza acumulării de capital ilegal (Vuia, 2021) identificarea și ierarhizarea, pe baza rapoartelor financiare și a celor de audit, factorilor de risc care caracterizează riscul de audit pe cele trei componente (risc inerent, risc de control și risc de nedetectare) (Grosu & Mihalciuc, 2020) ș.a.

În consecință, numeroasele studii existente în literatura de specialitate pot fi delimitate în următoarele șase categorii tematice: detectarea spălării banilor, efectul spălării banilor asupra altor domenii și asupra economiei, rolul actorilor implicați și importanța lor relativă, magnitudinea spălării banilor, noi oportunități pentru spălarea banilor și, nu în ultimul rând, cadrul AML și eficacitatea acestuia (Tiwari et al., 2020). Cu toate acestea, se constată că există lacune încă neexplorate în domeniul cercetării AML/CFT și a ariilor conexe, dintre acestea companiile-scoică, noile tehnologii și criptomonede fiind tot mai mult evidențiate de către teoreticieni și mediul de afaceri deopotrivă.

Detectarea fraudelor și auditul activităților corporative prin intermediul departamentului de audit intern reprezintă un factor important pentru asigurarea funcționării optime și continue a entității (Drogalas & Pazarskis, 2017). În semn de răspuns la marile scandaluri corporative cauzate de fraudă financiară (Enron), Congresul Statelor Unite ale Americii a adoptat cea mai cuprinzătoare legislație în materie de raportare financiară din anii 1930, când a publicat la 30 iulie 2002 Actul Sarbanes-Oxley (SOX).

Magnitudinea și plurivalența consecințelor actelor de spălare a banilor și de finanțare a terorismului au dovedit faptul că autorii lor sunt deseori cu un pas înaintea autorităților, prin exploatarea diverselor oportunități fiscale și economice (la limita dintre legal și ilegal), precum și prin elaborarea și aplicarea unor metode și tehnici infracționale din ce în ce mai sofisticate. Toate acestea, așa cum este prezentat în cuprinsul lucrării, cauzează pierderi de ordinul miliardelor în economia globală și exercită amenințări crescânde la adresa securității economice, sociale, politice și, în ultimă instanță, bunăstării unei țări în dezvoltare, precum România.

Odată cu acceptarea unui nou mandat (sau a continuității unei misiuni recurente), auditorul financiar trebuie să obțină o înțelegere temeinică asupra entității-client, cu accent pe evaluarea și înțelegerea riscurilor în situațiile financiare și reprezentările conexe. Totodată, auditorul trebuie să evalueze, în mod constant, nu numai în faza de planificare, ci și pe parcursul misiunii de audit și la final, toate cele trei componente ale riscului de audit (riscul inerent, riscul de control și riscul de nedetectare), prin prisma identificării și evaluării riscurilor și a efectelor acestora de spălare a banilor și de finanțare a terorismului.

Bibliografie

1. Accountancy Europe, *Auditor's role in fighting financial crime*, 2017, p. 1, disponibil la https://www.accountancyeurope.eu/wp-content/uploads/180112_Technical-paper-Auditors-role-in-the-fight-against-fraud-corruption-and-money-laundering.pdf, accesat în data de 06.08.2021.

2. Achim, M. V., Borlea, S. N., *Criminalitatea economico-financiară: corupția, economia subterană și spălarea banilor – Cauze, efecte, soluții – Abordări teoretice și practice*, Editura Economică, București, 2019, p. 39.
3. Arădăvoaice, Gh., Naghi, G., Niță, D., *Sfârșitul terorismului?*, Editura Antet, Filipeștii de Târg, Prahova, 2002, p. 9 *apud* Diaconu, D. V., *Terorismul. Repere juridice și istorice*, Editura All Beck, București, 2004, p. 13.
4. Association of Certified Fraud Examiners, *Report to the nations*, 2020, p. 10, disponibil la <https://acfe-public.s3-us-west-2.amazonaws.com/2020-Report-to-the-Nations.pdf>, accesat în data de 06.08.2020.
5. Bălăceanu, I., Porojan, E., „Spălarea banilor, expresie a criminalității economice transfrontaliere cu impact asupra finanțării terorismului internațional”, în *Imapct Strategic*, nr. 4, 2012, p. 103.
6. Berheci, M., *Valorificarea raportărilor financiare. Sinteze contabile: teorie, analize, studii de caz*, Editura CECCAR, București, 2010 p. 258.
7. Boussard, D., Eglem, J. Y., *Les mécanismes comptables de l'entreprise*, Entreprenre, Montchrestien, Paris, 1990, pp. 347–363 *apud* Tabără, N., Horomnea, E., Mircea, M.-C., *Contabilitate internațională*, Editura Tipo Moldova, Iași, 2009, p. 373.
8. CAFR, *Ghid de bune practici pentru raportarea de către auditorii financiari a tranzacțiilor suspecte de spălare a banilor și de finanțare a terorismului*, publicat în baza Hotărârii CAFR nr. 103/2016, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1007 bis, din 15 decembrie 2016, p. 9.
9. Cassara, J. A., *Trade-based money laundering : the next frontier in international money laundering enforcement*, John Wiley & Sons, New Jersey, 2016, p. 2.
10. Chersan, I.-C., *Auditul financiar, de la normele naționale la standardele internaționale*, Ed. a II-a, Editura Universității „Al. I. Cuza”, Iași, 2013, p. 15.
11. Cotoc (Bodescu), C.-N., Șcheau, M. C., Achim, M. V., „Anti Money Laundering Effectiveness from a Legal Framework Perspective in Romania and European Countries”, în *19th RSEP International Economics, Finance & Business Conference*, Prague, Czechia, 2020, pp. 16-28, disponibil la https://www.researchgate.net/publication/346679688_Anti_Money_Laundering_Effectiveness_from_a_Legal_Framework_Perspective_in_Romania_and_European_Countries, accesat în data de 06.08.2021.
12. Diaconu, D. V., *Terorismul. Repere juridice și istorice*, Editura All Beck, București, 2004.
13. Drogalas, G., Pazarskis, M., Anagnostopoulou, E., Papachristou, A., „The effect of internal audit effectiveness, auditor responsibility and training in fraud detection”, în *Accounting and Management Information Systems*, volumul 16, nr. 4, 2017, pp. 434-454.
14. FATF, „How much money is laundered per year?”, disponibil la <https://www.fatf-gafi.org/faq/moneylaundering/>, accesat în data de 13.04.2021.
15. Financial Action Task Force (FATF), *COVID-19-related Money Laundering and Terrorist Financing – Risks and Policy Responses*, Paris, France, 2020, tradus în limba română de Corpul Experților Contabili și Contabililor Autorizați din România (CECCAR), p. 4.
16. Florea, I., Macovei, I. C., Florea, R., Berheci, M., *Introducere în expertiza contabilă și în auditul financiar*, Ediția a II-a revizuită și adăugită, Editura CECCAR, București, 2008, pp. 105-109.
17. Ghiță, M., Iațco, C., Brezuleanu, C. O., Vorniceanu, M., *Guvernanța corporativă și auditul intern*, Editura Tipo Moldova, Iași, 2009, p. 259.
18. Grosu, M., *Metodologia auditului financiar* (Suport de curs Master), p. 23, disponibil la <http://portal.feaa.uaic.ro/master/specializare/an1/Conta/MAF/default.aspx>, accesat în data de 10.03.2021.
19. Grosu, M., Mihalciuc, C. C., „Assessment of risks of money laundering and terrorist financing and influence on financial audit opinion”, în *The USV Annals of Economics and Public Administration*, vol. 20, no. 2(32), 2020, pp. 103-114, disponibil la <http://annals.seap.usv.ro/index.php/annals/article/viewArticle/1275>, accesat în data de 01.05.2021.
20. Horomnea, E., *Audit financiar. Concepte. Standarde. Norme*. Ediție revăzută și actualizată, Editura ALFA, Iași, 2010, p. 63.
[http://documents1.worldbank.org/curated/ar/558401468134391014/pdf/350520Referenc1Money01OFFICI](http://documents1.worldbank.org/curated/ar/558401468134391014/pdf/350520Referenc1Money01OFFICIALOUSE1.pdf)
[ALOUSE1.pdf](http://documents1.worldbank.org/curated/ar/558401468134391014/pdf/350520Referenc1Money01OFFICI).
21. International Federation of Accountants (IFAC), „ISA 200, Overall Objectives of the Independent Auditor and the Conduct of an Audit in Accordance with International Standards on Auditing”, în *Handbook of International Quality Control, Auditing, Review, Other Assurance, and Related Services*

- Pronouncements*, Volume I, 2018 Edition © 2020, tradus în limba română de Corpul Experților Contabili și Contabililor Autorizați din România (CECCAR), p. 82.
22. Johnstone, K. M., Gramling, A. A., Rittenberg, L. E., *Auditing: A Risk-Based Approach*, 11th edition, Cengage Learning, Boston, 2019, p. 184.
 23. Jurj-Tudoran, R., Drosu Șaguna, D., *Spălarea banilor : teorie și practică judiciară*, Ediția a 2-a, revizuită și adăugită, Editura C.H.Beck, București, 2016, p. 80.
 24. Koh, J.-m., *Suppressing Terrorist Financing and Money Laundering*, Springer, Berlin, 2006.
 25. Lapteș, R., „Combating money laundering – a mandatory topic for the professional accountant”, în *Bulletin of the Transilvania University of Brașov*, Series V: Economic Sciences, vol. 13(62), nr. 2, 2020, pp. 141-146, DOI: <https://doi.org/10.31926/but.es.2020.13.62.2.15>.
 26. Masciandaro, D., *Economics of Money Laundering: A Primer*, Paolo Baffi Centre Bocconi University Working Paper No. 171, 2007, *apud* Jurj-Tudoran, R., Drosu Șaguna, D., *op. cit.*, p. 99.
 27. McDowell, J., Novis, G., „The consequences of money laundering and financial crime”, în *Economic Perspectives*, vol. 6, nr. 2, 2001, pp. 6-8.
 28. Mihăilescu, I., Mihăilescu, C. T., „Audit financiar versus audit statutar. Clarificări necesare în practica profesională”, în *Audit Financiar*, vol. 8, nr. 62/2010, pp. 3-9.
 29. Neacșu, C., *Infracțiuni de evaziune fiscală și spălare a banilor săvârșite prin intermediul companiilor offshore*, Editura C. H. Beck, București, 2019, pp. 180-181.
 30. Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor, „Prezentare oficiu – Cadrul General”, disponibil la <http://www.onpcsb.ro/prezentare-onpcsb/cadrul-general>, accesat în data de 18.04.2021.
 31. ONPCSB, *Norme de aplicare a prevederilor Legii nr. 129/2019 pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, pentru entitățile raportoare supravegheate și controlate de Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor*, publicat în baza Ordinului Președintelui ONPCSB nr. 37 din 2 martie 2021, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 240, din 9 martie 2021, art. 2.
 32. Parkman, T., *Mastering Anti-Money Laundering and Counter-Terrorist Financing*, Pearson Education Limited, Edinburgh Gate, 2012, p. 2.
 33. Păunescu, M., *Guvernanța corporativă, managementul riscurilor și controlul intern*, Editura CECCAR, București, 2019, p. 76.
 34. PwC, „PwC Global Economic Crime and Fraud Survey. Fighting fraud: A never-ending battle”, 2020, disponibil la <https://www.pwc.com/fraudsurvey>, accesat în data de 28.02.2021.
 35. Ristea, M. (coord.), Olimid, L. (coord.), Calu, D. (coord.), *Sisteme contabile comparate*, Editura CECCAR, București, 2006, p. 320.
 36. Schott, P. A., *Reference Guide to Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism*, Second Edition and Supplement on Special Recommendation IX, The World Bank, Washington DC, 2006, disponibil la
 37. Șcheau, M. C., *Criminalitatea informatică privind transferurile financiare*, Editura Economică, București, 2018, p. 219.
 38. Șpan, G. A., *Fundamentarea raționamentului profesional în auditul statutar*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2013, p. 72.
 39. Tiwari, M., Gepp, A., Kumar, K., „A review of money laundering literature: the state of research in key areas”, în *Pacific Accounting Review*, vol. 32, no. 2, 2020, pp. 271-303, DOI: <https://doi.org/10.1108/PAR-06-2019-0065>.
 40. Toma, M., *Inițiere în auditul situațiilor financiare ale unei entități*, Ediția a IV-a, revizuită și adăugită, Editura CECCAR, București, 2012, p. 24.
 41. Vuia, B.-M., „The level, evolution and trends of the phenomenon on money laundering”, în *ECOFORUM*, vol. 10, nr. 1(24), 2021, disponibil la <http://www.ecoforumjournal.ro/index.php/eco/article/view/1183>, accesat în data de 05.08.2021.
 42. *** *Directiva (UE) 2015/849 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 2015 privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului, de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012 al Parlamentului European și al Consiliului și de abrogare a Directivei 2005/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului și a Directivei 2006/70/CE a Comisiei, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr. 141, 05.06.2015, p. 73, modificată prin Directiva (UE) 2018/843 a Parlamentului European și a Consiliului din 30 mai 2018, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr. 156, 19.06.2018, p. 43.*

43. *** *Legea nr. 129 din 11 iulie 2019 pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative*, publicată în Monitorul Oficial nr. 589 din 18 iulie 2019, cu modificările și completările ulterioare, art. 2 litera w).
44. *** *Legea nr. 162 din 6 iulie 2017 privind auditul statutar al situațiilor financiare anuale și al situațiilor financiare anuale consolidate și de modificare a unor acte normative*, publicată în Monitorul Oficial nr. 548 din 12 iulie 2017, Titlul I, art. 2, alin. (1).

NOUA ECONOMIE – PROGRES SAU REGRES?

THE NEW ECONOMY – PROGRESS OR REGRESSION?

CZU: 330.341

DOI: 10.5281/zenodo.7063817

CIPRIAN APOSTOL

Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași

E-mail: ciprian.apostol@uaic.ro

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2890-9139>

Abstract. The global economy is in a new stage of development, in which information and knowledge are becoming the most important factor in the economic process. New technologies generate the share of productivity growth, and this major technological change is known in the literature as the *New Economy*. Everyone's expectations for a better standard of living as a result of the implementation of information and knowledge-based mechanisms are very high. However, the current economy, both globally and locally, is facing a number of major problems, namely the Covid pandemic and the war in Ukraine. *The objective of the research* is to identify the main socio-economic changes that have occurred at the international level, but also nationally, in the current context of the New Economy. *The research method* is non-participatory observation. *The data source* is the information published by the authorized national and international bodies, as well as the specialized literature. *The results of the research* consist in identifying answers that would clarify the evolution of the world economy. *Future research directions* include monitoring and analyzing the evolution and impact of measures taken at global or regional level to remove the negative effects identified in the new economy, as well as reporting the positive aspects of the knowledge economy.

Keywords: Noua Economie, pandemie, război, progres, regres

JEL Classifications: F51, F63, M41

Introducere

Economia mondială actuală se caracterizează prin globalizare și un ritm alert de funcționare, fapt care presupune acces rapid la informații, iar cunoștințele reprezintă baza proceselor tehnologice. Astfel, în ultimul secol vorbim din ce în ce mai mult de digitalizare, de inteligență artificială, de fapt, de înlocuirea muncii industrializate cu cea robotizată. Teoretic, toate acțiunile întreprinse în cadrul Noii Economii ar trebui să aibă ca finalitate progresul, atât la nivel de economie, dar mai ales de individ, care ar trebui să se bucure de o viață mai bună cu tot ce presupune aceasta: mai mult timp liber, stare de sănătate și speranță de viață mai bune, relaxare etc. Dar, din păcate, nu este așa, iar viața pe Terra este afectată într-o măsură foarte mare de poluare, de lipsă de resurse naturale, precum și o serie de boli, războaie, care nu duc la progres și dezvoltare, ci, mai degrabă, la regres în ceea ce privește starea de bine a oamenilor și a mediului înconjurător.

Conform lui Lawrence H. Summers, „Noua Economie este construită pe vechile virtuți: economisire, investiții și lăsarea forțelor pieței să funcționeze”. [8] Aceasta presupune transformări majore în viața economico-socială, iar multe meserii sau/și profesii au cunoscut transformări majore, marea majoritate fiind supuse procesului de digitalizare, inclusiv contabilitatea, care a parcurs mai multe etape de dezvoltare, în cadrul cărora procese, precum normalizarea, armonizarea, convergența, conformitatea și, mai nou, digitalizarea au condus la o amplă transformare a acesteia.

În cadrul acestui studiu se urmărește realizarea unei „radiografii” a Noii Economii, respectiv etapa actuală de dezvoltare a economiei, cu prezentarea principalelor aspecte ale acesteia, dar și

evidențierea problemelor cu care trebuie să se confrunte ca urmare a faptului că încă persistă, atât la nivel micro, cât și macroeconomic scopul de a avea performanță economico-financiară cu orice preț, chiar dacă acest lucru poate avea și consecințe negative asupra mediului înconjurător, cât, mai ales, asupra individului.

Conținut de bază

Actuala etapă de dezvoltare a economiei mondiale, respectiv Noua Economie, este fundamentată pe o serie de principii sănătoase cu privire la dezvoltarea societății umane în deplină armonie cu mediul înconjurător. Cunoscută și sub o varietate de alte denumiri, precum economia informației, economia bazată pe cunoștințe, economia digitală, economia dotcom, net-economia, economia INTERNET, economia imaterială, economia virtuală etc. [3], Noua Economie presupune o serie de modificări la nivel de companie pentru realizarea obiectivelor microeconomice, respectiv maximizarea performanțelor globale, prin implementarea mecanismelor guvernantei corporative. Astfel, toate companiile care au adoptat guvernanta corporativă sunt obligate să aplice practicile de responsabilitate socială și de mediu pentru o dezvoltare sustenabilă. [5]

Aceste subiecte, respectiv Noua Economie, guvernanta corporativă, dezvoltare sustenabilă, au fost abordate de foarte mulți autori, din toată lumea, care au reliefat toate trăsăturile acestor noi concepte și au subliniat avantajele adoptării lor. Dar, în cadrul acestui studiu, se urmărește a se prezenta realitățile economiei actuale, care se confruntă cu o serie de probleme foarte serioase, care pot conduce, dacă nu se iau măsuri urgente, chiar la dispariția vieții de pe Terra.

Odată cu apariția noului *coronavirus Covid-19* în Wuhan, China, în decembrie 2019, viața din întreaga lume s-a schimbat profund. Cu toate că specialiștii din medicină și cercetătorii duc o luptă asiduă pentru a găsi cele mai bune soluții pentru o cât mai bună gestionare a acestei pandemii, virusul are în continuare o viteză de răspândire foarte mare și multiple mutații, iar viața economică și socială de pe întreg globul suferă. Pentru a observa gravitatea răspândirii acestui nou coronavirus, în figura 1 este prezentată evoluția spectaculoasă a infectării populației la nivel mondial.

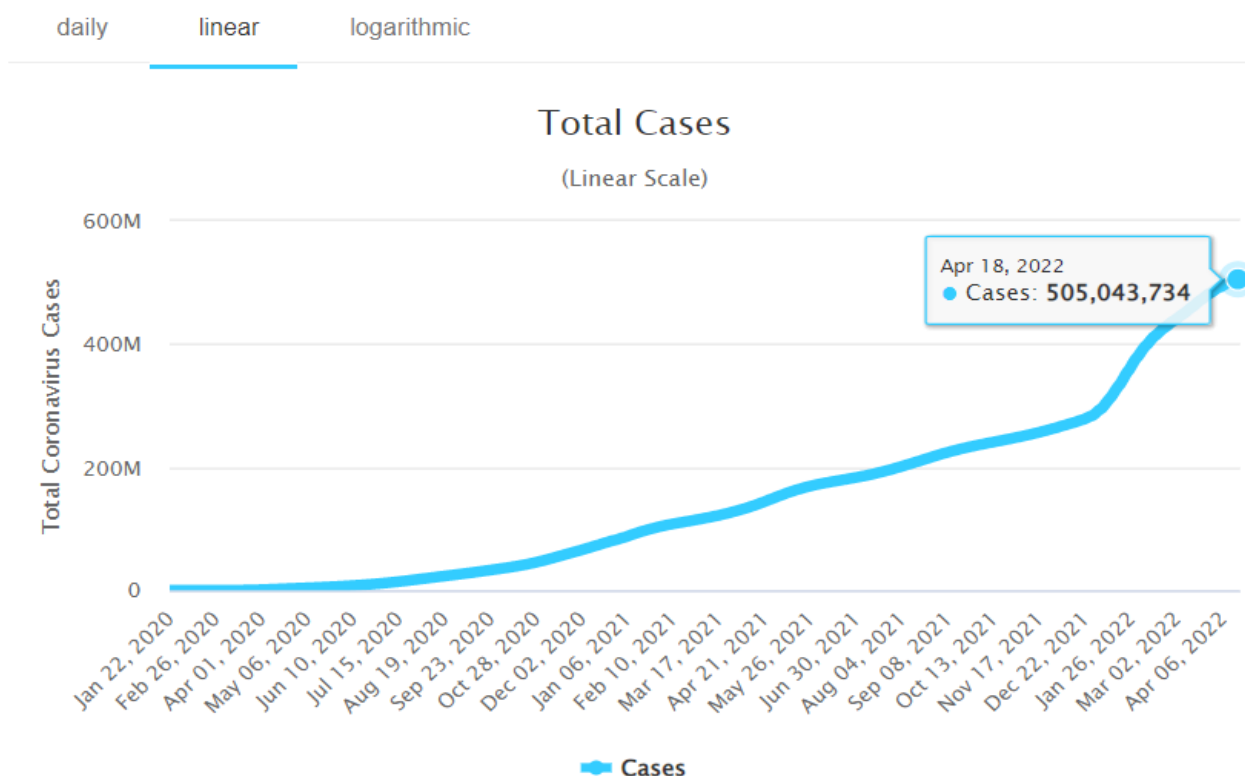

Figura 1. Număr total de cazuri de infectări cu Covid-19 la nivel mondial până la data de 18.04.2022

Sursa: <https://www.worldometers.info/coronavirus/worldwide-graphs/#total-cases>, accesată la data de 18.04.2022

Așa cum se poate observa din figură s-au înregistrat un număr de 505.043.734 de infectări, iar dintre acestea 6.224.500 reprezintă, din păcate, numărul persoanelor decedate. [10] Ce este mai rău este faptul că în continuare observăm cu înfrigurare că numărul de infectări cu acest virus nu scade. Mai mult, în Shanghai, s-a instituit lockdown parțial pe 28 martie 2022 și total pe 5 aprilie 2022, astfel încât aproximativ 26 de milioane de oameni sunt în carantină și nu au voie să iasă din case. Unii dintre ei au fost forțați să-și predea casele pentru a fi transformate în centre de carantină, iar animalele de companie au fost omorâte, de teamă că pot răspândi virusul. Dar ce este cel mai rău este faptul că acești oameni rămân fără apă și alimente. [2]

Și în România numărul de cazuri de Covid-19 este foarte mare. Astfel, până pe data de 18 aprilie 2022 s-au înregistrat un număr de 2.882.590 de infectări, dintre care 65.340 sunt persoane decedate. [10]

Despre problemele economico-financiare apărute odată cu pandemia Covid și despre măsurile întreprinse la nivel regional sau mondial am mai scris și în alte studii. [1]

Și parcă nu era de ajuns pandemia, economia mondială trebuie să se mai confrunte cu o nouă problemă, și anume **războiul din Ucraina**. Nu vorbim, nici în acest caz, de tragediile umane care au loc ca urmare a declanșării pe data de 24 februarie 2022 a operațiunii militare speciale, așa cum a fost denumită. Cine ar fi crezut că în acest secol mai este posibil să se declanșeze o astfel de catastrofă? În condițiile în care în țările civilizate se pune mare accent pe drepturile omului, pe libertăți de exprimare, pe dialog etc., un astfel de eveniment nefericit ne dezarmează total și observăm că se pune accent mai mare pe interesul material, pe putere economico-financiară, pe supremație, iar OMUL devine nesemnificativ. Nu mai vorbim de drepturi și libertăți, ci de ororile la care sunt obligați să ia parte niște cetățeni nevinovați și despre faptul că unii trebuie să plătească cu sănătatea sau chiar cu viața pentru interesele altora. Din punct de vedere economic, tot ce presupune Noua Economie cam este dat peste cap.

Încă din decembrie 2021, unii autori avertizau cu privire la **cele mai mari zece riscuri** pentru economia europeană și globală, și anume [9]:

1. *mutația coronavirusului Omicron*, care poate conduce la restricții suplimentare pentru activitățile economice, ce ar afecta creșterea globală din anul 2022, ca urmare a agravării și mai mult a problemelor deja acute din lanțul de aprovizionare;
2. *inflația*, deoarece creșterea prețurilor amenință economia, iar anticiparea evoluției acesteia este destul de dificilă;
3. *turbulențe pe piețele financiare* din cauza unei politici monetare mai stricte;
4. *tulburări politice în Europa*, cauzate de o posibilă dispută cu privire la funcția de președinte în Italia, în luna ianuarie, care ar putea răsturna coaliția fragilă de la Roma; lupta din Franța dintre președintele Emmanuel Macron care se confruntă la alegerile din aprilie cu provocări din partea dreptei;
5. *provocarea politicilor bugetare*, prin estimarea unei scăderi a cheltuielilor publice în 2022, care se va situa la aproximativ 2,5% din PIB-ul mondial, de aproximativ cinci ori mai mult decât măsurile de austeritate după criza din 2008;
6. *efectele negative ale Brexit-ului*, cum ar fi negocierile eșuate dintre Marea Britanie și Uniunea Europeană cu privire la Protocolul referitor la Irlanda de Nord, prin care se urmărește să se găsească o soluție pentru granițe terestre deschise și o uniune vamală închisă, ce ar urma să continue în 2022, care conduc, în cele din urmă, la incertitudine, cu efecte negative asupra investițiilor și stabilității lirei sterline, ceea ce consolidează inflația și erodează veniturile reale;
7. *foamea și tensiunile sociale*, ca urmare a combinației între consecințele Covid și fenomenele meteo extreme, care a condus prețurile mondiale la alimente aproape de maxime record și le-ar putea menține la un nivel ridicat. Ultimul șoc al prețurilor alimentelor din anul 2011 a declanșat un val de proteste, cu precădere în Orientul Mijlociu, iar multe țări din regiune continuă să fie expuse acestui pericol;

8. *un conflict geopolitic*, ca urmare a escaladării neînțelegerii dintre China și Taiwan ce ar putea implica și alte puteri mondiale - inclusiv Statele Unite, iar un război între superputeri ar putea conduce la înghețarea legăturilor dintre cele mai mari două economii ale lumii și prăbușirea producției de semiconductori din Taiwan;

9. *probleme pe piețele emergente*, ca urmare a creșterii ratelor dobânzilor americane, care întăresc, de obicei, dolarul și declanșează ieșiri de capital și, uneori, crize monetare în economiile emergente;

10. *provocările pentru China*, ca urmare a diminuării creșterii economice anuale la 0,8% - mult sub ținta de 6% - în urma efectelor cumulate ale recesiunii de pe piața imobiliară din cauza Evergrande, perioadelor repetate de carantină din cauza pandemiei și lipsurilor din aprovizionarea cu energie.

Se pare că mare parte s-au adevărit. Ba mai mult, la acestea s-a adăugat și războiul din Ucraina, ale cărui consecințe economico-financiare începem să le resimțim din ce în ce mai mult (bursele sunt în cădere, dificultățile legate de gaz, petrol, grâu, metale valoroase și alte materii prime, care erau furnizate de Rusia sunt insurmontabile, mai ales pentru țările din Europa de Vest [7]). Dacă luăm în calcul faptul că Ucraina este al patrulea furnizor extern de alimente al Uniunii Europene, cele mai mari contribuții constând în porumb (52%) și ulei vegetal (23%) și că, alături de Rusia, Ucraina este cel mai mare exportator de grâu din lume - 30% din producția mondială este asigurat de cele două țări -, atunci pe măsură ce războiul din Ucraina continuă, specialiștii iau în calcul riscurile tot mai mari ale unei crize alimentare internaționale (se preconizează ca 50 de țări sau aproximativ 18 milioane de oameni să fie afectați, iar prețul grâului să crească cu circa 8 procente). [6] Ba mai mult, potrivit secretarului general al Organizației Națiunilor Unite, până la 1,7 miliarde de oameni sunt în pericol de sărăcie și foamete din cauza războiului din Ucraina. [4]

De la începutul anului 2022, prețul grâului și al porumbului a crescut cu 30%, prețul petrolului Brent s-a majorat cu peste 60%, iar prețul gazelor și al îngrășămintelor s-a dublat. [4]

Astfel că, astăzi, economia europeană și cea mondială se confruntă cu creșterea prețului energiei, combustibilului, alimentelor, mai exact cu inflația, lipsa unor resurse naturale și cel mai grav cu crize umanitare generate de pandemia Covid, de războaie (nu vorbim numai de cel din Ucraina, ci și de cele din Siria, Irak etc.) și lipsa alimentelor. Da, încă vorbim de foamete în economia digitală – trist, dar adevărat... Dacă la toate aceste realități ale economiei actuale mai adăugăm și amenințările cu arme nucleare avem creionată o imagine de ansamblu a acestei etape de dezvoltare economică, care să ne ajute să răspundem la întrebarea din titlul acestui studiu.

Concluzii

Noua Economie presupune o serie de măsuri atât la nivel micro, cât și macroeconomic care să asigure dezvoltarea în armonie cu mediul înconjurător. Cele două fenomene neașteptate, respectiv pandemia cauzată de coronavirusul Covid și războiul din Ucraina au scos la iveală o serie de probleme noi cu care se confruntă factorii decizionali regionali și internaționali și pentru care se caută soluțiile cele mai adecvate, astfel încât să se evite o nouă criză mondială, care este prefigurată.

În loc de o concluzie finală, marilor puteri economice ale lumii le urez să ia deciziile cele mai înțelepte pentru ca noi toți să ne bucurăm de progresul Noii Economii și nicidecum de regresul acesteia...

Bibliografie

1. Apostol, C. 2020. Coronavirus – a new international economic crisis?, *European Finance, Business and Regulation*, EUFIRE 2020, Editura Universității Alexandru Ioan Cuza, Iași, ISBN online: 978-606-714-599-1, 641-655.
2. Băbășan, S. 2022. Lockdown dur în Shanghai, unde oamenii stau închiși în case de săptămâni întregi. "Controlați-vă dorința inimii de libertate". Available on the Internet: <https://www.wall-street.ro/articol/International/284342/lockdown-dur-in-shanghai-unde-oamenii-stau-inchisi-in-case-de-saptamani-intregi-controlati-va-dorinta-inimii-de-libertate.html#gref>.
3. Ișan, V. 2002. Noua Economie: alegații și evidențe, Partea I, *Revista Informatica Economica*, nr. 2 (22), INFOREC Publishing House, București, 18 – 25.
4. Luca, I. 2022. Avertisment ONU: O cincime din omenire s-ar putea confrunta cu sărăcie și foamete din

- cauza războiului din Ucraina. Available on the Internet: <https://www.capital.ro/avertisment-onu-o-cincime-din-omenire-s-ar-putea-confrunta-cu-saracie-si-foamete-din-cauza-razboiului-din-ucraina.html>.
5. Mihalciuc, C. C., Grosu, M. 2020. Sustainable business practices and corporate models, *European Finance, Business and Regulation*, EUFIRE 2020, Editura Universității Alexandru Ioan Cuza, Iași, ISBN online: 978-606-714-599-1, 601 – 620.
 6. Nemeș, N. 2022. Consecințele războiului din Ucraina: 50 de țări ar putea fi afectate în scurt timp de o criză alimentară. Available on the Internet: <https://romania.europalibera.org/a/posibil%C4%83-criz%C4%83-alimentar%C4%83-mondial%C4%83-provocat%C4%83-de-r%C4%83zboiul-din-ucraina/31756492.html>.
 7. Romoșan, P. 2022. Un război mai lung. Criza economică se extinde. Available on the Internet: <https://www.bursa.ro/un-razboi-mai-lung-criza-economica-se-extinde-46098542>.
 8. <https://maryelizabethbodycare.com/the-new-economy/>.
 9. https://www.profit.ro/bloomberg/cele-mai-mari-10-riscuri-pentru-economia-mondiala-in-2022-20510572?fbclid=IwAR3IJ4zdL7JqkMJb9sXYN_m0I319aMmbvVu2JBE47HntJuW151BR_EHZgKQ.
 10. <https://www.worldometers.info/coronavirus/>.

**МЕТОДИКА ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ
БЮДЖЕТНЫХ СРЕДСТВ**

**METHODOLOGY FOR ASSESSING THE EFFECTIVENESS OF THE USE OF
BUDGETARY FUNDS**

CZU: 657.6:336.14(476)

DOI: 10.5281/zenodo.7063831

ТРУБОВИЧ Рената Олеговна

«Полоцкий государственный университет», Республика Беларусь

Email: r.trubovich@psu.by

Summary: The article defines the elements of "effectiveness" of the use of budgetary funds - "economy", "efficiency" and "productivity". An approach to the formation of a system of indicators for evaluating the effectiveness of the use of budget funds is considered.

Keywords: state financial control, assessment of the effectiveness, budget funds, targeted funds

JEL Classification H5

Введение. В последние годы в контрольной деятельности государственных органов Республики Беларусь становится актуальным контроль эффективности использования бюджетных средств. В месте с тем, нормативно-законодательная база контроля эффективности использования бюджетных средств в Республике Беларусь недостаточно проработана: не закреплен понятийный аппарат, четко не определены цели, формы, методы и подходы к формированию системы показателей для оценки эффективности расходования бюджетных средств. Проведенный анализ нормативно-правовых актов контрольной деятельности Республики Беларусь, международных стандартов высших органов финансового контроля (аудита), международного опыта контроля (аудита) эффективности использования государственных финансов позволил авторам обосновать и определить его место как в государственной контрольной деятельности, так и в аудиторской деятельности Республики Беларусь [1, с.20]. В результате чего «контроль эффективности использования государственных средств» было рекомендовано осуществлять в формах государственной проверки, мониторинга и аудита в действующей контрольной практике Республики Беларусь в соответствии с поставленными целями по направлениям: 1) оценка соблюдения требований действующего законодательства при осуществлении финансовых и хозяйственных операций, связанных с использованием государственных финансов (бюджетных средств); 2) установление степени эффективности использования государственных финансов (бюджетных средств) [1, с.21]. Реализация первой группы целей контроля достигается на основе применения традиционных для белорусской практики приемов, методов контроля. Для достижения целей второго блока проверяющему первоначально необходимо сформировать систему показателей, анализ которых позволит установить степень эффективности использования бюджетных средств.

Основная часть. Исследование опыта формирования систем показателей для проведения контроля (аудита) эффективности в странах ближнего и дальнего зарубежья показало наличие разносторонних подходов, которые в первую очередь определяются содержанием категории «эффективность». В этой связи нами была исследована сущность данной категории в соответствии с международными стандартами высших контролирующих органов, нормативно-законодательными актами в области управления и контроля (аудита)

использования бюджетных средств за рубежом, в Республике Беларусь, а также были рассмотрены подходы к толкованию дефиниции в научной литературе. Проведенный анализ свидетельствует, что категория «эффективность» включает различные элементы оценки: экономность, экономичность, результативность, рациональность, продуктивность, суть и содержание которых рознятся в различных источниках. Основной подход толкования свидетельствует о том, что «эффективность» определяется степенью достигнутых целей и задач. Обоснованием тому является внедрение и развитие, как в отечественной, так и в международной практиках метода «программно-целевого» бюджетирования, при котором бюджетные средства расходуются в рамках разработанных программ. Каждая из программ имеет определенные цели и задачи.

Симонова Л.А., Баранова И.В., Ефимова С. Б. в своих трудах выделяют экономическую (ресурсную), социальную или общественную эффективность [2; 3, с.50; 4] и определяют необходимость в установлении связи не только между расходами ресурсов и достигнутыми результатами получателя бюджетных средств, но и связь между понесенными расходами и социальным (общественным) эффектом. Такой подход основан на достижении общественной полезности.

Итак, отсутствие в международной практике единой системы показателей оценки эффективности использования бюджетных средств вызвано разносторонним вкладом в понимание сущности категории «эффективность».

Так как в международных стандартах высших контролирующих органов ISSAI 300 «Основополагающие принципы аудита эффективности в государственном секторе», в специальной научной литературе категория «эффективность» преимущественно характеризуется как достижение поставленных целей и/или зависимостью полученного результата от вложенных средств в мероприятие (проект) общественной значимости [5], представляется целесообразным рассмотреть по двум обозначенным направлениям состав и содержание элементов оценки «эффективности», что в дальнейшем позволит определить подход к формированию системы показателей для оценки эффективности использования бюджетных средств.

Далее рассмотрим процессы реализации мероприятия общественной значимости в рамках поставленных целей и задач государством. Так как любое мероприятие (проект) общественной значимости, реализуемое субъектом хозяйствования, ориентировано на достижение определенных результатов, предлагается выделить основные этапы мероприятия и определить для каждого из них запланированные результаты. Мероприятие условно можно разделить на следующие три этапа: 1) *вложение бюджетных средств в материально-техническую базу, трудовые ресурсы;* 2) *получение продукта (результата) от вложенных средств;* 3) *достижение общественного эффекта (результата)*. В результате реализации мероприятия (проекта) второму и третьему этапу свойственно получение «*промежуточных*» и «*конечных*» результатов или продуктов. Показатели «промежуточных» результатов соотносятся со вторым этапом «*Получение продукта (результата) от вложенных средств*», показатели «конечного» результата - с третьим этапом «*Достижение общественного эффекта (результата)*».

«Конечный» результат - цель мероприятия (проекта) общественной значимости. Содержание «конечных» результатов зависит от поставленных стратегических целей и задач государством (обществом), которые находят свое отражение, например, в государственных программах или проектах. «Конечный» результат, впрочем, как и «промежуточный», может быть продуктом, услугой, выполненной работой - количественным валовым показателем, имеющий определенную стоимость. «Конечный» результат, являясь общественным эффектом покажет, как «промежуточные» результаты - результаты деятельности субъекта хозяйствования (реализующего мероприятие) позволили достичь стратегических задач развития потребностей общества. Например, бюджетные средства направлены на возведение мусороперерабатывающего завода. Соответственно, в результате реализации мероприятия

общественным эффектом (конечным результатом) станет улучшение экологической и санитарной обстановки региона после введения в эксплуатацию завода.

Наличие информации у проверяющего о плановых и фактических показателях «промежуточного» и «конечного» результатов (продуктов) позволяет установить степень достижения целей мероприятия. Возможность определения достижения запланированных целей, на наш взгляд, характеризуется элементом «результативности», показатели которого могут быть определены в абсолютном и в относительном выражениях, отражая соотношение фактического результата (промежуточного, конечного) с поставленными целями (с плановыми целевыми показателями результатов). Таким образом, элемент «результативность» позволяет оценить фактические абсолютные отклонения от заданной цели или степень достигнутого результата (относительный показатель) на втором и третьем этапах реализации мероприятия.

Проведенный анализ сущности категории «эффективность» показал, что экономическая оценка эффективности деятельности предприятия направлена на получение информации о соотношениях полученных результатов (продуктов) к вложенным средствам или наоборот, тем самым отражая «продуктивность» деятельности организации или полученного общественного эффекта. Показатели «продуктивности» могут быть определены на втором и третьем этапах реализации проекта (2. «Получение продукта (результата) от вложенных средств» и 3. «Достижение общественного эффекта (результата)»).

В теории и на практике эффективность деятельности организации определяется фондоотдачей, материалоотдачей, рентабельностью производства, оборота и другими показателями.

Оценка экономической эффективности характеризуется также *экономией*, определяемой на первом этапе мероприятия «Вложение бюджетных средств в материально-техническую базу, трудовые ресурсы». Например, материальные ресурсы приобретаются надлежащего качества и количества по наименьшей стоимости. Осуществление закупок материально-технической базы за счет бюджетных средств должно протекать строго в рамках действующего законодательства без какого-либо расточительства. Соответственно, экономическую эффективность определяют: 1) показатель первого этапа, устанавливающий экономию освоенных целевых средств; 2) показатели второго и третьего этапа - продуктивности деятельности субъекта хозяйствования (получателя целевого финансирования) и продуктивности общественного результата.

Схематично представим подход к формированию системы показателей оценки эффективности использования бюджетных средств (рисунок 1).

Система показателей оценки эффективности использования бюджетных средств включает:

- помимо количественных качественные показатели. Качественные показатели могут характеризовать различные стороны промежуточного или конечного результата (например, качество атмосферного воздуха, или состояние грунтовых вод в результате ввода в эксплуатацию нового экологически-оборудованного полигона под захоронение отходов), их изменение (например, уровень обеспеченности социальными благами и т.д.);
- абсолютные и относительные показатели, характеризующие уровень достижения поставленных целей или запланированных результатов в натуральном и стоимостном выражении;
- относительные показатели, которые отражают «цену» промежуточной и конечной продуктивности в части затрат на единицу продукции или услуг/объем выпуска продукции на единицу вложенных средств;
- динамические показатели, которые характеризуют изменение указанных ранее количественных и относительных показателей во времени, т. е. темпы роста или прироста (рождаемости, реальной заработной платы и т.д.).

Рисунок 1 –Подход к формированию системы показателей оценки эффективности использования бюджетных средств

Источник: собственная разработка

Заключение. В целях оценки эффективности использования бюджетных средств в контрольной деятельности Республики Беларусь предлагается формировать систему показателей в разрезе следующих элементов оценки: «результативность», «продуктивность» и «экономия». При этом:

- общественная (конечная) и производственная (промежуточная) «результативность» отражают уровень достижения запланированных социально-общественных и производственных результатов субъекта хозяйствования. Определяются абсолютные отклонения от плановых показателей и уровень выполнения плановых показателей;

- общественная и производственная «продуктивность» отражают соотношение полученного общественного блага/ продукта субъекта хозяйствования с объемом вложенных средств в реализацию мероприятия. Определяется отношением общественного эффекта (произведенной продукции) к вложенным инвестициям;

- экономия - средства используются экономно, отсутствует расточительность и превышение запланированных нормативов.

Таким образом, категория «эффективность» должна охватывать, во-первых, экономию целевых средств и снижение предельных затрат на достижение результатов, во-вторых, выражать степень достижения поставленных целей и задач государством, с обязательным условием их взаимосвязи с общественным эффектом, отражающим соответствие целевых государственных расходов потребностям общества

Библиография

1. Малей, Е.Б., Трубович, Р.О. Место контроля эффективности использования целевого финансирования в системе контрольной деятельности Республики Беларусь//Бухгалтерский учет и анализ.-Минск-2021-№1.-С.11-21
2. Симонова, Л.А. Эффективность государственного финансового контроля / Л. А. Симонова // Финансы. - 2006. - N 4. - С. 50-52.
3. Баранова, И.В. Оценка эффективности использования бюджетных средств: теория и практика. Новосибирск: НГУЭУ. – 2009. – С. 10–13.
4. Ефимова, С. Б. Методология формирования результативной системы государственных расходов и бюджетной политики в России : автореф. дис. д-ра экон. наук : 08.00.10 / С. Б. Ефимова. — Саратов, —2008
5. Основопологающие принципы аудита эффективности в государственном секторе (ISSAI 300). Международные стандарты высших органов аудита. URL <https://www.eurosai.org/handle404?exporturi=/export/sites/eurosai/.content/documents/others/ISSAI/ISSAI-300-ruso.pdf>

DEVELOPMENT OF THE METHODOLOGY FOR ANALYZING THE TURNOVER OF RECEIVABLES AND PAYABLES

CZU: 657.411.8

DOI: 10.5281/zenodo.7063845

E. Yu. AFANASIEVA

Polotsk State University, Republic of Belarus

e.afanaseva@psu.by

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8660-9348>

The article is dedicated to the study of existing methods for the analysis of receivables and payables. The author identifies methodological contradictions in the existing approaches to turnover and their lack of information for the purpose of making managerial decisions. The author's methodology for calculating the turnover indicators of accounts receivable and accounts payable, depending on their role in the circulation of funds, is proposed. The calculation of indicators according to the current and proposed methodology is presented, a comparative analysis of the results is carried out, conclusions are drawn.

Keywords : receivables and payables, analysis, turnover, turnover rate, turnover period

JEL Classifications: O12

Introduction

Economic analysis of the organization's activities, as a function of management, is one of the key elements of the management decision support system in business. It becomes the basis for substantiating and making managerial decisions, monitoring their implementation. To do this, the analysis should solve the following tasks: track negative deviations, identify and predict existing and potential problems, production and financial risks, determine the impact of decisions made on the level of performance of an economic entity. The “quality” of the results of analytical procedures is largely determined by the clarity of the wording of the essence of the studied economic objects or processes, as well as the adequacy of analytical indicators and methods for their calculation [1, p. 31]. Accounts receivable and accounts payable are an inevitable consequence of the currently existing system of monetary settlements between organizations. Such a system is characterized by the presence of a gap in the time of payment with the moment of transfer of ownership of the goods, between the presentation of payment documents for payment and the time of their actual payment. The effective use of accounts receivable and accounts payable makes it possible to increase the liquidity and solvency of the organization, as well as to improve its financial condition in general. The article considers one of the most controversial financial categories - turnover, in particular the turnover of receivables and payables. Despite the fact that this category is “traditional” for economic analysis, the problem of an unambiguous approach to the definition of this category is still not solved. Existing methods of analysis still offer various models for calculating indicators that characterize the turnover of receivables and payables.

Basic Content of the Paper

The turnover of receivables and payables of the organization can be estimated:

- turnover rate - a complex indicator of the organizational and technical level of production and economic activities, reflecting the number of turnovers that the organization's debts make during the analyzed period;
- turnover period - the average period for which the organization returns to the economic activity or spends the funds accumulated in accounts receivable and payable.

We will analyze the regulatory sources of the Republic of Belarus, the opinions of leading analysts on the procedure for calculating the turnover of receivables and payables.

The Decree of the Ministry of Finance of the Republic of Belarus, the Ministry of Economy of the Republic of Belarus dated December 27, 2011 No. 140/20 (as amended on October 4, 2017) "On Approval of the Instructions on the Procedure for Calculating Solvency Ratios and Analyzing the Financial Condition and Solvency of Business Entities" presents the procedure for calculating coefficients the turnover of capital and the turnover ratio of working capital (short-term assets) in dynamics as part of the analysis of business activity and the assessment of the effectiveness of the use of funds of a business entity . Both turnover ratios are determined by the ratio of proceeds from the sale of products, goods, works, services (line 010 of the income statement) to the average value of total assets (line 300 of the balance sheet, the sum of columns 3 and 4, divided by 2) or short-term assets (line 290 of the balance sheet, the sum of columns 3 and 4, divided by 2) respectively [2].

In the scientific literature, there are other approaches to the calculation of indicators of receivables turnover. In most sources, the receivables turnover ratio is calculated as the ratio of sales proceeds to the average receivables for the period. The average value of indicators is defined as the chronological average for a certain period (according to the amount of data available); in the simplest case, it can be defined as half the sum of indicators at the beginning and end of the reporting period. In Western practice, analysts use the same formula for the receivables turnover ratio, but they take not the average value of receivables, but at the end of the period (sometimes minus doubtful receivables) for the purpose of subsequent comparison with previous periods, and more often the turnover in days is considered [3, p. 1260].

The approaches of analysts in the economic literature to the calculation of accounts payable differ significantly. Some authors (I.N. Chuev, L.N. Chueva, L.L. Ermolovich [4], L.F. Berdnikova, V.V. Odarich [5] and others) believe that the accounts payable turnover ratio is calculated similarly to the calculation of the accounts receivable turnover ratio by dividing the proceeds from the sale of products, goods, works, services (line 010 of the income statement) to the average value of accounts payable. Another part of the researchers (D.V. Lysenko [6] and others) define the turnover ratio of accounts payable as the ratio of the cost of goods sold to the average cost of accounts payable. L.T. Gilyarovskaya [7] uses a mixed approach, calculating turnover ratios using both revenue and cost of goods sold. A.D. Sheremet [8], G.V. Savitskaya [9], A.I. Alekseeva, Yu.V. Vasiliev, A.V. Maleeva, L.I. Ushvitsky [10] believe that in order to calculate the turnover ratio of accounts payable, it is necessary to correlate the turnover on repayment of accounts payable to its average cost.

Accordingly, in the economic literature, there are 3 options for the numerator in the formula for calculating the accounts payable turnover ratio:

- proceeds from the sale of products (works, services);
- cost of goods sold (works, services);
- debit turnover on accounts of settlements with creditors.

To clarify the calculations, let's consider the economic essence of the indicator of "turnover" of debts. Turnover is a value that characterizes the time period for which the full circulation of receivables or payables is carried out or the number of these requests for the time period [6, p. 167].

Consider the scheme of circulation of receivables and payables.

One of the conditions for the continuity of the organization's operating activities is the constant renewal of its material basis, that is, the systematic replenishment of consumed material resources (raw materials, components, purchased semi-finished products, spare parts, fuel, goods) with new ones. This, in turn, predetermines the continuity of the movement of enterprise funds, which occurs in the form of their circulation. In the process of operating activities, there is a constant transformation of individual components of assets and liabilities from one form to another, a change in their qualitative characteristics.

At the first stage, the company's funds are used to purchase material resources. This stage is characterized by the presence of funds in advances issued to suppliers or the presence of accounts payable.

The materials received by the enterprise enter the warehouse and lie in the warehouse for some time. This period is the inventory holding period. Then the materials are released into production and the technological process is carried out. Then the finished product is transferred and stored in the warehouse.

Then the product is sold, and it turns into cash, and if buyers are granted a deferred payment, into receivables. Next, the stage of repayment of receivables begins, which ends with the receipt of funds, which in turn are directed to the repayment of accounts payable [1, p. 52].

That is, the turnover of receivables is an integral part of the process of successive transition from one stage of production and circulation to another, starting with the process of acquiring inventories and ending with the receipt of funds in the company's accounts. The turnover of receivables, together with the turnover of inventories and cash, constitute the turnover of current (short-term) assets.

Accounts payable turnover is an indicator that links the amount of money that an organization must return to creditors by a certain date and the current value of purchases or goods and services purchased from creditors.

At the same time, when calculating the turnover of receivables, the following features should be taken into account:

- 1) the indicator of sales proceeds determines the turnover of receivables with buyers and customers for products sold (works, services). The turnover of receivables of founders, tax authorities, employees or accountable persons, etc. cannot be determined in any way by the value of revenue, since it is not directly related to these debts, which must be taken into account when conducting an analysis;
- 2) the amount of accounts receivable includes value added tax (value added tax). Sales proceeds reflected in the income statement are taken into account without value added tax. Therefore, the amount of revenue is not comparable in structure with the amount of accounts receivable.
- 3) sales proceeds are accounted for on an accrual basis, therefore, the receipt of funds may not be in full in the reporting period. On the other hand, as part of receivables, there may be amounts of overdue debt with a low guarantee of return.

When calculating the turnover of accounts payable, there are also certain aspects that must be taken into account:

- 1) the bulk of accounts payable are debts to suppliers and contractors for acquired material assets (work performed, services rendered) that arise at the beginning of the cycle. In the next step, materials are consumed in the production process and are included in the cost of goods manufactured or stored in warehouses as inventory. When a product is sold, production costs become part of the cost of goods sold and not part of the sales proceeds.
- 2) the amount of accounts payable includes value added tax. The cost of goods sold in the income statement does not include value added tax. Therefore, the amount of cost of goods sold is not comparable in structure with the amount of accounts payable.
- 3) in the composition of accounts payable, in addition to obligations to suppliers and customers (for the supplied material assets, work performed and services rendered), there are obligations to social funds, to the budget for all types of payments, to employees, etc., which arise already at the end of the production cycle and have a short period of existence, since their repayment takes place within a short period of time established by law after receiving funds from the sale of products. That is, these types of accounts payable are a consequence of production activities, and not a source of revenue or cost of sales.

Based on the studied features of the turnover of receivables and payables, it is proposed to calculate the turnover ratio and the turnover period using the following formulas presented in Table 1.

Table 1. The proposed methodology for calculating the turnover of receivables and payables

Indicator	Calculation formula
Receivables	
Accounts receivable turnover ratio with buyers and customers (<i>RTR (b. c.)</i>)	$RTR (b. c.) = \frac{R}{(AR\ b.c.\ b.p + AR\ b.c.\ e.p)/2}$ <p>where R is the net revenue from the sale of products for the reporting period, secured by cash, rubles; AR b.c. b.p - accounts receivable of buyers and customers at the beginning of the period, net of overdue debt (excluding value added tax), rub.; AR b.c. e.p - accounts receivable of buyers and customers at the end of the period, net of overdue debt (excluding value added tax), rub.</p>
Turnover ratio of other receivables (accounts for accounting for settlements, except for account "Settlements with buyers and customers") (<i>RTR (oth.)</i>)	$RTR (oth.) = \frac{C}{(AR\ oth.\ b.p + AR\ oth.\ e.p)/2}$ <p>where C is the turnover on the loan of the corresponding account, rub.; AR oth. b. p - receivables (excluding debts of buyers and customers) at the beginning of the period less overdue debts, rub.; AR oth. e. p - receivables (excluding debts of buyers and customers) at the end of the period minus overdue debts, rub.</p>
Turnover period (TP ar)	$TP\ ar = \frac{Tp}{RTR}$ <p>where Tp is the duration of the period in days (month, quarter or year in days); RTR- the turnover ratio of receivables (regardless of the type of debt).</p>
Accounts payable	
Accounts payable turnover ratio to suppliers and contractors (<i>RAP (s. c.)</i>)	$RAP (s. c.) = \frac{CP + Se.p - Sb.p}{(AP\ s.c.\ b.p + AP\ s.c.\ e.p)/2}$ <p>where CP is the cost of goods sold for the reporting period, secured by cash receipts, rub; Se. p- stocks at the end of the period, rub; Sb. p- stocks at the beginning of the period, rub; AP s. c. b. p - accounts payable to suppliers and contractors at the beginning of the period less overdue debt (excluding value added tax), rub.; AP s. c. e. p - accounts payable to suppliers and contractors at the end of the period less overdue debt (excluding value added tax), rub.</p>
Other accounts payable turnover ratio (settlement accounts, except for account "Settlements with suppliers and contractors") (<i>RAP (oth.)</i>)	$RAP (oth.) = \frac{C}{(AP\ oth.\ b.p + AP\ oth.\ e.p)/2}$ <p>where C is the debit turnover of the corresponding account, rub.; AP oth. b. p - accounts payable (except for debts to suppliers and contractors) at the beginning of the period less overdue debts, rub.; AP oth. e. p - accounts payable (excluding debt to suppliers and contractors) at the end of the period less overdue debt, rub.</p>
Turnover period (TP ap)	$TP\ ap = \frac{Tp}{RAP}$ <p>where Tp is the duration of the period in days (month, quarter or year in days); RAP- the turnover ratio of accounts payable (regardless of the type of debt).</p>

Source : own development based on [1-10]

Consider the calculation of the proposed indicators on a practical example in Table 2.

Table 2. Initial data for calculating turnover ratios

Name of indicator	Actually for		
	2021	2020	2021
Income statement data			
Revenue from sales of products for the period (without value added tax), thousand rubles.	-	1678.00	4708.00
Proceeds from the sale of products for the period, secured by cash (excluding value added tax), thousand rubles.	-	1450.00	4380.00
Cost of goods sold for the period, thousand rubles.	-	1340.00	3800.00
The cost of goods sold for the period, secured by cash thous .	-	1158.00	3535.00
balance sheet data	end of 2021	end of 2020	end of 2021
Stocks	35.00	29.00	73.00
Short-term accounts receivable, thousand rubles, including:	78.00	68.00	114.00
Settlements with buyers and customers, thousand rubles	67.00	56.90	84.20
including	5.00	3.00	12.00
- arrears			

- value added tax	13.00	11.50	16.80
Calculations on taxes and fees, thousand rubles	5.60	6.20	2.00
Settlements with other debtors	5.40	4.90	26.80
Credit turnover on account 68 "Calculations on taxes and fees"	-	247.80	354.00
Credit turnover on account 76 "Settlements with other debtors and creditors"	-	168.00	174.00
Accounts payable, thousand rubles including:	1315.00	1307.00	572.00
Settlements with suppliers and contractors, thousand rubles,	1284.00	1265.00	4439.00
Calculations on taxes and fees, thousand rubles	2.00	7.00	44.00
Settlements for social insurance and security, thousand rubles	6.00	8.00	17.00
Settlements with founders, thousand rubles	15.00	25.00	52.00
Debit turnover on account 68 "Calculations on taxes and fees"	-	453.70	532.00
Debit turnover on account 69 "Settlements for social insurance and security"	-	327.00	397.00
Debit turnover on account 75 "Settlements with founders"	-	45.00	53.00

Source: author's development

In table 3, we calculate the arithmetic averages of receivables and payables and analyze their turnover according to the current and proposed methods.

Table 3. Analysis of the turnover of receivables and payables according to the current and proposed methodology

Indicator	2020	2021	Absolute deviation
Average short-term accounts receivable, thous . rub . including:	73	91	+18
- settlements with buyers and customers	61.95	70.55	+8.6
- according to settlements with buyers and customers (excluding overdue debts and value added tax)	45.7	48.9	+3.2
- for other debts, thousand rubles.	11.05	19.95	+8.9
Average to payables, thousand rubles. including:	1311	939.5	-371.5
- according to settlements with suppliers and contractors, thousand rubles,	1274.5	2852	+1577.5
- for other debts , thousand rubles.	31.5	76.5	+45
Current methodology			
Accounts receivable turnover ratio with buyers and customers	27.09	66.73	+39.65
Accounts payable turnover ratio with suppliers and contractors	1.32	1.65	+0.33
Turnover ratio of other receivables	151.86	235.99	+84.13
Turnover ratio of other accounts payable	53.27	61.54	+8.27
The period of turnover of receivables with buyers and customers	13.48	5.47	-8.01
The period of turnover of accounts payable with suppliers and contractors	277.23	221.11	-56.12
Turnover period for other receivables	2.40	1.55	-0.86
Turnover period of other accounts payable	6.85	5.93	-0.92
Suggested methodology			
Accounts receivable turnover ratio with buyers and customers	31.73	89.57	+57.84
Accounts payable turnover ratio with suppliers and contractors	0.90	1.25	+0.35
Turnover ratio of other receivables	37.63	26.47	-11.16
Turnover ratio of other accounts payable	26.21	12.84	-13.38
The period of turnover of receivables with buyers and customers	11.50	4.08	-7.43
The period of turnover of accounts payable with suppliers and contractors	403.81	290.86	-112.96
Turnover period for other receivables	9.70	13.79	+4.09
Turnover period of other accounts payable	13.92	28.43	+14.51

Source : author's development

The data in Table 2 indicate that the values of turnover indicators obtained by the current and proposed methods differ significantly from each other. We draw a conclusion for each of the two methods based on the data obtained.

The current methodology. During the analyzed period, the state of settlements with buyers and customers has improved significantly. Thus, the turnover of accounts receivable with buyers and customers in 2021 compared to 2020 increased by 39.65 turnovers and decreased by 8 days. The high

turnover of receivables indicates an improvement in the payment discipline of buyers, that is, the timely repayment by buyers of their debt to the organization. The repayment period for other receivables in 2021 compared to 2020 decreased by 0.86 days and amounted to 1.55 days.

The turnover of accounts payable with suppliers and contractors in 2021 tends to increase. Thus, in 2021, this indicator amounted to 1.65 turnovers, which is 0.33 turnovers more than in 2020. The repayment period for other accounts payable in 2021 was 5.93 days, which is 0.92 days faster than in 2020 year.

The proposed methodology. Growth of values the turnover ratio of accounts receivable with buyers and customers in 2021 compared to 2020 reflect the improvement in the payment discipline of buyers, taking into account the actual funds received, and not just a comparison of the revenue indicator with the average debt balances, not taking into account that part of the revenue was not received in the reporting period. But the turnover ratio of other receivables in 2021 compared to 2020 decreased by 11.16 turnovers, that is, more significantly than according to the current methodology. In this case, the calculated indicators reflect the turnover of debts in comparison with their actual repayment in cash, and not in comparison with the proceeds, which are not involved in the circulation of receivables of other persons.

The results of accounts payable turnover with suppliers and contractors reflect a reduction in the repayment period by 112.96 days, which, on the one hand, increases the organization's need for loans and borrowings, and on the other hand, means a reduction in purchases with deferred payment and does not lead to the payment of penalties in terms of non-compliance with the terms of the contracts. The turnover ratio of other accounts payable decreased by 13.38 turnovers, which in days amounted to an increase of 14.51 days. This indicates a decrease in the rate of repayment of other accounts payable and means the availability of a temporary free source of financing for its current activities. The benefit of the enterprise in this case is not difficult to calculate: it consists in the difference in the amount of interest on the loan equal to the amount of this debt (if the enterprise took this money from the bank at interest), for the time the debt was on the balance sheet of the enterprise, and the amount of this accounts payable.

Payable is evaluated together with the turnover of receivables. In this case, the accounts payable turnover ratio is lower than the accounts receivable turnover ratio. This leads to a financial surplus for the organization, since the cash flow from buyers is faster than the repayment of accounts payable to suppliers and contractors.

Conclusion

Thus, the analysis of turnover according to the proposed method allows us to assess the organization's ability to generate income by making a turnover "money - goods - money" only for that part of the receivables that is really included in this cycle - for the debts of buyers and customers. The turnover of other receivables should be calculated on the basis of comparisons with the turnover on the loan of the relevant accounts. The turnover of accounts payable to suppliers and contractors shows how many times (usually, per year) the company pays the average amount of its accounts payable, in other words, the ratio shows the expansion or reduction of commercial credit provided to the enterprise. The circulation of funds for accounts payable to suppliers and contractors begins with the acquisition of resources and ends with the sale of finished products, the cost of which includes the costs of resources consumed in production. Therefore, in our opinion, the cost of goods sold, adjusted for the balance of stocks in warehouses, most realistically reflects the result of the turnover of accounts payable to suppliers and contractors. To calculate the turnover of other accounts payable, it is more expedient to use the debit turnover of the relevant accounts, which will reflect the rate of actual repayment of accounts payable.

Bibliography

1. Zhukovskaya S.L., Vyugova E.L. 2021. Methodological aspects of calculating the turnover of current assets, *Fundamental research*. 5: 31-35. URL: <https://fundamental-research.ru/ru/article/view?id=42456>

2. On approval of the Instruction on the procedure for calculating solvency ratios and analyzing the financial condition and solvency of business entities № 140/20. 2017. *post. Ministry of Finance of the Republic of Belarus, Ministry of Economy of the Republic of Belarus*. Minsk: Published by APS "Business-info".
3. Kozhina E.A. 2017. Factors affecting the turnover of receivables. *Finance and credit*. 21: 1258 - 1272. DOI: <https://doi.org/10.24891/fc.23.21.1258>
4. Ermolovich, L.L. 2018. *Analysis of the economic activity of the enterprise*. Minsk. Published by Interpressservice. 437 p.
5. Berdnikova, L.F., Odarich, V.V. 2016. On the issue of analyzing the effectiveness of the use of receivables and payables. *Karelian Scientific Journal*. 4(17): 56-59.
6. Lysenko, D.V. 2009. *Comprehensive economic analysis of economic activity*. Moscow: Published by Infra-M. 320 p.
7. Gilyarovskaya, L.T. 2015. *Economic analysis*. Moscow: Published by Unity. 615 p.
8. Sheremet, A.D., Kozeltseva, E. A. 2020. *Financial Analysis*: Moscow: Published by the Faculty of Economics of Lomonosov Moscow State University. 200 p.
9. Savitskaya, G. V. 2020. *Comprehensive analysis of the economic activity of the enterprise* : Moscow: Published by INFRA-M. 608 p.
10. Alekseeva, A.I., Vasiliev, Yu.V., Maleeva, A.V., Ushvitsky, L.I. 2006. *Comprehensive economic analysis of economic activity*. Moscow: Published by Finance and Statistics. 672 p .

**ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКИЙ ПАТЕНТ И ОЦЕНКА ЭФФЕКТА ДЛЯ РАЗВИТИЯ
ЭКОНОМИКИ РЕГИОНА /НА ПРИМЕРЕ АТО ГАГАУЗИЯ/**

**ENTREPRENEURIAL PATENT AND ASSESSMENT OF THE EFFECT FOR THE
DEVELOPMENT OF THE REGIONAL ECONOMY /ON THE EXAMPLE OF ATU
GAGAUZIA/**

CZU: 334.722:332.14(478)

DOI: 10.5281/zenodo.7063895

Author: VITALI CHIURCCIU

Comrat State University, Republic of Moldova

Email: kyurkchu@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7218-7121>

Abstract. In this article, the author considers the essence of the term entrepreneurial patent, reveals the content of the norms of the current legislation of Republic of Moldova and ATU Gagauzia, regulating this area. Describes the chronology of judicial relations related to the abolition of local laws of the ATU Gagauzia, which determined the functioning of an entrepreneurial patent in the territory of the settlements of the autonomy. A comparison with identification of similarities and differences of the laws of Republic of Moldova and ATU Gagauzia on an entrepreneurial patent is carried out.

The analysis of indicators in the dynamics of the number of patent holders, the amounts received by local budgets was carried out, the advantages and disadvantages of an entrepreneurial patent were identified. At the end of the article, the author formulates conclusions and proposals for improving the application of the entrepreneurial patent in order to develop entrepreneurial activity in the region.

Keywords: Entrepreneurial patent, entrepreneurship, tax system, regional economy, Gagauzia.

JEL Classifications: H25; H39; L26.

Введение.

Развитие предпринимательства в современных условиях функционирования национальной экономики подразумевает вариативность форм. Национальное законодательство Республики Молдова создает возможность реализации предпринимательской деятельности в организационно-правовых формах (индивидуальное предприятие, полное и командитное товарищество, общество с ограниченной ответственностью, акционерное общество, кооператив), регламентируемых законом РМ «О предпринимательстве и предприятиях» № 845 от 03.01.1992г. [1], а процедура регистрации определена законом РМ «О государственной регистрации юридических лиц и индивидуальных предпринимателей» № 220 от 19.10.2007г. В 1998 году был принят соответствующий закон, определивший порядок организации предпринимательской деятельности на основе патента. Наряду с вышеприведенными формами, в национальной экономике возможно осуществление отдельных видов предпринимательской деятельности при упрощенной системе регистрации, налогообложения, учета и отчетности на основе использования предпринимательского патента [3]. Предпринимательская деятельность на основе предпринимательского патента существенно отличается от других форм организации и развития бизнеса, а именно: процедурой регистрации и получения патента, видами деятельности, порядком налогообложения и ведения бухгалтерского учета, контрольными процедурами и методами санкционирования. Следовательно, предпринимательство на основе патента является упрощенной формой, заменяющей для многих категорий населения деятельность в форме предприятий. Рассмотрим в данной публикации особенности ведения предпринимательской деятельности на основе патента на территории АТО Гагаузия (Гагауз Ери) Республики Молдова.

Основное содержание публикации.

Предпринимательский патент является именным государственным свидетельством, удостоверяющим право на занятие указанным в нем видом предпринимательской деятельности в течение определенного срока. Патентообладателем может быть любой дееспособный гражданин Республики Молдова, любой иностранный гражданин или лицо без гражданства, постоянно проживающие в Республике Молдова и имеющие право заниматься предпринимательской деятельностью, которые заявили о своем намерении приобрести патент и соответствуют квалификационным требованиям, необходимым для данного вида деятельности. [3].

Правовыми основами использования предпринимательского патента являются:

- Патент выдается на один из видов деятельности согласно приложения к закону.
- Запрещается одновременное обладание патентообладателем двумя и более действительными патентами на один и тот же вид деятельности, осуществляемой в одном и том же месте.
- Патент действителен лишь в отношении патентообладателя и не может быть передан другому лицу.
- Осуществление предпринимательской деятельности на основе патента не требует государственной регистрации патентообладателя и получения лицензии. На патентообладателей не распространяются требования по представлению финансовой и статистической отчетности, ведению бухгалтерского и финансового учета, осуществлению кассовых операций и расчетов, а также положения статьи 90 Налогового кодекса.
- В гражданско-правовых отношениях патентообладатель выступает от своего имени.
- Патентообладатель несет ответственность по обязательствам, связанным с осуществлением предпринимательской деятельности, в течение установленного законом срока исковой давности, независимо от срока действия патента [3].

Разрешается осуществление предпринимательской деятельности на основе предпринимательского патента при условии, что доходы патентообладателя от продаж не превысят 300000 леев в течение 12 последовательных месяцев. [3].

Налогообложение патентообладателя производится в виде платы за патент, включающей подоходный налог, сборы за природные ресурсы, сбор за объекты торговли и/или предоставление услуг, сбор на благоустройство территории. Другие налоги, пошлины и сборы уплачиваются патентообладателем на общих основаниях.

Плата за патент вносится на счет местного бюджета до даты подачи заявления о выдаче или продлении срока действия патента.

Согласно приложения к закону, по состоянию на 01.01.2022 года на основе предпринимательского патента можно осуществлять 1 вид деятельности по торговле и 40 видов по производству товаров и работ, оказанию услуг.

Утвержден различный уровень размера среднемесячной платы за предпринимательский патент в лях с градацией на:

1. Кишинэу, Бэлць, Бендер, Тирасполь;
2. Другие муниципии, города;
3. Сельские населенные пункты.

В случае осуществления предпринимательской деятельности на всей территории страны месячная плата за патент взимается в размере, указанном в графе «Кишинэу, Бэлць, Бендер, Тирасполь» приложения к закону

АТО Гагаузия являясь составной частью Республики Молдова на своей территории в полном объеме применяет правовые нормы действующего национального законодательства. Но в соответствии с законом РМ «Об особом правовом статусе Гагаузии (Гагауз Ери)» № 344 от 23.12.1994г., определяющим особый правовой статус Гагаузии, на территории автономии Народным Собранием Гагаузии (НСГ) (представительный орган) принимаются местные

законы. Так в соответствии с ч. (2) ст. 1 «Гагаузия в пределах своей компетенции самостоятельно решает вопросы политического, экономического и культурного развития в интересах всего населения»[4]. С учетом этого в 2006 году был принят местный Закон АТО Гагаузия «О предпринимательском патенте» №52-XXI/III от 29.09.2006 года.

В 2016 году Территориальное Бюро Комрат Госканцелярии (ТБК ГК) РМ инициировало процедуру отмены Закона АТО Гагаузия «О предпринимательском патенте» №52-XXI/III от 29.09.2006 года, посчитав, что он противоречит законам высшей иерархии, а также издан в нарушение компетенции.

20.12.2017 года Административный суд Комрат рассмотрел в открытом судебном заседании гражданское дело №3-82/2016 вынес решение, которым удовлетворил иски требования ТБК ГК и аннулировал местный Закон АТО Гагаузия «О предпринимательском патенте» №52-XXI/III от 29.09.2006 года.

31.05.18 года Апелляционная палата Комрат в рамках гражданского дела №3а-25/2018, рассмотрев апелляционные жалобы НСГ и Главы (Башкана) Гагаузии на отмену решения суда Комрат от 20.12.17 года отклонила их, как необоснованные, а решение суда Комрат от 20.12.17 года оставила без изменений. На определение Апелляционной палаты Комрат НСГ и Главой (Башканом) Гагаузии были поданы кассационные жалобы. 05.12.2018 года Высшая Судебная Палата РМ признала кассации НСГ и Главы (Башкана) Гагаузии недопустимыми (дело №3га-1521/18) и оставила в силе решения нижестоящих судебных инстанций.

В целях обеспечения дальнейшего применения такой формы, как предпринимательский патент в экономике автономии был разработан и принят местный Закон АТО Гагаузия «Об индивидуальном предпринимательском патенте» №33-С3/VI от 15.01.2019 года.

Директор Государственной налоговой службы РМ 21.02.2019 года обратился в ТБК ГК с требованием рассмотреть законность принятия данного закона. ТБК ГК направило представление о незаконности №1304 ОТ5-124 от 14.03.19 года в адрес НСГ и Главы (Башкана) Гагаузии. 25.04.2019 года ТБК ГК обратилось в Апелляционную палату Комрат с административным иском к НСГ и Главе (Башкану) Гагаузии об аннулировании местного Закона АТО Гагаузия «Об индивидуальном предпринимательском патенте» №33-С3/VI от 15 января 2019 года, как незаконного по существу, будучи принятого в нарушение закона и установленной компетенции.

24.03.2021 года Апелляционная палата Комрат в рамках гражданского дела №3-7/2020, вынесла решение, которым удовлетворила иски требования ТБК ГК, и аннулировала местный Закон АТО Гагаузия «Об индивидуальном предпринимательском патенте» №33-С3/VI от 15.01.2019 года и Постановление Исполнительного Комитета Гагаузии (Гагауз-Ери) «Об утверждении Положения «О функционировании индивидуального предпринимательского патента на территории АТО Гагаузия»» №5/14 от 04.02.2019 года, как незаконные. 22.09.2021 года Высшая Судебная Палата РМ признала кассации НСГ и Главы (Башкана) Гагаузии недопустимыми (дело №3га-668/2021) и оставила в силе решение нижестоящей судебной инстанции. После данных решений, возник правовой вакуум, и патентообладатели в населенных пунктах АТО Гагаузия продолжали деятельность на основе предпринимательского патента до конца 2021 года, руководствуясь, во-первых, тем, что многие продлили действие патента до конца года, а во-вторых, внося плату за патент, но не получая продления патента. При этом контролирующий орган в лице Государственной налоговой службы не прибегали к санкциям в виде штрафов.

Для создания правовых основ работы предпринимателей на базе патента был разработан и принят новый закон АТО Гагаузия «Об индивидуальном предпринимательском патенте» № 02-I/VII от 09 марта 2022 года. По состоянию на 01.04.2022 года процесс выдачи предпринимательских патентов органами власти АТО Гагаузия и органами местного публичного управления в лице примарий возобновился.

Правовые коллизии, которые возникли с 2016 года, а также дальнейшие судебные процессы, создали сложности в деятельности предпринимателей, работающих на основе предпринимательского патента, и одновременно, исключили элемент устойчивости, при этом не нужно также сбрасывать со счетов и факт потерь местных бюджетов в силу приостановки деятельности патентов. Следует обратить внимание на то, что в период с 2006 года по 2016 год никаких претензий со стороны центральных органов власти РМ к местному закону АТО Гагаузия, регламентирующему действие предпринимательского патента не было.

В целях выявления противоречий или не стыковок проведем сравнительный анализ закона РМ и местного закона АТО Гагаузия, и оформим его в форме таблицы.

Таблица 1 Сравнительный анализ закона РМ «О предпринимательском патенте» и местного закона АТО Гагаузия «Об индивидуальном предпринимательском патенте»

Наименование	Закон РМ «О предпринимательстве и предприятиях» № 845 от 03.01.1992г.	Закон АТО Гагаузия «Об индивидуальном предпринимательском патенте» №33-С3/VI от 15.01.2019г.	Закон АТО Гагаузия «Об индивидуальном предпринимательском патенте» № 02-I/VII от 09.03.2022г.
Количество глав	VI	VI	VI
Количество статей	19	20	21
Территориальное действие	Территория РМ	Территория АТО Гагаузия	Территория АТО Гагаузия
Определение предпринимательского патента	Именное государственное свидетельство, удостоверяющее право на занятие указанным в нем видом предпринимательской деятельности в течение определенного срока	Именное свидетельство, удостоверяющее право на занятие указанным в нем видом предпринимательской деятельности в течение определенного срока.	Именное свидетельство, удостоверяющее право на занятие указанным в нем видом предпринимательской деятельности в течение определенного срока
Перечень реквизитов в бланке патента	11	11	11
Ответственный гос. орган по учету бланков и распределение по примариям	Государственная налоговая служба	Главное управление экономического развития АТО Гагаузия	Главное управление экономического развития и туризма АТО Гагаузия
Срок патента	на один месяц или, по желанию заявителя, на более длительный срок	на один месяц или, по желанию заявителя, на более длительный срок, но не более срока, превышающего текущий бюджетный год	на один месяц или, по желанию заявителя, на более длительный срок, но не более срока, превышающего текущий бюджетный год
Количество видов деятельности, всего: в том числе: - торговля и общественное питание - услуги населению	41 (45)* 1 (8)* 40 (37)*	65 5 60	65 5 60
Налогообложение патентообладателя	Плата за патент включает подоходный налог, сбор за природные ресурсы, сбор за объекты торговли и/или предоставление услуг, сбор на благоустройство территории	Плата за патент включает подоходный налог, сбор за природные ресурсы, сбор за объекты торговли и (или) предоставление услуг, сбор на благоустройство территории, сбор за предоставление услуг по автомобильной перевозке пассажиров на территории муниципиев, городов и сел (коммун)	Плата за патент включает подоходный налог, сбор за природные ресурсы, сбор за объекты торговли и (или) предоставление услуг, сбор на благоустройство территории
Месячная плата за патент	Согласно ставок утвержденных законом	Согласно ставок утвержденных законом	Согласно ставок утвержденных законом

Оплата взносов соц. страхования	Обязательно	Добровольно	В течение 2022 года добровольно, с 01.01.2023г. обязательно
Оплата взносов мед. страхования	Обязательно	Обязательно	Обязательно

*Примечание: * по состоянию на 1998 год*

Источник: составлено автором

Оценивая данные таблицы 1, и содержание закона Республики Молдова и закона АТО Гагаузия, можно сделать вывод, что содержательная часть норм практически идентичны за исключением:

- 1) В законе АТО Гагаузия больше видов деятельности, которые можно осуществлять на основе предпринимательского патента, при этом сохраняется возможность ведения торговой деятельности, которая согласно закона РМ практически прекращена.
- 2) В законе АТО Гагаузия есть графа в Приложении к закону, где определяется размер месячной платы за патент с указанием платы за патент, распространяющий свое действие на всей территории АТО Гагаузия. Закон РМ вообще не рассматривает возможность выдачи патента, обеспечивающего действие на территории автономии.
- 3) В законе АТО Гагаузия по некоторым видам деятельности размер платы за патент выше, чем согласно закона РМ.
- 4) Согласно закона АТО Гагаузия оплата взносов социального страхования носит добровольный характер до 01.01.2023г.
- 5) Ответственный государственный орган по учету бланков и распределение по примариям по закону РМ является Государственная налоговая служба, а по закону АТО Гагаузия Главное управление экономического развития и туризма АТО Гагаузия.

В процессе оценки влияния предпринимательского патента на экономику региона, следует учитывать, что данный вид деятельности сектора малого бизнеса имеет свои преимущества и недостатки. Рассмотрим их, а результаты оформим в виде таблицы 2.

Таблица 2 Преимущества и недостатки предпринимательского патента, как формы ведения бизнеса

Преимущества	Недостатки
1. Наличие законодательной базы для осуществления предпринимательской деятельности в целях легализации самозанятых граждан и выведения бизнеса из теневой сферы.	1. Ограничение видов деятельности на основе патента и невозможность приобретения лицензий.
2. Возможность для предпринимателей генерирования собственного дохода без применения процедуры государственной регистрации предприятия в организационно-правовой форме.	2. Запрет по найму дополнительного персонала, так как патент носит именной характер и не могут быть передан другому лицу.
3. Ведение упрощенной системы бухгалтерского учета (для внутренних целей) и оптимизация управленческих издержек.	3. Относительно невысокий доход. Закон ограничивает доход до 300000 леев за 12 месяцев календарного года.
4. Патентообладатель не несет расходов за процедуру составления и регистрации учредительных документов, не платит государственную пошлину.	4. Ведение предпринимательской деятельности на основе патента ограничено территориально границами населенного пункта.
5. Отсутствие необходимости для патентообладателей ведения системы документооборота.	5. Возможность использования патентов для совершения налоговых нарушений.
6. Источник поступления доходов в местный бюджет.	6. Нарушение прав потребителей.
7. Снижение социальной напряженности в обществе при обеспечении основы для поступлений в Социальный фонд и Фонд обязательного медицинского страхования.	7. Элемент нечестной конкуренции с зарегистрированными предприятиями.
8. Форма развития мелкого и малого бизнеса в регионе.	8. Пренебрежение соблюдения правил торговли и норм охраны труда и техники безопасности.

9. Упрощение в администрировании местных налогов и сборов для органов местного публичного управления.	9. Невозможность осуществления внешнеэкономической деятельности и как следствие отсутствие документов о происхождении товаров.
10. Минимальный инвестиционный риск.	10. Не представление финансовой и статистической отчетности.
11. Производительность труда у патентообладателей выше, чем в среднем по экономике.	
12. Освобождаются от уплаты взносов в социальный фонд пенсионеры и инвалиды всех групп.	
13. Приобретение полиса мед. страхования за 50% до 31 марта (2028 леев).	

Источник: составлено автором

Требования по ведению кассовых операций и наличных денежных расчетов посредством контрольно-кассового оборудования не распространяются на обладателей предпринимательского патента.

Плата за патент вносится на счет местного бюджета до даты подачи заявления о выдаче или продлении срока действия патента в размере, соответствующем запрашиваемому периоду деятельности. При внесении платы за патент Государственная налоговая служба/Главное управление экономического развития и туризма Гагаузии или примэрия выдает патентообладателю купон, открепленный от дубликата патента, подтверждающий, что патент действителен до определенного срока; при этом делается соответствующая запись на оборотной стороне патента.

Патентообладателям запрещается реализация:

а) подакцизных товаров;

б) строительных материалов, мебели, за исключением металлических крепежных изделий, печных приборов, соединительных деталей и изделий на основе бумаги. [6].

Выявленные преимущества и недостатки требуют от государства рассматривать целесообразность дальнейшего применения такой формы, как предпринимательский патент, при одновременной доработке и ее развитии. Это связано прежде всего с тем, что данная форма ведения предпринимательской деятельности особенно актуальна в сельской местности, где возможности для трудоустройства небольшие, а значит, применение патента является важным инструментом в снижении безработицы. Более того, многие виды деятельности на основе патента носят сезонный характер и зачастую являются возможностью инициирования дополнительной деятельности и получения доходов для уже работающих граждан.

По данным Главного управления экономического развития и торговли АТО Гагаузия по состоянию на 01.01.2022 года на территории автономии общее количество действующих выданных патентов составляло 819 единиц, в том числе 380 патентов в сфере торговой деятельности и 439 патентов в сфере оказания услуг, а продленных патентов за 2021 год 8691 единиц. Проанализируем в динамике данные, характеризующие деятельность предпринимателей, осуществлявших ее на основе предпринимательского патента на территории АТО Гагаузия за период 2006-2021г.г.

Рис. 1. Динамика количества выданных предпринимательских патентов на территории АТО Гагаузия, в том числе в сфере торговли и оказания услуг (единиц)

Источник: составлено автором по данным Главного управления экономического развития и туризма АТО Гагаузия

Приведенные данные свидетельствуют, что за весь рассматриваемый период общее количество выданных патентов уменьшилось в 3,9 раза, в том числе в сфере торговой деятельности в 5,6 раз, а в сфере оказания услуг в 2,4 раза. Данную тенденцию можно объяснить теми процессами, что имеют место в целом на рынке Молдовы и Гагаузии в частности в отмеченных отраслях: обострившейся конкуренцией на рынке, снижением потребительского спроса в силу миграционных процессов, негативным отношением центральных органов власти Молдовы к данной форме бизнеса. Особо следует отметить то, что многие патентообладатели приостановили свою деятельность в 2020-2021г.г. в связи с пандемией коронавируса COVID-19, введенным карантином и запретительными мерами, закрыли свой бизнес, что негативно повлияло на экономическую среду региона в целом.

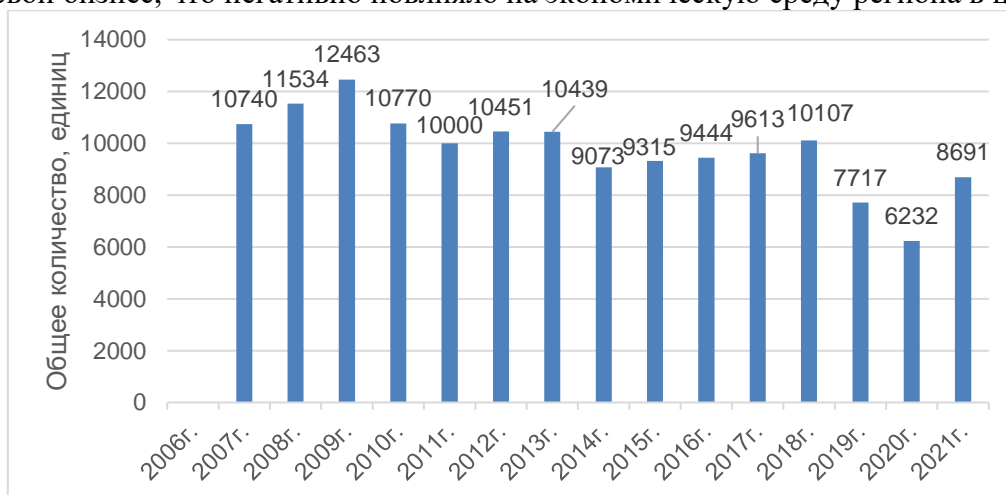

Рис. 2. Динамика количества продленных предпринимательских патентов на территории АТО Гагаузия, (единиц)

Примечание: данные за 2006 год отсутствуют

Источник: составлено автором по данным Главного управления экономического развития и туризма АТО Гагаузия

Представленная динамика общего количества продленных предпринимательских патентов свидетельствует, что в период с 2007 года по 2009 год наблюдалась тенденция последовательного увеличения по годам количества продленных патентов, далее в 2010 году

происходит уменьшение на 13,59% и в последующие годы до 2013 года отмечается относительно стабильная ситуация. С 2014 года по 2018 год происходит постепенное увеличение количества продленных патентов с 9073 единиц до 10107 единиц соответственно. В 2019 году продленных патентов было 7717 единиц и уменьшение по сравнению с 2018 годом на 2390 единиц или на 23,65%. Это было прежде всего связано с тем, что после череды судебных процессов закон АТО Гагаузии был отменен и создалась ситуация неопределенности. А далее в 2020 году последовало еще больше сокращение общего количества продленных патентов под влиянием карантина и ограничительных мер. По итогам 2021 года общее количество продленных патентов возросло и составило 8691 единица, рост по отношению к 2020 году составил 139,46%.

По данным, представленным на Рис. 3 можно отметить, что максимальная сумма поступлений в бюджет от выдачи и продления патентов приходится на 2018 год и составила 3427,9 тыс. леев и по сравнению с 2007 годом рост составил 156,33%. Значительное сокращение поступлений в 2020 году связано с тем, что в связи с пандемией, органами власти АТО Гагаузия патентообладатели были освобождены от внесения оплаты за патент с 17 марта по 31 декабря 2020 года. Во время пандемии COVID-19, руководство автономии приняло Закон АТО Гагаузия №54 «О мерах поддержки экономических агентов АТО Гагаузия, осуществляющих предпринимательскую деятельность на основе индивидуального предпринимательского патента». Данный Закон предусматривает освобождение патентообладателей от обязанности вносить плату за индивидуальный предпринимательский патент до 31.12.2020 года, деятельность, которых была приостановлена на период чрезвычайного положения, введенного Постановлением Парламента Республики Молдова №55/2020 «Об объявлении чрезвычайного положения» [7].

Рис. 3. Динамика суммы денежных средств от выдачи и продления предпринимательских патентов на территории АТО Гагаузия, (тыс. леев)

Источник: составлено автором по данным Главного управления экономического развития и туризма АТО Гагаузия

По итогу 2021 года вновь отмечается рост поступлений в бюджет по сравнению с 2020 годом, общая сумма которых составила 2452,3 тыс. леев или 158,39%. В 2021 году удельный вес поступлений в бюджет по виду патентов «деятельность в сфере торговли» составил 62,5% (1 533,3 тыс. леев), а по виду «деятельность в сфере услуг» 37,5% (919,0 тыс. леев).

Рассмотрим структуру поступлений от патентов по видам деятельности в сфере услуг за 2021 год, результаты проведенных расчетов представлены на Рис. 4.

Рис. 4. Удельный вес поступлений от предпринимательских патентов по видам деятельности в сфере услуг за 2021 год.

Источник: составлено автором по данным Главного управления экономического развития и туризма АТО Гагаузия

По представленным данным отметим, что наибольший удельный вес составляют парикмахерские услуги (24,0%), перевозка пассажиров на автомобилях с количеством пассажиров не более 7 человек (19,2%), ремонт и техническое обслуживание автомашин (9,3%), маникюрные и косметические услуги (7,6%), мойка автомашин (6,2%). Нужно отметить, что аналогичная структура была характерна и в предыдущие года, что свидетельствует об относительном постоянстве числа занятых данными сферами деятельности в населенных пунктах автономии.

Рассмотрим распространение предпринимательского патента в территориальном разрезе по АТО Гагаузия: Комратский район, Чадыр-Лунгский район и Вулканештский район.

Таблица 3 Анализ поступлений денежных средств от выданных и продленных предпринимательских патентов в территориальном разрезе по АТО Гагаузия

Наименование	2019 год		2020 год		2021 год	
	тыс. лей	уд. вес, %	тыс. лей	уд. вес, %	тыс. лей	уд. вес, %
Комратский район*	1359,6	43,12	635,1	41,02	986,5	40,23
Чадыр-Лунгский район*	1258,0	39,89	606,7	39,19	1045,1	42,62
Вулканештский район*	458,6	14,54	244,4	15,79	346,9	14,15
АТО Гагаузия**	77,1	2,45	62,0	4,0	73,8	3,0
Итого по Гагаузии	3153,3	100,0	1548,2	100,0	2452,3	100,0

Примечание:

* действие предпринимательского патента распространяется в пределах конкретного населенного пункта

** действие предпринимательского патента распространяется в пределах всей территории АТО Гагаузия

Источник: составлено автором по данным Главного управления экономического развития и туризма АТО Гагаузия

Данные таблицы 3 демонстрируют, что в 2021 году по сравнению с 2019 годом произошло значительное сокращение доходов местных бюджетов от выдачи и продления предпринимательских патентов в населенных пунктах каждого из районов, так и по категориям патентов, распространяющих свое действие на всю территорию АТО Гагаузия. Последнюю категорию патентов стали выдавать с 2019 года, и ответственным государственным органом по АТО Гагаузия является Главное управление экономического развития и туризма Гагаузии. Оценивая данные отчетного года, нужно отметить, что начиная с октября 2021 года примарии населенных пунктов АТО Гагаузия и Главное управление экономического развития и туризма Гагаузии прекратили осуществлять процедуру выдачи и продления предпринимательских патентов, что естественно отразилось на итоговых данных по году. Примечательным моментом в данных 2021 года также является увеличение удельного веса данных Чадыр-Лунгского района.

Заключение.

По результатам проведенного анализа можно сделать следующие выводы:

1. Закон Республики Молдова «О предпринимательском патенте» продлен до 31 декабря 2022 года, а вновь принятый закон АТО Гагаузия не вводит никаких ограничительных элементов по срокам. Наличие законодательства, регламентирующего данную форму предпринимательской деятельности следует положительно рассматривать как основу для организации самозанятых граждан, формирующих для себя источник дохода, особенно это важно для жителей сельской местности.

2. Ведение предпринимательской деятельности на основе патента отличается простотой и облегчает налоговое бремя значительному числу индивидуальных предпринимателей.

3. Патент в сфере торговой деятельности следует рассматривать, как переходную форму к зарегистрированному индивидуальному предпринимателю, что в итоге позволяет увеличивать потенциальный доход и обеспечивать основу для найма дополнительных рабочих единиц.

4. Обладатели предпринимательских патентов ограничены видами деятельности, указанными в законе, и тем более не могут заниматься теми сферами деятельности, где требуется получение лицензии.

5. Патентообладатели не могут принимать участие в конкурсах грантов, организуемых ODIMM для начинающих предпринимателей по линии финансовой поддержки из средств государственного бюджета, а также из Фонда поддержки предпринимательства Гагаузии при конкурсах грантов из средств бюджета АТО Гагаузия.

6. На патентообладателей не распространяются требования по представлению налоговой, финансовой и статистической отчетности.

7. На патентообладателей не распространяются требования по ведению бухгалтерского и финансового учета.

8. Представители крупного бизнеса в сфере торговли рассматривают предпринимательскую деятельность на основе предпринимательского патента, как элемент нелояльной конкуренции и неравного подхода в части налогообложения.

При применении предпринимательского патента следует помнить, что данная форма предпринимательской деятельности нуждается в пересмотре и корректировке, так как все же имеются и недостатки, отмеченные в статье.

Сформулируем ряд рекомендаций для усовершенствования применения предпринимательского патента в будущем:

1. Органам публичной власти АТО Гагаузия в лице Народного Собрания Гагаузии и Исполнительного комитета Гагаузии следует инициировать введение в национальное законодательство правовых норм, дающих право принятия собственных решений в области

налогообложения, согласно закона РМ «Об особом правовом статусе АТО Гагаузия (Гагауз Ери)» № 344 от 23.12.1994г.

2. Целесообразно провести ревизию видов деятельности в Законе АТО Гагаузия «Об индивидуальном предпринимательском патенте» № 02-I/VII от 09 марта 2022 года с одновременным пересмотром размера ежемесячной платы за патент, в связи с тем, что по многим видам плата не пересматривалась с 2006 года.

3. Рассмотреть возможность оказания поддержки патентообладателям Гагаузии из средств Фонда поддержки предпринимательства Гагаузии по приобретению контрольно-кассовых машин (ККМ), чем будет покрыты затраты на приобретение современных ККМ и одновременно обеспечена реализация мер по защите прав потребителей.

4. Продолжить применение предпринимательского патента, особенно в сельских населенных пунктах АТО Гагаузия.

5. Введение в национальном законодательстве Республики Молдова нормы «налоговых каникул» по подоходному налогу на период до 2-х лет, при прекращении применения предпринимателем такой формы, как предпринимательский патент и переход на организационно-правовую форму регистрации предприятия.

Библиография.

1. Закон РМ «О предпринимательстве и предприятиях» № 845 от 03.01.1992г.
2. Закон РМ «О государственной регистрации юридических лиц и индивидуальных предпринимателей» № 220 от 19.10.2007г.
3. Закон РМ «О предпринимательском патенте» № 93-XIV от 15.07.1998г.
4. Закон РМ «Об особом правовом статусе Гагаузии (Гагауз Ери)» № 344 от 23.12.1994г.
5. Закон АТО Гагаузия «О предпринимательском патенте» №52-XXI/III от 29.09.2006 года.
6. Закон АТО Гагаузия «Об индивидуальном предпринимательском патенте» № 02-I/VII от 09 марта 2022 года.
7. Закон АТО Гагаузия «О мерах поддержки экономических агентов АТО Гагаузия, осуществляющих предпринимательскую деятельность на основе индивидуального предпринимательского патента» №54-XXXVII/VI от 15.05.2020г.

RECONFIGURAREA CERINȚELOR FAȚĂ DE EDUCAȚIA ȘI PROFESIA
CONTABILĂ CA URMARE A PANDEMIEI COVID-19

RESHAPING THE REQUIREMENTS FOR THE ACCOUNTING
EDUCATION AND PROFESSION AS A RESULT OF COVID-19 PANDEMIC

CZU: 657.1:614.4

DOI: 10.5281/zenodo.7063905

ERHAN Lica

Academy of Economic Studies of Moldova, Republic of Moldova

lica.erhan@ase.md

ORCID: 0000-0001-5204-6367

Abstract. The Covid-19 affected both accounting education and profession, and reshaped trends in the accounting world. The accounting education has been effected by the health crisis, facing new challenges in evaluation process, the lecturing time and teaching methods. Education and profession are strongly connected, if accounting education is affected negatively, this will have consequences on the profession. Accounting professionals also faced major challenges due to remote working, limited time for decision-making, increase in cyber frauds and forced reduction of employees' number.

Starting from this reality, the aim of this research paper is to evaluate how Covid-19 pandemic reshaped the requirements for accounting education and profession, and identify the newest trends in accounting field. In order to meet the aim of the research, an analysis of secondary data resources will be carried out. The research will include the results from the most recent Association of Chartered Certified Accountants surveys and will be completed by the most recent data and references in this field of research and own reflections of the author.

Keywords: accounting profession, Covid-19, accounting education.

JEL Classification: M41, I23.

Introduction

The role of accounting education in the training of the accounting professionals is essential. It was expected that Covid-19 pandemic might benefit the accounting profession, because there will be lower-cost education due to on-line transition. This shift to on-line education could enable students to save costs and time, which in turn will profit them (Zarret, 2020). However, the accounting education during the on-line learning faced challenges that might affect the skills of future accountants.

We cannot neglect the fact, that Universities have been affected by this pandemic, in terms of providing effective and qualitative education to their students during Covid-19 period. These include the student's evaluation process, the faculty members' self-efficacy, digitizing the accounting education, the lecturing time and teaching methods (Sarea, 2021).

Accounting education remains an attractive field of study for young students globally. A recent study realized by Association of Chartered Certified Accountants (ACCA) and International Federation of Accountants (IFAC) showed that 62% of young people consider accounting as an attractive career, 87% say that they are very comfortable with technology and quickly assimilate new technologies, another 43% are attracted by the opportunity to develop a wider range of skills.

The Covid-19 also came with major challenges for accounting profession. The main challenges were time-constrained in decision-making, working remotely, reduction of employees' number and increase in fraud. Accounting professionals need to adapt and find new trends for reinvention. Of, course the main trends are linked with digitalization, among them we can mention: automated accounting processes and cloud-based accounting.

Discussion and results

Today's proactive student will become tomorrow's professional accountant. Accordingly, if accounting education is affected negatively, this will have consequences on the profession.

It is known that accounting is a science of equilibrium and balance. Identically, a good accountant is a balanced person, constantly adapting and being receptive to new economic, social and legislative changes. After Covid-19, it has become obvious, that the professional accountant can no longer be "built" only based on traditional subjects such as accounting, trade, finance and business administration. The accountant of the future should integrate skills from related disciplines such as technology, engineering, statistics and mathematics.

The skills in the accounting profession will be acquired both in Universities and through continuous professional development. Recently, ACCA launched a new Career Navigator tool to boost career moves and skills development, because thousands of accountants and finance professionals were able to change jobs during the Covid-19 crisis.

The Career Navigator has analyzed more than 120 private, public sector finance roles, outlines the skills, and experience required, so students can plot their career path, right from junior levels to chief executive. The aim of this tool is to help students grow into senior leadership roles by identifying exactly what capabilities are required at every level and helping them to map their own skills.

Another ACCA global survey, carried out even before the health crisis in July 2018, included over 7 000 students and aimed to find out more about the learning preferences today and understand better how those choices may evolve in the future. The following shows the overall results: 67% of Central and Eastern European students said they learn the most through on the job, project work; 53% of students working in public practice still believe they will learn most on the job in the future.

Asked about when they prefer to learn, more than 40% of all respondents selected 'when I have spare time in my job', on an ad hoc basis which could be interpreted as learning in the moment, and, going forward, whilst privileging learning on an on-going, regular basis, they do not necessarily intend to take time out to undertake specific courses. In addition, 58% of all respondents said in the future they would acquire knowledge on an on-going, regular basis.

We are passing a time of major professional challenges, and the professional skills, acquired in University studies, are to be amplified by the continuous development offered by professional bodies. Thus, a close collaboration between the socio-professional and business environment with the University environment is required, in order to adjust and provide competitive study programs, able to meet the requirements of the accounting profession in accordance with the provisions of International Education Standards.

The International Education Standards set out the general requirements for the educational and professional level of an accounting and auditing specialist and describe some of the recommendations for the competence and knowledge that a professional accountant/auditor should have.

From eight International Education Standards, only two, namely IES 2 "Initial professional development - technical competence" and IES 4 "Initial professional development – professional values, ethics and attitudes", contain requirements for training in the field of accounting and auditing, which must be found in the educational programs of higher education institutions. Respectively, the other six international standards are designed for professional bodies and include the requirements for continuing education.

Starting a comparative study, we found out, that the fields of knowledge, areas of competence and educational objectives, stipulated in the IES 2 are totally integrated in the content of the study program of the Accounting Faculty, from the Academy of Economic Studies of Moldova (AESM). This finding confirms the high level of study program from the Accounting Faculty from AESM, which is drawn up in convergence with International Education Standards and is accredited by the global professional body ACCA.

At the same time, the responsibility for developing specific skills required in the labor market lies not only on the shoulders of the higher education institutions, but also is a responsibility of the graduates

who need to be aware of the challenges of the future economy and need for long run learning in accounting profession.

Accounting professionals faced major challenges during Covid-19 pandemic, due to remote working, limited time for decision-making, increase in cyber frauds and forced reduction of employees' number (Hossain, 2021).

During this pandemic, accounting professionals faced problems regarding information collection. As the decision-making has become frequent during this period, accountants made decisions without sufficient time for risk assessment. As professionals are working remotely during this pandemic, tracking the work progress of the staff is quite difficult. Employees' layoff is another challenge for the accounting profession. As many entities faced an economic downturn, they were forced to lay off some of their employees. As most of the work of the accounting profession has gone on-line, many cybersecurity-related frauds are arising nowadays.

As this is the new reality, accounting professionals need to adapt and find new trends for reinvention. The main trends are linked with digitalization. An ACCA study carried out in 2020, called „Future ready: accountancy careers in the 2020s” estimated 20 trends shaping future careers, from them 7 were dedicated to digitalization.

Automating more accounting processes is a key trend in the industry. Automation eliminates confusion and minimizes errors that is why entities are more willingly to invest in automated solutions. With cloud-based accounting systems, entities were able to have access to their system anytime, and this was quite helpful when Covid-19 pandemic began.

The artificial intelligence in accounting market is also expected to register an increase. In the year 2020, due to Covid-19, the entire Fintech sector had witnessed growth in the market. By integrating artificial intelligence, the entities were able to perform cash flow forecasting, predict bankruptcy, detect frauds, thereby allowing the accountants to help clients respond against financial challenges. Professor Brid Murphy and Marta Rocchi, from Irish Institute of Digital Business suggest that artificial intelligence will play a significant role in the future of the accounting profession for some, but not for all, aspects.

Still the most recent studies carried out by ACCA in United Kingdom, showed that only 19% were using the artificial intelligence in the accounting. Therefore, the accounting sector can be considered o pioneer in this domain. The pandemic is likely to accelerate the increasing reliance on automation and artificial intelligence, transforming everyday business practices and instigating some reflection on the future direction of the profession.

Conclusions

Global trends are reshaping the future of the accountancy profession. Contemporary society expects professional accountants to acquire the required level of skills in the labor market, and in this regard, the role of Universities remain a major one. Interdisciplinary becomes essential for the professional accountant. In this context, new approaches such as data analysis, innovative technologies, risk estimation and assessment need to be transferred carefully to today's students - tomorrow's accountants.

Covid-19 has served as a trigger for all entities that were reluctant toward digitalization. The appearance of Covid-19 represented the start of the new digital era for all the entities. That makes it timely to reflect on the topic: “if some accounting roles can be replaced by machines?”. Creativity in the accounting profession adds value to what a machine, even with artificial intelligence, could do, adds value to what a competitor could do in the same market or job. The professional accountant will use the information and new information technologies against the background of an increased adaptability capacity. In light of this renewed context, there are considerable challenges ahead for Universities and professional accountancy bodies. Professional practice, professional training and continuous professional development will need to refocus in relation to the acquisition of new skillsets to master new technological innovations.

Bibliography

1. Hossain, D. 2021, The Impact of Covid-19 on Accounting Profession. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3923710> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3923710>
2. Sarea, A. 2021, Covid-19 and digitizing accounting education: empirical evidence from GCC, Vol. 5 No. p. 68-83, Emerald Publishing Limited 2399-1747, DOI 10.1108/PRR-10-2020-0034.
3. Zarret, S. 2020, The impact of coronavirus on education in the accounting profession, CPA practice advisor, available at: www.cpapracticeadvisor.com/accounting-audit/news/21142154/theimpact-of-coronavirus-on-education-in-the-accounting-profession
4. www.accaglobal.com
5. www.ifac.org

STUDIUL INDIVIDUAL GHIDAT DE PROFESOR – COMPONENTĂ INTEGRANTĂ DE FORMARE A COMPETENȚELOR PROFESIONALE

CZU: 378.147.111

DOI: 10.5281/zenodo.7063913

Nadejda BOȘCANEANU¹, Marina IOVU-CARAUȘ²
Colegiul Național de Comerț al ASEM, Petru Rareș 18, MD-2005, Republica Moldova

Email: boscaneanunadejda@gmail.com, iovucarusmarina@gmail.com

Abstract The consolidation of the professional competences formed within the educational process is meant to ensure the training needs of the students, which are connected to the requirements of the economy and the labour market. In the technical vocational education system, the Individual Study Guided by the Teacher is a component part of any course unit, which determines the quality of training through the volume of work done by each student in order to realize the educational outcomes and develop the professional skills. Viewed as a targeted study, it is therefore an educational activity carried out with an explicit algorithm in the initial phase, but guided along the way. The efficient organization of the ISGT implementation allows the individualization of the training process, increases the individual performances, forms the professional competencies and facilitates the socio-economic integration.

Key words: studiul individual ghidat de profesor, competențe, produse educaționale, tehnologii informaționale, autonomie în învățare, calitatea educației, integrarea socială.

JEL Classifications: A20, I25

Introducere

Autonomia în învățare, privită ca o valoare vocațională complexă, este parte fundamentală a procesului didactic ce facilitează integrarea socială și profesională a noii generații.

Învățarea pe tot parcursul vieții în cadrul unei societăți bazate pe cunoaștere determină fundamentarea competențelor cheie prevăzute de Codul Educației al R. Moldova, care proiectează predarea și învățarea în baza strategiilor de învățare [1]. Concepția dată permite aplicarea sistematică a mnemotehnicilor și valorificarea succesului școlar.

Schimbarea paradigmei din perspectiva constructivistă, în cadrul căreia profesorul direcționează esența actului educativ spre educabil, văzând în acesta un actor activ, motivat, cu posibilități variate de afirmare și dezvoltare, a generat necesitatea individualizării demersului didactic. Școala contemporană setează managementul învățării prin stabilirea eficientă a obiectivelor SMART și sporește dorința de asimilare a elementelor moderne în activitatea instructiv-educativă.

Sistemul de învățământ profesional tehnic include programe de formare profesională a specialiștilor în conformitate cu Cadrul Național al Calificărilor, cu Nomenclatorul domeniilor de formare profesională și al meseriilor/profesiilor, cu Nomenclatorul domeniilor de formare profesională al specialităților și calificărilor [2].

Competența este potențialul de acțiune a persoanei, or această acțiune constă în realizarea unei sarcini complexe prin mobilizarea resurselor disponibile în diverse situații. Consolidarea competențelor profesionale formate în cadrul procesului educațional au menirea de a asigura nevoile de formare a actanților racordate la cerințele economiei și ale pieței muncii. În acest context menționăm importanța dezvoltării competențelor cheie: „a învăța să înveți”, „competențe digitale”, „competențe antreprenoriale și spirit de inițiativă”, care impulsionează formarea de personalități integre, independente, autodidacte și flexibili la noi contexte. Aceste competențele sunt bazate pe cele europene și prevăd abordări conceptuale ale necesității implementării unei educații moderne.

Pe măsură ce tehnologiile sunt integrate în toate activitățile din orice domeniu, capacitatea de a utiliza aceste tehnologii și de a ține pasul cu evoluția lor rapidă a devenit o condiție obligatorie, întrucât tehnologiile digitale transformă fiecare aspect al vieții, de la stilul de viață personal la activitatea de la locul de muncă. Integrarea tehnologiei în educația continuă permite utilizarea cu încredere și în mod critic a informației în scopul stimulării și dimensionării abilităților de a interacționa, comunica, publica și accesa informația din diverse surse într-un format multiplu.

Provocările competitive din domeniu economic stimulează transformările atitudinale antreprenoriale, construind astfel noi comportamente ajustate realităților.

O dimensiune de actualitate a acțiunii formative este reprezentată de educația antreprenorială. Pentru ca un astfel de demers formativ să aibă un caracter coerent și sistematic, este important ca el să se realizeze într-un cadru instituționalizat, ceea ce ar permite formarea competenței antreprenoriale. Aceasta dezvoltă spiritul de inițiativă prin valorificarea ideilor, posibilităților și transformarea acestora în valoare pentru alții. Capacitatea de a transforma o problemă într-o oportunitate este determinată de însușirea transpunerii ideilor în acțiuni. Competența și aptitudinile antreprenoriale pot fi dobândite sau formate doar prin experiențe de învățare practice și reale.

Impulsionarea cognitivității, dezvoltarea rațiunii și inferența logică contribuie la fortificarea triadei *motivație - plan de acțiuni - rezultat*, importante prerechizite ale studiului individual. Prin urmare, în sistemul actual de formare profesională, rolul esențial îi revine managementului propriei învățări, ceea ce devine o activitate dominantă a procesului autodidactic, care se interconstrucționează cu cel didactic.

Conținutul de bază

În sistemul de învățământ profesional tehnic [3], Studiul Individual Ghidat de Profesor (SIGP) este parte componentă a oricărei unități de curs, care determină calitatea instruirii prin volumul de muncă realizat de către fiecare actant în vederea atingerii finalităților de studii și competențelor profesionale [4]. Astfel, se accentuează implicarea personală constantă a elevului la toate activitățile de formare, privită ca o construcție individuală crucială în procesul de învățare. Procesul de formare profesională abordează sistemic elementele de conținut în vederea asigurării parcurgerii unei instruirii logice a demersului didactic.

Studiul individual include componentele:

- 1) Studiul individual al elevului;
- 2) Studiul individual ghidat de profesor.

Studiul individual al elevului include:

- studierea subiectelor/materialelor predate în cadrul orelor de contact direct;
- studierea suplimentară a subiectelor incluse în curriculumul unității de curs;
- elaborarea individuală sau în echipă a proiectelor, lucrărilor, eseurilor, rapoartelor și altor sarcini individuale incluse în curriculumul unității de curs;
- pregătirea independentă pentru susținerea probelor de evaluare.

Studiul individual ghidat de profesor include:

- ✓ consultații pentru elevii care întâmpină dificultăți în realizarea sarcinilor de studiu;
- ✓ consultații pentru elevi la elaborarea proiectelor, lucrărilor, eseurilor, rapoartelor și altor sarcini individuale incluse în curriculumul unității de curs;
- ✓ organizarea activităților didactice cu utilizarea diverselor forme interactive, inclusiv a discuțiilor;
- ✓ activități de susținere/prezentare de către elevi a proiectelor, rapoartelor, portofoliilor, studiilor de caz elaborate de aceștia;
- ✓ verificarea proiectelor, eseurilor, referatelor, rapoartelor, portofoliilor, studiilor de caz, elaborate de către elevi etc.

În didactica modernă, lucrului individual i se atribuie o dublă semnificație: pe de o parte el este privit ca formă instructivă de muncă, realizată fără intervenție, dar dirijată de profesor, iar pe de altă parte

ca mijloc de încadrare a elevilor în activitatea cognitivă de sine stătătoare și de formare a metodelor de activitate.

Efectul scontat de la organizarea lucrului individual poate fi obținut doar atunci, când se realizează în cadrul procesului educațional, care penetrează toate etapele formării educabilului.

În practica educațională pot fi menționate existența următoarelor forme de realizare a lucrului individual [6]:

1. Formarea unor abilități de a depista necesarul într-un algoritm de activitate, ce se conține în condițiile sarcinii. Activitatea cognitivă a educatului constă în recunoașterea obiectelor unui anumit domeniu prin percepția informației despre sau acțiunii cu ele. La această categorie pot fi nominalizate utilizarea temelor pentru acasă, lucrul cu manualul și suportul de curs. Caracteristic pentru acest tip: toate datele necesare, precum și metoda îndeplinirii sarcinii ar trebui să fie prezentate într-o formă explicită direct în sarcina de lucru sau într-o eventuală instrucțiune.

2. Formarea de cunoștințe care ar favoriza rezolvarea unor probleme-model/tip. Domeniul cognitiv al educațiilor se manifestă în acest caz într-o reproducere clară sau o remodelare parțială a structurilor și conținuturilor anterior studiate, care presupun necesitatea analizei conținutului obiectului, a modalității de realizare a sarcinii, selectarea celei mai corecte variante sau a structurilor logice consecutive și metodelor de rezolvare. Pentru acest model sunt caracteristice unele etape ale lucrărilor practice și de laborator, proiectelor, algoritmul unor teme pentru acasă. Particularitatea de bază este că în sarcină e necesar a menționa ideea, principiul rezolvării, dar cu condiția că educabilul va dezvolta principiul și ideea mai departe în metode/moduri de rezolvare proprii pentru condițiile respective.

3. Formarea abilităților de rezolvare a problemelor ne standard. Activitatea cognitivă a educabilului la rezolvarea unor astfel de probleme se manifestă în acumularea de experiențe noi în baza cunoștințelor și experiențelor formate anterior (acțiunea în baza unui algoritm cunoscut) prin transferul de cunoștințe, deprinderi și abilități. Sarcinile pentru această categorie presupune cercetarea, formularea și realizarea ideilor de rezolvare, care depășesc experiența anterioară și necesită de la actant studiul informației sub un alt aspect. Astfel de lucrări necesită analiza situațiilor necunoscute și generarea de noi informații subiective.

4. Crearea de condiții prealabile întru dezvoltarea sarcinilor ce necesită activitate creativă. Aici activitatea cognitivă rezidă în descoperirea esenței și pătrunderea în natura obiectului de studiu, crearea de noi conexiuni și relații, necesare pentru identificarea noilor principii, ideilor necunoscute anterior.

În cadrul studiului individual elevul trebuie să se învețe a diferenția sarcinile cognitive, să selecteze metoda de lucru, să realizeze evaluarea corectitudinii îndeplinirii sarcinii, ameliorarea abilităților de punere în aplicare a cunoștințelor teoretice. Formarea abilităților de lucru independent la elev se poate realiza atât în mod conștient, cât și în mod intuitiv. Cât privește prima categorie, suportul îl constituie viziunea clară a scopurilor, sarcinilor, formelor, metodelor de lucru, controlul conștient asupra procesului și rezultatelor. În cea de-a doua categorie mai mult predomină înțelegerea vagă a subiectelor, formate sub influența acțiunilor repetitive.

SIGP este o formă de educație, inclusiv intelectuală și profesională, care atinge la fiecare treaptă, un nivel complex și o valoare vocațională aparte. Privit ca un studiu direcționat, este o activitate educațională întreprinsă cu algoritm inițial explicit în faza inițială, dar pe parcurs desfășurat cu ghidare. În mod obișnuit, profesorul și elevul convin asupra unei strategii, pe care acesta din urmă o parcurge sub îndrumarea cadrului didactic.

Obiectivul major al realizării SIGP constă în dezvoltarea liberă a actanților și formarea personalității complexe care se poate adapta la noile condiții ale vieții, încurajând inițiativa și stimulând creativitatea. Astfel, acesta oferă posibilitatea beneficiarilor să-și conștientizeze punctele forte ale personalității, de a-și dezvolta dorința de autocunoaștere, de autodepășire, pentru a-și pune competențele în valoare, a se perfecționa permanent, a fi un model de realizare și de conduită pentru ceilalți, a putea lua decizii și a le argumenta în mod conștient, rațional.

În scopul organizării eficiente a studiului individual, cadrele didactice asigură un demers educațional orientat spre nevoile formative ale educabililor, prin diferențiere și individualizare. Este important ca prin metode variate, profesorii să depisteze la timp nivelul de inteligență a elevilor, să-i stimuleze și să-i monitorizeze evoluția, astfel încât educabilii să aibă posibilitatea de a-și manifesta capacitatea, interesul și punctele forte la realizarea cu succes a sarcinilor propuse de profesor. Respectarea etapizată a demersului SIGP valorifică rezultatele învățării, astfel ca sarcina de ieri transpusă în realitatea de azi permite antrenarea potențialului uman în activități practice și dezvoltarea de noi competențe (Fig. 1).

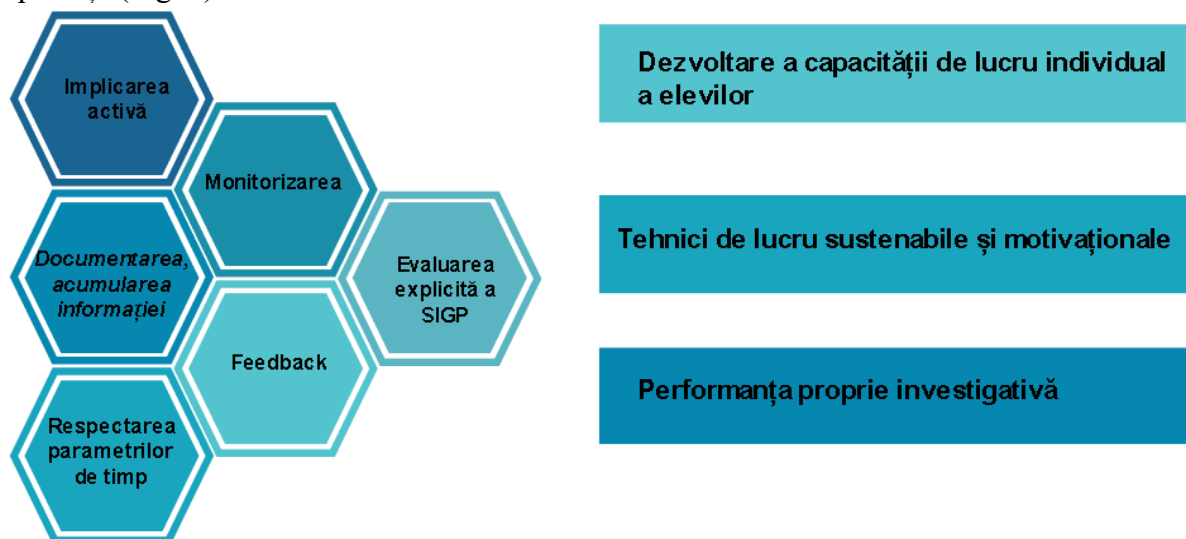

Fig. 1. Factorii de progres a SIGP
Sursa: realizat de autori

Ca rezultat profesorii percep mai bine și mai profund preferințele de învățare ale elevilor, iar aceștia capătă o mai mare încredere în propriile puteri, ceea ce conduce la o mai mare implicare, simțindu-se mai încrezători în ei înșiși și în acele activități ce se potrivesc cu punctele lor forte, cu inteligențele lor.

Uniformizarea actului didactic are ca drept rezultat ineficiența demersului în sine, întrucât toți suntem atât de diferiți. Astfel SIGP permite rezolvarea problemei date prin diferențierea și individualizarea activităților, creând un spațiu extins pentru utilizarea unei palete largi de sarcinii corespunzătoare stilului de învățare și de nevoile fiecărui educabil.

Efectiv, studiul individual al elevului necesită respectarea a cel puțin 4 legi:

Legea motivației – ce reflectă acțiunea generatoare de energie, de susținere a timpului învățării prin resurse/ impulsuri interni sau externi, de selecție a priorităților, de raționalizare a efortului și timpului alocat, de depășire a obstacolelor, frustrărilor, insatisfacțiilor, de facilitate a internalizării valorilor învățării.

Legea conexiunii inverse – asigură regularitatea și punerea în acțiune a feedback-ului, consistența reprezentărilor corecte/ imaginilor de referință, calitatea realizării progreselor, a reușitei versus nerealizărilor, configurând soluții, intervenții, corectări, ameliorări.

Legea repetiției – explicativă prin logica, frecvența, tipul și natura exercițiilor de reluare a învățării.

Legea transferului – aplicabilă și explicativă pentru crearea mobilității pozitive (specifice/ nespecifice, orizontale/ verticale) a calității învățării [8].

Organizarea SIGP se efectuează în două trepte. La etapa inițială apare necesitatea implicării profesorului în activitate cu scopul de a depista apariția unor eventuale greșeli. Al doilea pas este cel al autoreglării, când procesul de formare a competențelor elevilor este ghidat de cadrul didactic. Se consideră important în organizarea activității individuale determinarea volumului și a structurii conținutului sarcinilor, predestinat studiului independent, precum și asigurarea lui metodică

(programa cu includerea observațiilor, studiul primelor surse), diverse probleme, sarcini individuale, instrumentarul pentru realizare.

SIGP oferă șanse mari mai ales elevilor bine-motivați de a investiga și subiecte de interes particular, care, uneori, nu neapărat fac parte dintr-un curriculum tradițional, constituind o modalitate de a studia materiale conexe sau de a câștiga experiență de cercetare. În același timp, lucrul individual oferă oportunități de explorare mai profundă a intereselor și de a lua decizii importante cu privire la modul și locul unde își pot valorifica potențialul (Fig. 2).

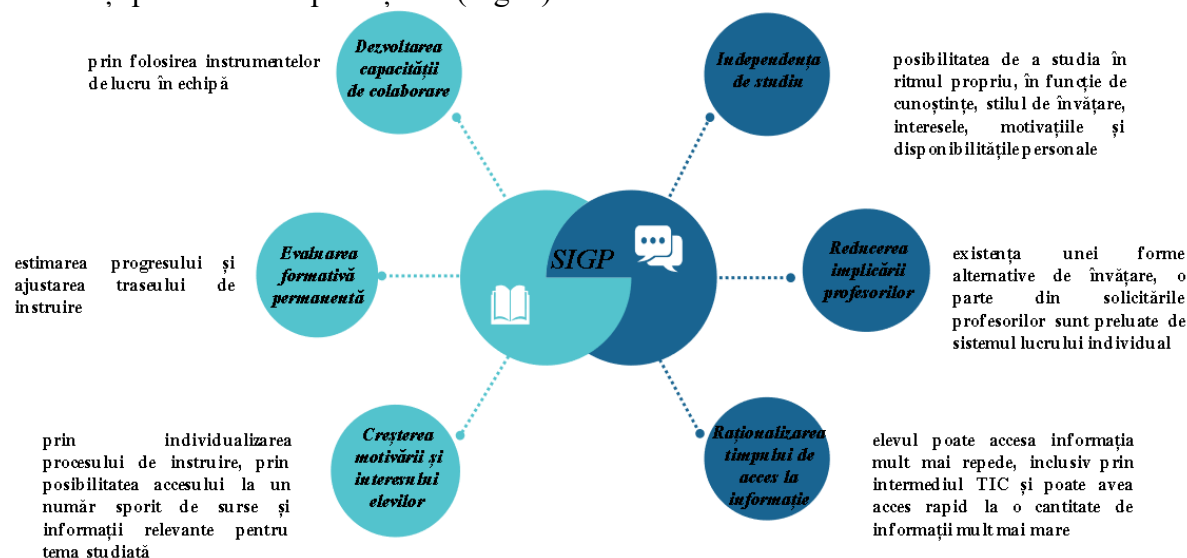

Fig. 2. Aspecte de organizare și desfășurare a SIGP
Sursa: realizat de autori

Menirea empirică a dezvoltării competențelor de învățare autonomă experimentează opțiuni de facilitare a învățării autonome, inclusiv: învățarea experiențială, simulată, autodirijată, reflexivă și învățarea cu ajutorul noilor tehnologii informaționale și de comunicare, deschizând astfel perspective de diferențiere și individualizare, dar și de contextualizare relevantă a procesului de instruire [7].

Asimilarea procedeelelor studiului individual are acțiuni benefice asupra calității performanțelor și eficienței învățării, astfel, prin parcursul acestuia se obține o convingere personală pentru pregătirea sistemică, temeinică, valoroasă, competentă, viabilă și creativă. Ca drept rezultat se conturează un nou stil de învățare al elevului preluând controlul asupra propriei învățări, automonitorizează procesul de construire a competențelor, ancorează experiența de învățare în situații autentice, racordându-se astfel la standardele de calitate și competitivitate elocventă.

Conținutul SIGP se proiectează în baza standardelor educaționale naționale, având caracter formativ-funcțional și este eșalonat pe niveluri și trepte. Rolul profesorului în realizarea SIGP este de a ghida elevii în îndeplinirea sarcinilor, să urmeze traseul asupra obiectivelor stabilite, să încurajeze lucrul individual sau al grupului, să monitorizeze desfășurarea activității.

Fiecare cadru didactic, fiind solicitat să lucreze în cheia învățământului formativ, dorește/caută să obțină de la discipolii săi rezultate de cea mai bună calitate, care pot fi dobândite prin învățare activă, organizare și verificare eficientă a studiului individual. Fiind o parte complementară a procesului de formare a viitorului specialist, SIGP poate fi desfășurat ca activitate individuală sau/și activitate de grup. Când elevul lucrează în solitudine, beneficiile sunt următoarele:

- flexibilitatea în gestionarea timpului;
- focalizarea pe aspectele problematice ale subiectului de lucru, asupra zonelor deficitare ale propriei cunoașteri;
- gestionarea activităților după propriile preferințe.

Dificultăți în realizarea SIGP:

- sunt mai evidente tendințele de procrastinare;
- lipsește feedback-ul on-line oferit de colegi în raport cu corectitudinea soluționării sarcinii;

➤ absența schimbului de opinii în baza testărilor secvențiale, pe măsura înaintării în procesul de lucru.

Studiul independent realizat în pereche sau în grup mic se consideră eficient din următoarele raționamente: prin reciprocitate crește motivația și activitatea intelectuală; sporește eficacitatea activității de cunoaștere datorită controlului reciproc; elevii își pun mai multe întrebări pentru a elucida soluțiile; suplinesc golurile de cunoștințe și/sau priceperi învățând unii de la alții; își acordă sprijin reciproc. Printre dezavantaje semnalăm: interacțiunea elevilor poate evolua ca relație de grup social și nu ca grup de lucru; cineva poate prelua din proprie inițiativă rolul de „profesor” sau de „expert”; participanții la studiul în grup pot veni nepregătiți la întruniri; membrii mai competenți ai grupului pot domina discuțiile; apar discrepanțe în utilizarea și coordonarea bugetului de timp dintre întâlnirile de grup etc.

După amploarea implicării profesorului în direcționarea și controlul activității elevului diferențiem mai multe profiluri stilistice: (I) direcționare prioritar realizată de profesor; (II) direcționare și control prin grupul de lucru; (III) autodirecționare și autocontrol realizate individual de elev.

În cazul controlului autoritar, profesorul își asumă integral deciziile privind scopurile și obiectivele, stabilește tipul de activitate și secvențele derulării acesteia, decide când și cum se face evaluarea. Această manieră stilistică este benefică pentru elevii din anii I-II de studii, aflați la primele experiențe academice de lucru independent, în cazul exersării unor abilități practice complexe și în contexte necunoscute elevilor.

Referențial studiul individual direcționat și controlat de profesor, cadrul didactic intervine substanțial în definirea, planificarea, monitorizarea și evaluarea activității individuale.

Diminuarea controlului exercitat de profesor se produce treptat și demarează prin a oferi elevilor mai multe activități individuale cu dreptul de a face propria alegere. Acestea diferă ca nivel de complexitate, subiecte abordate, dar extrase din același domeniu tematic. Profesorul continuă să direcționeze activitatea elevilor îndeaproape, se implică activ în selectarea activităților și a metodelor de lucru, în identificarea materialelor de suport și în formarea produsului final.

De menționat că indiferent de opțiunea determinată pentru realizarea SIGP, la bază stă interrelația profesor-elev, care implică un dialog permanent, un parteneriat de tip colaborativ și sustenabil. Acțiunile lor comune sunt prioritar de natură proiectivă, preventivă, decât corectivă. Această bilateralitate presupune implicarea activă, cointereseată a actantului. Cu cât acesta este mai deschis, mai cooperant și conștient de propriile capacități și limite, cu atât mai bine poate fi înțeles, ghidat și stimulat. SIGP realizat conștient și consecvent evidențiază aspectele relevante pentru dezvoltarea elevului și pentru inserția sa socio-profesională, ceea ce va permite reprezentări multiple ale realității adaptative și construcția unei personalități flexibile.

În scopul identificării calității SIGP și stabilirii nivelului de pregătire și nevoilor de formare profesională a elevilor din IPT, a fost realizat un sondaj pe un eșantion de 1026 elevi din cadrul a trei instituții de învățământ, și anume: Centrul de Excelență în Economie și Finanțe, Colegiul Național de Comerț al ASEM și Colegiul „Iulia Hașdeu” din Cahul. Chestionarul a inclus 15 întrebări care vizau aspectele de proiectare, realizare, implicare și evaluare a studiului individual abordate sub două configurații: profesor-elev și elev-profesor. În fața profesorilor apar multe provocări ce țin de tipologia sarcinilor propuse spre realizare în scopul valorificării potențialului actantului, conținutul produselor, criteriile de evaluare, indicatorii de performanță precum și orientarea acestora în vederea formării competențelor profesionale. Determinarea nivelului de realizare a SIGP este proiectată prin figura 3 cu punctarea celor mai relevante întrebări.

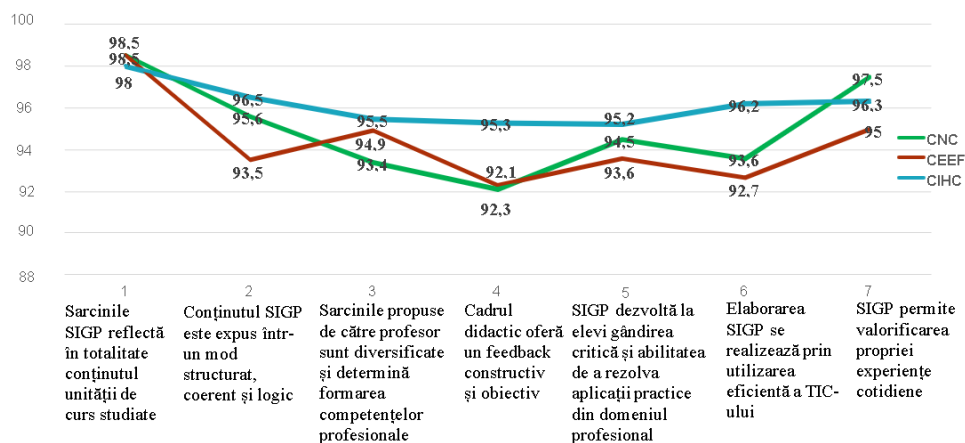

Fig. 3. Nivelului de pregătire și nevoile de formare profesională a elevilor din IPT prin SIGP
Sursa: realizat de autori

În baza rezultatelor obținute, putem constata că majoritatea celor intervievați au dat aprecieri înalt confirmative vis-a-vis de nivelul de satisfacție a pregătirii și realizării procesului SIGP. Astfel, sarcinile SIGP sunt propuse din cadrul unităților de curs studiate, având o structură coerentă și logică. Constanta procesul de realizare a sarcinilor, proiectate printr-un feedback activ și continuu, eficientizează implicarea elevilor în elaborarea produselor. Acestea dezvoltă autonomia în învățare prin asigurarea continuității și durabilității în formarea competențelor profesionale. Caracterul diversificat al produselor realizate prin utilizarea operantă a tehnologiilor informaționale și de comunicare valorifică propriile experiențe de analiză și sinteză.

Coerent obiectivelor propuse de realizare a SIGP, precum și a formării competențelor finale de către actanți, apare necesitatea determinării formei sarcinilor pentru SIGP în așa mod încât să asigure continuitatea și durabilitatea în formarea competențelor. Dezideratul evaluării obiective a sarcinilor determină proiectarea unor criterii clare de validare a produselor, prin care elevul să-și verifice însuși succesele și confirme achizițiile. În urma interviuării cadrelor didactice cu referire la existența descriptorilor de evaluare a SIGP, aceștia s-au expus că au elaborat descriptori la unitatea de curs predată (Fig. 4) adaptați la particularitățile programului de formare profesională la care își face studiile elevul, de competențele necesare pentru a fi aplicate ulterior în câmpul muncii.

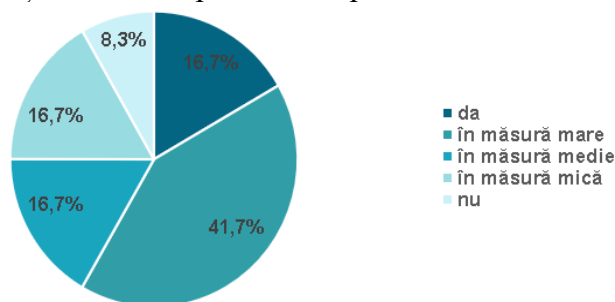

Fig. 4. Nivelului de asigurare a unităților de curs cu descriptori de evaluare a SIGP
Sursa: realizat de autori

Totodată trebuie de menționat că asigurarea unui studiu individual de calitate prin aplicarea unor grile unificate, utilizând indicatori de performanță identificabili, coerenți criteriilor de evaluare va permite proiectarea, monitorizarea și aprecierea obiectivă a SIGP. În acest scop se propun următorii descriptori pentru produsul „aplicații practice/spețe/studiu de caz” (Tabelul 1):

Tabelul 1. Descriptori pentru produsul APLICAȚIE PRACTICĂ/SPEȚĂ/STUDIU DE CAZ în baza criteriilor de evaluare propuse

Criterii de evaluare	Descriptori			
	Nivel maxim (nota 9-10)	Nivel mediu (nota 7-8)	Nivel minim (nota 5-6)	Nesatisfăcător (nota <5)
Structura și limbajul utilizat în elaborarea sarcinilor				
Formularea/ expunerea/ realizarea sarcinilor de către elev				
Validarea răspunsului				
Consecvența aplicării metodologiei în soluționarea sarcinii				

Sursa: elaborat de autori

Concluzii

Valorificarea competenței de *a învăța să înveți* prin studiul individual devansează cadrul unei singure unități de curs și din acest motiv cadrele didactice trebuie să elaboreze o strategie comună privind realizarea SIGP care să reliefeze aspectele de inter și transdisciplinaritate.

Importanța educativă a studiului individual rezidă din formarea independentă de către elev a abilităților și deprinderilor, și conturează rolul predominant în organizarea personalității viitorului specialist. Însușirea tehnicii studiului individual are influențe benefice asupra calității performanțelor și eficienței învățării, căci ceea ce-ți însușești singur, ceea ce descoperi singur, devine convingere personală, atât în plan teoretic cât și practic, asigurând o pregătire temeinică, valoroasă, competentă, fiabilă și creativă.

În scopul eficientizării studiului individual ghidat de profesor, privit ca o activitate complexă și variată de învățare independentă, punctăm câteva acțiuni concludente:

- învățarea autonomă individualizează procesul de instruire și sporește performanțele individuale;
- organizarea și implementarea studiului individual în baza unor indicații metodice complexe permite ajustarea și validarea cu succes a rezultatelor învățării;
- evaluarea produselor elaborate de către elevi în baza descriptorilor unificați rezidă din necesitatea formării competențelor profesionale de profil;
- soluționarea/ rezolvarea unor sarcini complexe elaborate la interferența unor unități de curs facilitează dezvoltarea empirică a competențelor profesionale;
- racordarea sarcinilor de învățare la conținuturi concrete ancorează raportarea experiențelor de învățare în situații autentice;
- diseminarea experienței avansate a unor cadre didactice privind implementarea studiului individual ghidat de profesor contextualizează relevanța procesului de realizare a SIGP.

Bibliografie

1. Codul Educației al R. Moldova Nr. 152 din 17.07.2014, <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=355156>
2. Curriculum specialității 41110 Contabilitate, https://mecc.gov.md/sites/default/files/inventar_41110_contabilitate_0.pdf
3. Regulamentul de organizare a studiilor în învățământul profesional tehnic postsecundar și postsecundar nonterțiar în baza Sistemului de Credite de Studii Transferabile, https://mecc.gov.md/sites/default/files/ome_nr_234_din_25_martie_2016.pdf
4. Ghid practic de elaborare a curriculumului pentru învățământul profesional tehnic postsecundar și postsecundar nonterțiar, https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_practic_web.pdf

5. Gălușcă, L. Lucrul individual al studenților: organizare, desfășurare, evaluare. 2017. Disponibil pe Internet:
http://dir.upsc.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/939/GALUSCA%2CL.LUCRUL_INDIVIDUAL_AL_STUDENTILOR-ORGANIZARE%2C_DESGFASURARE%2C_EVALUARE.pdf?sequence=1&isAllowed=y
6. Nicorici, M. Studiul individual-componentă eficientă a procesului instructiv, 2015. Disponibil pe Internet: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/1802/1/studiu_individ_Nicorici.pdf
7. Ștefan, M.A. *Dezvoltarea competenței de învățare autonomă la studenți*. Craiova: Sitech, 2014. Disponibil pe Internet: https://dppdcccpcraiova.files.wordpress.com/2017/04/stefan_mihaela_dezvoltarea-competentei-de-invatare-autonoma-la-studenti.pdf
8. Neașu, I. *Învățarea academică independentă*. București, 2006.
9. Vovnenciuc, O. Modelul de dirijare a lucrului independent al studenților în cadrul învățământului mixt, revista Științifică a Universității de Stat „Studia Universitas”, 2012, nr. 9.